IURI IVAKIN

Un vernisaj obișnuit

EDITURA UNIVERS
București, 1987

Coperta de SILVIA şi MIRCEA MUNTENESCU

ЮРІЙ ІВАКІН

Гіперболи, «Радянський письменник», Київ, 1975
Від великого до смішного, «Радянський письменник», Київ, 1979
Гумор і сатира, «Дніпро», Київ, 1979
Залп, «Молодь», Київ, 1982

IURI IVAKIN

Un vernisaj obișnuit

Schițe satirice și umoristice

În românește de ȘTEFAN TCACIUC

CARTEA ÎN INTERIORUL CASEI

Poate că dumneata, cititorule, ai întîlnit oameni care sînt în stare să facă pe dracu-n patru numai ca să-și aranjeze locuința cît mai impozant. Există oameni care își cheltuiesc toată energia vieții, calitățile organizatorice, timpul și banii numai pentru a face rost de ultimul răcnet al modei. Au impresia că pe cît vor avea mai multe lucruri atrăgătoare, pe atît mai frumos va arăta lumea lor înconjurătoare. Satisfacerea nevoilor materiale a acestor oameni devine o necesitate spirituală (tot materialistă !). Și, oare nu din cauza asta unele locuințe ale cunoscuților noștri arată că niște consignații sau expoziții cu mobilă de import ?

Dar dacă și dumneata, cititorule, dorești să faci din cuibul familial o locuință model, astfel ca musafirii să devină cît de cît invidioși ? Însă familia d-tale trăiește într-un apartament modest, mobilat simplu și cu mobilă standard. Și nu aveți bani pentru a vă cumpăra mobilă stil, făcută din mesteacăn de Karelia, sau mobilă-lux de import. Ce-i de făcut ? Vom da mai jos cîteva sfaturi utile.

Înainte de toate, țineți minte : tendința dominantă contemporană privind interioarele locuințelor noastre este reprezentativitatea, spiritualitatea, raționalitatea și, în același timp, impetuozitatea romantică. Dar lucrurile cele mai importante dintr-o locuință în epoca revoluției tehnico-științifice nu sînt mobilele, ci cărțile. În vremurile noastre, tocmai ele determină coeficientul de reprezentativitate și spiritualitate a locuinței noastre și al domniei-tale. De unde rezultă primul sfat : faceți rost de cît mai multe cărți !

Funcția cărții în interiorul unei locuințe este în primul rînd una reprezentativo-decorativă. De aici decurge că aceste cărți cu care vă înfrumusețați locuința nu trebuiesc neapărat și citite. Cu cît ele vor avea un aspect mai fistichiu, cu atît vor crea o impresie mai frumoasă.

Sfatul numărul doi. Cartea din interior trebuie cu orice preț să fie la modă şi de tiraj mic. Această condiţie obligatorie este o consecință logică a celor spuse mai sus despre funcţia reprezentativo-prestigioasă a cărţii. Definiție : o carte de tiraj mic (dar și reprezentativă) este cartea care pur și simplu nu poate fi cumpărată de la nici o librărie. Ea poate fi procurată doar prin relații sau la negru, plătind bani grei. O carte la modă (așadar și ea reprezentativă) este cartea despre care toți întreabă : „Dumneavoastră ați procurat-o ?“ Prezența cărților de tiraj mic în interiorul locuințelor dumneavoastră (pe limba librarilor — „cărți cu trecere“) scoate în evidență în mod elocvent posibilitățile dumneavoastră de a vă descurca, relațiile avantajoase pe care le aveţi, istețimea și spiritul practic de care dați dovadă. Prezența cărților la modă confirmă plenar că dumneavoastră țineți permanent mîna pe pulsul vieții literare. Prin urmare, nu fiți zgîrciți cu cărțile la modă și de tiraj mic ; ele vor contribui la creșterea prestigiului dumneavoastră în ochii cunoscuților.

Observație. Cu cît cartea e mai scumpă, cu atît e mai reprezentativă (cînd dumneavoastră le explicați oaspeților „Pe acest Dumas am reușit să-l procur plătind un preț de zece ori mai mare...“ — ei rămîn impresionați pînă la perplexitate !)

Dar să nu uităm că moda e schimbătoare. Dacă o carte, azi la modă, mîine va putea fi procurată din orice librărie, ea își va pierde inevitabil privilegiul de a mai fi la modă. Deci, îmbogățiți-vă colecția dumneavoastră în strictă concordanță cu moda sezonului literar. Însă există și cărți care rămîn la modă cu anii. Este vorba de cărțile polițiste și romanele de aventuri, cărți cu rețete culinare, ghiduri pentru culegătorii de ciuperci, toate edițiile colecției „Aurora“, dicționare prerevoluționare, cărți de învățare a bunelor maniere. O modă stabilă a devenit și abonarea la toate edițiile clasicilor. Ultimele, chiar dacă sînt mai puțin reprezentative decît „Aventurile lui Sherlock Holmes sau „Regina Margot“, totuși îi atrag pe iubitorii scrisului frumos prin faptul că abonamentele la ele se fac foarte greu, iar pe gospodine le atrag prin faptul că au coperți lăcuite și astfel pot șterge praful destul de ușor.

După cum am menționat, funcția cărții în interiorul locuinței nu este numai reprezentativă, ci și decorativă. Cărțile legate frumos și edițiile rare trebuie să înfrumusețeze locuința, să bucure ochii și să provoace emoții pozitive. Deci, la cărți, coperțile sînt mai importante decît conținutul (lasă că tot nu le citiți). În ultima vreme se discută foarte aprins în presă despre pregătirea unor specialiști care vor vinde în magazinele de mobilă biblioteci burdușite cu cărți decorative, adecvate oricărui gust estetic. Ideea mi se pare de perspectivă. În același timp unii designeri propun ca fabricile de mobilă să producă biblioteci cu imitații decorative de cărți. Dar această propunere trebuie respinsă hotărît și categoric atîta timp cît o astfel de imitație contravine principiului prezenței cărții ca element de bază al interiorului locuinței contemporane.

Conform prognozelor specialiștilor, în sezonul următor vor fi la modă cărțile cu coperți de brocart și mătase, tafta, catifea bej și albastru deschis.

Pasiunea pentru inedit și romantic este calitatea principală ce trebuie să se oglindească în interiorul unei locuințe contemporane. Cum să romantizăm locuința noastră ? Faceți rost de cîteva cărți exotice. De exemplu, „Clasificarea fluturilor în Africa ecuatorială“, „Almanahul editat cu prilejul împlinirii unui deceniu de existență a restaurantului „Ian“, „Cartea de telefon a orașului Glasgow“, „Îndreptarul știrilor parohiale“, „Arta erotică“ de Fuchs... Astfel de cărți vor confirma romantismul firii dumneavoastră, polivalența și originalitatea năzuințelor dv. spirituale. Aranjați-le conform principiului poeticii contrastului romantic : „Arta erotică“ alături de „Fizica atomică“ de Niels Bohr, „Cartea de telefon a orașului Glasgow“ alături de „Clasificarea fluturilor“.

Aranjați și alte obiecte tot potrivit aceluiași principiu (ținînd cont că proprietățile reprezentativo-decorative ale cărților se dezvăluie în toată splendoarea lor într-un context corespunzător). Pe televizor puneți samovarul. Pe pereți puneți fotografia bărbatului Hemingway alături de o icoană sau o „rusalcă“ de duzină, harnașamentul calului alături de ghitara electrică. Deasupra ușii bateți o potcoavă. Într-un colț al camerei puneți o rădașcă. Pe polița servantei așezați alături de radiocasetofonul marca „Sony“ opincile cumpărate la magazinul „Suvenir“. În vremurile noastre, o impresie romantică produce și o lampă cu abajur galben, în loc de lustră. Acest stil romantic, azi la modă în interioarele locuințelor noastre, se numește „Neoretro“.

Sperăm că sfaturile noastre dezinteresate și considerațiile teoretice îl vor ajuta pe cititor să-și etaleze inițiativele lui proprii în chestiunile care îl frămîntă.

UN REFERAT OBIECTIV

Cîteodată, din pricini inexplicabile, se întîmplă să nu pot scrie nimic valoros. Îmi lipsesc cu desăvîrșire ideile. Am repulsie față de muncă. Simt propria-mi neputință. Dar nu mă dau bătut. Mă așez la masa de scris. Trebuie să muncesc planificat. Am destule materiale culese. Nu-mi rămîne decît să dezvolt și să generalizez observațiile anterioare. Să chibzuiesc asupra faptelor. Dar nu merge. Niște gînduri banale care îți inspiră milă se însăilează cu de-a sila în fraze primitive și lipsite de vlagă. Poate că sînt surmenat. Sau poate vremea-i de vină. S-a schimbat presiunea atmosferică. Toată ziua plouă. Dar altădată lucrez bine tocmai cînd plouă...

Pun deoparte lucrarea planificată. Mă apuc să scriu ceva umoristic. Nici asta nu merge ! Nu pot lega două cuvinte. Totuși, scriu. Citesc în scîrbă ce-am scris și mi se face lehamite ! Imagini chinuite. N-am nici o înclinare spre umor, nici istețimea necesară. Grafomanie tipică.

Mă înspăimînt : oare nu m-am epuizat ? Înţeleg : boala asta se numeşte neputinţă creatoare şi nu poate fi vindecată la policlinica Fondului Literar.

Pentru a-mi cîştiga buna dispoziţie, răsfoiesc pagini din Mark Twain şi Čapek. Dar mă dezumflu imediat. Oare mai merită să te apuci de scris cînd există aceşti clasici ?

Poate ar fi bine să mă odihnesc puţin ? Să citesc un roman poliţist ? Conştiinţa nu mă lasă: cît e ziulica de muncă, eu trebuie să muncesc pe brînci ! Îmi aduc aminte că trebuie să întocmesc nişte referate la cîteva manuscrise cu caracter ştiinţifico-literar. M-a însărcinat şeful de secţie. Treaba asta e cea mai simplă. Cînd eşti specialist, nu ai nevoie de bună dispoziţie ca să desparţi sămînţa de pleavă. În doi timpi şi trei mişcări, recitesc unul după altul trei articole. Primul poartă titlul „Despre importanţa universală a stejarului lui Şevcenko“. Autorul articolului susţine că lîngă satul lui natal există un codru de stejari prin care, sigur, s-a plimbat Taras Şevcenko, iar sarcina actuală a şevcenkologiei contemporane constă în a găsi stejarul sub care s-a odihnit poetul. Dintr-un alt articol am aflat că „Şevcenco o supune pe ţarină unei critici năucitoare“, că „lada de gunoi“ este locul în care se aruncă boarfele şi gunoiul, şi că Şevcenko, pentru a sublinia atitudinea sa faţă de Bibikov şi Dolgorukov şi a demonstra că firile lor sînt incompatibile, se foloseşte de metoda aliteraţiei pe litera „r“. Citind despre aserţiunea autorului cum că „Şevcenko atribuie o semnificaţie filosofică cădelniţei pline cu tămîie fumegîndă folosită în timpul slujbelor bisericeşti“, m-am mai înveselit un pic. Şi mai nostim mi s-a părut cel de al treilea articol. El abunda în propoziţiuni ca : „Femeia era un obiect supus umilinţelor în urma actelor violente săvîrşite de alţii împotriva ei sau a greşelilor ei proprii“. „Atitudinea compătimitoare a bătrînilor faţă de Lukia este permanent însoţită de condamnarea orînduirii existente“, „Contradicţiile din pictura sa sînt însoţite de iubirea pentru fată...“ *

---

* Toate citatele sînt reale, extrase din manuscrisele recenzate de autor. (Autorul.)

Se pare că parcurgînd articolele amintite, m-a cuprins o nemulțumire generală, dovadă că le-am făcut ferfeniță pe toate trei, în ciuda faptului că mi-au redat buna dispoziție...

Zăresc pe masa mea de lucru încă un manuscris. Nesemnat. Încep să-l citesc. Deodată dau de un paragraf plictisitor din care e greu să înțelegi ce anume a vrut să spună autorul. Îmi face impresia că l-a scris luptîndu-se cu somnul. Și n-a reușit să-l biruie. Desigur, s-o fi aflat într-o stare de prostrație creatoare, ca și mine acum. Nu-l citesc mai departe. Doar se știe că detestăm mai mult ca orice greșelile noastre atunci cînd le găsim și la alții. Scriu înfrigurat : „Cîteodată e suficient să citești doar un singur paragraf pentru a-ți da seama de nivelul general al întregii lucrări. Așa stau lucrurile și în cazul de față. Din articolul parcurs, îmi permit să citez doar un paragraf, care ilustrează felul precar în care își formulează autorul ideile“. Citez paragraful. Adaug. „Comentariile, cum se spune în limbajul critic, sînt de prisos !“ Semnez. Duc referatul la institut și îl pun pe biroul șefului de secție.

A doua zi primesc un telefon. Mă sună șeful.

— Iuri Olexiovici, ți-am citit cu satisfacție referatele Sînt total de acord cu cele scrise de dumneata. De altfel, acesta-i unicul caz cînd autorul își face referat la propria lucrare. Și încă atît de obiectiv.

— Scuzați-mă, dar nu înțeleg...

— Nu mai face pe modestul, Iuri Olexiovici. Ai făcut bine că ți-ai analizat propriul articol atît de meticulos. Îți mulțumesc pentru principialitate !

Îmi dau seama că sînt o victimă a oboselii. Cred că va trebui să fac o cerere de concediu.

„POVESTIȚI-NE CEVA INTERESANT“

Nu pot să sufăr cînd femeile mi se adresează așa ! Cînd sînt pus într-o situație din asta, mi se transformă limba în arici... Un bărbat nu s-ar adresa niciodată așa, indiferent cui. Ar spune simplu: „Bătrîne, ce mai e nou?“ Și i-ai răspunde: „Pare-se că nimic important“. Asta ar fi toată discuția.

Dar lor, femeilor, trebuie să le spui neapărat „ceva interesant“. Și dacă nu știu nimic interesant, atunci ce se întîmplă? De ce să fiu privit cu dispreț din cauza asta? De ce să fie pus omul într-o situație penibilă? „Nici Allah nu-ți dăruie, iubita mea, tot ce-i interesant!“

Totuși, numai pentru a-i face pe plac partenerei de taifas, te străduiești să-ți amintești cu tot dinadinsul ceva, sau să inventi, începi să pălăvrăgești, te pierzi... amuțești... („Dar de ce ați tăcut?“) Și discuția se termină cu trista și umilitoarea constatare a partenerei: „Ah, ce plictiseală!“

Istoria omenirii cunoaște destule cazuri cînd cu această frază nechibzuită — „Povestiți-ne ceva!“ — femeile își ruinau viitoarea fericire (pînă în clipa aceea atît de apropiată, atît de posibilă!) Și uite că totuși există destule femei care, contrar judecății sănătoase și experienței lor istorice, doresc să afle de la noi „ceva interesant“.

A încerca să le lămurești să renunțe la asta e o trudă zadarnică. Dar ce avem de făcut noi, bărbații? Cum să ne comportăm în astfel de situații neplăcute? Deci, trebuie să povestim ceva. Dar ce anume? Cu alte cuvinte, ce le interesează pe femeile care aparțin categoriei „povestiți-ne ceva“?

Generalizările mele au la bază atît experiența mea personală, cît și sfaturile unor renumiți specialiști în materie de femei, precum și criticile și autocriticile unor reprezentante ale sexului frumos.

Așadar, contrar multitudinii de caractere, temperamente și hachițe, condiționate de mediu, educație, profesiune, ereditate, stare civilă, condiții de locuit și a culorii părului, femeile care fac parte din această tagmă consideră că pentru ele prezintă interes următoarele:

A. Episoade picante și întîmplări ieșite din comun din viața intimă a activiștilor culturali, din domeniul artelor și sportului (actorilor celebri, balerinelor, poeților la modă, campionilor etc.)

B. Observații critice fine și păreri tranșante (aflate prin crăpătura ușii) despre comportarea și moralitatea cunoștințelor noastre comune, colaboratorilor și vecinilor. În particular, de un interes deosebit se bucură povestirile cu subiecte despre despărțiri, trădări, scandaluri familiale și felurite neplăceri de la locurile de muncă ale prietenilor dumneavoastră.

C. Reportaje despre cine și unde a „procurat“ ceva hipermodern și foarte rar. Știri despre ultimele noutăți ale capricioasei mode străine.

D. Povestiri despre lucruri fantastice, incredibile și alte întîmplări cotidiene (ghicitul în palmă, vrăji adevărate, restituirea vechilor datorii, vindecări miraculoase ale bolilor fără leac etc.). Astfel de subiecte le stimulează chiar și celor mai prozaice femei atracția spre romantic.

Observație. Multor femei aflate în puterea vîrstei le plac povestirile pe teme medicale. Iată de ce există destule temeiuri ca subiectele medicale să le includem în grupa D.

Observație la observație. Nu încercați să povestiți despre boli și medici fetelor de 20 de ani. Vă faceți de rîs !

Ținînd seama că în aceste povestiri autenticitatea nu joacă nici un rol, în numai 15 minute am așternut pe hîrtie aproximativ douăzeci de astfel de subiecte, „piese brute“. Iată cîteva dintre ele :

Subiect din viața artistico-literară. Dramaturgul Prevatnîi Vlasenko îi dăruiește soției în fiecare sîmbătă un inel de aur, iar amantei — poetesei Suporosna — un mantou de nurcă.

Subiect medical. În satul Motovelivka un băiețel de 5 ani, Ivasek, vindecă orice boală cu ajutorul călcîiului piciorului stîng. La marginea satului Motovelivka apare o tabără „sălbatică“ de bolnavi, care doresc să fie primiți de Ivasek.

Nuveloid de tipul „întîmplare neobișnuită“. La unul din institutele academice (pare-se, fiziologie, sau poate filozofie) lucrează ca femeie de serviciu modesta și vîrstnica femeie Melania Sviridivna Kuporos. Şi nu demult i s-a adus la cunoştinţă de Colegiul juridic internaţional că a fost recunoscută în mod oficial ca unică urmaşă şi moştenitoare a lui Antoniu şi Cleopatra... Urmînd sfatul unor jurişti reputaţi, Melania Sviridivna Kuporos dă în judecată Muzeul de artă britanic, cerînd ca să i se restituie bijuteriile faraonilor, care i se cuvin conform dreptului la moştenire.

Subiect despre mode noi. S-a întors de la Paris balerina Krestalska. Ea povesteşte despre revoluţia care are loc în domeniul coafurii femeieşti din Franţa. Devin la modă capetele feminine rase, bărbile şi mustăţile artificiale pentru femei. Franţa se nelinişteşte. Au loc demonstraţii furtunoase ale adversarelor acestei mode.

Şi aşa mai departe.

De ce scriu despre asta?

Pentru că am intenţia să verific în practică opiniile mele teoretice. Apelez să participe la această acţiune şi prietenii mei bărbaţii.

Sînt sigur că vom avea un succes deplin.

PROBLEMA CITITORULUI

(Materiale de studiu)

Lucru ciudat, tocmai această problemă nu-l interesează deloc pe cititor. Pe el îl interesează doar o carte bună. Cu cititorul îşi bat capul scriitorii şi librăriile.

Acuitatea acestei probleme a sporit în zilele noastre în urma faptului că numărul de scriitori pe suflet de populaţie creşte mult mai repede decît numărul de cititori, iar azi, se pare, se publică cărţi mai multe decît pot citi masele de cititori. În consecinţă, cititorul devine mofturos, citeşte numai ce-i place, aruncînd peste bordul gustului său literar un anumit soi de scriitori. Oare în viitorul apropiat cititorul nu va deveni un element tot mai rar al procesului literar? Cel puţin pentru unii autori şi unele cărţi! Dacă această tendinţă va spori, atunci, în mod inevitabil, ea va conduce la rezultate nedorite : concurență neloială între talente (în care va cîștiga cel mai mare !), căciulirea scriitorilor în fața cititorilor ș.a.m.d.

În clipa de față, scriitorii au început să tragă cu teamă și neliniște cu ochiul spre cititor — persoană misterioasă și inabordabilă. S-a aflat că, în general, nu există un cititor abstract. Cititorii pot fi de două feluri. Calmi și nervoși. Optimiști și sceptici. Devotați și trădători. Fideli și ușuratici. Fiecare scriitor adevărat își are cititorul său. Cititorul lui suferă din cauza alesului inimii și minții sale, se bucură de succesele lui, îl întristează insuccesele, visează să se întîlnească cu el, îi adresează scrisori, așteaptă cu nerăbdare apariția unei noi cărți, îl iubește, îl gelozește, are grijă de el, îl apără, îl susține, îi iartă greșelile, dar nu iartă trădările talentului său scriitoricesc. Scriitorul care nu-și are cititorul său — nu este scriitor adevărat, sau este un geniu neînțeles de contemporani. Ce-i drept, în privința asta nu sînt atît de sigur, printre scriitorii contemporani s-ar putea să fie și genii necunoscute, dar această presupunere i-ar bucura probabil numai pe scriitorii ale căror cărți zac prăfuite cu anii prin librării.

Scriitorul e demn de cititorul pe care-l are, căci el îl creează pe cititor după chipul și asemănarea sa. La rîndul său, cititorul îl poate plămădi pe scriitor. De aici decurg două sentințe : „Spune-mi cine-i cititorul tău, ca să-ți spun ce fel de scriitor ești“ și „Spune-mi pe cine citești, ca să-ți spun ce fel de cititor ești“.

Într-o seară s-a încins o discuție improvizată pe tema : „Scriitorul și cititorul“. Mi-am notat cîteva din ideile mai importante avansate în toiul discuției. Toți vorbitorii au fost de acord că a venit timpul să se termine odată cu atitudinile grosolane privind cererea și oferta de literatură beletristică. Nu-i drept ca unele cărți să fie citite de toți, iar altele de nimeni. Acest fapt are o influență negativă asupra stării de creație a unor scriitori izolați și conduce la stocarea unei bune părți a producției de carte.

Un literat al cărui ultim roman a fost trecut pe lista maculaturii de către Comerțul cu cartea, propusese să se facă o repartizare planificată a cititorilor. Conform planului său, în primul rînd trebuie să devină cititori toți membrii Uniunii Scriitorilor, fără nici o excepție. Această acțiune va fi foarte folositoare. „Totodată, într-o treabă atît de delicată, — sublinia literatul — nu se admite nici o uniformizare. La determinarea numărului de cititori, grupați în jurul unui anumit scriitor, trebuie neapărat să se țină cont de vechimea activității literare, starea familială, comportamentul moral și îndeplinirea sarcinilor obștești...

Totuși, majoritatea vorbitorilor au recunoscut că acest plan este, practic, realizabil. Cum să-i împarți pe cititori ? Cum să controlezi cine și ce citește ? Ce sancțiuni să aplici recalcitranților ? Și oare nu-i mult mai simplu să elaborăm niște precepte de influențare morală a maselor de cititori ? De exemplu, să găsim acele forme eficace de încurajare a cetățenilor pentru a citi cărțile pe care nu vor să le citească ! (Cititorilor li se pot acorda insigne speciale sau cadouri de valoare, sau să se publice fotografiile autorilor de literatură stocată etc. etc.)

Unii dintre vorbitori i-au criticat aspru pe critici pentru că n-au sprijinit în chip critic unele opere de înalt nivel artistic și pentru ditirambii critici la adresa unor opere cenușii și fade din punct de vedere artistic. „Poate să pară paradoxal — spusese un scriitor —, dar operele slabe din punct de vedere artistic, au calități pozitive pe care le ignoră critica, iar cititorul n-are cum să-și dea seama. Asemenea cărți trezesc în rîndul unora dintre amatorii scrisului frumos pofta de a deveni și ei scriitori. Citind o operă proastă, oamenii care nu au nici în clin, nici în mînecă cu literatura spun pe bună dreptate : «Așa ceva aș putea scrie și eu !» Și, ca să dovedească acest lucru, se apucă de scris.“ De regulă, cărțile mediocre și proaste nu au nevoie de un consum de energie spirituală și nervoasă. Ele nu emoționează nici de leac (plus că emoția este dăunătoare !) și, citindu-le sistematic, ele ajută automat la formarea reflexului condiționat — luînd o carte în mînă, omul adoarme imediat. Dacă aveți asemenea cărți în bibliotecă, nu mai stați pe gînduri, dăruiți-le prietenilor cu prilejul zilelor de naștere. În plus, un gospodar destoinic va ști întotdeauna să se folosească de cărţile aflate în casa lui (cartea groasă se va așeza sub ceainic sau castron, cartea mare va ţine locul unui ochi de geam spart, cu carte grea vă puteți apăra în timpul altercaţiilor din sînul familiei, etc).

Participanții la discuţii s-au arătat în unanimitate de acord cu propunerea unui poet „bine cotat“ ca să se interzică lupta împotriva încercării unor colegi de breaslă de a monopoliza bunăvoința cititorilor. „Unii literați — spusese el intrigat — speculîndu-şi talentul, îi fură pe cititorii altor membri ai Uniunii Scriitorilor. În jurul operelor scrise cu talent, propulsate și de tamtamul provocat de critică, cititorii de toate nuanțele fac zid. Dar scriitorii talentaţi — adăugase el — s-ar cuveni să fie modești în creațiile lor şi să nu intre în cîrdășie cu cititorii, ademenindu-i cu originalitatea formei și conținutului operelor lor.“

La despărţire, zadarnic am încercat să aflăm cine ne-a citit şi să ne convingem unul pe altul că nu toți cititorii sînt conștienți de faptul că sînt răspunzători de succesele literare şi de viața scriitorilor.

ARTA ŞABLONULUI LITERAR

Acestei teme i s-a consacrat ședința ordinară a comisiei de critică. A avut loc un schimb viu de idei, la un înalt nivel moral, artistic, tehnico-ştiinţific și tematico-principial.

— Să fim drepți, nu se poate susține că critica noastră ocolește cu desăvîrșire problema șablonului literar, — afirmase raportorul Evmen Nettesheim — dar, legat de această problemă, ideea teoretică rămîne vizibil în urma practicii literare vii. Se observă o oarecare nesocotire a șablonului literar din partea unor critici. Reproșurile la adresa unor scriitori că ei, chipurile, se folosesc de șabloane literare, au devenit de mult ele însele un șablon critic. Concomitent, există și scriitori care n-au asimilat creator arta șablonului literar, nu se folosesc de toate posibilităţile artistice oferite de el. Nu voi cita nume, dar există astfel de scriitori, care ignoră din principiu arta şablonului literar. Vreau să spun, înainte de toate, că nici un şablon literar nu apare din senin. Cu alte cuvinte, un şablon literar autentic se naşte la timpul potrivit şi nu anticipat sau tardiv. După cum, tot atît de adevărat e că trec anii şi şablonul literar, inevitabil, se învecheşte. Adesea, însă, unii scriitori nu ţin seama de acest adevăr crud...

— Şabloanele literare trebuie permanent înnoite! l-am întrerupt pe vorbitor. Ca urmare, tocmai despre acest aspect ar trebui să se ocupe critica.

— Aşa-i! m-a susţinut Sviatoslav Teleciuk. Şablonul trebuie să corespundă întotdeauna şi întru totul cerinţelor contemporane.

— Şi să se ridice la nivelul standardelor universale, completă Demid Zahodovski. Cu toate că trebuie să atragem atenţia şi asupra faptului că există tineri care preiau cu ochii închişi unele şabloane literare moderniste.

— Sînt întru totul de acord cu tovarăşii, zise în continuare raportorul. Noi nu avem nevoie de şabloane străine. Avem destule de-ale noastre. Sarcina noastră este să luptăm împotriva şabloanelor formaliste şi pseudoinovatoare. La fel, trebuie să fim neînduplecaţi şi cu şabloanele retrograde, care frînează mersul înainte al literaturii noastre. Sarcina criticii este de a susţine tot ce-i nou, progresist şi de a preveni apariţia antispiritualităţii, cîrpăcelii şi banalităţii în arta şablonului. Un şablon literar autentic trebuie să fie creator, actual, strîns legat de viaţă, profund realist, pe înţelesul cititorilor, dar nu simplist, să fie inovator şi original, şi nu să se bizuie pe cele mai funeste tradiţii ale trecutului. Scriitorul nu poate eluda nivelul artistic ridicat al conştiinţei cititorului. Şabloanele literare trebuie îmbunătăţite şi diversificate. Tocmai în asta constă arta şablonului literar!

În acelaşi timp, unii scriitori se folosesc de şabloane literare învechite, neactuale. Şi, colac peste pupăză, adesea paleta şablonelor literare este săracă şi monotonă. Sînt destui tineri poeţi care scriu şi azi poezii după şabloanele anilor trecuţi. De asemenea, aş avea să dau în vileag și un altfel de neajuns : monotonia șabloanelor din revistele noastre. Devine tot mai simțită amprenta șabloanelor panegirice festiviste în recenziile critice...

— Rog să se consemneze în procesul-verbal și intervenția mea : raportorul orientează în mod greșit scriitorii către șabloane literare rafinate, nefolositoare poporului, interveni un critic, al cărui nume, nu știu de ce, l-am uitat. Or, aceasta-i o poziție estetizantă ! De ce avem nevoie de invenții dubioase, cînd avem berechet din cele cu experiență înaintată, verificate de timp, șabloanele vechi — bune și sigure ? Tocmai de astfel de șabloane literare uzuale și potrivite are nevoie cititorul !

— Nu se poate să contrazici, cu una, cu două, vechea și matura necesitate imperioasă de a înnoi și îmbogăți șabloanele literare, așa cum propune confratele critic — al cărui nume, nu știu de ce, îl omisese din raport Iuri Olexiovici — interveni în discuție Gheorghi Sevokleaci. Căutările mijloacelor artistice ale expresivității contemporane, vor avea, indiscutabil, o influență estetică asupra artei șablonului literar. Apoi, merită privită problema șablonului literar și prin prizma tehnologiei muncii scriitoricești. Șablonul literar în literatură este exact ceea ce în construcție este un bloc tip, standardizat pînă la ultimul detaliu. Folosirea șabloanelor literare ridică în mod simțitor productivitatea muncii scriitorilor, reduce la minimum așa-numitele „chinuri ale creației“ ale artiștilor și facilitează publicarea manuscrisului. S-a dovedit că operele-șablon primează în ochii redactorilor și recenzenților asupra oricăror altor opere. Știința încă nu a explicat cauza acestui fenomen năstrușnic.

Ultimul vorbise Ivan Korini :

— Se pare că, noi toți, în unanimitate, am recunoscut actualitatea stringentă a problemei șablonului literar în literatură și tendința aparatului nostru critic de a rămîne mereu în urmă tocmai în acest domeniu. Studiul teoretic al artei șablonului literar e plin, într-adevăr, de pete albe. Să amintim doar problema dreptului de autor. Sînt cazuri cînd scriitorul, considerîndu-se autorul unui șablon, îi acuză pe alții de plagiat. Dar, după părerea mea, șabloanele se răspîndesc întocmai ca folclorul și ca atare dreptul de autor rămîne în vînt. Este interesant de ştiut : ce zice legea dreptului de autor ?

Decizia finală : În scopul uşurării muncii scriitorilor noştri şi evitarea chinurilor creaţiei, se va edita periodicul „Buletinul şabloanelor literare", în paginile căruia se vor publica cele mai reuşite şablone noi şi lista celor ieşite din uz...

CUCONETUL INTELIGENT

(Schiţă de model)

Voi începe cu o precizare : nu este vorba de cuconetul literar, ci de cuconetul inteligent, am zice cu un profil larg. Deci, mai întîi, să lămurim problema : ce e o cucoană inteligentă ? Răspuns : cucoană inteligentă trebuie considerată orice cucoană care-şi dă seama că nu e o simplă femeie, ci o cucoană adevărată, adică o cucoană de treabă dintr-o familie de intelectuali, deci persoană cu un înalt grad de înţelegere a faptului că e cucoană şi aparţine unui cerc pe care însăşi cucoana în cauză, deci cucoana inteligentă, îl defineşte drept „Cercul nostru".

Cucoana inteligentă este o noţiune istorică. Fiecărei epoci a istoriei omenirii i-a corespuns un anumit tip de cucoană inteligentă. Astfel, tipul CI 70 (cucoană inteligentă din anii 70) se deosebeşte radical, să zicem, de tipul CI 20 (cucoană inteligentă din anii 20), fapt ce confirmă arhicunoscuta idee că totul curge, se dezvoltă şi progresează. Deci, începem cu CI 20.

„Inteligenţa stătea pe la colţuri.
ocărîndu-l pe Meyerhold..."

Cucoanele inteligente din anii 20 se deosebeau de restul femeilor în primul rînd prin aceea că nu purtau pălăriuţe la voia întîmplării, ci după un înalt principiu, confirmînd prin acest act cetăţenesc inteligenţa lor, iar în al doilea rînd prin faptul că se adresau celor de o seamă cu ele cu apelativul: „Madame“. Altor persoane de sexul lor li se adresau simplu: „Femeie“. Şi în al treilea rînd, cucoanele inteligente adorau expresia: „Ce bătaie de joc!“ Această expresie constituia pentru ele un fel de parabolă cu ajutorul căreia se recunoşteau una pe alta.

Popularitatea de care se bucura la CI 20 expresia „Ce bătaie de joc!“ e explicată ştiinţific datorită faptului că CI din acele vremuri se aflau într-o stare permanentă de enervare. Le enerva noua eră, noua viaţă, oamenii noi, noua artă şi chiar cuvintele noi. Tipul de CI 20 avea studii gimnaziale, cu care se mîndrea foarte mult, şi gusturi cultivate pe parcursul mai multor ani de răsfoire a revistei prerevoluţionare „Neva“. Datorită unor principii superioare, cărţi nu citea, cu excepţia romanelor traduse (preponderent romanele Oliviei Woodsley). Era o conservatoare declarată. Numele unor Maiakovski sau Meyerhold, Tîcina sau Kurbas o speriau nu mai puţin decît neguţătorii lui Ostrovski.

Iată o discuţie tipică purtată în tramvai de două CI 20.

— Ce-mi dai brînci, fă? Ce bătaie de joc!

— Iertaţi-mă, madame! Mă împing alţii din spate. Oamenii ăştia-s lipsiţi total de educaţie!

(După cum vedeţi, semnalul „ce bătaie de joc!“ s-a recepţionat prompt. S-au recunoscut îndată una pe alta.)

— Sînt întru totul de acord cu dv., madame. Ce mitocani!

— E-ngrozitor, madame! Încotro te învîrţi, numai de bicisnici dai. Aţi citit afişul? Unde s-a ajuns! Vine în turneu la noi Meyerhold!

— Meyerhold? Groaznic!

— Madame! Gîndiţi-vă ce piese pune în scenă, să-mi fie cu iertare, „Ploşniţa“, „Baia“!

— Doamne, ce batjocură!

— Se spune că toate astea le-a scris Maiakovski al lor...

— Maiakovski ? Huliganism sadea ! Am auzit de la o cucoană foarte inteligentă că a mai apărut și un oarecare Șostakovici...

— Șostakovici ăla, ca Tîcina ?

— Nu, Tîcina-i altul, ăla pe care Bajan... Dar Șostakovici e compozitorul lor. Și, închipuiți-vă, tot ce-a făcut e anapoda, pe dos...

— Groaznic ! Dar ce anume-i pe dos ?

— Totul, totul ! Toate notele muzicale-s pe dos...

— Doamne sfinte, ce bătaie de joc !

CI 70

Cucoanele inteligente contemporane se deosebesc categoric de predecesoarele lor, ele nu se consideră nici în ruptul capului în conflict cu epoca și s-ar supăra foc dacă cineva le-ar numi conservatoare. Dimpotrivă, toate sînt superprogresiste și toate sînt preocupate de arta modernă. Ce-i drept, ca și CI 20, citesc numai romane traduse (din literatura sovietică fac excepție numai cele criticate în presă).

Să încercăm, deci, să modelăm o discuție tipică între două CI 70.

— Afrodita Semionovna, m-am abătut pe la casa dumitale doar pentru cîteva clipe. Sînt foarte grăbită. Trebuie să mai trec azi și pe la familiile Klețki, Flețki și Iaețki. Ai auzit și dumneata ?

— Nu ! Ce anume ?

— Ce noutate ! Ce noutate ! Chiar acum vin de la familia Sodomski... Ieri au ascultat un post străin... Ai noștri nu suflă o vorbă... Picaso s-a căsătorit cu Lacrima Cristi...

— Nu se poate ! Doar Picasso a murit...

— A murit ? Serios ? Scleroza, dragă ! Se pare că am încurcat ițele. Salvador Dali s-a căsătorit cu Agatha Christy...

— Nu-i așa, Hortenzia Trohemivna ! Nu așa stau lucrurile ! Asta o știu sigur de la familia Bețki. Salvador Dali s-a îndrăgostit lulea de modelul său natural, superbul Antinoi. Și s-a căciulit în fața Papei ca să-i dea voie să se căsătorească cu modelul său preferat. Papa refuză.

Acum Salvador Dali amenință că se va sinucide. Toată Europa-i în panică...

— Doamne, ce veste superbă! Păi, familiile Klețki, Flețki și Iaețki habar n-au de toate astea... Alerg la ei, Afrodita Semionovna!

— Mai stai puțin, Hortenzia Trohemivna!

— Doar cinci minute. Cinci minuțele. Dar, spune-mi, ai procurat bilete la concertul lui Efim Soloveicik? Merg și Klețki, Flețki și Iaețki la concert...

— Alde Klețki nu vin, Hortenzia Trohemivna! Chiar Klețki mi-a spus că el, din principiu, nu se duce la concertele la care vin toți afonii. Ar fi un conformist...

Hortenzia Trohemivna roșește. Nu agrează reputația de conformistă. Totuși, pentru a rămîne cu obrazul nepătat, întreabă:

— Voi aveți noul roman scris de Rocquefort-Bookstein? O, e atît de estetic, atît de estetic! Poate nu-l aveți?

Acum vrea să rămînă cu fața curată Afrodita Semionovna.

— Un critic foarte intelectual mi-a spus că în apus nu mai citește nimeni romane...

— Dar ce citesc?

— Antiromane... Acolo, acuma-i totul „Anti"...

— Antiromane! O, doamne, dar toate-s atît de estetice!

— Nu mai spuneți! Duminica mergeți și voi la familia Bețki? L-au invitat pe Hvațki. Cum, n-ai auzit de Hvațki? Surată dragă, cum poți trăi la periferia vieții? Hvațki e un tînăr compozitor. Teribil de talentat! Închipuie-ți, a renunțat complet la partitură. De ce? Pentru că muzica lui nu poate fi scrisă cu ajutorul notelor. Familia Bețki spunea că muzica lui te emoționează atît de mult, de... de... nu poți s-o mai asculți! Cînd cîntă, melomanii îl ascultă dintr-o cameră alăturată.

— Doamne, ce estetic!

Cu aceste cuvinte Hortenzia Trohemivna se ridică din fotoliu, sărută obrăjorii amfitrioanei și dispare.

De! Mai e vorbă! Biata de ea, trebuie să-i viziteze pe Klețki, Flețki și Iaețki...

O SFETNICĂ AGRESIVĂ

Odată am fost invitat la o onomastică. S-au adunat nu prea mulți invitați, dar toți simpatici foc. În timp ce gazda aranja masa, noi ne-am lansat în discuții însuflețite. Pe genunchi mi s-a așezat o pisică de toată frumusețea și deodată a început să toarcă.

— Văd că mîngîiați pisica, dar mai mult ca sigur are limbrici. V-aș sfătui ca înainte de a vă așeza la masă, să vă spălați pe mîini.

Aceste cuvinte le rostise o femeie trupeșă cu care abia făcusem cunoștință. Îmi zîmbea binevoitor.

Întîmplător, ne-am așezat la masă unul lîngă altul.

— Nu știu de ce, dar îmi sînteți simpatic, îmi zise cucoana în timp ce umpleam paharele din fața noastră. Tocmai de asta, permiteți-mi să vă dau un sfat util : nu faceți abuz de alcool. Chiar și în cantități mici, alcoolul e dăunător. De altfel, fiecare alcoolic începe cu măsuri mici... Sănătatea dumneavoastră...

Cucoana goli paharul pînă la fund și înfulecă hulpavă cîteva felii de scrumbie.

— Bărbații au mereu nevoie ca să se ocupe de ei o femeie inteligentă. Văd că v-ați pus în farfurie o bucată grasă de carne de gîscă. Dar asta-i otravă curată pentru ficat ! Nu vă recomand să mîncați nici carne de porc. În carnea de porc prost friptă rămîn trichinele... Vorbind între noi, simpaticele noastre gazde cred, pare-se, că noi avem stomacuri de fier. Țineți minte : folositoare-i numai hrana folositoare și nimic nu-i mai nociv decît hrana nocivă. Fiți bun, puneți-mi în farfurie bucata aceea de șuncă.

— ... Trebuie să punem ceva în gură doar pentru adormirea apetitului și să renunțăm la cină, reluă cucoana. Vă sfătuiesc și pe dumneavoastră : mai bine mai puțin, decît prea mult. Știu, dumneavoastră, bărbații, nu vă gîndiți deloc la sănătatea dumneavoasră. Și vă mai dau un sfat : cînd ajungeți acasă, făceți-vă gargară cu hipermanganat bine diluat, iar nările clătiți-le cu spumă de săpun. E foarte posibil ca cineva de aici să fie bolnav de gripă sau anghină.

Blestemîndu-mi în suflet vecina cu nivel medical foarte ridicat, tăceam încruntat. Ea, ofensată, își îndreptă atenția asupra unei blonde care stătea în fața ei.

— Mi s-a părut că vorbiți un pic pe nas. Ați răcit? Sau așa vorbiți, de parcă ați avea prune în gură? În orice caz, puneți-vă la noapte comprese cu muștar... O, ce mult îmi place bluza dumneavoastră! Totuși, parcă-i prea strălucitoare pentru vîrsta pe care-o aveți. Dar vă înțeleg: e cît se poate de firesc, cînd o femeie se străduiește din răsputeri să pară mai tînără decît este... Demult îl urmăresc pe soțul dumneavoastră, e un om foarte simpatic! Și ce exaltat discută cu frumoasa lui vecină! Nu vă e teamă că-l veți pierde, că vă înșeală? Îmi place că aveți încredere! Totuși, aș vrea să vă dau un sfat prietenesc: nu e bine să ieșiți cu soțul într-o societate cu femei mai tinere decît dumneavoastră și care se îmbracă mult mai frumos... O, dar nu vă uitați la jumătatea dumneavoastră atît de suspicios! Gelozia o înjosește pe femeie. Și, în fond, nu s-a întîmplat nimic. Vă sfătuiesc ca atunci cînd ajungeți acasă, să-l sărutați pe soț și să-i iertați totul. Aveți o coafură atît de nostimă! Nu cumva e perucă?

Aici, gazda se strădui s-o întrerupă pe musafira guralivă.

— Aș vrea să vă prezint pe ursitul fiicei noastre Galea. Dînsul e! Ihor.

— Încîntată. Vă felicit sincer și pe dumneavoastră și pe Galea. Trag nădejdea că vă dați seama ce pas important și responsabil faceți în viață?! V-ați gîndit bine la toate? Vă potriviți la caracter? Conform statisticii, tinerii căsătoriți divorțează cel mai des tocmai din cauza nepotrivirii lor psihice. Dar cu genele cum stați? N-ați avut cumva în familie alcoolici? Vă sfătuiesc să mergeți la medic și să vă verificați neapărat ereditatea. Cînd vor veni copiii, s-ar putea să fie prea tîrziu...

Vara aceea mă aflam în concediu la Gagra. Tocmai ieșisem din mare, mă așezasem sub un baldachin și desfăcusem ziarul. Și deodată aud:

— Ce întîlnire plăcută! V-aș da un sfat bun: nu citiți pe plajă. E foarte dăunător. La fel de dăunător ca și cititul în pat. Înotaţi bine? Asta-i rău. Tocmai cei care înoată bine se îneacă. Vi se poate pune brusc un cîrcel, sau vă loveşte damblaua...

M-am mutat în altă parte.

DESPRE UTILITATEA NEPLĂCERILOR

Există încă din vechime părerea că neplăcerile vieţii au o influenţă nocivă asupra sănătăţii omului, drept care ele trebuie cum-necum evitate, ca şi, în general, emoţiile negative. În ultimii ani această concepţie a fost supusă unei critici întemeiate. Acum se poate considera cu un fapt dovedit că, în limitele unor parametri raţionali, aşa-numitele neplăceri nu mai sînt nocive, ci dimpotrivă, sînt foarte utile şi chiar foarte necesare omului. Ele călesc sistemul nervos şi stimulează funcţionarea perfectă a organismului şi, în primul rînd, reglează elaborarea şi consolidarea reacţiilor psihice de autoapărare (psihoimunitate). Cine are neplăceri permanente acasă şi la serviciu, în mod obişnuit se află într-o continuă stare de mobilizare, gata oricînd să se împotrivească emoţiilor negative. El, imperturbabil, reacţionează împotriva situaţiilor stresante şi cunoaşte mult mai puţine traume psihice.

Şi invers. Oamenii care, din cauza ignoranţei, prejudecăţilor unor raţiuni morale sau educaţiei greşite, se îndepărtează în mod inconştient de orice fel de neplăceri (mai ales certuri de familie, scandaluri în blocurile de locuit, conflicte de serviciu etc.), cel mai des rămîn neputincioşi şi fără apărare cînd nimeresc brusc în situaţii generatoare de emoţii negative. Situaţiile conflictuale trezesc în ei un şoc psihic, în loc de un stres plăcut şi stimulator.

S-a demonstrat că oamenii care s-au obişnuit cu certurile în familie suportă mai uşor neplăcerile ivite la locul de muncă, conflictele în tramvaie, restaurante, cantine sau cînd stau la coadă. Există şi o interdependenţă reciprocă : persoanele care s-au obișnuit cu certurile extrafamiliale, nu fac o tragedie din certurile familiale.

Cîteva exemple : Dr. P. Bermin a descoperit o legitate interesantă : „Novicii“ care se îmbată pentru prima dată și ajung în așa-numitul „salon de trezire“, suportă foarte greu situația penibilă în care se află și unii chiar se îmbolnăvesc. La aceștia se observă o îmbinare contradictorie între complexul agresivității și complexul vinovăției. Între timp, clienții permanenți ai acestei instituții de binefacere, bețivi cu o imunitate psihologică corespunzătoare demult formată, apreciază cu luciditate că situația în care se află e normală și o consideră ca pe una dintre neplăcerile vieții.

Conform observațiilor Dr. Iu. Sarmak, bărbaților care se ceartă rar cu soțiile, o ceartă izbucnită în sînul familiei, din te miri ce, înaintea începerii programului de lucru, le micșorează productivitatea muncii cu 12-25%, pe cînd la bărbații care s-au adaptat perfect certurilor permanente din sînul familiei, în general nu se observă nici o scădere a productivității muncii !

Psihologii ne-au atras încă demult atenția asupra faptului paradoxal că oamenii, certîndu-se, au nu numai emoții negative, ci și pozitive (o exaltare nervoasă plăcută, o bună agresivitate sportivă, dorința activă de autocontrol etc.). Oare nu așa se explică năravul unor cetățeni de a se înfrunta zilnic ? Se pare că omenirea a înțeles încă demult și în chip inconștient un lucru fundamentat teoretic abia acum de medicină, și anume : funcția utilă a așa-numitelor neplăceri ale vieții.

Deci, trebuie subliniată în mod deosebit complexitatea și semnificațiile multiple ale fenomenului pe care noi îl definim cu un termen impropriu „neplăceri“. După cum se vede, pentru anumiți oameni aceste „neplăceri“ sînt de fapt plăceri, iar emoțiile negative provocate de ele sînt, într-adevăr, emoții mnemonegative sau pozitivo-inconștiente.

Așa cum o ceartă obișnuită, ce are loc între două persoane, poate fi considerată din punct de vedere lingvistic drept un dialog tipic, așa și din punct de vedere psihologic cearta este un conglomerat de emoții pozitivo-negative. La ambii subiecți ai dialogului, „partidele“ lor verbale personale sînt însoțite la unul de emoții pozitive, iar la celălalt de emoții negative (conform schemei : P+N+P+N, etc). Şi pentru ca balanța generală a emoțiilor pozitive și negative să încline în folosul unuia sau altuia dintre partenerii de ceartă, fiecare dintre aceștia se străduiește să aibă ultimul cuvînt.

În final, merită să-i prevenim pe cititori să nu abuzeze de stresoterapie — cea mai radicală, necontrolată şi la modă preocupare a oamenilor în zilele noastre. Ea trebuie urmată numai sub strictă supraveghere medicală.

DINOZAURUL

Îmi amintesc de ziua cînd încă nu reușeam să ațipesc în timpul ședinței consiliului științific, dar am auzit soneria. Deschid ușa. Văd : administratorul, milițianul-sectorist, activistul pensionar Ţibulea și încă o droaie de oameni. Se prezintă : comisia consiliului popular raional.

— Am primit o reclamație că în casa dumneavoastră există un dinozaur.

— Ce fel de dinozaur ?

— Ştiţi și dumneavoastră. O reptilă ce aparține unei anumite perioade din era mezozoică.

— Imposibil ! răspund. Am o locuință mult prea mică.

— Dar ce-i cu dihania asta ?

Mă uit și văd pe canapea un dinozaur. Un dinozaur natural, dar de dimensiuni mai mici.

— Liniștiți-vă, zic. E numai un vis avut în timpul ședinței consiliului ştiinţific. Întotdeauna visez fel de fel de bazaconii...

— Dacă așa stau lucrurile, atunci dovediți-ne că dinozaurul ăsta e doar un vis de-al dumneavoastră și nu o realitate palpabilă.

— Dar asta e birocrație curată ! Nu vă mai săturaţi de dovezi ! exclam intrigat.

— În cazul ăsta, va trebui să încheiem un proces-verbal. Deţineţi vreo aprobare care să ateste că aveţi dreptul să fiţi proprietarul unui dinozaur viu? Şi-apoi, explicaţi-ne, fiţi bun, de unde l-aţi procurat şi la ce vă foloseşte?

În toiul discuţiei, îl gîdil pe dinozaur după ureche. Toarce satisfăcut. Ca o pisică. Pare-se că ne simpatizăm unul pe altul.

— S-ar putea, într-adevăr, să nu fie vis, spun adresîndu-mă comisiei. Da, aşa e, s-a ataşat de mine vara asta, cînd mi-am petrecut concediul la Koktebeli. Acum îmi amintesc că asta s-a întîmplat la 20 august, orele 7 seara, nu departe de Golful broaştelor. Locuim împreună, căci comunicarea cu dinozaurul mă propulsează din punct de vedere creator. De ce — nu ştiu. Legile psihologice ale creaţiei sînt tainice şi de nepătruns...

— Atîta timp cît nu prezentaţi o dovadă că nu e vorba de un vis, sau alte documente justificative, — hotărăsc membrii comisiei — vă obligăm să duceţi animalul la grădina zoologică.

Ce să-i faci? În ziua următoare l-am dus pe dinozaur la grădina zoologică şi l-am predat cu acte în regulă. Trecuse o săptămînă. Primesc un telefon. Conducerea grădinii zoologice mă roagă insistent să-mi iau neapărat fiara, căci nu mănîncă nimic, slăbeşte văzînd cu ochii, poate să moară oricînd şi cineva va trebui să răspundă....

Bucuros şi vesel, l-am adus pe dinozaur acasă. Şi cîteva zile am trăit împreună ca un singur suflet. Fiara s-a dovedit a fi inteligentă, fire blîndă şi cu principii morale sănătoase. Ziua, ca de obicei, şedeam la masa de scris, iar dinozaurul moţăia pe duşumea, inspirîndu-mi elanurile creatoare. Serile ne uitam împreună la televizor. Lui îi plăceau în mod special transmisiile „Din lumea animalelor“ şi „Noapte bună, copii!“ În casa noastră domnea o atmosferă creatoare sănătoasă şi se restabilise liniştea.

Dar soarta vitregă îşi bătu joc de idila noastră. Din păcate dinozaurul meu cunoscuse în oraş o popularitate nemaiîntîlnită. Şi eu odată cu el. Telefonul suna de dimineaţa pînă seara, veneau la noi acasă fel de fel de excursionişti şi delegaţi. Preşcolari, academicieni, bacalaureaţi, studenţi ce urmau cursurile prin corespondenţă, turişti străini, salariaţi, muncitori de diverse profesii, pedagogi de internat (cu studii medii şi superioare de specialitate), calfe de zidari (pentru a primi bursă), fruntaşi la învăţătură, lucrători din comerţ, renumiţi crescători de animale, inovatori şi raţionalizatori, pensionari, fosta cîştigătoare Loto L. M. Melnicenko, colective de artişti amatori, împreună cu familiile lor, precum şi diplomaţi, ziarişti, reprezentanţi ai organizaţiilor obşteşti, activişti culturali şi artistici... Interviuri, conferinţe de presă, simpozioane, consfătuiri şi „decade". Ne-au filmat, iar filmul s-a transmis la televizor. Ne invitau la banchete şi ne alegeau în prezidiu. În cinstea noastră, la Palatul culturii „Ucraina" a avut loc o seară grandioasă, unde Ilia Drab şi-a citit noul său scenariu de film „Prietenul meu, dinozaurul", iar Virşemovski a recitat poemul filozofic „Fiara din neant". De altfel, ţin minte un episod din scenariu : sub răchita cunoaşterii binelui şi răului, cazacul Mamai joacă şah cu dinozaurul, iar în vîrful răchitei stă un robot şi cîntă la o bandură electrică faimoasele cîntece ale lui Okudjava. Din poemul lui Virşemovski, am reţinut doar două versuri :

Ironici dinazauri cu frunţile de-aramă
Pluteau încet deasupra iluziilor goale...

Tot atunci S. Piţunda izbuti să sporească tirajul „Ucrainei literare", tipărind număr de număr serialul de reportaje „În vizită la strămoş". Se purtară numeroase discuţii despre încercarea lui G. Rebokleaci de a studia lecturile preferate ale dinozaurului din poezia noastră contemporană. Cercetătorul şi-a pus în gînd să facă un experiment sociologic — cît de repede va adormi dinozaurul ascultînd la cască operele diverşilor poeţi în lectura lor. Experimentul a fost abandonat la intervenţia vehementă a secţiei de poezie a Uniunii Scriitorilor.

Mie şi dinozaurului nu ne mai ardea să ne dăm în spectacol. Din lipsă de timp, nu m-am mai putut achita de obligaţiile de serviciu şi am ajuns în situaţia de a fi dat afară din institut. Dinozaurul se scofîlcise vizibil din cauza excesivei doze de glorie pe care a fost obligat s-o înghită și, tot stînd în prezidiile diverselor simpozioane, vărsa lacrimi mărunte, amintindu-și de serile noastre intime petrecute în fața televizorului. Cu timpul, visul se transformă în coșmar. Trebuia făcut ceva. Și am hotărît să mă desprind din vis, cu un salt, așa cum sare un călător din mersul tramvaiului. Sărutasem pentru ultima oară botul himeric al bunului meu prieten din era mezozoică. Mi-am încordat voința și — hop! Nimeni din consiliul științific n-a observat că în tot timpul ședinței am dormit.

UN VERNISAJ OBIŞNUIT

Azi la ședința consiliului științific se discuta problema studierii complexe a procesului artistic. Izbucnise o discuție aprinsă. Am intervenit și eu, criticînd aspru și principial indiferența arătată de specialiștii în știința literaturii față de artele adiacente. „Cum vom studia tema noastră dacă membrii consiliului științific pot fi mult mai des întîlniți la meciurile de fotbal decît la expoziții și muzee?!“ Apoi a luat cuvîntul Olexii Ivanovici și a spus că dintr-un punct de vedere critica mea e justificată, dar din alt punct de vedere jocul echipei de fotbal „Dinamo“ Kiev este, la fel, artă adevărată... În timp ce se discuta dacă sportul e artă sau nu, am adormit. Cînd m-am trezit, am realizat că mă aflu la un vernisaj. Participa tot Kievul artistic: cunoscuți artiști, reputați critici, cucoane specialiste în domeniul artelor, colecționari stimați, fete frumoase (de altfel, la toate vernisajele, ca și la premiere, prezența fetelor frumoase este obligatorie). M-am bucurat sincer văzînd întregul nostru consiliu științific. M-am bucurat s-o văd pe Valea Lîsenko, venită din partea „Științelor literare sovietice“. De mult se căznește Valea să nimerească în lumea viselor mele și, la urma urmelor, i-a surîs norocul! Parcă mi s-a luat o piatră de pe inimă...

Se aud aplauze. (Și-a încheiat discursul Tetiana Nelivna.) După care ia cuvîntul directorul muzeului.

„Permiteți-mi — vorbește el, atent la foarfecele ce i se dăduse pentru a tăia panglica inaugurală — permiteți-mi să declar deschisă expoziția moștenirii artistice a artistului, care a pictat întotdeauna la cotele cele mai înalte. Atît naturile sale moarte, cît și peisajele sale s-au bucurat și se bucură de o recunoaștere universală..."

Îmi cășunează și mie să particip la această ceremonie solemnă. Îi trimit directorului muzeului un bilețel: „Încredințați-mi mie sarcina să tai panglica. Dacă nu, atunci măcar dați-mi cuvîntul. Voi vorbi despre legătura dintre literatură și artă în contextul studierii procesului artistic general". Directorul vîră în buzunar bilețelul, fără a-l citi. Îi fac ochi dulci. Nu reacționează. Pesemne, se teme că intervenția mea va strica impresia produsă de banalul său discurs. Îmi fac loc cu coatele pentru a ajunge la el, cu gîndul ascuns de a-i lua foarfecele cu forța. Dar, ca un nesimțit, se întoarce cu spatele spre mine și taie panglica. Protestez cu voce tare. În acel moment aud vocea cunoscută a lui Olesi Terentiovici: „Mai încet, Iuri Olexiovici, mai încet! Dormiți la ședința consiliului științific și, desigur, visați ceva. Dar disciplinați-vă visul". „Da, îi răspund. Într-adevăr, visez că mă aflu la un vernisaj. Am să prezint raportul după aceea. Dar deocamdată aici sînt ignorat, nu mi se dă voie să intervin..."

Între timp, oaspeți zgomotoși umplu sălile. Aici toți se cunosc între ei. Se salută. Zîmbesc. Femeile se sărută. Bărbații se înțeleg unde vor merge după vizitarea expoziției. În fața tablourilor e mare înghesuială. Se schimbă impresii fulminante. Are loc un concurs de idei (la bărbați) și toalete (la femei). Toți sînt într-o stare sufletească sărbătorească. Și totuși, potrivit legilor nescrise ale vernisajelor, trebuie și aici să strîmbe din nas măcar un moftangiu căruia nu-i place nimic (încă n-a existat expoziție la care cineva să nu scrie lăbărțat în cartea de impresii: „Mîzgălitură"). Caut cu privirea un asemenea specimen. Oare-i el? Are o gură strîmbată sarcastic. Fălci de fier strînse țeapăn. Șuieră printre dinți: „Cum de s-a permis?!" Pictorii cunoscuți surîd: „Moftangiul a ieșit la pensie. Niciodată n-a avut ochi, n-a avut decît miros. Acum nu mai are nici miros..." Oricum, ce bine-i că mai există în lume creatorii de frumos — artiştii ! Îmi place societatea lor. Aproape toţi sînt nişte îndrăgostiţi de artă dezinteresaţi. Iar în această dragoste există ceva copilăresc, în sensul cel mai bun al cuvîntului...

Zăresc o figură caraghioasă. Un tip picat parcă din vechile caricaturi ale lui Deni : scund, îndesat, mustață tunsă scurt, ochelari mari. Îl recunosc pe colecţionarul-neofit. Dacă nu mă înşel, e dentist sau ginecolog. Și studiază fiecare tablou sau desen, ducînd la ochi mîna făcută lunetă. Desigur, crede că numai aşa se pot delecta adevăraţii prețuitori ai picturii. Trece de la un grup la altul și de fiecare dată întreabă : „Ce părere aveți despre acest artist ? Are stofă ?" Și explică infatuat : „Cumpăr numai nume cunoscute !" Se apropie și de mine : „Ce spuneți despre tabloul ăsta ?" — „Ce să spun ? O mîzgăleală suculentă. Pictată cu gust !" — „Cum ? Cum ? Suculentă ? Cu gust ?" Scoate blocnotesul și-și notează cele auzite de la mine. Apoi îl aud cum, ca un fin cunoscător al artelor, îi explică Tetianei Nelivna : „Pictorul nostru — chiar e un nume ! Priviți atent : n-a făcut economie de ulei. Ce pastă, ce culori plăcute, ce compoziție apetisantă !"

Sînt prezenți și tineri de la școala de artă. Se simt încă de pe acum profesioniști. Iar discuţiile lor sînt exclusiv profesionale. „Asta-i reușită, nu glumă !" — „Ce știi tu ! Te cucerește culoarea roșie..." — „Zevzecul ! În ea constă tot farmecul" — „Iată unde-i el maestru !" — „Ptiu ! Salon tipic !" — Nu salon, ci Korovin. Ba chiar mai mult !" — „A îmbătrînit Korovinul tău..." — „Tu ai îmbătrînit ! Craiule !"

Colecţionarul-neofit îl apucă de nasture pe Mikola Petrovici : „Aș vrea să mă consult cu dumneavoastră. La consignația se vînd peisajele dumneavoastră. Merită să cumpăr ? Că eu cumpăr numai nume cunoscute. Dar dumneavoastră sînteți desigur un nume cunoscut ? !" „Nu înțeleg", răspunde Mikola Petrovici și-și desface larg braţele.

Brusc, observ că la expoziţie nu se mai află nici un membru al consiliului ştiinţific. Ce s-a întîmplat ?

Aha, îmi amintesc: e ședință la institut! Iar eu sînt în orele de program... Unde-i ieșirea din muzeu? Caut și nu găsesc. M-am rătăcit printre peisaje și naturi moarte. Și sălile s-au golit... În fine, dau de femeia de serviciu. „Cine sînteți? Arătați-mi invitația!" Dar oare am avut invitație? Iar dacă n-am avut, cum am ajuns totuși aici? „Ce faceți în muzeu?" — „Eu? Nimic!" Și în clipa aceea îmi vine un gînd salvator: „Păi da, eu dorm! Dorm la ședința consiliului științific!" Rostind aceste cuvinte, m-am trezit din somn.

ÎNCERCAREA

Cîrpacii literari sînt foarte simpatici: sînt optimiști, băieți de comitet, obraznici, veseli, descurcăreți și energici. Mie îmi place dinamismul lor, spiritul lor întreprinzător, dorința sinceră de a merge la pas cu lumea, de a fi mereu în „miezul problemei", de a fi prezenți oricînd și oriunde. Pana lor e ușoară, mintea greoaie, iar caracterul slab (o, dacă aș avea eu aceste calități!). „Ai destul talent ca să scrii o maculatură?" mă întreabă adeseori vocea-mi interioară. Și, totuși, n-am avut curajul să-mi verific niciodată concret îndoielile. Iată de ce așteptam nerăbdător momentul cînd, în fine, voi visa că sînt cîrpaci. Și uite că la ultima ședință a consiliului științific s-a produs minunea! M-am bucurat mult și m-am cufundat cu o curiozitate rar întîlnită în adîncurile visului.

Deci, visez că, chipurile inspirat, îmi notez în calendar zilele celor mai mari sărbători și ale evenimentelor importante. Sună telefonul. Recunosc vocea unui redactor de la ziarul „Prietenul cumpărătorului". Mă admonestează pentru faptul că, în loc să-i dau o poezie promisă pentru Ziua lucrătorilor din comerț, i-am vîrît sub nas balada despre o însoțitoare de bord. Îmi cer scuze. Îi explic că e vorba de o încurcătură formală. Promit să o repar neapărat. Sun la redacția ziarului

„Prietenul aviației“. Întreb dacă nu cumva, din greșeală, le-am lăsat poezia „Înainte pentru metode progresiste în comerț!“. „Nu! îmi răspunde redactorul. În schimb, nu știu de ce zace la noi o poezie a dumneavoastră dedicată Zilei medicilor. Doar nu-i de profilul nostru!“ Sînt dezolat. Am încurcat toate ițele. Sînt un cîrpaci sadea! Îi pun o întrebare demnă: „Cum, nu-i de profilul dumneavoastră? Dar aviația sanitară în parohia cui se află?!“ Apoi sun la redacția ziarului „Prietenul sănătății“. „Mikola, îi spun secretarului de redacție, pare-se că am pus pe masa ta de lucru o poezie despre comerț...“ — „OK! îmi răspunde secretarul. Am trimis-o la cules. Am modificat ici colo cîte ceva. O vom tipări sub titlul: «Înainte pentru cele mai progresiste metode în medicină!»“

Răsuflu ușurat. Acum însă trebuie neapărat să scriu ceva pentru ziarul „Prietenul cumpărătorului“. Broboane de sudoare îmi inundă fruntea. Resimt lipsa experienței în genul cîrpăcelii poetice... O bătaie în ușă îmi întrerupe calvarul cuvintelor. Deschid. Milițianul! „Poftim citația! Semnați-mi aici! Vă cheamă anchetatorul!“ — „Ce s-a întîmplat?“ — „Veți afla acolo! E mai bine dacă mergeți cu mine chiar acum...“

— Ați fost dat în judecată — mă informează oficial anchetatorul — pentru următoarele crime literare săvîrșite: a) îndeplinirea inconștientă a sarcinilor pe care le aveți ca poet; b) alterarea sistematică a gusturilor populației. Ați făptuit aceste crime, publicînd prin diverse ziare poezii cîrpăcite. Sînteți vinovat?

— Nu recunosc! replic intrigat. Nu există în Codul penal un astfel de articol!

— Nu există, îmi dă dreptate anchetatorul. Din păcate nu există. Dar există un articol despre responsabilitatea asupra lucrului prost făcut. Poeziile dumneavoastră sînt niște rebuturi literare. Sînt sigur că procesul va dovedi acest lucru...

— Nu va dovedi! Poeziile mele nu sînt rebuturi literare, ci o cîrpăceală profesională de înaltă calificare și care corespunde — dacă tot a venit vorba de responsabilitate! — tuturor cerințelor profesionale, întrebărilor, necesităților și împrejurărilor. Eu n-am încălcat niciodată legile versificării. Toate imaginile mele sînt probate, verificate, lipsite de contradicții. Rimele sînt perfecte. Temele — corect alese. Ideile — și mai corecte. Ce mai vreți ? Sau, poate, nu vă place nivelul artistic al cîrpăcelii mele ?

— Dar, compromiteți cu ajutorul poeziilor antiartistice ideile înalte, speculați actualitatea — și asta-i o crimă literară mult mai mare decît plagiatul !

— Atunci de ce sînt publicate poeziile mele ?

— Foarte rău că sînt publicate ! Cei ce vă publică vor fi aspru pedepsiți pentru proliferarea conștientă și voită a producției literare de proastă calitate. Și vă revine obligația de a-i despăgubi pe cititori pentru prejudecățile estetice și morale aduse de operele dumneavoastră.

— Dacă cîrpăcelile mele se publică înseamnă că cineva are neapărat nevoie de ele, nu-i așa ? Înseamnă că ele satisfac nevoile spirituale ale unor oameni. Poate că versurile mele plac cuiva. În schimb, desconsiderînd opera mea, dumneavoastră desconsiderați nu numai persoana mea, ci și pe cititorii mei !

— Văd că mai sînteți și demagog ! se înfurie anchetatorul. Asta grevează asupra vinovăției dumneavoastră. De fapt, cîrpacii, la fel ca și dumneavoastră, își bat joc de mase întregi de cititori, îndopîndu-i cu o literatură-surogat. Oamenii au nevoie de literatură adevărată. Recunoașteți deschis: pentru cine scrieți ?

— Deschis ? Sînt un creator cinstit. Scriu pentru bani. Doar grafomanii publică de dragul gloriei efemere. Dumneavoastră aveți impresia că un cîrpaci își cîștigă ușor pîinea ? Pe cîrpaci, ca și pe slugi, îi hrănesc picioarele. Zilnic trebuie să alergi pe la fel de fel de redacții. Să te înjosești, căciulești, să lingușești... Pînă la urmă-ți tipăresc opera, dar cine o citește ? Și cine îi va pomeni pe cîrpaci post-mortem cu o vorbă bună ?...

Îmi dau seama că visul meu a cam luat-o razna, dar nu mă mai pot abține. Regret după viața pe care mi-am irosit-o în zadar.

— Cîndva, poate că și eu visam să scriu ca Blok...

— Vă place Blok? tresare iarăşi mirat anchetatorul. Şi ce-i propuneţi, în schimb, cititorului? Ştiţi, îmi pare rău de dumneavoastră. Mai bine semnaţi uite aici un angajament că renunţaţi să mai scrieţi poezii de mîntuială şi eu unul clasez dosarul...

— Şi din ce voi trăi?

— Încercaţi să scrieţi poezii adevărate.

— Adevărate? întreb. M-am dezobişnuit...

În clipa aceea am tresărit, dîndu-mi seama că visul mi s-a destrămat, că n-am ajuns la nici un rezultat cu sarcinile veselului şi obraznicului cîrpaci, şi că a sosit vremea să mă trezesc. Drept care m-am trezit.

Consiliul ştiinţific era în plen. Se discuta tema: „Despre realizările nerealizărilor şi folosirea forţelor creatoare nefolosite în trimestrul al III-lea al acestui an..."

VISUL DE LA CONSILIUL ŞTIINŢIFIC

(Autoparodie autocritică)

I

Dorm în timpul şedinţei consiliului ştiinţific şi visez că, chipurile, nu visez nimic... Un vis atît de neproductiv nu mă avantajează deloc. Iată de ce fac eforturi să mă antrenez (dar poate că asta e numai o iluzie, cînd de fapt sînt treaz!). Mă uit la preşedintele consiliului. Rîde şi rosteşte pe neaşteptate:

— Are cuvîntul Iuri Olexiovici!

— Iertaţi-mă, protestez. Eu n-am cerut cuvîntul.

— Iuri Olexiovici, consiliul ştiinţific ar fi bucuros să ştie părerea dumneavoastă autorizată asupra problemei pusă în discuţie în cadrul acestei şedinţe.

N-am curajul să spun că am dormit. Va trebui să vorbesc.

— Cît îmi permite regulamentul? întreb.

— Aveţi la dispoziţie zece minute, dar dacă nu vă încadraţi...

— Mă voi încadra chiar şi în cinci minute. N-am de ce să lungesc vorba... Am să vorbesc scurt şi la obiect.

— Just! mă susţin membrii consiliului. Vorbiţi scurt şi la obiect!

— Dar ce anume aţi vrea să ştiţi?

— Părerea dumneavoastră.

— Atunci, ascultaţi-o. Problema pe care o discutăm azi este coaptă şi actuală. Consiliul ştiinţific a supus-o dezbaterii la momentul oportun. Îmi voi permite să fac o mică diversiune: direcţiunea poate întîrzia s-o supună dezbaterii. E bine şi mai tîrziu, decît niciodată! Dar, ca să recuperăm timpul pierdut, noi toţi trebuie să ne apucăm de treabă. În felul acesta, n-am nici un dubiu, vom justifica încrederea acordată de conducere. Sînt pentru!

— Nu s-ar putea vorbi ceva mai concret? se aud strigăte din sală.

Hodoronc-tronc! Ce pot spune mai concret? Dar, brusc, îmi vine ideea salvatoare: de cînd lumea se găsesc cuvinte salvatoare care, folosite artistic, pot face o impresie plăcută asupra unui auditoriu bun cunoscător al teoriei literare. În vremurile noastre astfel de cuvinte sînt: „structură" („structural"), „sistem" („sistematic"), „conceptualitate" („conceptual"), „informaţie", „context", „model", „aspect". Sînt şi alte cuvinte eufonice, ca de exemplu: „aluzie", „parabolă", „ambivalenţă". Dar cum se leagă ele într-o propoziţiune, — asta-i o altă treabă, o chestiune de tehnică. Eu am mai păţit-o.

Drept care spun:

— Bine, vreţi să mă exprim mai concret — poftim, pot vorbi şi mai concret. Iată, avem în faţa noastră o problemă complicată şi cu multiple aspecte, pe care ne-am angajat s-o rezolvăm, aşadar o sarcină pe care trebuie neapărat s-o rezolvăm, pe care pur şi simplu nu avem dreptul să n-o rezolvăm, să n-o ducem la bun sfîrşit, la cel mai înalt nivel ideo-teoretic, bazîndu-ne pe cea mai înaintată ideologie ştiinţifică, înarmîndu-ne cu cel mai sofisticat instrumentar de cercetare! Ca atare, mă declar pentru o abordare conceptuală şi sistemică a dezlegării problemei cercetate! Sub acest aspect, vreau să vă amintesc că orice sistem e structural, iar structura — sistemică. Fiecare unitate micro şi macrostructurală a textului este mesagerul informației artistice, orientată în mod funcțional asupra receptorului-cititor, față de care așa-numitul autor ocupă poziția de donator estetic, la rîndu-i ținînd loc de receptor față de lumea obiectivă modelată de el...

Mă opresc pentru a-mi trage sufletul. Îmi dau seama că intervenția mea i-a impresionat pe ascultători. Toți ascultă cu atenția încordată. Au încetat taclalele. Nu mai fîșîie paginile revistelor. Cîțiva au rămas cu gura căscată. Alții rumegă ideile mele.

Reiau inspirat :

— Sub termenul de „autor“, personal înțeleg o structură biologică superior organizată, în stare permanentă să se autoregleze prin metoda încercărilor și greșelilor în procesul de elaborare a textului și, deloc neglijabil, în relațiile lui cu editura. Dar ce e textul ? Textul fixat la mașina de scris, pe hîrtie, la două rînduri, conține în structura sa intimă unitatea ambivalentă proprie textului sau, mai precis, textului fizic, cu un subtext de care ne dăm seama din context. De aici derivă importanța aluziilor, incluziilor și concluziilor.

Simt că bat cîmpii. Și ferească Dumnezeu ca vreunul să mă întrebe ce sînt incluziile și concluziile astea ?! Drept care reiau scurt :

— Sper că m-ați înțeles ! Vă mulțumesc pentru atenție !

— Iuri Olexiovici, n-am înțeles mare lucru, răspunde președintele. Mai pe șleau, n-am înțeles nimic. Obiectul ședinței de azi a consiliului științific e altul : starea disciplinei la locurile de muncă din institutul nostru.

La auzul acestor vorbe, m-a cuprins o rușine atît de mare, încît m-am trezit din somn. Și, la urma urmelor, s-a cam terminat și subiectul textului meu.

Adevărul e că eu nu dorm în timpul ședințelor consiliului științific. Citesc ziare, vorbesc cu cei din jur — fac de toate, numai să nu dorm. Nici data trecută n-am dormit. Și nici consiliul științific nu s-a adunat. Și n-am visat niciodată asemenea parascovenii. Am stat frumușel acasă și am scris acest „vis“. Atît. L-am scris pentru ca dumneata, cititorule, să rîzi. Și-acum — de ce nu rîzi ?

VIS PENTRU APĂRAREA GRAFOMANILOR

Dormeam în timpul ședinței și, dacă nu mă înșel, visam că participam la o ședință. Avea loc ședința secției de critică a Uniunii scriitorilor.

— Avem pe ordinea de zi doar o singură problemă nevralgică, zise Mikola Hostrei. Despre grafomanie. Cine vrea să-și exprime părerea ?

— N-avem ce discuta, zise Victor Hlopcek dînd din umeri. Totul e clar. Se impune neapărat să ridicăm ștacheta pretențiilor față de scrierile grafomanilor. Să se tipărească numai ce e mai reușit.

— E necesar să susținem cu toate mijloacele critica și autocritica în rîndul grafomanilor. Să cultivăm în rîndul lor spiritul răspunderii pentru scrierile lor, completă Olga Uzarova.

— Ba așa ceva e oportunism curat ! o contrazise maximalistul Kovalionok. Grafomanii trebuie demascați fără milă. Să-i scoatem la lumină. Să-i măturăm cu mătura de fier. Să-i ardem cu fierul roșu !

— Am o propunere concretă, luă cuvîntul Andrei Maliarov. Propun să se înființeze o „Decadă de luptă împotriva grafomaniei"...

— A grafomaniei și lucrului de mîntuială, preciză Mikola Hostrei. Propunerea mi se pare fertilă. Cine-i pentru ? Cine-i împotrivă ? Da, unul singur împotrivă. Explică-ne, Iuri Olexiovici, de ce ești împotrivă ?

Mă scol și explic.

— În primul rînd, din rațiuni morale. Oare grafomanii nu sînt și ei oameni ? Oare nu doresc, ca și noi, să dăruiască omenirii noi capodopere ? Oare pe grafoman nu-l doare inima, ca și pe scriitorii adevărați, cînd i se restituie manuscrisul ? Și oare, în ultimă instanță, grafomanul e vinovat de faptul că e grafoman ? Poate că unora dintre dumneavoastră nu vă place creșterea cantitativă și calitativă a grafomaniei... Dar, după părerea mea, această creștere e un fapt îmbucurător ! Ce dovedește ea ? Autoritatea de care se bucură literatura în rîndul cititorilor. Popularitatea de care se bucură profesiunea de scriitor. Și, în ultimă instanță, acest fenomen confirmă că la noi toată lumea știe carte. Prieteni, în zilele noastre grafomanul nu mai e cel care-a fost cîndva. E un om cu calități spirituale superioare, intelectualul care-l citește pe Kafka și Evtușenko și știe să scrie corect cuvinte ca „surrealism“ și „validol“.

Și, în fine, lucrul cel mai important, — grafomania își are calitățile ei pozitive. Ba, mi-aș permite să spun, chiar trăsături foarte nostime. Tovarăși, avem și noi ce învăța de la grafomani! Se înșală amarnic cei care pun atît de ușor semnul egalității între activitatea lor și maculatură. În orice caz, grafomanii nu fac un lucru de mîntuială. Un grafoman profesionist e un entuziast al scrisului frumos. Este un rob cinstit al condeiului, un om conștient de chemarea-i sfîntă. Martir și erou al literaturii. Un creator animat, în totul, de o dragoste dezinteresată, neprecupețită, pentru cuvîntul tipărit. Și care vrea sincer să creeze opere pentru binele societății...

Ce-aș propune? Să întindem grafomanilor o mînă prietenească și să nu mai luptăm împotriva lor. Să-i înconjurăm cu atenție și solicitudine. Să-i facem să-și ridice măiestria lor literară, nivelul cultural și material. Să-i descoperim pe cei mai talentați grafomani și de perspectivă, punîndu-le la dispoziție redactori experimentați. Și aceștia să răspundă de calitatea artistică a operelor tipărite de grafomani.

Punctul doi. Să se termine odată cu atitudinea estetico-disprețuitoare față de creația grafomanilor și cu aprecierile trunchiate privind importanța ei în dezvoltarea literaturii. Nu uitați că însuși Darwin a emis ipoteza originii grafomane a literaturii artistice, ipoteză conform căreia scriitorul se trage din grafomani, ca urmare a selecției naturale petrecute în procesul milenar de luptă pentru existența literară. Să ne intre bine în cap că între grafomanie și literatură are loc un proces fertil de influențare și înnobilare reciprocă. În condiții favorabile, cei mai buni grafomani își ocupă locurile cuvenite în literatură și, invers, se întîmplă ca scriitori cunoscuți să îngroașe rîndurile grafomanilor, întărindu-le cu cadre calificate și autoritare.

În același timp, reamintesc că experiența creatoare a grafomanilor nu e generalizată, ba chiar e înăbușită de critică. Nu întîmplător în „Istoria literaturii beletristice“, editată de Academia Meditațiilor Literare, nu numai că nu s-a găsit loc pentru o seamă de grafomani merituoși, dar chiar însuși cuvîntul „grafoman“ nu este nici măcar pomenit...

Intervenția mea fu întreruptă de întrebarea cuiva :

— Dar oare un grafoman e conștient că e grafoman ?

— Categoric, nu ! i-am răspuns. Ăsta-i, de altfel, abeceul teoriei grafomaniei. Poate sînt și inconștienți... Dar, iertați-mă că bat șaua ca să priceapă iapa !

Sufocat de insultele ce-au urmat, m-am trezit. Eram în plină ședință a consiliului științific. Alături de mine ședea Hreți Rebokleaci și citea o corectură oarecare...

— Ascultă, Hrețiule, — m-am adresat lui — spune-mi sincer : eu sînt grafoman ?

Surprins, își luă ochii de pe mine.

— E o întrebare la care nu se răspunde.

ARTA SUBTEXTULUI

— N-aș vrea să vă simțiți jignit, — mi-a zis într-un fel aparte un critic literar — dar în povestirile dumneavoastră e neglijată arta subtextului. Iar fără subtext, proza contemporană nu mai poate fi contemporană.

— Dar ce-i subtextul ? l-am întrebat eu cu naivitate.

— Păi, dacă am compara opera literară cu un aisberg, atunci partea de deasupra apei va fi textul, iar cea de sub apă — subtextul. Ați înțeles ?

— Nu prea...

— Atunci hai să vă dau cîteva exemple. Ascultați-mă !

Și criticul deschise un oarecare roman tradus.

„— Să bem ! zise Heig și turnă cîte un Martini sec.

— Să bem ! răspunse Bronks.

Și băură.

— Să mai bem ! zise Heig.

— Să mai bem ! răspunse prompt Bronks.

Şi băură.

— Să mai bem! repetă Heig.

— Să mai bem! răspunse Bronks.

Şi iar băură."

— Acum aţi înţeles ce e subtextul?

— Din păcate, tot n-am sesizat, am recunoscut, roşindu-mă.

— Dar încercaţi să vedeţi lucrurile în toată profunzimea şi amploarea lor! Activizaţi-vă mintea! Ce se povesteşte în fragmentul citit? Că Heig şi Bronks beau Martini sec. Între ei se deapănă un dialog elementar. Asta — la suprafaţă. Dar în subtext? Eroii nu au ce să-şi spună unul altuia. Fiecare cu ale lui. Înstrăinarea. Singurătatea. Deşertăciunea. Impasul. În condiţiile crizei generale a capitalismului, lui Heig şi Bronks nu le rămîne nimic mai bun de făcut decît să bea Martini sec. Oare dumneavoastră nu observaţi că, folosindu-se de subtext, autorul condamnă aspru societatea capitalistă? Iată şi un alt exemplu...

Şi criticul luă din bibliotecă un roman istoric scris de un scriitor ucrainean.

„— Să bem, ce mama dracului! îşi vărsă năduful bătrînul, înţeleptul şi viteazul Nepeipevo şi turnă în două căni de argint rachiu cu piper.

— Să bem, tătucă! răspunse cu supuşenie ordonanţa, tînărul cazac Netiaga, un sărăntoc cu sămînţa progresului în sînge.

Şi băură.

— După primul pahar, pravoslavnicii nu pun în gură nimica, îl preveni cu severitate în glas bătrînul.

— Ai dreptate, tătucă, nu pun în gură nimica, răspunse cuviincios ordonanţa.

Şi băură.

— Iar cei din Sici* nu pun în gură nici după al doilea, îşi şcoli ordonanţa înţeleptul Nepeipevo.

---

* Sediul organizaţiei cazacilor ucraineni din Zaporojie (sec. XVI—XVIII).

— Nu pun nici după al doilea... — se aplecă tinerelul în fața bătrînului în semn de recunoștință pentru cele aflate.

Și băură.

— Dar după al treilea, chiar Domnul îi îndeamnă! zise vesel bătrînul cazac.

— Chiar însuși Domnul ii îndemnă! se bucură ordonanța, minunîndu-se de înțelepciunea bătrînului.

Apoi băură și îmbucară ceva."

— Ce spune subtextul? întrebă criticul, dar probabil, bănuind că-i voi răspunde în doi peri, dădu tot el răspunsul. Păi, vorbește despre optimismul istoric și încrederea în victoria adevărului. De unitate și unanimitate. Disciplină. Credința în obiceiurile populare și în tradițiile progresiste. Sănătate fizică și morală. Înțelegeți?

— Mi-ați putea da și un exemplu de proză contemporană cu subtext?

— Bine. Ascultați un fragment dintr-o povestire contemporană despre tineret.

„— Pentru invenția noastră! toastă Ilea, turnînd în pahare un coctail din kefir și limonadă.

— Pentru invenția noastră! toastă Mikola, Petro, Klava, Laresea, Ihor și Oleg, Boris, și Gleb, Ruslan și Ludmila.

— Pentru succesul experienței noastre, prieteni!

— Pentru succesul experienței noastre!

Și băură.

— Și cu asta, gata! Nici o picătură în plus. Trebuie să muncim toată noaptea."

— Ei, ce spuneți?

— Grozav subtext! Spirit colectiv. Prietenie și întrajutorare. Și optimism. Vigilență. Conștiință înaltă... Oare nu-i așa?

— Așa-i. Pare-se că, în fine, ați înțeles ce-i arta subtextului.

— Dar nu s-ar putea scrie și invers?

— Adică cum?

— Așa, ca din text să reiasă subtextul, iar din subtext — textul?

NUNTA

Afară e noapte întunecoasă, dar în casa lui Mikola Ivanovici, directorul adjunct al magazinului universal, e veselie mare și răsună muzica. În ziua aceea Mikola se însurase cu secretara sa Ninocika, iar acum avea loc petrecerea de nuntă. Din cînd în cînd, mirele se uita la ceas mormăind : „Eh, nuntașii ăștia și-ar putea da seama că e timpul s-o roiască !“ Mikola Ivanovici obosise, băuse peste măsură și abia mai rezista, îl durea ficatul și, pare-se, i se ridicase și tensiunea. Ninocika era veselă : o dansau, pe rînd, toţi bărbaţii.

— Aoleu ! exclama din cînd în cînd cu voce dogită directorul.

— Petea, ajunge ! Abţine-te și tu cît poţi ! îi vorbea cu glas scăzut mirele. Pe cuvînt de onoare, mi s-a făcut lehamite...

— Aoleu ! ţipă iar Petea, parcă scos din minţi.

— Te mai rog o dată : ajunge ! Și, în general, după părerea mea, chestia asta-i un obicei mic burghez... Sărutul e ceva intim...

— Aoleu !

— Ascută, Petea, altă dată am să bat pe perete un afiș : Strict interzis a se striga aoleu !

— Adică cum „altă dată“ ? ! interveni enervată Ninocika. Repetă ce-ai spus !

— Scuză-mă, iubito, am vrut să spun : „Dacă am să mai“... Nu, nu așa... „Dacă am să mai strig încă o dată“... Cam așa ! Înţelegi ? „Dacă !“

— Ia stai un pic, Kolea, îl întrerupse directorul. Deci, tu mă consideri orășean ? Și noi toţi sîntem orășeni ? Mulţumesc, nu mă așteptam la așa ceva !

— Nu, Petea, tu ești orășean. Tu ești cel mai bun prieten al meu și iubitul meu șef și cu asta am spus tot ! Dar dacă ţii să auzi adevărul... Însă nu te șifona. Ai și tu unele lipsuri. Îţi amintești de Gagra ? În fiecare dimineaţă apăreai pe plajă cu tranzistorul deschis. Ca un filfizon provincial. Crăpam de rușine din cauza ta, Petea !

— Hai, spune tot ! Aud lucruri interesante.

— Îți spun, îți spun! Înainte de toate, nu știi să te comporți în societate. Vorbești întotdeauna prea tare. Vrei ca toți să-şi aţintească privirile asupra ta. Şi gusturile tale! Sînt o pacoste pe capul meu!

— Zi-i, zi-i mai departe!

— Ce fel de broșă i-ai dăruit Ninocikăi? Ninocika, arată-i broșa!

— O broşă minunată. Nestemată. „Nefertiti“!

— Chiar așa: „Nefertiti“! Dar care om cu gusturi rafinate dăruiește așa ceva? În tot magazinul nostru, prin care tu nu te prea învîrți, dai cu ochii numai de apă de colonie „Nefertiti“, cercei „Nefertiti“, săpun, hîrtie igienică... Nu, Petea, nu uita că tu ești un om drept și deștept. Și ca atare trebuie să recunoști că ai gusturi de orășean. Hai, recunoaște că ai gusturi de orășean!

Roșu ca sfecla, directorul se sculă de la masă. Ninocika și nuntașii săriră să-l liniștească.

— Lasă-l, Petea Semionovici, nu vezi că e beat criţă? Lasă-l în plata domnului.

— Ia uite ce poate să-i treacă prin minte unui om treaz!... șuieră printre dinți directorul, și se așeză la loc. Însă, obişnuit ca el să aibă ultimul cuvînt, nu se putu abține.

— Mikola Ivanovici, am fericirea să particip, pare-se, la cea de a treia dumitale nuntă, rosti el cu maliție. Și-mi ajunge! Care va să zică sînt orășean, ai? Dar tu ce ești? Un intelectual! Te-ai însurat cu o fată tînără! Și ești încredințat că ea te iubește? Ha, ha! Ia întreab-o pe ea?! Ninocika, dumneata îl iubești pe acest cetățean?

— Te urăsc! îi șopti Ninocika printre lacrimi soțului. Să faci atîta scandal la nunta noastră! Să-l jignești pe Petro Semionovici, și pe ceilalţi nuntași...

— Nu e decît un Don Juan, Ninocika, puse paie pe foc directorul. De cînd îl știu, se încurcă cu toate vînzătoarele. Și nu uita ce-ți spun, te va părăsi așa cum și-a părăsit și cele două soții. Ba nu, prima soție l-a părăsit pe el. Biata de ea, n-a mai rezistat...

— Vă rog să nu amestecați în ciorba voastră și numele mamei mele! îl întrerupse cu voce de bas fiul bărbos al lui Mikola Ivanovici.

— Bine, i se adresă tînărului directorul. Pofteşte mîine la cabinetul meu. Mai stăm de vorbă.

Apoi îşi turnă ochi paharul cu rachiu, se ridică în picioare, strigă un „aoleu!“ cu fel de fel de înțelesuri, și, îmbucînd ceva, se îndreptă spre ușa dormitorului. Ușa se trînti, de parcă s-ar fi auzit o împușcătură.

Nuntașii se împrăștiară imediat.

Mikola Ivanovici auzi cum se încuie ușa. Se încuiase Ninocika în dormitor.

Casa mirosea a vin vărsat, tutun, resturi de mîncare...

— Eh, poftim — gîndi cu voce tare Mikola Ivanovici — o răzbunare tipică, din cauza criticii. Deci, pare că nu le place, totuși, cînd li se spune adevărul în față...

PLAJĂ CU DETECTIV

Fac plajă. Mă bronzez. Soarele blînd de septembrie îmi mîngîie spatele. Zarva obișnuită a plajei se amestecă cu zgomotul fluxului marin. Mă simt bine. Am o stare minunată. Citesc un roman polițist captivant.

„Cînd o așezară pe Iolanta pe canapea, mîna i se lăsă moale în jos, iar ochii ei deschiși mă fixau cu atîta intensitate, încît am înțeles îndată că e moartă! A fost ceva groaznic și absurd...“

Brusc, lectura mi-e întreruptă de gălăgia stîrnită de două femei agitate, care se așezaseră lîngă mine.

— E posibil?

— Imaginează-ți!

— Nu, așa ceva nu se poate!

— Taie-mă, dar ăsta-i adevărul!

— M-ai jignit pînă la consternare!

— Și eu sînt consternată...

— Dar de ce? Explică-mi, de ce?

— Știe cineva despre treaba asta?

— Toți!

— Și Maria Ivanivna?

— Și Maria Ivanivna!

— Și Cleopatra Mihailivna ?

— Și Cleopatra Mihailivna !

— Doamne !

— Chiar așa : Doamne !

Încerc să-mi continui lectura. Să le dau dracului de Maria Ivanivna și Cleopatra Mihailivna ! Cine a ucis-o pe Iolanta ? Iată ce mă preocupă acum.

„Pe dușumeaua bucătăriei zăcea nemișcat motanul Yogy. Încă un trup ! Cineva spuse că trebuie chemată poliția. Cu mîna tremurîndă, am format numărul...“

— Groaznic !

— Așa ziceam și eu : groaznic !

— Ce rușine !

— Sînt de acord cu dumneata : rușine !

— Și ce urmează ?

— Îți poți imagina ce va urma !

— Mă miră doar faptul că...

— Niciodată n-aș fi crezut așa ceva !

— Sincer vorbind, eu mi-am dat seama mai de mult...

— Chiar ți-ai dat seama ? !

Dracu' să le ia pe gaițele astea ! Cine-i ucigașul ? De ce a fost otrăvită Iolanta ?

„Așa se întîmplă, — zise medicul legist — cînd otrava provoacă o moarte instantanee. Omul otrăvit cu calciu cianhidric cade la pămînt, uneori țipă disperat, geme înăbușit, trupul e cuprins de un tremur premergător morții, după care urmează moartea...“

— Nu, nu, și încă o dată nu ! Nimic n-a fost așa !

— Dacă n-a fost așa, atunci cum a fost ? Hai, spune-mi : cum ?

— Nu știu cum, dar îți spun : n-a fost așa !

— Așa crezi dumneata ?

— Poți avea încredere în mine !

— Da, însă Maria Ivanivna...

— O știi prea bine pe Maria Ivanivna !

— Dar Cleopatra Mihailivna ?

— O știi și pe Cleopatra Mihailivna !

Nu, așa nu se mai poate citi ! Așadar, pe Iolanta a otrăvit-o, pare-se, Liliana Runici... Sau Tadeuș Firka... Sau, poate, Andrjei Prat ? Totuși, ar fi interesant de știut : ce eveniment le-a răscolit atît de mult pe vecinele mele ? Mi se pare că amîndouă locuiesc în corpul patru... Dar, în definitiv, ce mă privește ?

„Vedenie ? Iolanta știa că bijuteriile sînt false. Dar purtarea Lilianei din timpul anchetei confirmă că ea nu are nimic de-a face..."

— Acum înțeleg totul !

— Și dumneata n-ai crezut !

— Dacă mi-ar fi spus cineva ceva despre asta mai devreme...

— Dar te-am prevenit !

Să mă mut în alt loc ? Dar nu există nici un loc liber : la ora prînzului plaja arată taman ca un loc unde se adăpostesc focile.

— V-aș ruga foarte mult, — mă adresez cu voce tare vecinelor — să vorbiți puțin mai încet.

Se fac că nu m-au auzit. Să le înjur tare ? Cunosc acest tip de cucoane de stațiuni. Vor duce vorba prin tot Koktebelul. Drept care le întreb cu o voce moale și blîndă :

— Scuzați-mă, nu știți cumva cine a ucis-o pe Iolanta Bars ?

— Groaznic ! țipară într-un glas cucoanele. Pe cine au ucis ?

— Pe Iolanta Bars. Scenarista.

— În ce bloc locuia ? În ce cvartal ?

— Cum văd, dumneavoastră nu știți ! Eu nu v-am spus nimic, așa că n-ați auzit nimic...

Ambele vecine plecară val-vîrtej. Alergară se pare la administrația blocului, să afle ce s-a întîmplat cu nefericita de Iolanta Bars.

Din acea zi, cele două cucoane nu se mai așezară niciodată lîngă mine.

BARBĂ ALBASTRĂ

În dimineața aceea călduroasă de iarnă mă plimbam pe malul Niprului, prin preajma mormîntului cneazului Askold. Și deodată zăresc că vine către mine un om cu barbă de o culoare ultramarină, țipătoare. Era de-o vîrstă mijlocie, îmbrăcat în cojoc din piele argăsită, iar pe cap avea o căciulă de iepure sau pisică. Și barba... albastră !

La început m-am gîndit : „O nouă grimasă a modei !“ Apoi m-am dumirit : e Barbă Albastră !

— Scuză-mă, cetățene, m-am adresat lui Barbă Albastră cînd a ajuns în dreptul meu. Dumneata ești Barbă Albastră ?

— Și ce-i cu asta ?

— Nimic deosebit. Dar dacă dumneata ești într-adevăr, atunci asta mai zic și eu întîlnire, nu glumă ! Încă de cînd eram copil îmi păreai cel mai himeric, tainic și de neînțeles dintre toți eroii poveștilor... Deci, dumneata ești chiar dumneata ?

— Și ce-i cu asta ?

— Nu-mi lua în nume de rău curiozitatea... Dar de mult mă chinuie întrebarea : de ce ai barbă albastră ? Și — ce-i mai important — de ce a trebuit să-ți torturezi tinerele și fermecătoarele soții ?

— Și ce-i cu asta ?

— Da, da, recunosc că mă bag ca un bădăran în viața dumitale particulară și, poate, mă ating de o rană sufletească încă nevindecată. Ai putea să-mi răspunzi. Dar unde-i logica ? Te căsătorești, apoi imediat îți ucizi soția și iar te căsătorești... apoi iar ucizi... Dumneata ești dușmanul femeilor ? Poate consideri că femeia e locul de păstrare a păcatului, culcușul diavolului ? Și-atunci, în general, de ce te mai căsătorești ?

— Și ce-i cu asta ?

— Eu, bineînțeles, n-am dreptul să te condamn. Toate astea trebuie abordate concret istoricește. Din acest punct de vedere, morala domniei-tale e produsul degradării de clasă a marilor feudali din evul mediu întîrziat... Și totuși ?

— Și ce-i cu asta ?

— Poate că dumneata ai fost inspirat de o idee progresistă, militantă, pentru fărîmițarea feudalismului ? Și, ca atare, dumneata te căsătorești din dorința de a-ți înmulți averea de pe urma soțiilor ? Iar pentru că în crîncenul ev mediu multiplele despărțiri nu erau o indeletnicire ușoară, dumneata n-ai avut altă ieșire decît... Nu-i așa ?

— Și ce-i cu asta ?

— Sau, poate, dumneata schimbai soțiile cu gîndul zadarnic că vei găsi idealul închipuit al feminității eterne ? Ai încercat să găsești la soțiile domniei-tale idealul femeii, hai să-i spunem, prin metoda încercărilor și ratărilor ? Și o ucideai pe fiecare soție, pentru că te decepționa amarnic ?

— Și ce-i cu asta ?

— Dacă nu vrei să-mi răspunzi, atunci mă las păgubaș. Dar ți-aș pune o nouă întrebare : de ce-ți vopsești barba numai în albastru ?

— Și ce-i cu asta ?

— Chestia asta nu-i doar cauza dumitale particulară ! Pentru tineret ești un exemplu rău ! Ce vrei să dovedești prin asta ? Originalitatea domniei-tale ? Ia te uită cum arăt ! Nu semăn cu alții ! Absurd ! Caraghios ! Un filfizon ! Ești mai rău ca un feudal ! Suzeran ! Rușine să-ți fie ! Acum îl chem pe milițian !

Barbă Albastră spălă putina. Și nu se mai opri decît, pare-se, în evul mediu !

ȚARUL ȘI „ENCICLOPEDIA SOVIETICĂ"

Tare mult îi mai iubea pe oamenii simpli țarul Alexandru al III-lea ! În ziua aceea el se afla în curtea palatului de vară și juca popa-prostu cu portarul-șef Necepir și cu aghiotantul său, cneazul Biloselski-Bilozerski.

Sună telefonul.

— Pe tine te caută, tătucă-țarule ! zise Necepir.

Țarul luă receptorul.

— Țarul la telefon.

— Rog pe Înălțimea-Ta să-mi acorde o audiență urgentă, se auzi vocea lui Durnov, ministrul de interne.

— Lasă-mă în pace, Mikola Ivanovici, măcar în ziua mea liberă! răspunse enervat țarul. Ce s-a întîmplat?

— Nu pot spune la telefon. Dar e în joc soarta dinastiei...

Țarul îl înjură țărănește (căci îi iubea pe oamenii simpli) și se apucă să-și îndeplinească îndatoririle sale împărătești.

— Cartea asta, Înălțimea-Ta, a fost găsită cu prilejul percheziției făcute la domiciliul criminalului de stat, docentul privat Grave.

Pe coperta masivului volum țarul citi: „Scurtă Enciclopedie Sovietică. Moscova. 1977."

— Ce înseamnă „sovietică"? întrebă uluit țarul.

— Înălțimea-Ta, lucrurile încă nu s-au lămurit pînă la capăt. Totuși, e vorba de o carte cu un conținut extraordinar de periculos și incendiator. Scrie în ea că în Rusia în anul 1917 a izbucnit revoluția și a pierit dinastia...

— Propagandă! Și voi v-ați speriat din atît? izbucni în rîs țarul.

— N-aș vrea să creadă Înălțimea-Ta că aiurez dar asta nu-i o simplă propagandă. Cartea conține fotografii și documente care nu pot fi trucate. Există destule motive să credem că, într-adevăr, a fost introdusă în țară în anul 1977...

— Ascultă, Mikola Ivanovici, dumneata chiar că aiurezi! Ești prea obosit. Să auzim ce va spune arestatul.

Și țarul ordonă ca inculpatul să fie anchetat chiar în prezența sa.

— De unde ai cartea asta? Spune adevărul, ticălosule!

— Am cumpărat-o în 1977 de la o librărie de pe Nevski Prospekt, din Leningrad.

— Nu face cu noi pe nebunul!

— Nu fac. Pur și simplu am inventat mașina timpului, care îl poate transporta pe om în viitor sau trecut.

— Înălțimea-Ta, la domiciliul criminalului am găsit într-adevăr niște aparate de utilitate necunoscută, i se adresă Durnov țarului. Iată-le!

— Explică-ne ce sînt astea !

— Acesta-i un aspirator, un aparat a cărui funcţie derivă chiar din denumirea lui. Iar acesta-i un mixer electric pentru prepararea cocteilurilor. Toate astea le-am cumpărat la magazinul central universal în acelaşi an, în 1977. Înţelegeţi ce spun ? se hlizi docentul privat.

— Tu să taci ! Aici eu întreb ! Şi ce-i asta ? izbucni ţarul arătînd un aparat asemănător unui scaun de cabinet stomatologic.

— Maşina timpului. Mă pot folosi de ea foarte simplu. Am să vă demonstrez imediat. Mă aşez pe scaun. Uite-aşa. Pun mîna pe maneta de direcţie. Uite-aşa. Răsucind maneta spre stînga, scaunul ne duce în trecut. Spre dreapta — în viitor. Deci, o rotesc spre dreapta şi...

Se auzi un sunet nemaipomenit, inimaginabil... şi docentul dispăru cu scaun cu tot în aer.

— A fugit afurisitul ! se văicări Durnov. Ne-a tras pe sfoară !

— Dracu să-i perie pe francmasoni ! făcu un gest larg cu mîna ţarul. Rezultă că, într-adevăr, cartea asta vine din viitor. Ia dă-mi-o !

Ţarul îşi descheie tunica. Se lungi pe canapea şi începu să răsfoiască încet cartea, cu teamă, dar şi cu interes. Majoritatea articolelor aveau titluri criptice pentru el : „Abstracţionism“, „Aviaţie“, „Energie atomică“, „Combină“, „Laser“, „Gospodărie de stat“, „Radio“, „Tancuri“, „Televiziune“... Ţarul sări peste aceste articole, necitindu-le. Îl interesau articolele despre alte ţări. Le citi şi se nelinişti : în anul 1918 în Austro-Ungaria, Germania şi Turcia monarhii vor fi detronaţi, iar în China, ceva mai devreme — în anul 1911 ! Nu, aşa ceva nu se poate ! Şi totuşi, e scris negru pe alb ! Îşi desconsidera colegii de tron — pe lăudărosul şi încrezutul Wilhelm, pe bătrînul intrigant Franz Joseph, pe despotul răsăritean Abdul-Hamid — dar, din spirit de solidaritate, hotărî să-i prevină. Dădu ordin aghiotantului ca să expedieze imediat telegrame fulger tuturor împăraţilor vecini, cu următorul conţinut : „Feriţi-vă de viitor. Alexandru“. Nu trecu nici o oră (punctualitatea fiind apanajul regilor !) şi obţinu răspunsurile : „Mă ţin bine de trecut. Imperiul otoman nu are viitor. Abdul-

Hamid". „Azi îmi aparține Germania, mîine întreaga lume. Wilhelm". „Viitoru-i un tigru. Tzian-Tian". „Viața-i o operetă vieneză cu final fericit. Vă sfătuiesc să vă îmbătați. Franz-Joseph".

Optimismul fraților purtători de cununi solare avu darul să-l liniștească pe Alexandru, drept care se apucă să citească un articol lung, cu un titlu ciudat: „Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice". Dar nu-l citi pînă la capăt — căci i se făcu rău...

Aflase că în 1917 în Rusia va învinge revoluția socialistă. Chemă ordonanța și-i porunci să-i aducă rachiu. Bău două pahare fără a pune nimic în gură. I se învîrtea capul. „Poftim de mai iubește acest popor simplu! medita el cu amărăciune. Mujicii!" Și-și dădu cuvîntul de onoare că nu va mai juca popa-prostu cu Necipor.

„Dar ce se va întîmpla cu mine și țareviciul?" îi fulgeră prin cap. Lectura îl înfricoșa. Însă, cu prețul unui efort de voință, își aruncă privirile peste articolele „Alexandru al III-lea" și „Nicolae al III-lea". Se îngrozi. Și-și pierdu capul.

După ce i se făcu o injecție cu camfor, țarul deschise ochii. Se miră că zace în pat. Simțea cum cineva încearcă să-i scoată cartea din mînă și-și aminti totul. Din cauza unei dureri insuportabile, îi dădură lacrimile. Zări lîngă patul său de suferință pe urmașul său, Durnov, pe procurorul general, sinodul victorioșilor, doctori.

— Salvați dinastia... Imperiul e amenințat de revoluție, șopti cu glas stins țarul.

— Nu te necăji, stăpîne, îl liniști cu blîndețe sfetnicul său intim Pobedonosțev. Dumnezeu e alături de noi și eu sînt alături de Înălțimea-Ta! Dacă acționăm hotărît, revoluția poate fi preîntîmpinată. Să oprim istoria în loc! Să congelăm Rusia! Marxismul trebuie declarat doctrină inexistentă!

— Nu vă mai ajută la nimic toate astea...

— Atunci, împușcați-i!

— Știu: așa se va proceda... Anul 1905... Apoi va veni anul 1917... Nu voi trăi pînă atunci... Pe tine, Nikolușka fiule, te vor împușca la Ekaterinoslav...

Țarul închise ochii resemnat. Capul i se rostogoli de pe pernă. Începu să sforăie.

— Țarul delirează, șopti Pobedonosțev.

— Țarul a murit! anunță solemn medicul, lipind stetoscopul de pieptul țarului. În clipa aceea își dădu brusc seama că participă direct la desfășurarea evenimentelor istorice, și îi rămase recunoscător țarului pentru că murise în brațele lui.

Durnov se aplecă asupra enciclopediei care se mai afla în mîinile răposatului. Citi pe o pagină :

„Alexandru al III-lea (26.II.1845 — 20.X.1894, după stil vechi) — țar rus."

— Ce dată este azi?

— 20 octombrie 1894...

MOARTEA UMORISTULUI

În timpul nopții, un tablou căzuse de pe perete drept în patul meu. I se rupsese cuiul și m-a lovit mortal cu colțul ramei de stejar drept în tîmplă. Tabloul era un Falk îndrăgit de mine, pictat în 1912, dimensiuni 80 × 65. N-am reușit nici măcar să mă trezesc. Dar, de altminteri, chiar așa, mort, mă bucuram : „Oho, ce mă vor invidia colecționarii! O moarte ca asta, demnă de invidiat, și-ar dori-o orice colecționar de opere de artă autentic!" Se pare, totuși, că sînt un om vanitos.)

A doua zi mașina mortuară, pusă la dispoziție de combinatul de pompe funebre, mă transporta la cimitir. În mașină mirosea a ochiul boului și a tămîie. Am recunoscut vocile prietenilor mei și ai delegaților desemnați de comitetul sindical al institutului nostru. Ascultam cu atenția încordată ce se vorbește. Se vorbea, desigur, despre răposat.

— A murit ca un estet! auzii vocea unui prieten căruia îi cunoșteam încă de mult atitudinea ostilă și perfidă.

— Dar oare nu vi se pare că moartea asta are ceva autoparodic ? glăsui sincer un alt prieten.

— Parodia i-a venit de hac !

— Fie-i țărîna ușoară, deși am auzit că răposatul a fost totuși un excentric. Se pare că era un om inteligent, avea un grad științific și așa, tam-nesam, se apucase să scrie parodii și schițe umoristice !

— Credeți că-i un umorist de talent ? Deși, între noi fie vorba, aveți dreptate...

— Sincer să fiu, nu i-am citit lucrările. Nu-mi plac scrierile comice. Și nu-i înțeleg pe oamenii care-și irosesc viața pentru a face pe alții să rîdă... În treaba asta, e ceva înjositor. Umoriștii sînt măscăricii literaturii. Paiațe. Îi gîdilă cu pana pe cititori ca să rîdă. Dar eu nu vreau să fiu gîdilat !

— Asta vă privește personal. Dar rîsul aduce bucurie oamenilor. Adică, după dumneavoastră, Gogol, Cehov și Mark Twain n-au fost decît niște măscărici ai literaturii ?

— Dar unde sînt Gogolii și Cehovii contemporani ? De altfel, schițe umoristice scria Anton Cehonte și nu Cehov ! Pînă a ajuns Cehov, i s-au lungit urechile...

— Au mai fost Ostap Vișnea, Zoscenko, Ilf și Petrov. Și toți au trăit în vremurile noastre !

— Ei bine, ați spus singur : au fost ! Dar azi ? Sînt ?

— Dacă nu sînt, atunci vor fi. Vor fi neapărat. Sau, nu cumva sînteți lipsit de simțul umorului ? Permiteți-mi să vă exprim condoleanțele mele.

— N-am nevoie de condoleanțe. Sînt ferm convins că toți umoriștii și șugubeții dumneavoastră, iertați-mi franchețea, sînt niște oameni cu mintea scurtă, nesocotiți și triviali. Sînt în stare să vadă în viață doar partea comică. Chiar acolo unde comicul nu există. Desigur, vă e cunoscut tipul de om care terorizează societatea cu glume nesărate și anecdote proaste. Lumea îl suportă, ba îl mai și răsfață. Așa că, ce mai, umoristul de profesie nu e decît un bufon al literaturii. Iese din propria piele numai ca să placă altora : uitați-vă ce vesel și glumeț sînt !

— Dar există și o altă părere — și anume că cine n-are simțul umorului, e un om net inferior. Sau că, iertați-mă și dumneavoastră pentru francheţe, e un om mărginit și greu la minte. Îngîmfat și mulţumit de sine. După cum au demonstrat psihologii, e un tip ostil și necomunicativ. Tocmai de aceea, în unele țări, în funcția de director al anumitor instituţii nu se numesc persoane lipsite de simţul umorului. Şi mai țineți minte ceva : omul a devenit om în clipa cînd a început să rîdă. Să-și bată joc de sine însuși. În definitiv, cu ajutorul umorului, omul își dă seama de lipsurile sale. Omul se ridică deasupra lui și rîsul îl purifică...

— Dar v-aș atrage atenția că nimic nu-i mai rău decît rîsul prostului...

— Aici nu este vorba de proști. Prostul rîde cînd n-a priceput ceva. E modul lui de autoconservare, reacţia lui de autoapărare. Deșteptul rîde cînd pricepe contradicțiile vieții. Pentru el rîsul este, hai să-i zicem, bucuria aflării adevărului. Momentului adevărului !

— Filozofie eșuată pe un banc de nisip ! Și eu percep adevărul ! Dar toate adevărurile voastre nu fac două parale. Birocrația-i o rămășiță a trecutului, mita-i o crimă, ignorantul și mitocanul nu pot deține posturi de conducere, nu ? Păi, asta o știu și fără foiletoanele dumneavoastră.

— Deci, nu recunoașteți nici satira ? Contraziceți aportul social al acesteia ?

— Da, îl contrazic ! Aportul acestui gen represivo-corectiv e iluzoriu. Nu cumva lucrați la revista „Ardeiul“ ? Dați-mi măcar un nume de birocrat, hoț de buzunare sau bețivan reeducat de foiletoanele dumneavoastră ! Dar fiți cinstit !

— Fie și așa. Nu voi da nume. Dar satira nu are împuternicirea să-și reeduce „antieroii“ săi. Rolul ei e altul — de a influența opinia publică. Nu v-ați oprit niciodată asupra rubricii satirice „Pe marginea unor discuții“ ? Acolo veți găsi destule materiale adecvate și care vă vor obliga să meditați asupra temei : „E sau nu nevoie de satiră“ !

— Şi ce dacă ? ! L-au bușit pe vreun adversar al criticii în urma foiletonului publicat de dumneavoastră ? L-au băgat la zdup pe vreun şperţar ? Şi merită să mai scrii foiletoane pentru atîta lucru ? Cel mai simplu ar fi să se trimită sesizarea respectivă la instituția în cauză. Urmările ar fi aceleași.

— Dar ia imaginați-vă că în acest foileton s-ar vorbi despre dumneavoastră...

— Îndrugi verzi și uscate !

— A, v-ați și speriat ! Autorii de foiletoane se tem mai mult decît eroii lor de urmări. Căci satira e prin ea însăși condamnare. Condamnare în fața lumii cu ajutorul rîsului.

— Ah, ce bine ar fi dacă satira ar remedia într-adevăr lipsurile noastre !

Dacă nu mă înșel, la această fază a discuției participau aproape toți pasagerii mașinii mortuare. Pur și simplu, am și uitat în ce talmeș-balmeș intrasem. N-am nici o pretenție față de ei. Și eu aș vrea să intru în vorbă, să spun ceva foarte rezonabil și adevărat, dar nu știu ce anume. În plus, mai știu că orice răposat trebuie să stea cuminte în sicriu. Așa că tac. Dar, lucru ciudat : îmi dau seama că, în fond, sînt de acord cu părerile tuturora. Și asta mă enervează. Parcă m-aș contrazice pe mine însumi. Și parcă m-aș contrazice de cine știe cînd — poate de ani de zile...

Mașina mortuară își urmează fără șovăire drumul. Saltă la fel de fel de hopuri, frînează la intersecții, se oprește în fața semaforului pus pe roșu, pornește din nou. Și poate că nici cimitirul nu mai e prea departe. Oare vor reuși ultimii mei prozeliți să se contrazică pînă la capăt ? Iar eu voi reuși să duc la bun sfîrșit tot ce am avut de spus ?

„PROSTUL — O PROBLEMĂ SOCIALĂ SAU BIOLOGICĂ ?“

(Masă rotundă organizată de redacția „Bostănăriei literare“)

Articolul de mai sus, scris de Prof. Skrehit-Zubovnei și publicat de ziarul nostru, a stîrnit un interes general în rîndul cititorilor și cercurilor științifice. Venind în întîmpinarea numeroaselor doleanțe exprimate, redacția i-a invitat la o masă rotundă pe autorul articolului amintit și pe alți renumiți specialiști din diverse domenii științifice. Tipărim mai jos stenograma discuțiilor purtate.

— Așa cum am avut ocazia să scriu, — zise prof. Skrehit-Zubovnei — istoria a demonstrat că proștii au existat în toate etapele dezvoltării omenirii și, cu siguranță, vor exista pînă în vecii vecilor. Deci, orînduirea socială nu influențează asupra existenței proștilor. De aici se poate deduce că prostul este o specie asocială, așadar una biologică.

— Greșeala stimatului profesor constă în aceea — îl contrazise pe autorul articolului sociologul docent Pikrokvas — că nu ia în considerare funcția socială negativă a proștilor în istoria omenirii. Dacă n-ar exista opoziția proștilor, progresul istoric s-ar desfășura mult mai intens. Conform calculelor făcute de mine, Columb ar fi descoperit America cu o mie de ani mai devreme, iar Shakespeare ar fi scris „Hamletul“ încă înainte de era noastră. Deci, prostul este o problemă pur socială și nu biologică.

— Sînt întru totul de acord atît cu autorul articolului, — zise futurologul Buducena — și anume că prostul este o problemă biologică, cît și cu antevorbitorul meu, care are perfectă dreptate atunci cînd afirmă că prostul este o problemă socială. Dar, eu personal nu văd atît de pesimist perspectiva rezolvării problemei „prostului“, așa cum o vede prof. Skrehit-Zubovnei. Noi, futurologii, prevedem că peste cîteva decenii omenirea va găsi metode eficace în combaterea și lichidarea problemei date și că încă la începutul secolului al XXI-lea proștii vor dispărea.

Odată cu această intervenție, întrebarea „Este o necesitate socială ca proștii să dispară din istoria omenirii ?“ deveni tema preferată a unor discuții aprinse între participanți. După părerea prof. Skrehit-Zubovnei, dispariția proștilor va sărăci fauna omenească sub aspect biologic, o va lipsi de multe exemplare de valoare rare și de neînlocuit cu una, cu două și totodată va influența negativ echilibrul biosferic.

— Nu avem dreptul să încălcăm sub nici un motiv legile naturii, îl susținu pe învățat cunoscutul psiholog Dr. Pațient. Așa ceva ar putea avea urmări nedorite. Unii, pare-se, subapreciază utilitatea socială a proștilor. Să nu uităm că în epoca noastră raționalistă există concomitent pericolul unei logicizări excesive și nemiloase, dar și, poate, al unei vlăguiri emoționale. Tocmai de aceea avem nevoie de proști ! Iată, ei compensează, în adevăratul înțeles al cuvîntului, presiunea abstractului și raționalului, astîmpără pofta nesăbuită a straniului, ilogicului, naivității și, dacă vreți, a romanticului ! Pe mine personal comunicarea cu prostul mă îmbogățește spiritual. În plus, prostia spusă de un prost poate, instantaneu, deveni un adevăr către care, noi, oamenii deștepți, ne îndreptăm, dar la care încă n-am ajuns din cauza credulității în fața logicii și a minții sănătoase. Deci, ocrotiți-i pe proști !

După părerea profesorului de matematică Diferențiant, necesarul de proști pentru o societate se poate fundamenta pe cale matematică. Ce înseamnă un prost din punct de vedere matematic ? Dacă omul de rînd ar fi notat în mod convențional cu zero, atunci prostul e deviația între zeroul convențional cu semnul „minus“, pe cînd talentul e deviația cu semnul „plus“. Astfel, proștii echilibrează balanța intelectului uman și restabilesc armonia perturbată de talentele autentice.

— Din punct de vedere al științei mele, — zise ciberneticianul profesor Computer — prostul este o schemă biocibernetică complicată, în structura căreia a fost înmagazinat un cod genetic greșit și care nu-i în stare să se autoregleze în timpul procesului de funcționare.

Geneticianul Zdorovenki : „Sînt sigur că în viitorul apropiat vom stăpîni mecanismele programării și optimizării genetice a proștilor.“

Juristul Nonsens : „Cum vă imaginați așa ceva ? Să-i obligi pe proști să se îndrepte în bine ? Asta ar însemna atac la o persoană și contravine legii. Sau poate voluntar ? Perfect, dar găsiți un prost care să recunoască singur că-i prost !“

— Personal, am căutat o definiție filozofică a noțiunii de „prost“ care i-ar mulțumi pe toți, inclusiv pe proști, luă cuvîntul doctorul în filozofie Dubeaho. Unii filozofi idealişti burghezi, în genere, nu recunosc pe proști ca pe o realitate obiectivă. Ei caută să demonstreze, fără nici o bază științifică reală, că „prostul“ este o ficțiune, un joc al imaginației noastre, o apreciere subiectivă a unei persoane de către alta. Deci prostul nu e om, ci rezultatul atitudinii noastre față de el. În ultima vreme, în Apus a căpătat o largă răspîndire așa-numita teorie semantică conform căreia „prost“ e numai un apelativ batjocoritor, așadar o categorie asocială, abiologică, cu funcţie exclusiv lingvistică.

La întrebarea „Ce fel de definiție propuneți ?“, filozoful răspunse : „Eu dezvolt problema relativității noțiunii de «prost», care are nu numai o valoare teoretică excepţională, ci și una practică. Vă voi explica cu ajutorul unor exemple. Un critic fără pic de talent s-a redescoperit pe sine însuși devenind director de restaurant, iar un filozof cu multe doage lipsă scrie foarte bune cronici despre fotbal. Iată de ce propun ca în locul cuvîntului jignitor «prost» să se folosească formularea «om nelalocul lui» sau «om în afara locului». Formularea mea conține și un sens constructiv, adică un îndemn adresat prostului de a-și găsi locul potrivit în viață.“

— Prostul trebuie pus, într-adevăr, la locul lui, — zise docentul Pikrokvas — și acest lucru trebuie făcut cît mai hotărît și fără ezitare. Nu neglijați agresivitatea proștilor. Experimentele sociologice au dovedit că dacă nimereşte într-o instituţie, se străduieşte să se înconjoare numai cu cei ce-i seamănă leit şi să-i elimine pe cei deştepţi. Ce-i drept, și unor deștepți le place să se înconjoare cu proşti. E un paradox.

— Eu zic că nu cu proștii trebuie să luptăm, ci cu prostia ! replică Dr. Pațient.

— Prostul, — explică juristul Nonsens — este purtătorul juridic al prostiei, deci persoana care răspunde în faţa legii de prostia făcută, dacă această prostie contravine legii. Dacă prostia săvîrșită nu contravine legii, prostul nu poate fi tradus în fața legii.

— În acest caz, — zise criticul Velzevulko — un rol educativ deloc neglijabil îl poate juca literatura. Să nu uităm că scriitorii noștri mai au și azi mari datorii față de cititorii lor. Un cunoscut presonaj din literatura clasică, cum e Ivandurnek *, nu mai corespunde etapei actuale. Cu atît mai mult cu cît nu prea dăm întotdeauna o ripostă principială încercărilor formaliste de a estetiza imaginea prostului sau a-l înțelege de pe pozițiile umanismului abstract.

— Mă îndoiesc de eficacitatea influenței cuvîntului artistic asupra proștlior ! replică Dr. Pațient. Nici un prost nu se consideră prostul din opera care i se adresează. De acest lucru m-am convins pe propria mea piele.

Concluziile discuțiilor fură trase de reprezentantul redacției.

— Permiteți-mi, — zise el — să mulțumesc participanților pentru prezență și totodată pentru principialitatea dovedită, pentru strădania și propunerile prețioase făcute. Au fost exprimate aici multe păreri teoretice profunde, observații subtile și observații critice. Toți tovarășii care au luat cuvîntul au relevat o pregătire intelectuală impecabilă, o privire de actualitate, un moral ridicat și faptul că au înțeles importanța problemei dezbătute, care le va ajuta să-și ascută atenția și le va da un nou impuls în direcția dorită.

CÎȘTIGUL

M-a găsit și pe mine norocul. Am cîștigat la loteria artistică tabloul „Recordmana“. Dimensiuni : 90 × 90. Culori — superbe. Culori vii. Coloratură caldă. Iar pe pînză — o imensă scroafă de culoare roz.

Cu acest prilej fericit, am cumpărat o sticlă de coniac și mi-am invitat prietenii — mari cunoscători ai artelor frumoase.

---

* Erou din literatura clasică populară, un fel de Păcală.

— Pînza, ce mai tura-vura, este o adevărată capodoperă, zise un prieten, de profesie zoolog. Totuşi, o rasă de porci din asta nu există în realitate. Pictorul s-a cam depărtat de viaţă. Încă nu-i modernism, dar nici realism nu poate fi numit !

— Ce înţelegi tu din realism ? interveni cel de-al doilea prieten, critic literar. Aici e o generalizare artistică ! Imagine artistică şi nu factografie. Scroafa asta înfloritoare e întruchiparea vie a realizărilor noastre în domeniul creşterii porcilor !

— Poate-i o nouă rasă obţinută într-un sovhoz fruntaş, am admis eu. Fără doar şi poate e o recordmană a grăsimii.

— Cu atît mai rău ! interveni zoologul. În magazine se vinde o şuncă mai multă slănină decît carne ! Presa a semnalat despre procentul inadmisibil de mare de grăsime la porcii predaţi combinatelor de carne. Dar în loc să lupte cu acest fenomen negativ, pictorul se răsfaţă ca un copil. Şi-i păcat că se răsfaţă, cînd are un asemenea talent !

— Personal, nu văd aici, nici un fel de răsfăţ, îl contrazise criticul. Dimpotrivă ! Artistul a sesizat fapta negativă şi cu ajutorul acestei picturi trage alarma. Cheamă opinia publică la luptă ! Critică ! Poziţia estetică înaintată a pictorului s-a manifestat prin alegerea faptului de viaţă care, cu ajutorul penelului său, a devenit un act de implicare activă a artei în vîltoarea vieţii. Foarte posibil să fie o satiră !

Satiră sau delectare ? Am meditat multă vreme şi destul de dureros asupra acestei probleme — într-o zi îmi va trece una prin cap, a doua zi alta. Apoi tabloul a început să mă calce pe nervi. Atunci i-am invitat pentru consultare pe cîţiva critici de artă. Dar nici ei n-au ajuns la o concluzie comună. Unii vedeau în tablou un naturalism disimulat, alţii — o îmbinare fericită între realism şi o seamă de elemente romantice, iar ultimii susţineau că e satiră. Cineva chiar a emis părerea că pictorul a ilustrat expresia lui Maiakovski „Realism cocoţat în vîrful carului cu fîn şi cu rîtul în jos“, îndreptîndu-și satira împotriva tendințelor naturaliste în creația unor pictori decadenți.

Și am hotărît să mă debarasez de tablou. Răsfoind „Buletinul“ Uniunii Scriitorilor, am aflat că în curînd va fi onomastica unui cunoscut prozator. În seara jubileului, m-am prezentat la el acasă cu tabloul. Oaspeții au aplaudat mult cadoul oferit de mine. Sărbătoritul m-a pupat. Dar a doua zi mi-a restituit tabloul, însoțit de următorul bilețel :

„Nu-mi vine să cred, Iuri Olexiovici, că ai vrut să mă jignești, scria prozatorul. Am avut întotdeauna o atitudine corectă față de dumneata și chiar am lăudat în ziar parodiile dumitale nereușite. Cum să înțeleg, «cadoul» acesta perfid ? Oare am eu ceva porcesc ?“

I-am răspuns imediat prozatorului că i-am dăruit tabloul „Recordmana“ deoarece cunoșteam bine interesul său sporit pentru viața colhozurilor, că acest tablou este o operă de o excepțională valoare artistică, bogată în sensuri și profundă în conținut, în care, pe de o parte s-au concretizat artistic, cu mult talent, succesele noastre în creșterea animalelor, iar pe de altă parte sînt criticate unele neajunsuri izolate, în speță : tendința unilaterală a unor gospodării de a supraîngrășa porcii, ceea ce are o influență nefastă asupra șuncii și costiței. În ansamblu, tabloul este profund optimist și dătător de viață. Îl rugam frumos să-mi primească fără rezerve cadoul oferit.

N-am primit nici un fel de răspuns.

Nu demult am dus tabloul la café-barul „Rîpa dracului“, loc predilect de întîlnire a tuturor bețivilor și derbedeilor din raionul nostru. L-am dat sub semnătură, explicînd că dăruiesc acest tablou café-barului cu scopul de a-i educa, din punct de vedere estetic, pe toți clienții lui. Și am cerut ca tabloul să fie atîrnat pe perete chiar în prezența mea.

Locatarii blocului nr. 4 din str. Sverdlov chițăie de bucurie : clienții café-barului se răresc văzînd cu ochii. De la un timp, locatarii se pot plimba seara liniștiți pe străzi, fără teamă că le va aține calea vreun huligan sau scandalagiu.

INSCRIPŢII-AVERTISMENT

(Proiectul unui proiect)

În presă s-au făcut destule propuneri, demne de luat în seamă, ca pe pachetele de ţigări să fie imprimate inscripţii care să-i avertizeze pe consumatori despre nocivitatea fumatului. Cam aşa ceva: „Ţigara scurtează drumul între leagăn şi mormînt!“

Dar de ce să ne rezumăm doar la avertismentele de pe pachetele de ţigări? Sînt destule produse de larg consum care pun în pericol sănătatea, ba chiar şi viaţa omului. Deci, să fim consecvenţi! Cam de multă vreme se simte nevoia să elaborăm un proiect de texte-avertisment privind toate produsele potenţial nocive pentru consumatori.

Să amintim doar băuturile alcoolice. Oare ele sînt mai puţin nocive decît tutunul? Atunci de ce să nu rebotezăm vinul „Doctorul negru“ în „Moartea neagră“? De ce n-am lipi pe sticlele de băuturi alcoolice etichete cu cap de mort şi oase încrucişate? Laconic, expresiv şi accesibil! Ori să desenăm pe sticlele de coniac ficatul negru al unui alcoolic! Frumos şi pedagogic! Sau să se imprime pe etichetele pentru sticlele de băuturi inscripţia: „În atenţia consumatorilor: de la rachiu la crimă — e doar un singur pas!“

Dar ce să mai vorbim despre băuturile alcoolice cînd, pare-se, mărfuri total nevinovate, în anumite condiţii, devin brusc foarte periculoase pentru cetăţenii distraţi. Întîmplător, pot fi înghiţite un ac, un nasture, o agrafă, cu cuţitul de masă ne putem tăia, cu furculiţa ne putem scoate ochii, cu un băţ de chibrit putem da foc casei, iar încălţămintea ne poate face bătături. O femeie care poartă haine prost croite, nu numai că se urîţeşe, ci îşi deformează şi caracterul.

Din păcate nimeni nu-l previne pe cupărător despre pericolele ascunse care pot fi provocate de cutare obiect. De exemplu, la magazinul de mobilă cumpărătorii nu sînt informaţi despre vechiul adevăr descoperit de Mark

Twain : „Cei mai mulţi oameni mor în pat". De altfel şi statistica contemporană confirmă acest adevăr absolut.

Prin urmare, cumpărătorul trebuie prevenit : păzeşte-te de pat ! Dintre obiectele care prezintă un mare pericol pentru viaţă, nervi şi buzunar face parte şi automobilul. Iată de ce trebuie să pretindem industriei de automobile să-şi avertizeze cu texte corespunzătoare produsele („Maşină de ţi-ai luat — testamentul fă-ţi îndat'") Şi, la fel, trebuie afişat prin toate autogările : „Ai vreun drum neapărat ? Mergi pe jos şi scapi de-infract !"

Îmi permit să mai fac cîteva propuneri concrete şi utile. Obiectele de bărbierit trebuie dotate cu texte : „Scule periculoase. Zgîrie faţa".

Pe ambalajul produselor de cofetărie trebuie să scrie : „De vrei talia să-ţi strici, cumpără ce-avem aici : (prăjituri, torturi cu frişci...)". Sau : „Vreţi să vă stricaţi dantura ? Umpleţi cu bomboane gura !"

Pe pachetele de unt : „Viaţa cu unt nu e roză — ea te duce la scleroză !"

Pe pacheţelele de piper : „Piper de vei consuma — ulcerul te va mînca !"

Pe ciorapii de kapron : „În ciorapul de kapron — asudă picioru-enorm !"

Pe şampon : „Ca să devii nene chel, spală-te cu şamponel !"

Pe puştile vînătorilor : „Fii atent cum o mînuieşti — poate să te-mpuşce-n deşti !"

Pe pantofii cu toc înalt : „Poartă-i şi-ai să vezi îndată, cum se-amuză lumea toată !"

Foarte folositoare ar fi şi avertismentele imprimate pe unele cărţi. De exemplu : „De vrei să-ţi pierzi timpu-n van, citeşte acest roman". Sau „Cu tot tam-tamul criticii, e sub orice critică". Sau : „În atenţia cumpărătorilor : prezenta carte poliţistă se adresează exclusiv cititorului cu pretenţii foarte modeste."

CELE NOUĂ GRAȚII
SAU PROBLEMA ȘANSELOR EGALE

După absolvirea universității, Oleh a fost repartizat la una din arhivele din capitală. Îi plăcea munca de arhivar : îi plăcea să răsfoiască documente îngălbenite de vreme, să respire praful secolelor, să îndeplinească conștiincios toate sarcinile trasate de direcțiune și să participe activ la toate acțiunile cetățenești. Prietenosul colectiv al instituției, dîndu-și seama cît de conștiincios se achită de sarcinile de serviciu și cu cîtă ardoare își îmbogățește cunoștințele teoretice, îl înconjoară pe coleg cu multă grijă și atenție tovărășească. Și poate că ar mai fi muncit și azi cu aceeași tragere de inimă în cadrul colectivului menționat, dacă acest colectiv nu s-ar fi compus exclusiv din femei, deși pe ștat mai figura și un contabil bătrîn.

Poate credeți că Oleh, petrecînd zilnic nouă ore (opt de muncă și una de pauză) în mijlocul a nouă tinere și frumoase colaboratoare din sectorul său, se purta ca un Don Juan ? Nu, nici vorbă de așa ceva. Și, totuși, se ivi o situație neprevăzută, legată de problema filozofică a opțiunii în cazul unor șanse egale. Dar Oleh nu era nici filozof, nici psiholog. La universitate nu fusese familiarizat cu metodele rezolvării practice a acestei probleme complexe.

Și nu e de mirare faptul că toate cele nouă fete fermecătoare, care lucrau cu Oleh în aceeași încăpere, se îndrăgostiră de el. Așadar, nu era un „prăpădit de arhivar", ci un tînăr frumos, fost golgetter al echipei de fotbal din facultate, necăsătorit și mereu cu zîmbetul pe buze, iar în pauze, în scuar, își servea colegele cu înghețată și le citea poezii scrise de cei mai mari poeți contemporani. Și totuși, nu uitați acest lucru, tînărul nostru nu-i acorda nici uneia dintre colege vreo atenție specială, ci se purta cu toate la fel de binevoitor și amabil. După terminarea programului de lucru, conducea acasă pe cîte una dintre fete, sărutînd-o la despărțire, dar în fiecare seară o conducea pe alta, păstrînd o ordine strictă și nelăsînd nici o portiță deschisă pentru discuții nedorite.

La cinematograf mergea împreună cu cele nouă colege și plătea numai el biletele de intrare.

Între timp, cu fiecare zi scursă, fetele se îndrăgosteau de Oleh tot mai tare și pînă la urmă fu invitabil și firesc un deznodămînt. Desigur, el ar fi venit ceva mai repede dacă acest băiat serios s-ar fi îndrăgostit de una dintre ele. Dar, cum-necum, tînărul nostru nu se îndrăgostea ca un ușuratic.

Cînd s-au convins că au aceleași sentimente față de Oleh, dar că el habar n-are de asta, fetele au hotărît să forțeze împreună cursul evenimentelor. Erau prietene adevărate și, pe bună dreptate, considerau că gelozia-i o rămășiță a trecutului, nedemnă de zilele noastre. Drept care una dintre ele propuse : „Hai să dăm cu zarul. Căreia dintre noi îi va surîde norocul, aceleia îi va reveni sarcina să cucerească inima lui Oleh“. Dar colegele nu erau dispuse să-și încredințeze soarta jocului orb al hazardului și respinseră în unanimitate propunerea.

Pînă la urmă, după discuții furtunoase, fetele hotărîră să-și desconspire dragostea pentru Oleh, trimițîndu-i o scrisoare colectivă, scrisoare de dragoste care suna așa : „Dragă Oleh, noi, cele mai jos semnate, toate te iubim înfocat și fiecare dintre noi (semnate mai jos) este de acord să-ți devină soție. Hotărăște singur care dintre noi va fi aleasa inimii tale. Te rugăm să subliniezi numele alese“. Și semnară : Liuda, Zoia, Nina etc.

Citind scrisoarea, Oleh se miră tare și căzu pe gînduri. În principiu, nu era împotriva căsătoriei. Și, ca urmare, se sculă în picioare, zîmbi și zise nehotărît :

— Credeți-mă că nu știu ce să fac. Și, mă rog, pe care dintre voi mi-ați recomanda-o ?

Fetele izbucniră în rîs (chiar dacă numai de rîs nu le ardea) și îl povățuiră în zeflemea să-i ceară sfatul mamei.

Închipuiți-vă că Oleh procedă chiar așa !

— Înțelegi, mamă, — a zis el — toate fetele sînt foarte frumoase. Și pe oricare dintre ele aș putea-o iubi. Dar greutatea constă în faptul că sînt nouă și fiecare-i cu avantajul său. Liuda e o blondă naturală și cu bujori gingași în obrăjori ; Zoia seamănă leit cu Gina Lolobrigida ; Ira, în afară de alte calități, îl are pe tata academician ; Zina cîntă ca Lorelei, iar Galea are apartament cu trei camere ; Laresea are cele mai frumoase piciorușe din lume ; Mila seamănă din spate cu Brigitte Bardot ; Nina are un caracter blajin și-i gospodină desăvîrșită, iar Tamara, prin grațiile sale, îmi amintește de o doamnă de onoare... Cum vezi, teoretic, toate sînt la fel de minunate, numai că eu, pur şi simplu, m-am fîstîcit de-a binelea.

Mama lui Oleh era o femeie înțeleaptă. Și-și sfătui odrasla să nu se grăbească cu însurătoarea. Iar Oleh nu se grăbi deloc, nădăjduind că totul se va rezolva de la sine. Trecură cîteva luni. Fetele îndrăgostite de Oleh îi rămaseră în continuare fidele, îi refuzau cu încăpățînare pe cei ce le cereau mîna și, de atîtea necazuri îndurate, se treceau văzînd cu ochii. Zi de zi erau tot mai schimbate. Se enervau din te miri ce şi se luau la ceartă din orice fleac. În secţia lor, disciplina începu să cam lase de dorit.

Din pricina neatenţiei fetelor, cîţiva vizitatori își exprimară nemulțumirea pe faţă.

Deznodămîntul avu loc în ziua cînd directoarea îl chemă pe Oleh şi-i ceru ca în cel mai scurt timp să-și clarifice relaţiile cu colegele de la arhivă („Eu, bineînțeles n-am dreptul să mă amestec...“), sau să-și înainteze demisia („În interesul serviciului...“ — explică ea).

Oleh se gîndi şi alese ultima variantă.

Am auzit nu demult că a terminat aspirantura și, contrar tuturor aşteptărilor, s-a căsătorit cu o fată urîtă, translatoare la „Inturist“. Căci azi, pare-se, e la modă să te căsătoreşti cu intelectuale urîte — „femei garantate“, cum ar spune Valentin Kataev.

DACĂ VOLGA SE VARSĂ ÎN MAREA CASPICĂ

(Discuţii purtate în coloanele ziarului „Bostănăria literară“)

Stimată redacţie, încă de pe băncile şcolii cunoșteam expresia : „Volga se varsă în Marea Caspică“. Ar fi interesant de știut ce părere aveți despre această afirmație.

Cititorul dv. Mikola Borșci

Publicînd această scrisoare, atragem atenția că autorul ei a pus tocmai la timpul potrivit o întrebare capitală și care va da multă bătaie de cap opiniei literare. Ca urmare, îi invităm pe cititori să participe activ la discuțiile axate pe tema „Se varsă Volga în Marea Caspică“? și purtate în paginile revistei noastre.

Redacția

ÎMPOTRIVA ADEVĂRURILOR BANALE

Expresia „Volga se varsă în Marea Caspică“ aparține acelor adevăruri banale și mucegăite cu care se înarmează troglodiții criticii retrograde, acoperiți de mușchi, și tradiționaliștii literari închistați în lupta cu gîndirea nouă și căutările inovatoare în artă.

Se pare că nici unora, nici altora nu le-a dat prin cap că în Marea Caspică se varsă, de fapt, nu Volga (la izvoare, Volga fiind un rîu mititel), ci apa nenumăraților ei afluenți. De unde se deduce că nu Volga se varsă în Marea Caspică, ci alte rîuri, rîulețe și pîrîiașe care se varsă în Volga.

Multă vreme va mai rămîne critica în urma vieții și va repeta la nesfîrșit niște adevăruri banale și perimate? Oare așa trebuie să fie critica?

Ivan Paștevițelu

SÎNT PENTRU ADEVĂRURI BANALE

Cinicii, împroșcătorii de noroi și adepții celor mai fistichii mode literare cer să fie reformulată întrebarea — Se varsă Volga în Marea Caspcă?

După spusele unui asemenea pseudoinovator ca Ivan Paștevițelu, adevărul verificat în timp despre vărsarea Volgăi în Marea Caspică, chipurile, ar fi o banalitate crasă. Fie el și banal, dar este un adevăr!

Mă miră faptul că redacţia ziarului „Bostănăria literară", în loc să ducă o activitate educativă serioasă cu purtătorii unor teorii îndoielnice şi stări de lucruri nesănătoase, le-a pus cu mărinimie la dispoziţie paginile ziarului.

De ce?

Sînt ferm convins că cel mai talentat formalist şi adept al modernismului nu are pic de talent, tocmai pentru că e formalist şi adept al modernismului! Şi viceversa — cel mai netalentat şi banal tradiţionalist nu este netalentat deoarece e tradiţionalist. Iată de ce sînt pentru „adevărurile banale"!

Panas Delemn Tănase

CINE ARE NEVOIE DE JUMĂTĂŢI DE ADEVĂR?

Din cînd în cînd, în viaţa noastră literară ies la suprafaţă recidivele diferitelor găşti rău famate şi gusturile lor triviale. Exemple sînt destule: participantul la discuţii Panas Delemn Tănase a declarat, în stilul său ritos şi categoric: „Volga se varsă în Marea Caspică!" Şi cititorul prea puţin informat ar fi înclinat să-l creadă pe cuvînt: „Iată, Volga se varsă undeva şi anume tocmai în Marea Caspică..."

Dar de ce „uită" criticul că în Marea Caspică se varsă, de asemenea, Uralul, Emba, Kura, Kuma şi Terekul? De ce nu-i plac aceste rîuri?

Şi această tăcere neruşinată şi nevoalată şi-o aşterne şi asupra altor rîuri binecunoscute şi dragi poporului nostru, dar, din păcate, nu-i unicul caz de critică subiectivă de prost gust, emanată din cadrul unei găşti literare.

Aş vrea să-l întreb pe stimatul Panas Delemn Tănase: cine are nevoie de această jumătate de adevăr?

Pelep Infernalul

NU VOM SIMPLIFICA LUCRURILE

Înclinaţi spre analiza schematică, de suprafaţă, uşurică a celor mai complicate probleme ale vieţii noastre literare actuale, unii participanţi la discuţie tratează problema prea simplist : „ori-ori“. Ori „tradiție“ — ori „inovatorism“. Ori „pseudoromantism“ — ori „pseudorealism“. Ori Volga se varsă în Marea Caspică (Panas Delemn Tănase, Kai-Iuli Rabinovici, Iurko Aghiuță) ori — nu se varsă (Ivan Paștevițelu, Psiheia Kosmos-Inocentu etc). O astfel de abordare, primitivă, în afara istoriei, metafizică și mecanicistă a problemelor răscoapte ale procesului literar contemporan confirmă că nivelul metodologic al criticii noastre se află încă la limita de jos.

Într-adevăr, azi, pare-se, Volga se varsă în Marea Caspică. Dar — ne întrebăm — întotdeauna s-a vărsat ? Și oare veșnic se va vărsa acolo ? Este cunoscut că nivelul Mării Caspice scade progresiv. Dar, pe de altă parte, se mai știe și altceva : Volga, prin canalul Volga-Don, se mai varsă și în Marea de Azov. Iar la Nord, prin canalul Volga-Baltica, este legată de Marea Baltică.

Prin urmare răspunsul științific contemporan al problemei aflate în discuție trebuie să sune astfel : Volga se varsă în Marea Caspică, dar în același timp Volga nu se varsă în Marea Caspică. Tovarăși, să nu simplificăm lucrurile !

Iuhem Zugrăveală

O PROBLEMĂ NEPROBLEMATICĂ

În ultimii ani, în critica literară sînt la mare vogă metoda analizei structurale, asociațiile, sugestivitatea, intuitivitatea, maxi-fustele, țesăturile cu desene pop-art și cusăturile cu mărgele. Pieptănăturile „Babette“ și „sînt gîsculița mamii“ au devenit de multă vreme apanajul poeteselor debutante și ale criticardelor provinciale. Or, toate acestea reprezintă ziua de ieri a criticii noastre literare. Nu mai vorbesc de tunsoarea „à la mieluța“, care constituie în toate genurile literare ale literaturii contemporane o trăsătură de bază a nivelului artistic scăzut, a înapoierii intelectuale.

În lumina celor spuse mai sus, problema dacă „Se varsă Volga în Marea Caspică ?“, fără doar și poate, nu mai poate fi actuală. De altfel, chiar între părerile opuse ale oponenților nu-i nici o deosebire principială. Dacă unii critici susţin cu înverşunare că „se varsă", alţii, la fel de înverşunat, îi contrazic : „nu se varsă". După cum vedeţi, deosebirea esenţială între părerile lor constă doar în particula „nu". Dar merită oare să tocim atîtea săgeţi literare pentru două biete litere ?

În felul acesta problema devine neproblematică.

Maria Norişor.

Din partea redacţiei. Încheiem cu intervenţia Mariei Norişor discuţia pe tema „Se varsă Volga în Marea Caspică ?" Vom încerca să tragem unele concluzii preliminare.

Mai întîi, puţină statistică. Redacţia a primit 917 manuscrise — articole, răspunsuri, poezii şi caricaturi. Din ele 42% susţin teoria că Volga se varsă în Marea Caspică, 27% susţin contrariul şi 31% au fost imparţiali sau nedecişi, considerînd probabil că starea criticii literare contemporane nu-i încă în stare să dezlege definitiv misterul. La discuţii au participat : 69% bărbaţi, 16% femei, iar 15% participanţi cărora nu li s-a stabilit genul.

Din punctul nostru de vedere, poziţia justă a fost a acelor critici care au susţinut teza „Volga se varsă în Marea Caspică". Părerile oponenţilor sînt contrazise de realitatea geografică şi de teoria literară.

Dar au dreptate şi acei tovarăşi care consideră că problema mai trebuie încă studiată, că încă nu s-a lămurit totul şi că anumite aspecte ale problemei ar trebui revăzute fundamental în lumina celor mai noi cuceriri ale geneticii, teoriei relativităţii şi ale practicii literare contemporane. Acest punct de vedere asupra discuţiei purtate nu contravine teoriei realismului socialist, a cărei parte componentă este romantismul.

Plauzibilă a fost şi părerea acelor participanţi la discuţie care i-au prevenit pe critici să nu fie unilaterali, subiectivi, şi să nu se pronunţe în numele unei găşti. Constatînd că Volga se varsă în Marea Caspică, nu trebuie să uităm că Dunărea se varsă în Marea Neagră, iar Nilul în Mediterană.

Considerăm că discuţia a fost mai mult decît folositoare şi ne-a pus la dispoziţie un material preţios. Redacţia sprijină în mod special opinia unor participanţi la discuţie de a se înfiinţa pe lîngă Fondul literar o Comisie pentru organizarea unei expediţii creatoare în lungul Volgăi şi în largul Mării Caspice, cu scopul studierii mai profunde a problemei ridicate.

VRĂJITOARELE ŞI REVOLUŢIA TEHNICO-ŞTIINŢIFICĂ

Două păreri

Retipărind din revista „Der Spiegel" articolul cunoscutului vrăjitorolog burghez Dr. Grünfuchs (Bonn), redacţia l-a recomandat spre cercetare prof. Plodoiahidnei, directorul institutului de previziuni ştiinţifice.

Dr. F. Grünfuchs :

„PREŢUL SCUMP AL PROGRESULUI"

Marii mişcări spiritualo-mistice a vrăjitoarelor, căreia nu i-au putut veni de hac nici persecuţiile bisericii, nici atotputernicia regilor, nici duşmănia oarbă a mulţimii conformiste, i-a dat lovitura de graţie scepticismul sterp şi atotştiutor al pozitivismului din secolul al XIX-lea, cînd a fost pusă sub semnul întrebării însăşi realitatea existenţei fenomenului vrăjitoarelor. Datorită unor consecinţe fatale, răspîndirea naivelor superstiţii ştiinţifico-pozitiviste a condus la decăderea autorităţii morale a vrăjitoarelor în societate şi la înrăutăţirea nemiloasă a parametrilor cantitativi şi calitativi ai vrăjitoriei. E suficient să amintim că de la începutul secolului trecut n-a mai avut loc nici o adunare a vrăjitoarelor pe Brockenberg, cîndva renumit centru mondial al vrăjitoriei, precum şi nici o atestare documentară despre zborul vrăjitoarelor cu ajutorul aparatelor fără motor şi mult mai grele decît aerul. Ştiinţa academică contemporană subapreciază pe nedrept importanţa acestei probleme pentru viitoarea civilizație terestră. În primul rînd pentru că nu cunoaștem numărul vrăjitoarelor care au mai rămas pe globul pămîntesc. În același timp, trebuie subliniat că vrăjitoarele se nasc și mor catastrofal de repede. Potrivit celor mai optimiste prognoze, ele vor dispărea de pe planeta noastră cam pe la sfîrșitul secolului nostru. Din păcate, e o realitate pe care nu putem decît s-o constatăm, însă nu și s-o influențăm.

În trecutul civilizației europene vrăjitoarele au fost întotdeauna cel mai dinamic și nonconformist catalizator, al căror aport la îmbogățirea patrimoniului culturii universale n-a fost evaluat nici pînă azi. Am studiat mai mulți ani acest fenomen și am ajuns la anumite concluzii care, probabil, li se vor părea cititorilor senzaționale.

Prima concluzie. Nu există motive pentru a nu se da crezare materialelor din procesele vrăjitoarelor, cronicilor istorice, depozițiilor martorilor oculari și poveștilor transmise din tată în fiu despre fenomenalele calități ale vrăjitoarelor cu care îi uluiau pe contemporani.Vrăjitoarele, fără doar și poate, și-au însușit puterea magică de a învinge gravitația universală. Există numeroase documente istorice despre zborul lor cu ajutorul obiectelor de uz casnic (mătură, cociorbă) și animalelor domestice (porc, țap), care spulberă orice gînd de a le considera fantezie bolnăvicioasă sau bîrfă.

Se naște întrebarea despre izvoarele cunoștințelor oculte ale vrăjitoarelor. Răspunsul, pare-se, va fi neverosimil pentru cititori : constituția anatomică a vrăjitoarelor denotă că ele aparțin genezei unei alte planete. Documentele istorice spun că aceste viețuitoare au codiță. După cum se știe, pe pămînt n-a existat niciodată vreo rasă omenească cu coadă. De aici se desprinde cea de a doua concluzie : vrăjitoarele cu coadă sînt urmașele humanoizilor de pe alte planete, care au ajuns pe pămînt cu ajutorul navelor interstelare și în final s-au asimilat cu pămîntenii.

Vrăjitoarele au moștenit taina științelor oculte de la străbunii lor depărtați — reprezentanții unei civilizații cosmice superdezvoltate !

Din păcate știința contemporană nu e în stare să descopere secretele influenței vrăjitoarelor asupra legilor naturii. După cum se vede, civilizația de tip cosmic, căreia îi aparțineau strămoșii vrăjitoarelor, a dezlegat problema dominației spiritului asupra materiei, adică transformarea nemijlocită a energiei gîndului în energie cinetică. Degeneratele vrăjitoare contemporane, care, pe ici, pe colo, s-au mai păstrat, pare-se, și-au pierdut complet puterile lor magice avute în trecut. Oare omenirea nu plătește prea scump progresul ei îndoielnic?

Prof. O. I. Plodoiahidnei

„N-AVEM DE CE SĂ FIM PESIMIȘTI"

În articolul dr. Grünfuchs, înainte de toate, e demnă de luat în seamă ipoteza că străbunii așa-numitelor vrăjitoare (cu coadă) ar fi aparținut altor planete. Nu stîrnesc nici un fel de îndoială nici concluziile învățatului că vrăjitoarele aveau putința de o contracara gravitația universală. Împărtășesc părerea autorului că indiferența științei contemporane față de problema vrăjitoarelor este foarte dăunătoare și cu nimic justificată.

În același timp, unele afirmații din articolul dr. Grünfuchs trebuie fără doar și poate supuse unei critici principiale. Autorul se situează pe poziții idealiste cînd atribuie mișcării vrăjitoarelor un caracter spiritualo-mistic. Într-adevăr, această mișcare socială a femeilor pentru emanciparea lor a fost îndreptată împotriva clasei feudale asupritoare și la care au luat parte activă nu numai urmașele vrăjitoarelor (cu coadă), dar și mase de femei simpatizante (așa-numite vrăjitoare fără). Faptul că biserica și puterea de stat le-au persecutat fără milă, scoate la iveală rolul maselor și progresul istoric al acestei mișcări democratice. Țîrcovnicii și feudalii exterminau vrăjitoarele nu numai fizic, dar, fără motive întemeiate, le atribuiau și legături cu necuratul, acuzîndu-le de mistică, idealism, decădere morală, caracter infect și alte mărunțișuri dăunătoare (mulgerea vacilor străine).

Dr. Grünfuchs rămîne pe poziții idealiste și în încercările sale de a explica cu ajutorul parametrilor „extramateriali“ ciudatele însușiri ale vrăjitoarelor de a zbura cu ajutorul obiectelor de uz casnic și animalelor domestice. Concluzia „curajoasă“ a autorului articolului, care susţine că vrăjitoarele cunoşteau secretul transformării „energiei gîndului“ în energie cinetică, nu-i decît apa chioară a idealismului! Ne miră faptul că un vrăjitorolog de talia dr. Grünfuchs n-a ținut cont de mărturiile lui Apullus și ale altor somități, care au arătat că, înainte de zbor, vrăjitoarele își ungeau trupurile cu alifie. În afara oricărui dubiu, această alifie era antigravitaţională! Iată că și această proprietate „ireală“ a vrăjitoarelor poate fi explicată pe baza teoriei materialiste.

Apoi, sare în ochi unilateralitatea dr. Grünfuchs și acolo unde vorbește despre Brockenberg ca centru internațional al vrăjitoarelor și nu suflă măcar o vorbă despre Lesa Hora (Muntele Chel). Trebuie subliniat că în trecut vrăjitoarele ucrainene aveau reputația de a fi cele mai bune din lume, iar Lesa Hora, locul unde ele își împărtășeau în zbor experiența înaintată, schimbau informații ştiinţifice și se ocupau de activitatea artistică de amatori, cucerise o glorie mondială!

Și ultimul punct. Oare există justificare pentru pesimismul fără speranţe cu care este împănat articolul stimatului vrăjitorolog? Oare, într-adevăr, așa cum susține autorul, moartea vrăjitoarelor este un proces ireversibil și ultima vrăjitoare va lua cu ea, chiar sub ochii noștri, în mormînt tainele civilizației extraterestre?

Savanții noștri răspund la această întrebare mult mai optimist. Catastrofa poate fi preîntîmpinată, dacă va fi elaborat un larg program internațional de ajutorare a vrăjitoarelor („anul vrăjitoarelor“). Prima măsură: trebuie să se facă recensămîntul vrăjitoarelor cu coadă. Toate vrăjitoarele înregistrate oficial trebuie puse sub ocrotirea statului și supravegherea specialiștilor. Nu-i nici un dubiu, vrăjitoarele, cărora le este caracteristică intuiția științifică, precum și curiozitatea cunoaşterii și înțelepciunea poporului, vor colabora în chip armonios cu savanții și le vor destăinui cunoștințele oculte care, la prima vedere, păreau definitiv pierdute pentru omenire.

Sînt convins că folosirea experienței vrăjitoarelor, întinsă pe o arie de o mie de ani, în gospodărirea oamenilor (înainte de toate în aeronautică, medicină, creșterea animalelor), rămîne o problemă — dacă nu pentru zilele de azi, atunci pentru viitorul apropiat. Se poate lesne imagina ce perspective se vor deschide în fața omenirii în clipa cînd va fi descoperit secretul alifiei antigravitaționale !

Totuși, în cazul de față mai trebuie biruită rezistența scepticilor și conservatorilor, prejudecățile mic-burgheze și alte reminiscențe ale trecutului. Lucru ciudat, dar la noi încă nu există o părere unanimă în privința întrebării : Ce înseamnă și ce este vrăjitoria în etapa contemporană ? Profesie ? Hobby ? Creație populară ? O formă de sectantism (din păcate, există și o asemenea părere) ? A venit vremea, în fine, să spulberăm ceața idealistă din jurul urmașilor oaspeților noștri cosmici. Ar fi în interesul dezvoltării continue a revoluției tehnico-științifice !

REVANȘA RATATĂ

(Telereportaj despre duelul dintre D'Artagnan și contele de Rochefort)

Stimați tovarăși, ne aflăm într-un cadru sportiv captivant — locul unde va avea loc duelul între doi campioni ai celor mai bune două cluburi de scrimă din Franța secolului al XVII-lea, clubul „Mușchetarilor“ și clubul „Richelieu“. Cabina mea de transmisie se află amplasată în ambrazura turnului abației Saint-Denis și de aici am o privire de ansamblu asupra terenului de desfășurare a duelurilor. Azi — 30 iunie 1635 — la Paris e o vreme minunată, o vreme într-adevăr excelentă pentru duel. Soarele arde puternic. În tribune nu-i nici un loc liber. Participanții își desfată ochii privind hainele colorate ale mușchetarilor lui de Tréville și ale gărzii cardinalului, precum și extraordinarele toalete ale doamnelor de vază.

Pînă azi încă nu mi-a fost dat să văd adunaţi la un loc atîţia prinţi pur sînge, cavaleri, conţi, baroni, viconţi... Da, în Franţa secolului al XVII-lea scrima e un sport preferat, mai ales duelurile mortale. Ce să-i faci ?! Secolul nostru e mai mult decît cumplit, iar duelul e sportul preferat al celor viteji !

...Jos, sub noi, s-a oprit trăsura cu insemne regale. Cine-i în ea ? Colegul meu, amabilul crainic al televiziunii franecze, spune că aceasta-i şareta reginei, care a sosit incognito. Deci va asista la duel şi Ana de Austria ! Interesant ! Priviţi cum joacă lumina în ochii lui Richelieu. Ce privire ! Operator, arată-l în prim-plan pe cardinalul Richelieu. Mulţumesc ! Colegul meu, crainicul francez, îmi şopteşte că, pare-se, cardinalul a recunoscut sub cîrlionţii reginei pe lordul Buckingham în travesti. Tot ce se poate !

Şi acum cîteva date despre componenţa participanţilor la duel. Culorile muşchetarilor le apără D'Artagnan, iar culorile gărzilor — contele de Rochefort. Duelul va fi arbitrat de un colegiu de arbitri de la Luvru, în frunte cu prinţul D'Orléans. Secundanţii lui D'Artagnan sînt Athos, Porthos şi Aramis. Cei ai contelui de Rochefort — cardinalul Richelieu şi Mylady.

Voi aminti că primul duel a fost cîştigat de D'Artagnan şi încă la un scor concludent : 4 — 0. Oare azi vom fi martorii unei revanşe ? Forţele rivalilor sînt sensibil egale. De partea lui Rochefort sînt experienţa şi protecţia cardinalului. De partea lui D'Artagnan sînt tinereţea, talentul lui Al. Dumas şi compătimirea cititorilor săi — destul de numeroşi. Într-adevăr, Dumas este foarte popular în Franţa ! Ca, de altfel, şi la noi. Pentru jumătate de kilogram de „Regina Margot" unii dintre cititorii noştri dau douăzeci de kilograme de alţi clasici.

Fluieră arbitrul. Începe duelul. Pînă una-alta duelul se desfăşoară lent. E evident că rivalii îşi economisesc forţele. Îi putem înţelege : azi e foarte cald. Şi, în plus, calendarul lor sportiv este foarte încărcat : mîine D'Artagnan susţine încă patru dueluri şi are trei întîlniri amoroase, iar Rochefort — două importante intrigi politice.

Rochefort se desfășoară... Fandare ! Încă o fandare ! Ce fentă ! Foarte periculos ! Însă D'Artagnan e de neclintit. Chiar adineauri a avut o ocazie bună, dar nu s-a folosit de ea... Bine se mai apără Rochefort, chiar dacă-i conte — n-ai ce-i face !

Auziți cum aplaudă spectatorii ?! Li s-a părut că D'Artagnan a străpuns cu floreta ficatul lui Rochefort, dar, în realitate, a nimerit în palton... Am impresia că microbiștii n-au dreptate cînd îl huiduiesc pe arbitru pentru că l-a obligat pe D'Artagnan la plata unei amenzi de un ludovic de aur (monedă franceză din acele vremuri) pentru lovirea adversarului cu mînerul floretei...

...D'Artagnan ! Rochefort ! D'Artagnan ! Rochefort !

Schimb de lovituri. Ce moment extraordinar ! Ce situație formidabilă ! Rochefort preia din nou inițiativa ! Adversarul greșește tot mai des... Dar greșește și Rochefort ! Un schimb reciproc de greșeli... Pare-se că participanții la duel au obosit și abia așteaptă să se sfîrșească repriza. Dar, iată, arbitrul ridică mîna ! Pauză !

Ați auzit ? Nu demult crainicul a anunțat la radio în timpul unei pauze că va avea loc spînzurarea publică a celebrului gangster Cartouche... Am impresia că e vorba de o greșeală. Cartouche a trăit în secolul al XVIII-lea și nu al XVII-lea...

...Continuăm reportajul nostru despre întîlnirea de azi. Peste un minut începe repriza a doua. Cum s-au desfășurat evenimentele în prima repriză ? Lupta, în genere, a fost egală. Desigur, evenimentele principale încă se lasă așteptate. Da, duelul de azi e interesant, chiar foarte interesant, îndîrjit, și-i greu de prevăzut cine va învinge...

...D'Artagnan atacă fulgerător. Nimic de zis, are o pornire din start întocmai ca fotbalistul Blohin ! Rochefort sare în sus, dar e prea tîrziu ! Lovitura nimerește în unghiul drept al pieptului. Contele se prăbușește ! Nu-i nimic deosebit, doar o rană ușoară. Doctorul va pansa îndată rana și duelul va continua. Dar pînă una-alta, D'Artagnan se uită la ceas. Uitasem să vă spun că la noapte el mai are de eliberat din turnul Neuilly pe iubita lui, camerista reginei...

...Totu-i în regulă. Rochefort iese iar în ring. D'Artagnan atacă. Rochefort se apără foarte bine, contraatacînd mereu. Desigur, acest sportiv merită toate laudele. Nu numai vorbe bune... Neţinînd cont de rană şi de vorbele cardinalului, el atacă corect.

...În clipa asta D'Artagnan face o fentă, deposedîndu-l pe adversar de floretă cu piciorul. Cît se poate de regulamentar ! Ce va face Rochefort ? Vociferează la adresa arbitrului ! Prinţul D'Orléans îl amendează pe loc pentru expresii triviale rostite la adresa lui (francezii sînt mari stilişti !) şi-l elimină din teren pentru două minute ! Dar pedeapsa e în favoarea celui vinovat ! De Tréville împreună cu muşchetarii săi protestează vehement... Crainicul atenţionează publicul prin radio : dacă nu se face linişte în tribune, arbitrul va opri duelul.

...D'Artagnan îşi atacă energic adversarul. Rateu ! Experimentatul Rochefort îl întîmpină cu o fandare corectă. Încă o lovitură ! Oare va reuşi Rochefort să pareze loviturile adversarului ? Face impresia că D'Artagnan gîfîie. Atacă tot timpul... Cu un salt acrobatic, înfige floreta sub cea de-a noua coastă a lui Rochefort („Coasta dracului"). Frumoasă lovitură, nimic de spus ! Contele e scos afară pe targă. Tribunele delirează ! Şi, iată, fluierul arbitrului anunţă sfîrşitul duelului. Deci, prieteni, Rochefort n-a reuşit să-şi ia revanşa...

SCRIU „PROZĂ IRONICĂ"

Am ciocănit în uşa consilierului literar.

— Aţi adus manuscrisul ?

— Nu ! Am venit doar pentru a vă cere un sfat. Aş vrea să scriu proză ironică...

— Foarte bine, vă doresc succes.

— Aş vrea, însă nu pot. Nu ştiu cum s-o scriu. Dar, am o idee. Mă gîndesc că s-o găsi cineva care poate, dar nu vrea. Şi dacă ne-am uni forţele...

— Înţeleg : căutaţi un coautor ?

— Chiar așa. Coautorii îmi amintesc de arc : sînt ca două slăbiciuni care, puse laolaltă, devin putere.

— Cu plăcere v-aş ajuta, dar niciodată n-am scris proză ironică.

— Şi, totuşi, treaba mi se pare destul de simplă. Hai să încercăm... Să facem pentru început un exerciţiu practic. Eu voi compune două scheme pentru stîrnit rîsul, iar dumneavoastră urmează să-mi spuneți în care m-am folosit de ironie.

Așadar, am așternut pe hîrtie :

Schema nr. 1.

„Prostule !"

„Tu eşti prost !"

Schema nr. 2.

„Ce talentat sînt !"

„Parc-ar fi vorbit un geniu !"

— În concluzie ?

— Numărul doi ! Numai că proza dumneavoastră ironică duce lipsă încă de multe...

— Aveţi gusturi rafinate. Și, totuși, ce i-ar lipsi ?

— Dacă nu mă înşel, intelectualismul.

— Aveți absolută dreptate ! Și nu uitați că proza ironică din zilele noastre are la bază umorul intelectual. Dar ce fel de metode de intelectualizare ale prozei cunoaşteţi ?

— Cred că în text, de exemplu, trebuie pomeniți Van Gogh, sau Gauguin, Einstein sau Eisenstein. Balzac sau Mauriac...

— Excelent ! E o adevărată plăcere să colaborez cu dumneavoastră. Şi acum, la treabă ! Cu ce începem ?

— Cu prima propoziţiune.

— Nu vă grăbiți. Am uitat să vă amintesc că proza ironică contemporană are nevoie de idei explozive, asocitații de cuvinte stranii, de o imaginaţie trăsnită. Drept care vom începe cu încărcarea emoţională psihofizică. Faceți ca mine !

Consilierul se așeză în cap. Apoi făcu un salt și se plimbă în mîini prin birou.

— Deconectaţi-vă. Nu vă mai gîndiți la nimic ! Gîndiți-vă tot timpul să nu vă mai gîndiţi ! Și-acum, vom începe să scriem. Spuneți ceva ironic !

— Nu pot atît de repede. În fine, am cîştigat la loterie un „Moskvici“.

— Asta nu-i ironie, ci noroc. Dar, fie și-așa. Cîştigi la loterie un „Moskvici“, alergi emoționat acasă pentru a-i împărtăşi şi soţiei marea bucurie. Și pe masă găsești un bilețel: „M-am îndrăgostit de altul. Adio pentru totdeauna!“

— Şi ce, asta-i ironie?

— Pentru dumneavoastră e o dramă. Dar tocmai prezența elementului dramatic într-o operă comică e criteriul de bază al umorului irezistibil. Ce scriem mai departe?

— Va trebui să complicăm nițel subiectul, să introducem personaje noi...

— De acord. Ia imaginați-vă că în timp ce citiți bilețelul lăsat de soție, se deschide ușa și intră Neciporenko.

— Care Neciporenko?

— Speculantul din Suhumi. Acela care face contrabandă cu mandarine...

— Și de ce l-au poreclit Neciporenko?

— Pentru a nu-i răni în amorul propriu pe cei din Suhumi. Neciporenko ăsta v-ar spune așa: „Oho, în Bessarabka s-a și aflat că ați cîștigat un «Moskvici». Sînt un om darnic — vă ofer pentru lozul cîștigător zece foi.“

„Refuz să speculez un cîștig cinstit!“

„Se poate și așa. Refuzați să speculați cîștigul.“ Atunci Neciporenko vă propune un schimb. „Ce-ați dori să aveţi în casă?“

„Un tablou de Pirosmani.“

Neciporenko-i darnic, vă dă pentru lozul cîștigător un Pirosmani original și două falsuri.“

„Ce să fac cu doi Pirosmani falși?“

„Schimbați la un colecționar de ocazie un Pirosmani fals pe un Van Gogh fals.“

„Și ce să fac cu un Van Gogh fals?“

„În primul rînd, unde puteţi găsi un Van Gogh original? Iar în al doilea rînd, ne-am înțeles să amintim de Van Gogh numai așa, de dragul unei discuții ca între intelectuali...“

„Oricum, refuz !"

„Aveți dreptate ! Pînă una, alta la noi un «Moskvici» costă mai mult decît un Pirosmani." Şi Neciporenko îşi îndreaptă automat atenția spre pereţii casei dumneavoastră. Vede o pînză în ulei de Malevici, pictată la vîrsta de zece ani. O compoziție minunată. Colorit impresionat...

— N-am nici un Malevici în casă.

— Să presupunem că ați avea. Vă întreabă : „Vă place mîzgălitura asta ?" Dumneavoastră îi răspundeți : „Mai încape vorbă !? Mîzgălitura asta-i un Malevici !" Și atunci vă spune : „V-aş propune ca pe lîngă un tablou de Pirosmani să luați de la mine şi un Malevici". Păreţi uluit. Îi spuneți că habar n-aveţi de copiile sau variantele acestui tablou.

Neciporenko rîde sarcastic : „Oh, după cum se vede, dumneavoastră nu m-ați înțeles nici pînă acum. Pe lîngă un Pirosmani, vă dau în plus și pe propriul dumneavoastră Malevici !"

— Asta-i prea de tot ! Neobrăzatul !

— Asta i-o spuneţi lui. Și el vă replică : „Veți înțelege îndată totul. V-a părăsit soția..."

„Asta nu vă priveşte pe dumneavoastră !"

„Mai știi, — zice el — mai ştii ? Fosta dumneavoastră soție are dreptul la jumătate din avere. Îl va lua pe Malevici, eu îl voi achiziționa de la ea şi vi-l voi restitui. Batem palma ?"

— I-aş spune lui Neciporenko că toate astea-s prostii, că soţiei mele nu-i place Malevici, și, în general, ea nu doreşte să aibă de-a face cu un tip odios ca el.

— Neciporenko va rîde biruitor. Vă va bate pe umăr: „A fugit la mine ! vă va țipa în ureche. Şi va face ce-i voi spune eu !"

— Drept care eu îl iau frumuşel de guler pe acest tîrîie-brîu și-i dau brînci pe scări !

— Dar el e un om dat dracului. După un minut bate iar la uşă şi vă roagă să-i ascultaţi ultima propunere : „Dați-mi lozul cîştigător, zice el cînd, în fine, îl poftiţi în vestibul — și eu, ca adaos la Pirosmani și Malevici, am să v-o restitui pe frumoasa dumneavoastră soție. Să-i sfarme tîrgul ăsta inima și să-i spulbere gîndul albastru despre vila din Suhumi, așezată chiar pe malul mării..."

— Propunerea mi se pare ademenitoare. Mă mai gîndesc la ea. Îl întreb pe Neciporenko dacă nu se aruncă prea tare pentru un nenorocit de loz cîștigător?

— „De ce-ar fi prea mult? se miră el. Beduinul își schimbă oricînd nevasta pe un cal. Și un «Moskvici» o fi mai rău?"

— Asta-i punctul culminant al povestirii. Acum trebuie să-i brodim încheierea.

— De pildă așa... În vestibul apare brusc soția dumneavoastră infidelă, care a stat după ușă, și-a auzit totul. Îl blestemă pe infidelul de Neciporenko și vă roagă s-o iertați: „Iubitule, — zice ea — te iubesc din nou! Și nu-i da netrebnicului ăstuia lozul cîștigător. «Moskviciul» — vechiul meu gînd albastru. Scrumul să se aleagă de vila lui din Suhumi (și de malul mării)!" Apoi îl dă afară din casă pe Neciporenko, azvîrlind în el cu diferite obiecte casnice și cu ramele de la tablouri.

— Așa o fi, dar eu n-am să-i iert nimic infidelei!

— Iertați-o! În acest fel veți avea și tabloul lui Malevici și «Moskviciul» nou și soția! Ce vă mai trebuie?

— Adică, ai și uitat de Pirosmani?...

CASANDRA
sau
PRIMEJDIA FATALISMULUI

E inexact că vestita Casandra ar fi fost fiica regelui Priam și că și-a cîștigat un renume în întreaga Troie numai prin faptul că nimeni nu voia să creadă în prezicerile sale. Legendele antice mint. Dimpotrivă, a fost o prezicătoare de origine democrată și troienii credeau în tot ce spunea ea. De aceea a și pierit Troia.

Ca prezicătoare profesională, Casandra avea o specializare unilaterală — nu prezicea decît nenorocirile. Se pare că firea ei a fost o întrupare a răutății: îi plăcea să prezică fel de fel de nenorociri. Apoi, în cazul ei acționa și un mic calcul profesional : în epoca aceea era mult mai ușor să prezici răul decît binele. Dar mai presus de toate avea o adevărată vocație pentru prezicerea nenorocirilor viitoare. Şi, în afară de intuiție, mai purta pe umeri un cap inteligent, tălmăcea cum se cuvine cele petrecute și trăgea concluzii corespunzătoare pentru viitor. Ca o confirmare de excepție — marele procent de prognoze adeverite. Fără exagerare, Casandra se afla lîngă leagănul futurologiei.

Pînă la începutul războiului troian, de obicei, Casandra se ocupa cu prognozele vieţii cotidiene. În special, ghicea cu mare precizie care dintre tinerele și frumoasele soții își înșelau bărbații bătrîni şi putred de bogaţi. În mod obişnuit, urmașii nerăbdători nu ascundeau în faţa rudei bolnave asemenea prognoze şi ea, într-adevăr, în scurtă vreme murea. Plus că biata victimă știa că prezicătoarea nu greșește. În preajma războiului troian, prezicerea vieții cotidiene era prea puțin pentru orgoliul profesional al Casandrei. Ea visa să facă rapid carieră, să ajungă futurologă de stat pe lîngă guvernul lui Priam. Dar Priam nu se grăbi să-i atribuie acest post (cui îi place să asculte prognoze pesimiste ? !). Atunci prezicătoarea ofensată hotărî : „Voi pieri, dar îi voi dovedi regelui cît de mult s-a înșelat neluîndu-mi în seamă talentul !“ Ascultînd anunțul oficial despre intenția fiului regelui, Paris, de a o fura pe Elena, soția regelui spartan Menelaos, Casandra apăru în palatul lui Priam şi, fără a scoate o vorbă, aruncă la picioarele lui Paris o pisică neagră moartă. Ceea ce însemna : va fi război ! Dar ușuraticii conducători troieni n-au dat nici o atenție prezicerilor Casandrei (unica dată cînd nu i-au dat crezare). Paris a furat-o pe Elena. Consecințele sînt cunoscute : a izbucnit războiul.

Cînd armatele aliate ale coaliției grecești împresurară Troia, Casandra veni la palat a doua oară. „Dacă nu vă împăcați cu grecii, — a prezis ea — Troia va pieri !“ (Inteligenta femeie aprecie corect raportul de forțe !) De data asta i s-a dat crezare, dar conducătorii troieni doreau atît de mult să ajungă la „Iliada“ lui Homer, încît au hotărît să lupte. „În spatele zidurilor puternice ale

Troiei — se gîndea ea — vom putea sta liniștiți măcar zece ani. Iar dacă ajungem la ananghie, o vom restitui pe Elena lui Menelaos și grecii se vor întoarce pe la vetrele lor...

Și, într-adevăr, Troia s-a apărat vitejește aproape zece ani. Iar cu fiecare an ce se scurgea, creșteau rîndurile din fața casei prezicătoarei. Fiecare voia să afle ce soartă îl așteaptă. Și fiecărui client ea îi prezicea moartea sau surghiunul. Aproape că nu există familie din Troia în care să nu fie deplînsă moartea tatălui, soțului sau fiului. Și toți se convingeau pe viu că prezicerile Casandrei aveau să se îndeplinească — Troia în curînd va pieri.

Prezicerile Casandrei șubreziră voința troienilor de a lupta și nu le mai păsa ce soartă îi așteaptă. Ce ți-e scris, tot are să se întîmple! Totul va fi cum trebuie să fie. Și ceea ce are să se întîmple, nu poate preîntîmpina nimeni, ziceau ei. Și totul se va întîmpla așa cum a prezis blestemata de Casandră. Oare merită să te împotrivești voinței zeilor? Ar fi ceva nedemn de un om antic!

Și fataliștii troieni așteptau resemnați și fără speranță moartea. Nu-și mai căutau portițe de scăpare, nu străjuiau pe metereze, ci zi și noapte benchetuiau, făceau nunți, care semănau mai mult a prohoduri, se răfuiau cu vecinii, pentru ca să aibă ce-și aminti pe lumea cealaltă.

Atunci Hector, cel mai viteaz dintre troieni, sperînd să-i îmbărbăteze pe luptători, îl chemă în ajutor pe Achilles. Dacă el ar fi învins, totul s-ar fi petrecut altfel de cum s-a petrecut. Dar, din egoism profesional, Casandra aștepta să i se îndeplinească prorocirile sumbre (poate se gîndea că grecii îi vor mulțumi). Înainte de a începe lupta, ea îi zise lui Hector: „Azi vei muri!“ Auzind aceste vorbe, troianul o luă la sănătoasa. Achilles îl ajunse din urmă și-l ucise pe loc.

„Păi, eu ce v-am prezis!“ se bucură Casandra (tot dintr-un egoism profesional). Înfuriați, troienii o arestară pe prezicătoare, iar Priam o condamnă la moarte pentru răspîndirea panicii printre supușii săi. „Fie și-așa! răspunse vicleana prezicătoare, auzindu-și sentința. Însă în cazul ăsta, află și tu voința zeilor: vei muri a doua zi după moartea mea!“

Drep care, înghițind în sec, regele o eliberă pe Casandra și dădu ordin să i se creeze toate condițiile pentru a trăi cît mai mult. Ba chiar îi puse la dispoziție pe medicul său personal și un paznic de onoare ca s-o apere de furia poporului.

Desigur, troienii mai aveau o scăpare: s-o restituie pe Elena lui Menelaos și să se împace cu grecii. Dar nu mai căutară nici o scăpare, temîndu-se să i se opună destinului și să-i mai înfurie pe zei, și așa destul de supărați pe ei.

Veni ziua cînd Casandra văzu în fața porții cetății un imens cal de lemn. Înțelese imediat că acesta-i Calul Troian, și, stînd pe loc, începu să prezică: „Să nu credeți în danaizii care vă aduc daruri, deși, hm, pînă la urmă, tot veți crede în ei! Nu transportați calul în oraș,... deși pînă la urmă îl veți transporta! Mîine Troia va pieri din cauza acestui cal!“

Nefericiții troieni fataliști plînseră amarnic și se apucară toți pînă la unul să-l împingă pe cal înăuntru pe poarta cetății, pentru ca totul să se întîmple exact așa cum prezisese isteața Casandră.

Aici regele Priam, dîndu-și în fine seama că nu mai are ce pierde, înfipse sabia în gura prezicătoarei și se îndreptă spre casă pentru a face o baie înainte de moarte.

Dar noaptea, din pîntecele Calului Troian ieșiră grecii și deschiseră poarta pentru armata lor... Iată adevărata istorie a Troiei și a rolului jucat în tragedia ei de Casandra, prezicătoarea profesionistă.

LINGUȘITORII ȘI LINGUȘIREA

(Eseu sociologic)

Originea lingușirii se pierde în negura secolelor. Însă oamenii n-au priceput de la bun început că lingușirea e lingușire. De pildă, vechii greci și romanii, care aduceau jertfă zeilor un miel sau un bou pentru ca, în schimbul lor, să primească favoruri personale, nu se considerau lingușitori. Din punctul nostru de vedere, contemporan, o astfel de treabă e chiar mult mai rea decît lingușirea obișnuită și se numește mită! În antichitate, poetul, aflat la strîmtoare, compunea o odă închinată cezarului, regelui, reginei sau favoritului ei. Și aceștia îl răsplăteau punîndu-i la dispoziție o roabă tînără, îi dăruiau o tabacheră de aur sau îl miluiau cu o sinecură. Și nimeni nu-l numea pe poet lingușitor. Gestul său era considerat normal. Dar azi, dacă aș scrie eu o recenzie prea ditirambică despre un roman mediocru al unui scriitor cu influență, lumea m-ar crede un lingușitor literar. În vremurile noastre, pentru ca un critic literar să se bucure de autoritate, nu trebuie să întreacă măsura cu laudele (chestiune pe care încă n-au înțeles-o toți criticii).

Cei de azi știm însă că lingușirea e lingușire, ea rămîne mereu aceeași.

Orice fel de lingușire se bazează pe principiul conexiunilor reciproce : eu te voi servi, iar pentru asta tu mă vei răsplăti (conform formulei : A→B ; A←B). Cel mai răspîndit gen de lingușire este așa-numita lingușire în cadrul intern-departamental, cînd subalternul își lingușește șefii (conform schemei „de jos în sus“ sau „ascendent pe verticală“). Cazul cînd un director l-ar linguși pe portar pare de domeniul absurdului.

Destul de răspîndită e și schema de lingușire „pe orizontală“. Vecinul îl lingușește pe vecin crezînd că va fi invitat la cină, colegul pe un coleg de serviciu care cîndva ar putea fi promovat. Există și lingușitori, hai să spunem, de profil universal, care se gudură în fața tuturora — asigurîndu-și în acest fel viitorul. Sînt apoi și lingușitori din fire care lingușesc pur și simplu fără nici un scop. Le place doar să vadă privirile binevoitoare ale șefilor. Problema lingușirii inconștiente trebuie să-i intereseze pe psihologi și trebuie să devină o temă specială de cercetare. Unii chiar contrazic apartenența acestor oameni la tagma lingușitorilor, considerînd că pur și simplu toarnă miere peste colivă din cauză că n-au simțul măsurii.

Lingușitorii experimentați sînt în toate cazurile buni psihologi : cunosc slăbiciunile și patimile oamenilor de care au nevoie și, ca niște adevărați maeștri, îi folosesc în scopuri personale. Dacă șeful lingușitorului e un pescar incorigibil, se va face și el pescar, chiar dacă-l va scîrbi să înfigă cîrligul în rîmă. Și va pescui numai acolo unde pescuiește șeful. Dacă directorul e un împătimit al fotbalului, lingușitorul va merge la toate meciurile de fotbal cînd joacă echipa preferată a directorului, cu toate că în adîncul sufletului disprețuiește fotbalul. Dacă directorul nu-i suferă pe lingușitori, lingușitorul va condamna fără drept de apel această meteahnă.

Personal, l-am cunoscut pe unul dintre ei. Participînd la ședințe și adunări, se așeza întotdeauna în primul rînd și se uita tot timpul, cu un devotament nedezmințit, în ochii conducătorului. Și imaginați-vă, modul acesta primitiv de abordare a problemei l-a ajutat să facă în scurt timp carieră. A urcat întruna și cu succes pe scara profesională pînă s-a rostogolit de-a berbeleacul, din chiar ziua cînd a fost schimbată conducerea. Noul șef nu suportă să fie privit cu insistență. A dat ordin să fie verificată activitatea sectorului condus de lingușitor. Și praf și pulbere s-a ales.

Îndeobște, cea mai cunoscută metodă de a aborda problema constă în „a-ți mînca șefii din ochi“ : după ce șeful și-a expus cuvîntul, lingușitorul pune una-două întrebări de complezență. Tot secretul constă, pe de o parte, în faptul că întrebările puse îi oferă șefului posibilitatea să-și arate încă o dată inteligența și erudiția, iar pe de altă parte confirmă interesul profund al lingușitorului față de cele spuse de șef. Desigur, un astfel de procedeu complicat aduce foloasele scontate numai lingușitorilor isteți și cu tact. Începătorul își va da în petic imediat. De pildă, pune o întrebare la care șeful nu poate răspunde și, vrînd-nevrînd, îl pune în încurcătură pe onoratul șef în fața tuturor oamenilor...

Un cunoscut de-al meu a făcut carieră numai datorită întrebărilor oportune puse conducătorilor săi științifici. De altfel, se deprinsese cu această metodă încă din școală. Ce-i drept, la început a cam dat-o în bară. Ca să-și cîștige autoritatea necesară în fața clasei, punea învățătorilor tot felul de întrebări deșucheate. Se înțelege, a plouat în catalog numai cu note de 2. Dar după acest prim pas, elevul cel descurcăreț s-a transformat peste noapte și nu le mai punea învățătorilor decît întrebări cuminți, ilustrînd interesul lui captivant pentru cutare sau cutare obiect. Dar pentru asta, mai trebuia să-și vîre cît de cît nasul și prin cărți. Căci fără muncă nu poți obține nimic pe dificilul drum al lingușirii. Învățătorii nu prididedeau să-și spună unul altuia : „Ce băiat cuminte și citit e Borea ăsta!“ Și-i puneau în catalog numai note de cinci. Aceeași metodă o dezvoltă și aplică mai tîrziu la universitate și în perioada aspiranturii. A devenit candidat în științe și acum, după ce și-a susținut teza de doctorat, tînjește să plece într-un concediu binemeritat.

Așadar, după cum se poate constata, lingușirea e o muncă destul de anevoioasă. Ea cere răbdare și fermitate, iar foloasele ei nu sînt imediate. Și-apoi, adesea se pot ivi și surprize neplăcute, iar toată truda e zadarnică. În meseria asta, deci, există întotdeauna un element de risc profesional.

În această privință, merită puse față în față lingușirea și mita. În principiu, fiecare lingușitor e frate bun cu cel care dă mită. Scopul e același : să-l atragă de partea sa pe omul folositor. Dar cel ce dă mită acționează primitiv — încalcă legea. Se grăbește. Are neapărată nevoie de un efect pozitiv imediat. Lingușitorul urmărește ceva mai mult : să obțină procentele rezultate din purtarea sa. Și dacă mita e un act singular, atunci lingușirea e un întreg sistem de acțiuni disparate, calculat să influențeze pe termen lung un anumit obiect.

Din păcate, unii au față de lingușitori o atitudine înțelegătoare, ba chiar binevoitoare. Alții consideră lingușirea ca pe un mic cusur omenesc care poate fi scuzabil. Se spune că asta e arma celor slabi. Într-o măsură oarecare, așa e. Și, totuși, mi-aș permite să dau un sfat organelor de control : cînd un director de instituție sau de întreprindere s-a înconjurat de lingușitori, neapărat trebuie trimisă o echipă de control : acolo nu miroase a bine !

Lingușirea-i ca fumul, care fără foc nu există !

PROBLEMA CITATELOR

(Schiță teoretică)

Criticul literar nu poate să nu citeze. Iată o axiomă. În mîinile unui critic experimentat, citatul este o armă, iar pentru unii reprezintă chiar o metodă a activității critice. Să recunoaștem deschis : în ce privește folosirea citatelor, la noi încă domnește empirismul și voia întîmplării. Și nu-i un secret că mai există destui critici care citează nu ce trebuie, nu cum trebuie și nici cînd trebuie. Unii se folosesc de citate devenite banale de atîta utilizare, alții cochetează cu citate estetice străine de problemele contemporaneității. Coeficientul acțiunii utilitare ale unor citate la anumiți critici e cu totul scăzut. Personal, cunosc recenzenți care în cronichetele lor ditirambice despre unele volume de poezii citează cu o consecvență demnă de o cauză mai bună cele mai proaste versuri fiind convinși, că exemplele date sînt și cele mai reprezentative. Se întîlnesc de asemenea cazuri neplăcute de subiectivism. Desigur, ar fi vădit exagerat să considerăm că printre criticii contemporani nu există talentați maeștri ai citatelor. Nu, — există cu siguranță ! Și experiența lor creatoare merită să fie sprijinită. Dar aici e vorba de nivelul mediocru al citatelor, nivel care, din păcate, e încă destul de frecvent.

Așa a apărut o nouă problemă : aceea a necesității de a fi ridicată cît mai grabnic ștacheta calității citatelor. Iată la ce trebuie să mediteze critica.

Gîndindu-mă serios la problema citatelor, am ajuns la concluzia că dezlegarea ei trebuie începută cu întocmirea unei clasificări a citatelor. Așadar propunem și noi o astfel de clasificare. Citatele se împart în funcție de : 1. Valoarea lor artistică (citate contemporane sau vechi, proaste sau uzate, realiste sau moderniste, obligatorii și întîmplătoare etc.) 2. Răspîndirea lor (populare, la modă, curente, rarisime, primitive, călătoare, netălmăcite etc.) 3. Forma lor artistică (citate în ghilimele și fără ghilimele, ascunse, ciuntite, prelucrate etc.). 4. După funcția lor. Întrucît clasificarea bazată pe această caracteristică este cea mai complicată, o vom analiza mai detaliat.

După funcție, citatele se împart în două grupe : a) Citate de argumentare. b) Citate de ilustrare.

La rîndul lor, citatele de argumentare se împart în trei subgrupe : 1. Citate pozitive, acelea care trebuie să demonstreze înalta calitate artistică a operei citate. 2. Citate negative, care îndeplinesc funcția inversă. 3. Autoritare, care au ca scop sprijinirea părerii autorului articolului critic prin trimiterea la o autoritate recunoscută (critic de marcă, geniu literar, somitate științifică). Observație : Citatele autoritare pot îndeplni atît o funcție pozitivă, cît și una negativă.

Spațiile intermediare între citatele de argumentare și cele ilustrative sînt ocupate de așa-numitele citate de complezență. Ultimele se pot introduce în orice text pentru a-i face plăcere autorului citat. Un astfel de autor poate fi prietenul nostru, rudă, conducătorul instituției în care lucrăm, redactorul-șef al revistei care ne publică cronicile etc.

O mare răspîndire cunosc în zilele noastre citatele ilustrative. Ca să înțelegem ce înseamnă asta, e de ajuns să citim cronica literară a criticului Alkazar Mokrei despre volumul de versuri al poetei debutante Nefertiti Hnoiovam, cronică împănată cu citate din Aristotel, „Panchatantra“, Ioan Zlatoust, Montaigne, E.T.A. Hoffmann, Schopenhauer, Proust, Apollinaire, Joyce, academicianul fizician Landau, regizorul Meyerhold, criticii imberbi Ravliuk și Mihailo Ostrek.

Cineva, poate, va considera aceste citate ca estetice și formaliste, spus mai pe șleau, citate de dragul citatelor. Ar fi o gravă greșeală. Folosirea citatelor ilustrative este, din punct de vedere funcțional, întotdeauna justificată. Ele au nu numai rolul de a înfrumuseța cronica literară (conferința, monografia) cu străluciri împrumutate (fără a mai fi restituite) de la genii, dar înainte de toate, și acesta-i cel mai important lucru, să-l convingă pe cititor de adînca sa erudiție, inteligență și rafinament artistic. Se înțelege că eficiența citatelor e cu atît mai mare, cu cît sînt folosite mai rar.

Din acest punct de vedere, cele mai eficace sînt citatele virgine, cele care sînt folosite pentru prima oară (adesea ele sînt numite, impropriu, originale). De aici se desprinde o concluzie foarte importantă : și anume că chiar și cu părerile altora, se poate demonstra originalitatea noastră. Pe primii descoperitori ai citatelor virgine lumea-i numește citatomani primari. În schimb, citatomanul primar nu are drepturi literare asupra citatelor descoperite, deși folosirea prioritară a citatelor deja citate nu se numește plagiat.

Citatele ilustrative sînt pe placul tinerilor critici literari care astfel își consolidează nu numai reputația personală, ci și infailibilitatea personalității lor. Cu timpul, slăbiciunea pentru critica ilustrativă scade. Criticii maturi, care se respectă, sînt înclinați să se autociteze cît mai mult. Dar problema dacă autocitarea e o formă a citatelor ilustrative, rămîne pe mai departe o întrebare polemică. Unii consideră că autocitarea face parte din citatele de complezență (vezi mai sus !).

După cum observă cititorul, în țarina citatelor ochii ageri ai criticilor descoperă cîmpuri nebănuite pentru afirmarea inițiativelor creatoare. Din păcate, în cazul de față n-am putut aborda prea multe probleme importante (în speță despre lupta cu citatele, atunci cînd e vorba de prieteni sau cumetri). Iar dacă aceste notații fugare vor da cumva un nou impuls pentru continua dezvoltare a problemei citatelor, atunci truda mea n-a fost zadarnică.

OM PLUS OM

Într-o zi din punctul A porni un om Deștept, iar din punctul B un om Educat — și undeva drumurile lor s-au încrucișat. Iar ei s-au întîlnit.

Atunci omul Deștept hotărî : „Nu-i voi spune nimic inteligent omului Educat, ca să nu-i treacă prin cap că eu, chipurile, mă laud cît sînt de deștept, și să nu rîdă de lipsa mea de educație !“

Și, din modestie, omul Deștept începu să-i debiteze omului Educat numai prostii.

Atunci omul Educat gîndi : „Om deștept, și totuși vorbește prostii ! Ce mai, își bate joc de mine ! Ca om educat, ar trebui să-i cer satisfacție...“ Și-l provocă pe omul Deștept la duel.

Dar omul Deștept, avînd minte cu toptanul, nu agrea din principiu duelul. Și-i spuse omului Educat : „Vezi dumneata, experiența istorică arată că oamenii deștepți cad mai des decît alții jertfă duelului. Deci, chibzuiește singur dacă merită să ne duelăm...“

— Nici că mă așteptam la un astfel de răspuns din partea unui om atît de deștept ca dumneata, spuse politicos omul Educat. Totuși ce-ai face în locul meu dacă te-ar jigni cineva ?

— I-aș trage neobrăzatului o pereche de palme ! răspunse omul Deștept.

— A pălmui pe un frate e un lucru brutal. Ca om Educat, nu-mi permit așa ceva. Și, totuși, ce-ai face dacă ți-aș urma sfatul ?

— Ți-aș restitui ce ți se cuvine...

— Ei, vezi, treaba asta ar fi cam o păruială banală. Bătaia e nedemnă pentru un om educat. Și, dacă-mi permiți să-ți atrag atenția, se pare că dumneata ești mai puternic decît mine...

— Așa e, sînt mai puternic ! recunoscu cinstit omul Deștept.

— Iată de ce dumneata, om deștept, acorzi mai multă atenție bătăii decît duelului, care oferă prietenilor șanse egale. Dar ce putem face dacă metodele mele de a ieși din conflict nu sînt pe placul domniei-tale, iar cele preconizate de dumneata nu-s pe placul meu ? Hai să chibzuim !

— Hai ! se bucură omul Deștept, care, într-adevăr, era deștept. Înainte de toate, explică-mi cu ce te-am jignit ?...

— Cum cu ce ? Dumneata, om deștept, mi-ai împuiat capul numai cu prostii...

— Probabil că am greșit, numai din cauza mea !

— Dar oamenii deștepți greșesc ?

— Prietene, — zîmbi trist omul Deștept — cele mai fatale greșeli le comit tocmai oamenii cei mai deștepți. Și, crede-mă, n-am vrut să te jignesc.

— Să admitem. În cazul ăsta, recunoaște : ai debitat prostii dinadins, sau inconștient ?

Omul Deștept demonstră a fi nu numai deștept, ci și curajos ! Dovadă că răspunse pe loc :

— Recunosc. Am spus prostii și conștient și dinadins. Dar am făcut-o cu cele mai bune, cu cele mai nobile intenții. Am vrut să-ți fac o plăcere...

— Deci, m-ai considerat un prost ?

— Nu simplifica lucrurile ! Ele-s mult mai complicate și subtile. Cinstit vorbind, eu mi-am arătat lipsa de educație, ca fiecare om deștept, pozînd în om educat. Dar și dumneata, ca om educat, trebuia să lași impresia că n-ai observat lipsa mea de educație.

— Poate că în privința asta ai dreptate, încuviință puțin îngîndurat omul Educat, căci era, în plus, și cinstit. E posibil să fi răspuns nepoliticos la impolitețea domniei-tale. Dar, ținînd cont că impolitețea mea are un alt mod de tratare față de impolitețea domniei-tale, se pare că, în primul rînd, a mea-i scuzabilă. Pornesc de la ideea că fiecare neadevăr e mai adevărat decît neadevărul care l-a stîrnit. Nu-i așa ?

Omul Educat rostise pînă acum toate acestea, încredințat că-și expune cele mai înțelepte gînduri și că vor fi apreciate cum se cuvine de omul Deștept. Dar cînd pricepu că îndrugă prostii, se pierdu și tăcu. Tăcea și omul Deștept.

Apoi se uitară unul în ochii celuilalt, roșiră de rușine și, ridicîndu-și politicos pălăriile, se despărțiră.

După cum va observa cititorul, sfîrșitul povestirii noastre e mai mult decît optimist. El demonstrează că una peste alta oamenii inteligenți și educați se pot înțelege oricînd. Deși, uneori, nu le vine ușor nici lor !

ADAM ŞI EVA

În vis se poate întîmpla orice. De aceea nu m-am mirat că eu eram Adam şi trăiam cu Eva mea în rai.

Un rai obişnuit. Plin de fel de fel de copaci. Flori exotice. Păsările raiului, colorate moderno-formalist. Fluturii tropicali zboară peste tot. Mamifere mari şi mici zburdă în mijlocul naturii. În schimb, îţi sare în ochi lipsa totală a luptei pentru existenţă : vietăţile nu se mănîncă una pe alta. Lupul discută paşnic cu mielul. Păianjenul pune în libertate musca picată în plasa lui. Pisica se joacă cu şoricelul de-a pisica şi şoarecele. „Interesant, — gîndesc eu — oare cu ce se hrănesc răpitoarele în rai ? Nu cumva Dumnezeu nu recunoaşte teoria lui Darwin ?“ Dar unde-i Eva ? Ah, iat-o şi pe ea... Trupu-i tînăr se zăreşte alb sub un măr rămuros. Iar de măr este prinsă o tăbliţă pe care scrie : „Arborele vieţii. Strict interzis a se rupe mere. Orice încălcare, se pedepseşte aspru !“

— Unde ai fost ? o întreb pe Eva.

— Unde am fost, acum nu mai sînt...

— Iar cu diavolul ?

— Da, cu diavolul. Şi ce ?

— Păi, te învaţă la rele. În plus, cum-necum, e bărbat ! Iar tu te plimbi aşa cum te-a născut mama... Ruşine !

— Şi de ce să-mi fie ruşine ? Aici toţi umblă aşa... Şi-ţi aduc la cunoştinţă că de goliciune îmi va fi ruşine abia după ce voi săvîrşi păcatul. Aici Istoria Modei se află încă la punctul zero.

— Faci pe deşteapta ! Ţi-a împuiat capul ! E un tip obtuz. Sceptic şi nihilist. Un filfizon. Doar bărbuţa ce mai e de el ! Şi-apoi, cornițele, coada ! Totu-i altfel ca la oameni ! Nu înţeleg cum a reuşit corupătorul ăsta profesionist să te ademenească ! La urma urmelor, e în conflict cu Dumnezeu ! Te previn : dacă mai umbli cu el, ne vom compromite.

— Mi se pare că tu pur și simplu ești gelos. Îmi place de Aghiuță. E intelectual. Ştii ce-am aflat azi de la el ?

— Îmi închipui !

— Făcea haz că nu voi avea niciodată curajul să rup un măr din arborele vieţii...

— Te provoacă !

— Nu ! Nu el, Dumnezeu ne provoacă ! De ce ne-a interzis să mîncăm din merele astea ? Doar n-o să le mănînce singur pe toate...

— Nu știu de ce. Probabil sînt un soi deosebit de prețios.

— După mine, Dumnezeu e un despot bătrîn și îndărătnic. Îl doare în cot că omu-i bîntuit de setea cunoașterii. Sau, poate, caută pretexte să ne alunge din rai ! Inventînd interdicția, crede că vom încălca-o...

— Oare nu ți se pare că Dumnezeu s-a înțeles cu diavolul ? Nu cumva experimentează amîndoi ceva pe pielea noastră ? Am impresia că au pus rămășag și așteaptă nerăbdători să vadă ce alternativă alegem. Dar eu nu-s cobai. Sînt om.

— Cu atît mai bine. Dacă ești om, atunci ești liber să faci ce vrei. Dumnezeu trebuie condamnat pentru nerespectarea demnității umane...

Poți oare învinge femeia într-o dispută ? Bănuiesc că Evei pur și simplu îi face plăcere să nască copii, să spele pelinci, să facă gospodărie... Nimic nu-i de mirare : cum s-ar spune, i-a venit sorocul. Înțeleg, deci, că se apropie vremea să cadă în păcat... O bănuială groaznică mi se furișează în suflet : oare nu cumva chiar Eva i-a îndemnat pe Dumnezeu și diavol să facă experiența asta ?

— În definitiv, la ce-ți trebuie mărul ăsta ? Din curiozitate feminină ? Fructul dulce e oprit ? Mărul discordiei ? În cazul ăsta, diavolul tău e un subtil cunoscător al psihologiei feminine. Sau mintea ta născoci altceva ?

Eva tace. Rizînd, rupe mărul și mușcă din el...

Tună. De pretutindeni se aud fluierăturile milițienilor. Agățîndu-se cu aripile de crengile pomilor raiului, îngerii ne amenință cu pumnii, serafimii, arhanghelii și heruvimii aleargă spre noi...

Din spatele arborelui vieții se zărește rîtul sarcastic al diavolului. Apoi sare în luminiș și, ascuțindu-și dinții, începe să danseze ca un smintit, bătînd tactul cu copita...

— Ține-te tare, Adamiță ! mă încurajează Eva. Acuși o să ne alunge din rai, dar lasă că, în schimb, noi doi vom da naștere neamului omenesc...

Și-mi vîră în gură mărul început. Îl mestec grăbit în acompaniamentul blestemelor angelice. Mă consolez cu gîndul că a fi născător și întemeietor de neam nu-i chiar atît de rău...

O, amărăciunea cunoașterii !

Mărul era atît de amar, că m-am trezit. Mă aflam în plin consiliu științific. În spatele meu, o colaboratoare mînca un măr. Parcă n-ar fi putut răbda pînă la pauză !

FRUMOASELE CUNOSCĂTOARE ALE ARTELOR

(Fișă pentru istoria problemei)

De multă vreme am sesizat că printre cunoscătoarele artelor procentul femeilor frumoase este mult mai ridicat decît în rîndul femeilor în general. Dar n-am acordat atenție sensului teoretic al acestui fenomen și nici însemnătății sale sociale. Și deodată am fost străluminat de un gînd. Nu cumva un contact mai îndelungat cu frumusețea artistică are o influență pozitivă asupra aspectului exterior al femeii ? Dacă-i așa, atunci n-ar fi bine să tragem niște concluzii practice, limpezi ? Firește, nu e vorba ca toate femeile noastre să-și aleagă profesiunea de cunoscătoare ale artelor (acest fapt ar fi absurd). Dar se pot elabora alte recomandații științifice. De exemplu, să recomandăm femeilor să-și petreacă timpul liber vizitînd diverse muzee și expoziții, să colecționeze ilustrate. Asta va duce la creșterea continuă a coeficientului de frumusețe al femeilor, femeile frumoase vor naște copii frumoși și, în consecință, generațiile următoare se vor alcătui numai din oameni frumoși.

În perspectivă istorică, trebuie să avem grijă de soarta întregii omeniri.

Despre acestea am scris o scrisoare argumentată, pe care am adresat-o redacției „Bostănăria literară". Răspunsul l-am primit repede. Redacţia primise cu mare interes consideraţiile mele, drept care expediase chestionare unor foruri ştiinţifice competente. La scurt timp, revista publica în cadrul rubricii „Meditaţii — Probleme — Ipoteze" scrisoarea mea împreună cu răspunsurile primite. Înfățișăm mai jos cititorilor cîteva dintre ele.

„Brigada de control obştesc din institutul nostru, — scria directorul IMEFE — a verificat existenţa femeilor frumoase în sectorul artelor decorative şi a stabilit că semnalul de alarmă asupra năpădirii lui cu femei frumoase nu corespunde realității. În institut, a lucrat într-adevăr o femeie frumoasă, dar pe post de secretară. Și nu avea nici o tangență cu arta decorativă. În prezent, ea lucrează la Institutul de literatură" *.

„Numărul de femei frumoase figurînd pe statele de plată ale galeriei noastre de artă, — răspunde secretarul ştiinţific al muzeului Tretiakov — ar putea fi ușor sporit, dacă am fixa salariile lucrătorilor muzeului după normele de salarizare ale cercetătorilor din institutele Academiei de științe. Astfel, vizitatorii și-ar desfăta privirile nu numai cu capodoperele de artă, ci și cu frumuseţea feminină vie, ceea ce ar favoriza ridicarea nivelului estetic al celor ce muncesc."

Propuneri asemănătoare s-au mai primit din partea Ermitajului, Muzeului rus și Muzeului artei ucrainene.

„Catedra de istoria artei a Universității de stat din Moscova confirmă procentul ridicat de femei frumoase în rîndul colaboratoarelor sale și consideră aceasta un fenomen logic. Fenomenul asupra căruia s-a oprit autorul scrisorii este un exemplu strălucit de interdependență dialectică între profesie și individ. Frumusețea este armonia între formă și conținut. Afluența femeilor frumoase în artă este o tendință științifică și încă neclarificată a realizării practice a acestei armonii. Din păcate, autorul

---

* Act istoric. (Autorul.)

scrisorii subapreciază influența inversă, a frumuseții feminine asupra artei, problemă care a stat și stă în atenția catedrei noastre.“

Institutul de filozofie îl critica aspru pe autorul scrisorii pentru absența criteriilor social-morale din considerațiile sale teoretice. „Prin frumusețea muncii — către frumusețe spirituală, prin frumusețea interioară — către cea exterioară — iată calea ce trebuie s-o urmeze femeia noastră!“

Institutul de teoria artei, recunoscînd existența, nejustificată de interesele științei, a unui număr prea mare de femei frumoase — aspirante, informa redacția că cei vinovați de aceasta au fost pedepsiți administrativ și că s-au luat măsuri pentru întărirea luptei împotriva unor cazuri izolate de încălcare a disciplinei muncii și unor manifestări negative în domeniul artei. Totodată, s-a propus să fie informat Ministerul Culturii și Comitetul de Stat al Cinematografiei asupra unui proces excedentar de femei frumoase printre balerine și actrițe de cinema.

Institutul de genetică îl acuza pe autorul scrisorii de lamarckism și lîsenkism. Și arăta că nici nu poate fi vorba de a fi transmise urmașilor trăsăturile exterioare modelate în cursul unei vieți. Fenomenul înaltului procent de femei frumoase în domeniul artelor frumoase se explică cu ajutorul legii atracției universale a celor ce se aseamănă între ei (în cazul de față — atracția femeilor frumoase de către artele frumoase)*.

Institutul de psihologie atrăgea atenția asupra faptului că, față de psihologia bărbătească, psihologia feminină se caracterizează printr-o reacție mai activă la frumos, ceea ce fundamentează teoretic considerațiile empirice ale autorului scrisorii. Psihologii au observat demult că femeile sînt în stare de orice jertfă numai ca să se îmbrace frumos și să fie înconjurate de lucruri frumoase. Femeile au descoperit încă din zorii civilizației pe cale intuitivă una dintre legile fundamentale, care sună așa : „O femeie frumos îmbrăcată e întotdeauna mai frumoasă decît în realitate“ — și folosesc cu o deosebită măiestrie această legitate spre folosul propriu.

---

* Categoric, sînt împotrivă! Femeile frumoase, cel mai des, se mărită cu bărbați urîți, și invers, iar fenomenul permite naturii să-și echilibreze, cu ajutorul urmașilor lor, cazurile ieșite din comun. (Autorul.)

În ziar se mai publică rezoluția adoptată la ședința comună Casei de modă și Institutului de cosmetică : „Problema frumuseții este problema mîinilor ei. Femeile frumoase nu se nasc, ci devin pe parcurs. Pentru a deveni frumoasă, orice femeie conștientă trebuie să se consulte cu specialiștii în modele și cosmetică“ *.

Cîteva cuvinte despre urmările publicării materialelor citate. Pentru mine, ele au fost fatale. Am fost obligat să scot telefonul din priză. Îndatoratele cunoscătoare ale artelor îmi telefonau din zori pînă seara și-mi propuneau întîlnire. Frumoase necunoscute îmi trimiteau fotografii cu rugămintea de a le răspunde dacă au haruri artistice. Numărul divorțurilor a crescut sensibil : mulți bărbați și-au părăsit soțiile pentru a se căsători cu femei din lumea artelor. Și în scurt timp cîteva matroane despărțite au intrat buluc în casa mea, să se răzbune pe mine din cauza căsniciilor distruse. Și, colac peste pupăză, pînă și nevastă-mea a început să mă privească suspicios — iar într-o zi mi-a zis : „Dacă-ți plac mai mult cunoscătoarele alea de arte, du-te-nvîrtindu-te la ele !...“

Și, în fond, ce-am făcut ? Am ridicat doar o simplă problemă !

TESTAMENTUL CRITICULUI

(Sau o posibilă parabolă)

Vă previn că scrierea ce urmează nu e o schiță umoristică. E o tragedie.

Într-o zi minunată, într-un oraș minunat, un critic era pe moarte. În camera de alături se adunaseră buluc rubedeniile, prietenii, reprezentanții vieții literare.

---

* În rezoluție nu sînt pomeniți frizerii. Iată un exemplu tipic de îngustime profesională. (Autorul.)

Şi iată că deodată se deschide uşa cabinetului în care zăcea criticul — şi soţia îndurerată îi invită pe cei prezenţi să-şi ia rămas-bun de la muribund.

— Prieteni, — spuse criticul cu o voce abia perceptibilă — notarul vă va citi îndată o declaraţie importantă. Testamentul meu, ultima mea dorinţă. Împliniţi-o ! Vă rog, daţi-i citire !

„Pe pragul nefiinţei şi în faţa ochilor veşniciei, simţindu-mi implacabilul sfîrşit, eu criticul (numele, anul..., declar cu toată răspunderea că azi (anul, luna, ziua...) s-a trezit în mine conştiinţa. Mi-am analizat în spirit autocritic toată activitatea creatoare şi am ajuns la convingerea de netăgăduit că am scris nu ce trebuia şi nu cum trebuia. Critica mea e neprincipială, de conjunctură, laudativă şi lipsită de un orizont profesional limpede. Din alb am făcut negru şi invers. Am lăudat scriitorii care mă lăudau pe mine sau pe cei care în acel moment era nimerit şi-mi convenea să-i laud şi i-am blamat pe cei ce mă blamau pe mine sau îmi convenea să-i blamez.

N-am avut nicicînd convingeri ferme şi a doua zi renunţam la tot ceea ce susţineam în prima zi. Mi-a lipsit o cultură literară solidă, din care cauză în critica literară am fost un simplificator şi vulgarizator, aducînd prejudicii literaturii noastre. Nu am descoperit şi nu am sprijinit nici un tînăr talent, din pricină că invidiam succesele altora, în schimb i-am propulsat pe carierişti şi nechemaţi, nădăjduind la recunoştinţa lor.

În baza celor arătate mai sus, rog să se considere drumul meu creator ca nerealizat, iar toate lucrările mele critice să fie înţelese invers.

Las cu limbă de moarte ca acest testament să fie publicat în presă după dispariţia mea. Semnătura."

În tăcerea mormîntală care se aşternuse după citirea testamentului, se auzi vocea slabă a muribundului :

— Mulţumesc pentru atenţie. Acum, hai să ne luăm rămas-bun...

— Nu, nu te grăbi să-ţi iei rămas-bun ! Încă-i prea devreme ! Mai întîi, trebuie să analizăm testamentul tău, grăi emoţionat cel mai apropiat prieten al criticului, poetul Netudehata.

— Într-adevăr, în testament există cîteva pasaje neclare și discutabile. Documentul are nevoie de o nouă redactare ! îl susținură pe poet prozatorul fără har Verboliz și criticul Husak.

— Tu, prietene, pur şi simplu îți atragi toate clevetirile împotrivă ! zise întristat la maximum Netudehata. Nouă, prietenilor tăi, ne-a plăcut întotdeauna cum scrii. De exemplu, eu personal am reținut pentru toată viața articolul tău în care m-ai numit stea pe firmamentul poeziei.

— A se înțelege invers ! zise criticul.

— Dar oare poate fi anulat strălucitul tău articol despre ultimul meu volum ? întrebă Husak. Tu ai înțeles primul că lucrarea mea e un eveniment în critica literară.

— A se înțelege invers ! rosti abia perceptibil muribundul.

— Liniștește-te, prietene ! La urma urmelor vom lua testamentul tău ca text de bază, atrase atenția mereu cumpătatul Verboliz. Totuși, pe ici, pe colo va trebui schimbat cîte ceva. Am în vedere doar o bagatelă. Nădăjduiesc că nu te vei dezice de excelentul tău eseu critic despre creația mea literară. Acolo ai scris sfîntul adevăr că fiecare volum creat de mine e un eveniment literar.

— Doar v-am spus că totul trebuie înțeles invers ! repetă hotărît și enervat muribundul.

— Zău că ai înnebunit, bătrîne ! plînse Netudehata. Ție ce-ți pasă, nu mai ai ce pierde ! Poate tragi nădejdea că-ți vei cîștiga pe pielea noastră o autoritate ieftină, postumă ? Dar oare ăsta-i un gest prietenesc ? !

Și, ascunzîndu-și în buzunar batista udă leoarcă de lacrimi, poetul Netudehata părăsi camera. Îl urmară Verboliz și Husak. Lîngă patul muribundului mai rămăseseră rudele și redactorul ziarului „Bostănăria literară".

— Știți că testamentul dumneavoastră e o adevărată bombă literară ? zise redactorul. Doar n-o să așteptăm pînă ce vă dați duhul ! Permiteți-mi să-l dau la cules chiar azi.

— Nu veți aștepta prea mult, zise muribundul, apoi se întoarse cu fața la perete și închise ochii.

Criticul se trezi a doua zi şi mare i-a fost mirarea că nu a murit. Era o zi minunată de mai. Camera era pur și simplu inundată de razele jucăuşe ale soarelui. Sub geam vrăbiile ciripeau vesele. Se auzeau chicotele unor femei şi hărmălaia copiilor care se îndreptau spre şcoală.

„Oare de ce mă simt atît de bine? îi fulgeră prin gînd criticului mirat la culme. Sînt încă viu. Dar de mult n-am mai simţit o bucurie ca acum... A! Cred că testamentul... Bomba literară! N-am motive să mă bucur şi, totuşi, mă simt excelent!“

Şi criticul simţi brusc cum îi cresc puterile şi-l apucă o foame de lup, senzaţie care-l făcu să zîmbească. Alături, în fotoliu, nevastă-sa dormea adînc, cu o faţă tristă şi chinuită.

— Catre, zise el încetişor. Ascultă! Ascultă! Catre! Am şi uitat de cînd n-am mai mîncat slănină cu usturoi... Şi dacă ai mai face pentru prînz nişte colţunaşi...

În ziua aceea telefonă de cîteva ori redactorul ziarului „Bostănăria literară“ şi întrebă dacă se poate tipări testamentul. Apoi sună zi de zi, încă o săptămînă la rînd.

— Mă simt obligat în faţa redactorului, îi mărturisi soţiei sale criticul. În fond, i-am promis un material senzaţional. Dar uite că m-am însănătoşit şi asta-i o realitate de care nu se poate să nu se ţină cont. Zău dacă ştiu ce-i de făcut...

Soţia plîngea de bucurie şi zîmbea printre lacrimi.

Prietenii nu-l mai sunau şi nici nu-i mai călcau pragul.

În cercurile medicale, însănătoşirea criticului stîrni senzaţie. Se întruni consiliul.

— Un caz clinic nemaiîntîlnit. Se pare că am pus greşit diagnosticul, trase concluzia în cadrul schimbului de idei un respectabil profesor. Pacientul nu suferă atît de inimă, cît de conştiinţă... Conştiinţa sa bolnavă frîna secreţia glandelor interne, slăbind funcţia de autoconservare a organismului. Acum, această funcţie a revenit la normal. Şi l-a salvat pe pacientul nostru. Totuşi, n-aş putea afirma că s-a restabilit complet. Fenomenele se pot repeta. Totul depinde de comportarea pacientului. El îşi poate relua activitatea creatoare numai dacă va ţine un regim moral foarte sever şi-şi va păstra conştiinţa nepătată.

Nu demult l-am întîlnit pe acest critic literar pe bulevardul Hreşciatik. M-a oprit el. Mi-am dat seama că avea multe de spus. Avea şi o privire cam pierdută.

— Ştii, — mi-a spus el — momentan am renunţat la critica literară. Pînă mă fac deplin sănătos. Nu vreau să mai scriu ca înainte, iar altfel, încă nu pot. Dar să nu crezi că mi-a adormit iar conştiinţa. Nu, fiule ! Ieri am terminat o carte de amintiri. O s-o publice nevastă-mea după ce mor.

— Şi de ce nu acum ?

Mi-a făcut doar un semn vag cu mîna.

SÎNT REDACTOR

De data asta am visat că sînt redactor. Se făcea că răspund de secţia de poezie la o revistă literară.

Şi, iată, vine la mine un om. Se pare că un autor. Ţine în mînă un manuscris. Faţa lui mi-e foarte cunoscută. Pare intre două vîrste. Seamănă puţin cu Stepan Krijannivski*, dacă i s-ar pune mustaţa lui Vasil Menko** . Parcă l-am mai văzut undeva. Dar nu ţin minte cum îl cheamă. Scleroza, bat-o vina !

— V-am adus o poezie, spune autorul. Se pare că-i reuşită. Le place tuturor.

— Pentru noi faptul că poezia place tuturor, încă nu-i un argument. Avem exigenţe mai mari. Tipărim doar crema din ce-i mai bun.

Citesc versurile. Mi se par cunoscute.

— E poezia dumneavoastră ? întreb cu asprime.

— Dar a cui să fie ? îmi răspunde poetul, mirîndu-se,

— În cazul ăsta nu-i ceva original. Despre toate astea s-a mai scris. De mii de ori. Şi despre „Livada cu vişini din jurul casei“ şi despre faptul că „fetele cîntă mergînd“. Iertaţi-mă, dar care dintre poeţii ucrainieni n-a

---

*, ** Cunoscuţi scriitori ucraineni contemporani

scris despre „luceafărul de seară“ ? Da, într-adevăr, în poezia dumneavoastră există și o privighetoare : „Și privighetoarea nu mai tace“. Dar imaginile sînt banale, la îndemîna oricui. Nu văd tenta intelectuală. Nu văd căutările noilor mijloace de expresie artistică. Nu văd implicații mai rafinate. La dumneavoastră totul e prea simplist și prea pe înțelesul tuturor. Priviți : în toată poezia nu-i nici o metaforă ! Scrieți de parcă la noi n-ar exista poeți ca Draci sau Vinhranovski. De parcă n-am trăi în era Revoluției tehnico-științifice ! Doar nu sînteți împotriva inovatorismului ? !

— Nu, răspunse poetul. Nu sînt împotrivă. Se spune că și eu însumi sînt inovator.

— Atunci de ce folosiți rime atît de primitive ? Poftim rime : „era“ cu „mergea“, „pluguri“ cu „cruguri“ și „dă“ cu „nu dă“ ? V-a fost lene să lucrați asupra manuscrisului ? Și, ce-i mai grav — nu văd firul roșu, ideea. Ce-ați vrut să-i spuneți cititorului ?

— Cum ? Nu se vede ? zîmbi poetul pe sub mustață.

— Dar unde-i contemporaneitatea ? Unde sînt semnele vremii ? Un sat patriarhal oarecare. Dar oamenii ? Sînt ei purtătorii experienței înaintate ? În loc să creeze bunuri materiale, doar cîntă, cinează și se culcă. Ce-i drept, la dumneavoastră „plugarii merg cu plugurile“, dar încotro merg, nu se știe. De ce n-ați scrie că merg înainte ? Și de ce tocmai „plugarii“ și nu „mecanizatorii“ ? Cine mai vorbește azi așa ? Sau, să zicem, vorbiți de cărăbuși. Față de care însă aveți o atitudine obiectivistă. Ba, chiar mai rău : sînteți încîntat de ei. Dar uitați că-s dăunători ! Nu mai vorbesc de faptul că în satul dumneavoastră nu există club, cinematograf, școală, grădiniță, punct sanitar. Nici măcar electricitate. Singura lui lumină e o „steluță“ ! Păi, mai există la noi asemenea sate ?

— Într-adevăr, nu există. Numai că eu am scris despre satul vechi, prerevoluționar.

— Nici asta nu vă scuză. Unde-s păturile sociale ? Unde-i lupta ?

— Toate astea se găsesc în restul poeziilor mele. Nu le-ați citit ?

— Cum vă numiți ?

— Taras Șevcenko.

— Șevcenko ? Oooo, Taras Grigorovici, iubite maestre, mii de scuze ! Poezia va pleca imediat la tipografie ! De ce nu mi-ați spus de la bun început că sînteți clasic ?

De rușine, m-am trezit. M-am trezit și m-am bucurat că nu sînt redactor. Că scriitorii sînt puzderie : de unde să ghicești care dintre ei e clasic !

COEFICIENTUL DE ÎNZESTRARE

La ședința asta n-am putut adormi decît tîrziu, după ce președintele i-a atras atenția vorbitorului : „Vă rog să vorbiți puțin mai încet. Îl deranjați pe Iuri Olexiovici din somn".

Vorbitorul și-a cerut scuze. I-am zîmbit recunoscător și cît ai clipi din ochi m-am scufundat în somn.

...Țin bine minte ce s-a întîmplat în continuare. Președințele a ținut să precizeze consiliului... : „Și-acum, tovarăși, vom trece la discutarea problemei verificării înzestrării colaboratorilor noștri. În conformitate cu hotărîrea prezidiului, fiecare colaborator științific va trebui să treacă acest examen, care se va face pe bază de teste. Dacă coeficientul de înzestrare va fi sub baremul fixat tot prin aceeași hotărîre, colaboratorul va fi radiat de pe statele noastre de funcțiuni. Dar nu mă îndoiesc că întregul nostru colectiv"...

Ultimele cuvinte ale președintelui prezidiului se pierdură în vacarmul general, din cauza căruia aproape că m-am trezit.

— Permiteți-mi să întreb dacă cineva va fi exceptat de la aceste teste ? se auzi vocea lui Ivan Ivanovici.

— Nu va fi. Vom fi testați toți fără excepție...

— Mi se pare nedrept ! Uite, eu, dacă-mi realizez anual tema din plan, pentru ce să mai fiu verificat ? Cine-i mai folositor serviciului — un colaborator cu coeficient de înzestrare ridicat, dar care nu-și realizează planul sau unul cu coeficient de înzestrare mai mic, dar care, în schimb, realizează toată producţia ştiinţifică ? !

— Dumneavoastră confundaţi două lucruri diferite, îi răspunse preşedintele. Planul trebuie să fie îndeplinit de toți. Dar hotărîrea se bazează pe faptul că un cercetător înzestrat va trata oricum mai bine aceeași temă.

— Şi dacă verificarea va stabili că, de pildă, coeficientul meu de înzestrare e mai mare decît normal, voi avea oarecari avantaje ? întrebă Feodor Feodorovici. Să zicem reducerea sarcinilor științifice sau sporirea numărului zilelor de studiu la bibliotecă ? Sau poate e vorba iar de niște premii...

— Nu, în hotărîre nu se vorbește despre așa ceva. Dar, hm, vă așteptați să obţineţi un coeficient de înzestrare mult peste barem ?

— Nu despre asta e vorba. Însă ar fi bine să stabiliţi niște metode de stimulare, pentru ca întregul nostru colectiv să lupte cu mai multă dîrzenie pentru ridicarea coeficientului de înzestrare.

— Propunerea mi se pare că e înțeleaptă şi venită la timp, zise Hnat Hnatovici. În schimb, nu-mi dau seama cum ar putea fi realizată practic. Coeficientul de înzestrare e un criteriu prea general, cu care nu întotdeauna poţi determina exact ponderea ştiinţifică a cercetătorului. După părerea mea, ar fi rațional ca acest criteriu să fie substanţial îmbunătăţit cu altele. De ce, de exemplu, coeficientul de înzestrare nu l-am putea exprima în alte unităţi de măsură echivalente ? Să zicem că 5 mulţumiri ale conducerii echivalează cu o unitate a coeficientului de înzestrare. Lipsa întîrzierilor la serviciu pe parcursul unui an — 0,5 unităţi. Participarea activă cu colaborări la gazeta de perete, sau strîngerea cartofilor să fie echivalentă cu 1,5 unităţi... În felul acesta cercetătorii disciplinați și conștienți de înalta lor misiune științifică ar cîștiga unități suplimentare, ceea ce ar permite ridicarea coeficientului lor de înzestrare.

— Dar oare se va ține cont de talentele aflate în afara specialității ? Uite, de pildă, Stepan Stepanovici ne povestește ca nimeni altul fel de fel de anecdote. Printre noi sînt pescari înzestrați. Sînt tenori. Femei frumoase. Frumusețea, de altfel, e tot un har. Aceste talente în afara specialității contribuie la formarea unei amosfere în colectiv, acel microclimat psihologic ce are o influență binefăcătoare asupra ridicării productivității muncii științifice.

— Există un singur barem și pentru bărbați și pentru femei ? întrebă o voce de femeie.

— Dar oare femeile nu s-ar simți jignite dacă ar fi tratate altfel decît bărbații ? ! se ridică intrigat președintele.

— De ce să ne supărăm ? îi replică aceeași voce. Am afirmat cumva că femeile sînt mai puțin talentate ? Totuși, trebuie să se țină cont că pe capul femeii stă familia, are grijă de copii, de soț, de gospodăria casei (Voci feminine : „Just ! Just !").

— Tovarăși ! luă cuvîntul Vasil Vasilovici. Există niște planuri întocmite de comitetul local. Se recomandă ca în institute să se înființeze cursuri pentru perfecționarea aptitudinilor științifice. Sarcina acestora constă în reînnoirea și dezvoltarea înzestrărilor științifice ale celor ce simt nevoia. Înscrierea e voluntară. Poate cineva dintre voi s-a culcat pe lauri și i-a adormit talentul. Unor asemenea oameni trebuie să le acordăm tot sprijinul. Vă rog, înscrieți-vă...

În clipa aceea am hotărît să mă trezesc neapărat.

M-am trezit. Și am ridicat mîna.

— Are cuvîntul Iuri Olexiovici, zîmbi președintele. Probabil vrea să justifice în fața consiliului științific de ce nu și-a dus nici pînă azi la bun sfîrșit tema aleasă, privind cercetarea științifică planificată...

AL DOILEA VIS DESPRE CLASICI

Cu tot somnul diafan, am auzit cum a început ședința consiliului științific.

— Editura „Lebădă" — rosti directorul — plănuiește să editeze colecția „Biblioteca clasică" și ni s-a adresat cu rugămintea de a întocmi o listă cu toți clasicii literaturii. Îi rog pe membrii consiliului științific să-și spună cuvîntul.

Primul luă cuvîntul Omelian Omelianovici.

— În ce privește scriitorii din secolul al XIX-lea, problema e simplă : toți, de fapt, au fost clasici.

— Chiar și scriitorii minori ? îl întrerupse Stepan Stepanovici.

— Scriitorii minori au rămas clasici minori. Personal, aș împărți „Biblioteca clasică" în două serii. Prima serie : clasici de mîna întîi, sau clasici a-ntîia". A doua serie : clasici de mîna a doua, sau „clasici de-a doua". Clasicii de mîna a doua vor îngloba tot restul scriitorilor din secolul al XIX-lea.

— Mă opun categoric ! interveni Ihor Ihorovici. Clasic este o noțiune clasică. Pentru a-i clasifica pe clasici, trebuie să operăm cu criterii de clasă. Mă întreb : oare îl considerați clasic, de exemplu, pe scriitorul Kuliș ?

— Problema trebuie analizată dialectic. Kuliș e clasic în operele sale clasice și nu e clasic în operele sale neclasice.

— Hai să încercăm să cădem de acord chiar de la început asupra noțiunii de „clasic al literaturii", propuse președintele. Are cuvîntul Evmen Evmenovici.

— Pregătindu-mă pentru ședința consiliului științific, mi-am extras din dicționarul explicativ următoarea definiție : „Clasic este autorul operelor clasice lin literatură și artă". După părerea mea, această idee e foarte profundă...

— Ba mie formularea mi se pare asocială ! interveni Dmitri Dmitrievici. N-ar fi mai bine formulat astfel : „Clasic este scriitorul inovator progresist, care întrupează idei înaintate într-o formă artistică înaintată" ?

— Și definiția dumneavoastră, Dmitri Dmitrievici, are nevoie de unele precizări esențiale. Dumneavoastră nu țineți seama de faptul că și moderniștii consideră forma lor de expresie progresistă și inovatoare. De aceea aș propune o altfel de formulare : „Clasicul e un scriitor realist înaintat, autor de opere progresiste, adică realiste, deci clasice..."

— Bine, dar din definiția propusă e omisă o clauză inestimabilă, se auzi iar vocea lui Evmen Evmenovici. Ca să devină clasic, scriitorul trebuie neapărat să moară...

— Cum adică să moară ?

— Îmi permiteți să vă citesc definiția din Enciclopedia Sovietică Ucraineană : „Literatura clasică înmănunchează tot ce este mai frumos, mai desăvîrşit în moştenirea literară a omenirii“. Subliniez : „în moştenirea literară...“ Deci, scriitorul devine clasic abia după moartea sa.

— Atunci, poate, să formulăm astfel : „Clasic este scriitorul înaintat realist decedat, cel mai talentat exponent al moştenirii literare a trecutului.“

— Protestez cu vehemență ! zise Stepan Stepanovici. Ar fi o discriminare a scriitorilor contemporani. Există și clasici în viață.

— Cum veți stabili care dintre scriitorii contemporani e clasic în viață ? se interesă președintele.

În somn, am auzit cum Stepan Stepanovici își scărpina ceafa.

— Ah ! Sînt sătul de clasici pînă-n gît ! se ridică de pe scaun Leonid Leonidovici. Eu nu m-aș atinge de chestiunea asta. Spun asta, ținînd cont de experiența noastră acumulată pe parcursul elaborării ultimelor volume ale „Istoriei beletristicii“. Dar noi am putea propune Uniunii Scriitorilor să anunțe un concurs pentru dobîndirea titlului de clasic al literaturii contemporane. Și n-au decît să-și depună candidaturile la Uniune toți cei care doresc acest lucru. Prezidiul Uniunii va analiza...

— De ce prezidiul și nu Congresul scriitorilor ? întrebă Mihailo Mihailovici. Clasicii în viață trebuie aleși prin vot secret. Și, eventual, pe o anumită perioadă. De exemplu, pe cinci ani. Atunci clasicii în viață nu se vor mai culca pe lauri...

— În legătură cu votul secret, după părerea mea, nu-i o problemă realistă, îl contrazise Leonid Leonidovici. Prevăd că se poate ivi situația cînd toți membrii Uniunii Scriitorilor, fără excepție, se vor prezenta la concurs pentru a deveni clasici în viață, dar în timpul votului unii vor tăia toate celelalte candidaturi și vor rămîne la conducere numai cîteva hahalere... După mine, cel mai cinstit lucru ar fi să cerem ajutorul Institutului de cibernetică : Clasicii în viață să fie aleși de computere...

— Şi dacă, mă rog, concursul va avea urmări nescontate ?

— În situaţia asta, răspunderea o vor purta ciberneticienii !

— Discuţiile vor continua după pauză, anunţă preşedintele. Dar fiţi amabili şi treziţi-l pe Iuri Olexiovici !

— Dar eu nu dorm ! am sărit ca ars. Vreau să pun şi eu o întrebare.

— Poftim.

— Colaboratorii institutului vor avea dreptul să participe la concurs ?

— Asta-i priveşte personal.

Am sărit de pe scaun şi am alergat să-mi depun cererea de înscriere la concurs.

HEROSTRAT

(Din ciclul „Povestiri antiistorice")

Herostrat din Efes suferea cum-necum de complexul subaprecierii. Din această cauză el se străduia să devină celebru. Drept care a dat foc templului Dianei. Iată cum şi-a atins, din păcate, scopul ! Numele lui a devenit poreclă. De complexul lui Herostrat suferă şi alţi incendiatori mult mai periculoşi — de la Nero, care a dat foc Romei fără nici un motiv, pînă la incendiatorii zilelor noastre. Faţă de aceştia din urmă, Herostrat e o figură ştearsă. Altă scară valorică !

Dar, pare-se, nu toţi ştiu că Herostrat a dat foc templului Dianei după ce epuizase toate posibilităţile de a rămîne în istorie. Toate încercările anterioare i-au rămas zadarnice. A fost un neghiob şi un ghinionist. Altfel spus, un grafoman al gloriei.

Vom începe cu începutul. Herostrat vindea scrumbii şi ulei de măsline în bazarul din Efes. Avea doar un singur ochi şi un singur rob. Era un şchiop invidios şi foarte ambiţios. Un tipic burghez antic. În acele vremuri Elada era plină de cetăţeni celebri — filozofi, campioni olimpici, eroi mitologici, artişti laureaţi, urmaşi ai zeilor și alți artiști emeriți ai culturii. În anturajul lor, Herostrat își dădu seama de propria-i micime, și își puse în cap să devină cu orice preț celebru, astfel ca trecătorii, zărindu-l, să exclame: „Faceți loc, faceți loc, trece Herostrat! Slavă ție, mărite Herostrate!“

Să aruncăm o privire asupra stării lui! Pentru că era fricos, n-a avut nici o șansă să se afirme ca erou antic. Datorită înfățișării sale firave, el n-a putut cuceri lauri de campion olimpic. Zeii l-au nedreptățit în privința minții și talentelor, din care pricină nu putea să dobîndească gloria de artist sau de om de stat. Dacă ar trăi în vremurile noastre, cu siguranță și-ar găsi loc printre fasciști. Sau chiar printre führeri. Sau ar deveni anarhist notoriu. Abia atunci le-ar arăta tuturor ce-i poate pielea!

Calculîndu-și bine posibilitățile, Herostrat ajunse la concluzia că mijlocul cel mai simplu de a deveni celebru constă în ponegrirea altora. Pentru aceasta, el a luat ca exemplu un caz precedent — critica adusă lui Homer de către Zoil. Însă îi era totuna ce glorie va avea, fie și rușinoasă, numai glorie să fie! Și într-o zi merse la Atena să ia cuvîntul la expoziția de artă anuală a artiștilor greci antici.

„Susțin cu toată răspunderea — rosti el în hohotul de rîs al cetățenilor — că cele mai frumoase opere expuse aici sînt cele mai proaste, tocmai pentru că sînt cele mai frumoase. Orice creație genială e dăunătoare și periculoasă, pentru că jignește adevărul divin și contrazice egalitatea. Oare drept e ca el (Herostrat îl arătă cu degetul pe Fidias) să fie geniu, și eu nu? Drept e ca numele lui să trăiască peste veacuri și eu să nu las nici măcar o urmă în istorie? Toate aceste așa-numite genii creează ceva veșnic, nepieritor și perfect, deci atentează în chip criminal la prerogativele zeilor! Priviți această statuie! Vi se pare că ea glorifică frumusețea divină a Afroditei, celei născute din spuma mării? Nu, oameni buni! Cu statuia asta demonicul Fidias a electrizat-o pe iubita sa și pe sine însuși! Iată de ce vă chem să dăm foc acestor opere geniale periculoase. Trăiască contrarevoluția culturală antică!“

Cu aceste cuvinte, invidiosul dement ponegri nemuritoarea creaţie a lui Fidias. Dar cetăţenii revoltaţi l-au înșfăcat pe demagog, l-au scos afară din incintă și l-au aruncat în stradă. În urma hotărîrii prezidiului adunării, cuvîntul său a fost radiat din stenograma discuţiilor. Și toată lumea l-a uitat destul de repede.

Dar nestăvilita sete de glorie tot nu-i dădea pace lui Herostrat. Şi-a reevaluat posibilităţile. Apoi a stat o lună întreagă la biblioteca orăşenească şi a copiat „Iliada". A semnat manuscrisul cu numele său și l-a predat unei edituri. Și jubila: „În scurt timp vor descoperi plagiatul meu. Mă vor aresta. Va avea loc un proces zgomotos și eu voi intra în istorie drept cel mai mare tîlhar literar din vechea Grecie." Dar se întîmplă altfel decît a prevăzut el.

— Vom cumpăra compilaţia asta, — zise satisfăcut redactorul, desfășurînd manuscrisul — numai pentru că îmi place scrisul dumitale caligrafic. Dar ai uitat să scrii numele autorului deasupra numelui dumitale de copist...

Deci, soarta și-a bătut iar joc de iubitorul de glorie. Dar tot n-a capitulat. După toate acestea, i-a trecut prin cap să-și caute gloria în filozofie. Ideea asta îi iluminase fața într-o zi cînd își aruncase privirea în „Dicționarul filozofic" (în foile căruia își învelea scrumbiile) și n-a înțeles nimic. „Filozofii sînt considerați înțelepți, pentru că ei scriu enigmatic despre ceva mai enigmatic. Voi reuși și eu să scriu așa!" hotărî el. Și a scris un tratat filozofic cu titlul: „Parametri calitativi și cantitativi de cuprindere intuitivă a adevărului — ca voință a zeilor." Firește, tratatul său a fost o stupiditate perfectă. Dar el credea cu fermitate că așa și trebuie să fie. „Tocmai lipsa logicii, — medita el — confirmă prezența unei gîndiri profunde și de care n-au parte oamenii de rînd." Și a trimis manuscrisul Academiei din Atena.

Academia a încredințat manuscrisul pentru recenzare la doi filozofi mari.

— Sincer să fiu, nu-mi pot da seama despre ce este vorba aici, a zis dînd din umeri unul dintre recenzenți.

— Manuscrisul e, într-adevăr, o însăilare de cuvinte absurde. Dar în cazul de față absurditatea e totală, și-a dat cu părerea celălalt recenzent. Și așa ceva e deja un sistem. Așa că să nu ne pripim cu concluziile.

— Face impresia că autorul a fixat mecanic fluxul conștiinței sale. Poate-i nebun...

— Dar poate nu-i nebun, ci un adept convins al intuitismului, nu ? Poate că s-a gîndit să ajungă la adevărul filozofic pe calea integrării sau extracției prostiilor, nădăjduind că ele, atingînd un anumit prag critic, vor trece la antipodul lor. Dar dacă în spatele acestei noi școli filozofice se află viitorul ?

— Dacă în spatele acestei filozofii se află viitorul, atunci n-are decît s-o aprecieze el !

Și recenzenții au pus pe manuscris rezoluția : „La arhivă ! A se cerceta peste o mie de ani !“

Primind un astfel de răspuns din partea Academiei, Herostrat i-a ocărît bine pe învățații acoperiți față de orice și s-a dus glonț la Delfi, să-i ceară sfaturi Pitiei. Pitia i-a răspuns : „Te joci cu focul !“

Drept care Herostrat s-a întors la Efes, a cumpărat o damigeană cu petrol și în toiul nopții a dat foc templului Dianei.

După cum se vede, printre căutătorii de glorie se găsesc și grafomanii lor. Și cîteodată aceștia sînt foarte periculoși.

SESIZARE

Stimate tovarășe redactor,

Sesisez ziarului dv. o practică defectuoasă în importanta chestiune a acordării cîștigurilor prin „Loto-Pronosport“ și al loteriei în bani și obiecte. Trist, dar adevărat : la această oră, în această problemă se manifestă o puternică tendință de nivelare și de plutire haotică. La noi poate să cîștige oricine, indiferent de indicii lui productivi în muncă și de calitățile lui morale. Din această cauză, adeseori cîștigul se prinde de mîinile lipicioase ale persoanelor întîmplătoare și nu ale celor verificate, ba uneori chiar ale unor persoane dubioase și care nu merită să fie stimulate material. Or, asta reduce la zero marea însemnătate a cîștigului.

Fără doar și poate, în acest sector mai-marii finanțelor au lăsat ceva baltă, nu au dus la bun sfîrșit, nu s-au consultat între ei și, vorbind pe șleau, ard gazul de pomană, ca să nu zic ceva mai rău despre ei.

În mod deosebit mă revoltă faptul că această practică vicioasă și-a întins tentaculele și asupra cîștigurilor mari, la care, datorită îngăduinței și liberalismului, se înfig fel de fel de neisprăviți.

Și, ca să nu vă mai împuiez capul cu verzi și uscate, vă sesisez cazul cel mai amoral, care a umplut paharul mîniei mele. Contabilul Petrov M.M., muncind un an fără o săptămînă în cadrul instituției noastre, și nefiind fruntaș în muncă, la ultima tragere „Loto-Pronosport" cîștigă 4662 de ruble !

Cînd am auzit asta, pe cuvînt de onoare, nu-mi venea să cred și am strigat : „Așa ceva nu se poate !" Dar, din păcate, la o verificare mai amănunțită, crunta realitate a acestui fenomen negativ a fost confirmată.

Tovarășe redactor, oare-i normal ca un terchea-berchea de Petrov M.M. să cîștige la „Loto-Pronosport" 4662 de ruble și nu un tovarăș mult mai merituos decît el și de care instituția noastră nu duce lipsă ?! Cîteva cuvinte, ca de exemplu, despre mine. Iată, eu de 20 de ani mă bucur de stima generală a întregului colectiv și am asupra lui o influență binefăcătoare. Întotdeauna sînt exigent cu mine însumi și cu alții, principial, căsătorit, autocritic și, vă spun fără a mă lăuda, sînt modest, sănătos, practic și autoritar, am diplomă și caracter tovărășesc, și totuși eu n-am cîștigat niciodată 4662 de ruble !

Ba dimpotrivă, a avut „norocul" să cîștige această sumă mai sus pomenitul Petrov M.M., contrar faptului că el nu participă la vreo activitate obștească și, în general, s-a rupt total de mase, sub pretextul îndoielnic că nu-i place preferansul și acuză o ulcerație a stomacului.

Iar atunci cînd eu, în prezența unei largi opinii cetățenești, i-am propus acestui „norocos" ca întregul cîștig nemeritat să-l predea în mod voluntar și gratuit colectivului nostru, el ne-a aruncat în față un categoric : „Nu ! ! !"

Rog ziarul dv. nu numai să-l săpunească zdravăn pentru fapta-i anticetăţenească pe individualistul Petrov M.M., ci să ia şi o atitudine hotărîtă împotriva jocului orb al hazardului practicat de „Loto-Pronosport“ şi a loteriei care acordă bani şi obiecte. Trebuie introdusă cît mai urgent o ordine strictă, pentru ca toate persoanele care vor să cîştige şi au pretenţie la cîştigul corespunzător, să fie în prealabil discutate în adunările sindicale şi în presă, iar marile cîştiguri să fie acordate prin vot secret numai celor mai buni din cei mai buni. Cîştigul trebuie să ajungă în mîini curate !

Cu stimă !

Gr. Bouoaie,
membru al comitetului local

HRISTOS ÎMPOTRIVA HRISTOSISMULUI

M-am obişnuit ca la şedinţele consiliului ştiinţific să visez cele mai himerice vise, dar ultimul, pare-se, le-a pus capac la toate. Visasem că, chipurile, am nimerit la Casa Literaţilor la o seară de literatură fantastică. Sala gemea de lume. Erau arhipline pînă şi coridoarele. În uşă, mă întîmpină scriitorul-fantast în discuţie şi mă invită cu gesturi solemne să iau loc pe scenă. De ce pe scenă ? Mă mir, dar îi dau ascultare. Şi mă aşez pe un scaun.

— Onorată societate ! începe scriitorul-fantast cu vocea sugrumată de emoţie. Declar deschisă seara întîlnirii cu Isus Hristos. Vă rog să-l salutaţi pe oaspetele nostru.

Şi mă arată cu degetul. Nu înţeleg nimic. Se petrece ceva neverosimil !

— Scoală-te în picioare, cetăţene Isus ! îmi şopteşte el la ureche. Să te vadă toată lumea.

Mă ridic supus. Încerc să explic mulţimii că eu, de fapt, sînt eu. Caut în buzunar legitimaţia de serviciu, dar n-o găsesc. În sală se aud certuri, apostrofări, amenințări : „Faceți liniște !“ Și încet-încet se lasă liniștea. Cînd deodată, ca din senin, se aude o voce sceptică :

— Bine, dar cetățeanul acesta are ceva documente care să ateste că el e, într-adevăr, Isus Hristos ?

În acele clipe mă simțeam ca un hoț prins asupra faptului.

Dar președintele explică autoritar mulțimii :

— N-avem motive să-l jignim pe oaspetele nostru cu neîncrederea noastră. Cetățeanul Isus Hristos a venit în mijlocul nostru trimis de societatea „Știința“. Îmi permit să vă amintesc că dînsul a luptat încă de la începutul erei noastre activ pentru pace și a suferit mult din cauza convingerilor sale progresiste. (Aplauze.)

Mă simt ca zguduit de un șoc. Și totodată simt că mă rup în două. Poftim ! nu mai am cum să-i decepționez pe cei ce au venit la întîlnirea cu Isus Hristos ? Oare să nu fiu, într-adevăr, eu însumi, ci Isus Hristos ? Eh, oi vedea eu cum stau lucrurile, pînă la urmă se lămurește...

— Deci, onorată societate, — continuă președintele — propun ca seara asta s-o petrecem în discuții libere. Cei ce doresc, sînt invitați să-și formuleze întrebările în scris, iar distinsul nostru oaspete va răspunde.

Pe masa prezidiului se adună maldăre de bilețele. Scriitorul-fantast abia pridideşte să le sorteze.

— Cele mai multe întrebări, — începe el — sînt legate de biografia oaspetelui nostru. În special, cetățene Isus, pe mulți îi interesează să știe cine a fost adevăratul tată — Savaotovici, Mihailovici, Gavrilovici sau Iosipovici ?

Răspund :

— Așa cum scrie în buletinul de identitate.

— Mai sînt cîteva bilețele, — continuă președintele — cuprinzînd în esență cam aceeași întrebare : „Ce ne puteți spune despre zămislirea neprihănită a fecioarei Maria ?“ „Personal consider că aceste întrebări lipsite de tact despre viața intimă a mamei oaspetelui nostru sînt puse numai dintr-o curiozitate mic-burgheză, motiv pentru care nu e necesar să li se dea curs. (În sală se aud voci de nemulțumire.)

— „Dacă cineva vă trage o palmă peste obrazul stîng, — citește președintele un alt bilețel — i-l veți întinde și pe cel drept ?“

— Nu, zic. Sînt împotriva hristosismului. Așa cum zice poetul : „Binele ar trebui să aibă pumni...“ (Aplauze frenetice.)

— „Ce fel de fustă vă place — mini, midi sau maxi ?“

— Mini, răspund cinstit. Dar totul depinde de persoana care o poartă. (Aplauze.)

— „Pe care poet ucrainean contemporan îl considerați cel mai talentat ?“

— Permiteți-mi să nu răspund. Nu vreau să-mi fac dușmani. Anatol France spunea undeva : „Fiecare armată se consideră cea mai puternică din lume...“

— „Anul acesta campionatul de fotbal va fi cîștigat de Dinamo Kiev ?“

— Depinde numai de „Dinamo“...

— „Dați șase numere cîștigătoare la Loto !“

— Ehei, dacă le-aș ști !

— „Cum sînt împărțite funcțiile administrative între dumneavoastră, Dumnezeu-Tatăl și Sfîntul Duh ?“

— Domnul știe !

În sală se vociferează. Aud o voce :

— În cazul de față, nu sînteți nici un fel de Isus Hristos !

— V-am spus eu că sînt Isus Hristos ? Așa mi s-a spus aici. Și, în genere, eu sînt un ateist convins !

Sala clocotește de mînie. Cei prezenți au impresia că au fost trași pe sfoară.

— Tovarăși, faceți liniște ! intervine președintele. Oaspetele nostru va face dovada îndată că e chiar Isus Hristos. Și dacă neagă acest fapt, o face doar din modestie. L-am ruga așadar să facă o minune.

— Ce minune ? mă enervez de data asta eu. Doar nu sînt Mafalda. Nu știu să fac scamatorii.

— Permiteți-mi... Nu cred că m-ați înțeles bine, stimate Isus, intervine scriitorul-fantast. E vorba nu de scamatorie, ci de o minune, fie cît de obișnuită. De altfel, ați demonstrat așa ceva încă la începutul erei noastre. De pildă, luați carafa asta cu apă și prefaceți apa în vin.

— Mi-nuni ! Mi-nuni! Mi-nuni ! scandează veselă mulţimea.

Îmi dau seama că n-am altă scăpare decît să ies în întîmpinarea dorinţei oamenilor.

— Fie cum doriţi, zic eu. Hai să încerc. Dar fără nici un fel de garanţie.

Aşez carafa cu apă în faţa mea. Mă uit lung la ea. Îmi încordez voinţa. Fac cîteva gesturi. Şoptesc : „Prefă-te în vin... în vin... în vin...“ Trec cîteva minute de tăcere mormîntală. Mă dor ochii. Apa din carafă e la fel de transparentă. Mai fac cîteva gesturi. Am impresia că s-a îngălbenit puţin. Torn în pahar. Pare puţin acidulată. Scriitorul-fantast gustă şi el, dar dă neputincios din mîini.

Mă adresez mulţimii :

— Nu mi-a reuşit experienţa. Dar voi încerca îndată să fac o altă experienţă. Dar pentru asta vă rog să urce pe scenă cinci dintre cei mai netalentaţi scriitori contemporani, indiferent de genul în care scrie fiecare. Subliniez : poftiţi cinci dintre cei mai netalentaţi scriitori ucrainieni contemporani...

Şi de data aceasta, minunea chiar că s-a întîmplat ! N-a trecut nici un minut şi sala s-a golit. Dispăruse chiar şi scriitorul-fantast.

Bineînţeles, în clipa aceea m-am trezit. Consiliul ştiinţific îşi terminase de mult şedinţa. În sală mai eram doar eu.

CORESPONDENŢA

(Povestirea unui corespondent al gazetei de perete)

S-a întrunit şedinţa colegiului redacţional al gazetei de perete „Vocea“ din cadrul Trustului de construcţii şi servicii anexe.

— Deci, — trase concluzia redactorul gazetei de perete — avem un frumos articol de fond, o informare interesantă despre o acţiune culturală privind participarea la un meci de fotbal, o poezie lirică despre îndeplinirea planului decadal, o corespondență despre lărgirea experienței înaintate, felicitări pentru sărbătoriți și noii locatari. În schimb, nu avem nici un material critic. Şi asta-i rău. Cine dintre dumneavoastră a fost însărcinat să se ocupe de critică și autocritică ?

— Eu, am răspuns prompt. Există un material. Iată, Prokop Prokopovici Kredetnîi mi-a trimis o scrisoare. Permite-ţi-mi s-o citesc.

Redactorul înclină capul în semn că e de acord.

Citesc :

„Un strident semnal de alarmă !

A venit timpul ca direcțiunea și organizațiile cetățenești din cadrul Trustului nostru să ridice ferm și hotărît la nivel de principiu combaterea compromisului, a tuturor cazurilor de încălcare a disciplinei în muncă. Sînt unii care întîrzie sistematic de la lucru. Alții dispar în orele de program și nu se mai întorc. Iar restul, fără motive bineîntemeiate, îndrugă tot timpul verzi și uscate și nu-i lasă pe alţii să muncească.

Unde se uită comitetul sindical și administrația ?

Kredetnîi P.P.

„Planificator“

— Ce părere au membrii colegiului redacțional ? întrebă redactorul.

— După părerea mea, scrisoarea corespondentului e întocmită cu curaj și simțul răspunderii cetățenești, am opinat eu. Sincer vorbind, de multă vreme n-am mai publicat articole critice de acest gen în gazeta noastră de perete.

— Sînteți toți de acord cu tovarășul Nevelevaiko ? întrebă iar redactorul (care, după cum se vede, respecta cu rigurozitate principiul muncii colective).

— Toți ! am răspuns în cor. Tovarășa Raia să o bată la mașină.

— Foarte trist că toți sînteți de acord ! Scrisoarea asta trebuie respinsă în unanimitate !

Ne-am privit mirați.

— De ce ?

Redactorul dădu din cap întristat, se uită la noi sarcastic, ridică din umeri și răspunse :

— Pentru că asta nu-i critică, ci criticomanie retrogradă. Pentru că în scrisoarea trimisă de tovarășul Kredetnîi, în loc de o critică concretă la adresa celor ce perturbă activitatea noastră, transpare tendința greșită de generalizare a unor stări de lucruri lipsite de orice acoperire. Activitatea trustului nostru e zugrăvită numai în culori sumbre, ba chiar, am putea spune, în negru. De parcă angajații noștri nu mai fac nimic altceva decît să încalce disciplina muncii. Desigur, mai sînt și în instituția noastră unele lipsuri izolate. Dar de ce, în locul faptelor negative izolate, el n-a scris despre realizările de necontestat ale colectivului nostru ? A pomenit de vreun fruntaș ? A sprijinit experiența fruntașilor după care trebuie să ne măsurăm pasul ? Iată, în corespondența sa, tovarășul Kredetnîi scoate în chip conștient sau inconștient — și aș vrea să cred în ultima variantă ! — scoate la iveală un adevăr de viață ! Poate mă înșel, dar am sentimentul că chiar se bucură cînd scrie despre lipsurile noastre. Iar voi, stimați membri ai colegiului redacțional, n-ați fost la înălțime atunci cînd ați susținut această scrisoare complet denigratoare.

Tăceam rușinați. Într-adevăr, cum de n-am sesizat tot ce-a sesizat atît de bine redactorul (oricum, el este șeful nostru !) și ne-a atras atenția atît de prompt !

În cele din urmă m-am ridicat totuși și-am luat cuvîntul.

— Dar, Efrem Danilovici, dumneavoastră personal ați spus că avem nevoie de un aritcol critic. Scrisoarea lui Kredetnîi conține, desigur, destule greșeli metodologice de fond, dar poate fi îmbunătățită. De exemplu, să adăugăm un aliniat, unde să se arate că faptele negative enumerate nu sînt caracteristice și tipice activității colectivului nostru. Și, ca să nu fie doar generalizări, îndreptăm tirul criticii asupra a doi-trei zurbagii care încalcă disciplina muncii.

— Și pe cine ați da ca exemplu ? se interesă redactorul. Nu uitați că-i o treabă destul de delicată !

— Nu e bine să dăm nume concrete ! intră în vorbă secretara noastră Laresea. Abia se vor înmulți reclamațiile, plîngerile, certurile...

— Cine se teme de lup, n-are ce căuta în pădure ! i-o reteză ferm redactorul. Critica trebuie să fie ascuțită și principială. Hai să-i discutăm pe cîțiva din cei care ne calcă zi de zi pe bătături. Pe cine propuneți ?

— De pildă pe Zinovi Zinovievici ! Știți și dumneavoastră că mereu întîrzie cu dările de seamă decadale.

— De Zinovi Zinovievici — nici vorbă ! Tocmai în numărul ăsta, în care-l felicităm cu ocazia jubileului ? !

— Atunci pe referentul Rafail Semionovici. Încercați să-l prindeți la trust !

— Ce, nu vi-i bine ? Doar el și nimeni altul se ocupă cu repartizarea biletelor de odihnă și tratament !

— Contabilul Hopkala. L-am întîlnit chiar eu în timpul orelor de program la o berărie.

— Dar dumneata ce-ai căutat în timpul serviciului la berăria cu pricina ?

— Întîmplător... Dar nu insist asupra acestei candidaturi. Însă, ce spuneți de economistul Poluboksov ? Un chiulangiu fără pereche !

— Dacă vreți să vă doară capul, atunci agățați-vă de el... Lăsați-l în pace !

— Propun pe dactilografa Raia. În loc să bată la mașină articolul, se ocupă de...

— Și-atunci, cine ne va mai dactilografia gazeta de perete ?

Timp de două ore am discutat cu simț de răspundere și sub toate aspectele candidaturile celor ce încalcă disciplina muncii și, în final, ne-am convins că în colectivul nostru nu-i nimeni demn de a fi criticat în coloanele gazetei de perete. Chiar ne-a mirat !

— Acum înțelegeți de ce nu-i chiar atît de ușor să redactezi o gazetă de perete ? sublinie redactorul.

— Zevzecul ăsta de Kredetnîi P.P. ne-a dat multă bătaie de cap ! rosti furios cineva dintre noi. Ar face mai bine să se lase de critică.

— În general, e o impertinență din partea lui să-i critice pe alții, cînd el... — începu să vorbească Laresea.

— Ce anume ? am întrebat plin de speranță.

— Da, el ! Ce ? E un înger ? N-a încălcat niciodată disciplina muncii ? N-aş crede !

— Am o idee ! am sărit din loc. Să pomenim totuşi numele lui Kredetnîi. Aşa, nu va avea motive să se supere pe noi. Iar noi vom introduce în „corespondenţa“ sa doar nota autocritică.

A doua zi Kredetnîi P.P. citea cuprins de mirare în gazeta de perete proaspăt schimbată propria-i corespondenţă, „Semnal de alarmă“, în care era aspru criticat pentru indisciplină... Kredetnîi P.P.

ZBORUL

Poate că dacă n-ar fi existat pe lume Ivan Ivanovici, n-aş fi visat acest vis. Dar darea lui de seamă era atît de plictisitoare, încît, aşteptînd sfîrşitul, m-am apucat să sar în sus de pe scaun. La început săream abia observat, apoi din ce în ce mai tare, pînă cînd mişcările mele au atins un ritm bine conturat. Ba, la un moment dat am sărit atît de sus, încît m-am agăţat de candelabru. Ca să nu cad, m-am aşezat pe el ca pe un scaun. Ivan Ivanovici a îngheţat pe loc, cu gura căscată. Auditoriul m-a răsplătit cu aplauze. Privindu-mă mustrător, preşedintele bătu cu creionul în cana cu apă. În acelaşi timp, imensul candelabru de bronz începu să se legene periculos.

„Luaţi-mă de aici !“ am urlat cît mă ţineau bojocii. Oamenii s-au repezit după o scară. Şi au adus una prea scurtă. Iar candelabrul se legăna din ce în ce mai periculos... „Sări jos, Iuri Olexiovici !“ strigau cei de jos. „Te prindem noi în braţe !“

Închizîndu-mi ochii, am fluturat din mîini şi am sărit. Şi, în clipa aceea, s-a întîmplat o minune : n-am căzut jos, ci am început să zbor ca o pasăre. Am dat roată în jurul sălii de conferinţe. M-am convins că, într-adevăr, zbor ! De bucurie, am făcut un looping strigînd : „Adio !“ — şi am plonjat afară pe fereastra deschisă spre stradă.

Zburam razant deasupra Hreşciaticului, dînd din mîini de parcă înotam în stilul „bras“. Trecătorii nu-mi acordau nici o atenţie şi doar în colţul străzii Kalinin, miliţianul mi-a făcut semn să cobor. „Cetăţene, perturbaţi circulaţia ! Plătiţi o rublă amendă !“

„De ce să plătesc amendă ? mi-a trecut prin cap. Doar n-am zburat cînd semaforul era pe roşu !“

„Dar aveţi permis de zburător ? Prezentaţi actele la control !“

Miliţianul sări în sus, dar eu mă menţinusem la o înălţime reglementară. Cît timp ne-am ciorovăit, în jurul nostru s-a adunat o droaie de oameni gălăgioşi. Maşinile şi troleibuzele s-au oprit. Văzînd toate acestea miliţianul mi-a făcut semn cu mîna : „Zboară sănătos !“ şi a alergat să dirijeze circulaţia.

Am luat-o în zbor spre casă, ocolind străzile înţesate de oameni. Am trecut pe deasupra unui scuar. Tocmai înfloreau teii şi parfumul florilor mă îmbăta. Mi-a căşunat să cînt. Tot cheful mi l-au stricat două babe care, dînd din cap a dezaprobare, mă priveau cu ochii holbaţi. „Ăsta şi-a şi luat zborul ! a zis una într-o doară. Îl poartă diavolul“. „Uite-l ! A băut pînă nu mai ştie de el ! a conchis a doua babă. Şi m-a ameninţat cu degetul. „Nene, mai dă-te o dată de-a dura !“ mi-a strigat o fetiţă, dar mama ei a apucat-o grijulie de mînă.

Făcîndu-mi-se sete, am aterizat pe acoperişul fabricii de bere. Trei cetăţeni s-au uitat la mine chiorîş, aproape să scape din mînă halbele pline. „De ce te-ai aşezat acolo, huliganule ?“ mi-a zis primul cetăţean. „Şterge-o înapoi de unde ai venit ! Ia te uită ce melancolic pare...“ şi-a dat cu părerea cel de-al doilea cetăţean. „Un terchea-berchea ! a adăugat cel de-al treilea cetăţean. O fi crezînd că dacă zboară, are dreptul să şi bea !“

Aşa că n-am mai băut bere. Dar, uite şi blocul în care locuiesc. Lîngă automobilul „Zaporojeţ“ trebăluia Saşa invalidul„ Noroc, Iuri ! Cum merge treaba ?“ m-a întrebat Saşa. „Bine ! Dar tu de ce n-ai plecat să te plimbi cu maşina ?“ „Mi-a făcut figura acumulatorul !“ „Şi pe mine mă cam lasă motorul...“

În curtea blocului, ca întotdeauna în preajma sărbătorilor, lumea stătea la coadă pentru a cumpăra „tort kievlean". M-am decis să profit de noile mele posibilități. Oamenii au început îndată să vocifereze, să mă amenințe cu umbrelele și bastoanele. „Nu-l serviți peste rînd ! Dacă toți s-ar apuca să zboare..."

Am aterizat pe balconul casei mele : „Uite, am și sosit !" i-am zis vesel soției mele. „Și ce-i cu asta ? Vrei să mănînci de prînz ?" Nu m-am lăsat : „Am venit în zbor ! Înțelegi ? Am venit zburînd !". „La vîrsta ta numai de zbor îți arde ! Mai bine ți-ai șterge praful de pe cărțile personale !"

„Dacă-i așa, — i-am răspuns șifonat soției — atunci adio ! Voi zbura la un meci de fotbal !"

Tabela de marcaj arăta „0 — 0". Făcînd turul de onoare al stadionului, am rămas suspendat, ca un elicopter, exact deasupra centrului terenului de joc. Nu știu de ce, dar apariția mea l-a făcut pe arbitru să oprească meciul. Ridicîndu-și capetele, jucătorii și arbitrii mă priveau și așteptau să vadă ce se va întîmpla. Situație de care a profitat un jucător advers. Intrînd cu mingea în terenul nostru de pedeapsă, a trimis liniștit mingea în poartă. Portarul, care se holba și el la mine, nici nu s-a mișcat. Pe stadion se iscase un scandal de parcă s-ar fi anunțat la radio că vine sfîrșitul lumii. Cineva chiar m-a lovit cu o rachetă...

Mustrîndu-mă conștiința (eu sînt cel mai acerb microbist al echipei noastre !), am părăsit spațiul aerian al stadionului.

Zburam pe lîngă un bloc înalt. De la geamul etajului 21 o poetesă cu chip de copil bosumflat contempla lumea. Căzută pe gînduri, rupea ace de cactus și le arunca aiurea. (Pare-se că voia să știe : mă iubește, nu mă iubește...). Zărindu-mă, s-a urcat pe geam și mi-a strigat : „Ia-mă cu tine ! Eu am crezut dintotdeauna că omul, dacă vrea, va izbuti să zboare..." Am luat-o la braț și am plecat împreună la plimbare. „Încotro ?" am întrebat-o.

„Mi-e totuna !" mi-a spus rîzînd de fericire. Zburam deasupra Niprului, peste care se lăsase amurgul. Sufla un vînt rece. Pescărușii, țipînd, se roteau deasupra noastră și cel mai nătărău dintre ei a încercat să mă ciupească de față.

De zburat, era destul de dificil, căci cu o mînă o țineam pe poetesă. Și parcă devenea din ce în ce mai greoaie. Am observat cu teamă că de la un timp coborîm și că zburăm tot deasupra Niprului. „Poate ne odihnim puțin și apoi ne ducem la tine acasă...“, i-am spus poetesei. „Nu ! mi-a răspuns ea rîzînd cu voce cristalină de rusalcă. Toată viața vom zbura precum păsările cerului...“ „Ne-am plictisi cam repede în calitatea asta de păsări ale cerului...“ i-am răspuns descumpănit. Poetesa s-a întristat. „Doamne, ce prozaic ești ! N-am auzit ce-ai spus ! Pricepi ? N-am auzit !“

Între timp, ajunsesem în zbor deasupra unui smîrc. Făceam fel de fel de acrobații numai pentru a mă menține cît de cît în aer... Dar puterile m-au părăsit și ne-am prăvălit într-un tufiș...

În clipa aceea m-am trezit. M-am uitat spre tribună. Ivan Ivanovici încă mai era la tribună și turuia, turuia înainte !

EXCEPȚIA

În dimineața aceea Ivan Ivanovici, alias pensionarul Țîbulea, colindă jumătate de oraș ferm convins că va găsi o curățătorie chimică și-și va da costumul la curățat. Dar constată că cea mai apropiată curățătorie chimică se afla în renovare, a doua se autocurăța — era zi de dezinfecție sanitară — a treia nu primea haine la curățat pînă la sfîrșitul lunii, angajații celei de-a patra se repeziseră toți la un colhoz patronat de ei pentru a da o mînă de ajutor la culesul căpșunilor, pe ușa celei de a cincea era agățat pur și simplu un lacăt, iar în incinta celei de a șasea se instalase un atelier de cizmărie.

Dar Ivan Ivanovici nu era omul care să aștepte cine știe ce minuni. Cu o mișcare fermă, deschise ușa pe care scria cu litere de o șchioapă : „Centru de primire al încălțămintei pentru reparat, lărgit, vopsit și alte lucrări :. Cînd îi veni rîndul, desfăşură frumuşel ziarul şi puse în braţele salariatei costumul.

— Ce-i cu dumneata, cetăţene ?

— Poftim ! Curăţaţi-mi-l !

— Iertaţi-mă, — spuse femeia în halat negru — dar aţi greşit adresa. Aici e atelier de cizmărie...

— Înţeleg, răspunse Ivan Ivanovici. Totuşi, vă rog să-mi faceţi această favoare.

— Cetăţene, — reluă şi mai încuidată salariata — mergeţi la o curăţătorie chimică !

— Am umblat destul ! explică Ivan Ivanovici. Dar e închis peste tot. De asta am şi venit la dumneavoastră. Vă rog s-o luaţi ca pe-o excepţie.

— Mă mir, bîigui femeia. Ce fel de excepţie pot face ?

— Păi aşa, ţinînd seama de anii mei de muncă şi de meritele avute ca fruntaş în sfera deservirii publice, adeseori stimulat material şi moral pentru aportul adus la bunul mers al producţiei.

— Cetăţene, dumneata nu ne laşi să muncim !

— Dacă aşa stau lucrurile, vă rog să-l chemaţi pe responsabil !

— Ce-i, tovarăşe ? se răţoi responsabilul. Doar vi s-a explicat că aici nu-i curăţătorie chimică.

— Ştiu că nu-i curăţătorie chimică. Dar puteţi şi trebuie să ieşiţi în întîmpinarea doleanţelor oamenilor muncii. Repet, puteţi face o excepţie !

— Noi nu facem astfel de excepţii !

— Ţinînd seama de greutăţi şi luînd în considerare importanţa principiului sensibilităţii cetăţeneşti în etapa actuală...

— Tovarăşe, veniţi la noi cu încălţăminte la reparat şi vă servim.

— Mulţumesc. Vă rog să mă serviţi aşa cum vreau eu şi nu cum vă convine dumneavoastră.

— O asemenea deservire nu-i prevăzută în regulamentul nostru de funcţionare.

— Grija faţă de om nu intră în regulamentul dumneavoastră de funcţionare ? !

— Ia te uită ! Un băgător de seamă al deservirii noastre !

— Nu vă ascundeţi în dosul hîrtiilor ! E de datoria dumneavoastră să satisfaceţi cererile cetăţenilor. Şi menţionez încă o dată că e vorba de o excepţie.

— Nu pot, tovarăşe. Regret, dar nu pot.

— Ba nici nu vreţi !

Responsabilul scoase din buzunar un tub de medicamente și-și vîrî sub limbă o tabletă de validol.

— Uite în ce hal m-aţi adus !

— Singur aţi ajuns. Că nu vă pasă de nimeni. Sînteţi un egoist !

— Vă bateţi joc de mine ?

— Dumneavoastră vă bateţi ! Ce, sînt de fier ? Daţi-mi și mie o tabletă de validol !

Ivan Ivanovici vîrî tableta între dinţi și-o ronţăi.

— Nu știu cu ce v-am indispus ! Ce nu vă place ? A, da, vă înţeleg : am eu grijă să fiţi mulţumit !...

— Ascultă, stimabile ! izbucni nervos responsabilul. Șterge putina, pînă nu chem miliţia !

— Fii bun ! Cheam-o ! Le voi spune că dumneata refuzi din principiu să răspunzi la nevoile cetăţenilor.

— Să vă ia dracu' ! capitulează responsabilul. Primesc costumul la curăţat...

— Demult trebuia !

— Dar cu o condiţie : dacă la chioșcul de ziare de peste drum vă vor primi la reparat încălţămintea. Şi-mi aduceţi bonul ! Asta-i tot !

— Credeţi că-mi vor primi ? rosti triumfător Ivan Ivanovici. Habar n-aveţi cine sînt ! Mă reped acasă după pantofi. Revin peste o oră...

Și plecă îndată. Cu pasul sigur al omului încrezător în inevitabila biruinţă a adevărului.

Responsabilul își șterse faţa de sudoare, cutremurat brusc de gîndul că chiar el va trebui să ducă la curăţat costumul lui Ivan Ivanovici. Și că va trebui să dovedească el însuși tuturor grija lui faţă de clienţi. Așa, doar ca o excepţie...

ȘI, IATĂ, MI S-A TIPĂRIT CARTEA

Dimineața mi-a telefonat Vira Semenivna din partea librăriei „Aureola“. M-a felicitat cu ocazia apariției volumului meu. „Astăzi se pune în vînzare...“

Bucuros și emoționat, m-am repezit la librărie. Ce fericire, să vezi cum oamenii îți cumpără cărțile!

Soarele strălucea sărbătorește. Înfloreau teii. Pe asfalt autobuzele și troleibuzele alunecau lin. Fețele trecătorilor erau inteligente, plăcute, agreabile. „Cîțiva din ei, — mă gîndeam eu— au și aflat de apariția volumului meu și se grăbesc către librărie...“

M-am oprit la un chioșc în pasajul subteran din piața Kalinin.

— Nu s-a epuizat încă ? am întrebat-o pe vînzătoare.

— Ce anume ?

I-am spus titlul volumului.

— Avem așa ceva, mi-a răspuns plictisită vînzătoarea. Nu-l cumpără nimeni...

În librăria de pe Hreșciatik am dat cu ochii de rafturi burdușite cu noul meu volum. Și am stat să urmăresc o jumătate de oră cum merge vînzarea. Dar nimeni nu s-a apropiat de cartea mea. Totuși, o vînzătoare m-a întrebat : „Dumneavoastră ce doriți ?“ Am părăsit librăria.

La librăria „Aureola“ — aceeași situație.

În aceeași zi, am cutreierat toate librăriile din oraș. M-am întors acasă frînt de oboseală și cătrănit de supărare. M-am convins la fața locului : cartea nu e cerută ! Fiasco ! Catastrofă !

„N-ai motive să fii trist ! mă încurajă nevastă-mea. Cunoștințele nu-ți cumpără volumul pentru că speră să le dai tu, cu dedicație. Iar necunoscuții habar n-au ce-ți poate condeiul. Păi, cine ești tu ? Simenon ? Bulgakov ? Zoscenko ?“

Logică de fier, nu glumă. Și cît ai clipi din ochi am ajuns la concluzia : n-am să le dau prietenilor mei cartea !

Nici în următoarele zile situația nu s-a schimbat deloc. Cartea nu se vindea parcă dinadins. Parcă s-au înțeles toți cumpărătorii ! „Dar dacă cineva ar scrie o recenzie în care cartea mea să fie făcută praf, meditam eu. Atunci să vezi ce s-ar epuiza tot tirajul cît ai clipi !“

Dar nu apăru nici o recenzie. Nici bună, nici rea. Îmi trecu prin cap să trimit revistei „Ucraina literară“ un articol autocritic, sub titlul : „O mitocănie a editurii“... „O astfel de scrisoare, — gîndeam eu — va atrage imediat atenția cititorilor asupra cărții mele“... Scrisesem chiar prima frază : „Recent, am cumpărat volumul semnatarului acestor rînduri. Citindu-l m-am convins că, din punct de vedere artistic, cartea nu face două parale. Ar fi interesant de știut unde le umbla mintea recenzenților și redactorului acestui volum mizerabil, cînd l-au citit în manuscris ? De ce și pentru ce l-au dezorientat ei cu liberalismul lor putred pe tînărul și încă neexperimentatul scriitor ?“

Însă n-am mai scris articolul, dîndu-mi seama că opinia publică nu mă va înțelege, va crede că scrisoarea mea e o reclamă deșănțată și o încercare de a deveni celebru printr-un scandal.

Atunci am schițat alt plan. Am intrat într-o librărie. Și mimînd o bucurie extraordinară, am exclamat : „Ce ?! Mai aveți încă volumele astea ?! Dați-mi și mie două... Nu... Trei...“

Şi ca un făcut, îndată au și asaltat cîțiva bărbați casa.

„La Harkov, — am strigat într-o altă librărie ca să mă audă toți — acest volum poate fi procurat numai la negru ! Abia reușești să-l cumperi la un preţ de zece ori mai mare...“

„Circulă diverse zvonuri în legătură cu cartea asta,“ — am șoptit misterios într-o altă librărie... „Ce zvonuri ?!“ Dar nu i-am răspuns nimănui nimic. Doar am afișat un zîmbet enigmatic...

După care am luat iar la rînd toate librăriile orașului.

A doua zi treceam pe bulevardul Armatei Roșii. În fața librăriei „Aureola“ am văzut o mulţime de oameni și am prins cîteva crîmpeie care mai de care mai dihai : „Dați numai pe bază de tabel !“ — „Tabelul a fost măsluit.“ — „Cine-i ultimul ?“ — „Sînt la margine, dar nu și ultimul.“ „Nu, dînsul n-a stat la rînd.“ — „Vindeți doar cîte un exemplar de persoană !“

— Ce se vinde ? întreb.

Cineva rostește titlul volumului meu.

— Și ce-i cu licitația asta ?

— Nimeni nu știe nimic, dar toată lumea se înghesuie să cumpere !

— Eu știu ce se vinde, intervine un bărbos. E o istorie scandaloasă... Se spune că autorul a plagiat-o dintr-o revistă poloneză.

— Casa, nu mai emiteți bonuri ! S-a epuizat !

— Despre ce volum e vorba ? mă întrebă un cititor.

— Despre cel pe care-l țineți în mînă...

VIZITATORUL

În ziua aceea ne-am întors de la lucru mai devreme. Descuiasem ușa. M-am dezbrăcat. Intru în dormitor. Tresar surprins : în fotoliul meu ședea un necunoscut. De o vîrstă mijlocie și fără trăsături deosebite. Doar ochii îi erau goi, parcă storși de orice milă.

— Cum ați nimerit aici ?

— Fii bun și nu te enerva. Întîi dăm pe gît o sticlă de vodcă, apoi discutăm și totul se va aranja. Totul va fi bine. Fără scandal. Doar sîntem oameni cultivați...

Rostind aceste cuvinte, ciudatul oaspete scoase din servietă o sticlă de vodcă și un castravete învelit în celofan. Aduse din bufet două pahare. Destupă sticla. Tăie în două castravetele.

— În sănătatea dumitale !

— Mulțumesc ! Dar, iertați-mă, cine sînteți ?

— Spune-mi Volodea. Sau Jenea. N-are nici o importanță. Și, dacă vrei să știi, am venit la dumneata din partea clubului SJDP.

— Ce înseamnă SJDP ?

— Scriitorii jigniți de parodiști. Ei m-au însărcinat să te ucid.

— Glumiți !

— Deloc ! Dumneata te-ai întrecut cu gluma ! Să bem și-al doilea pahar !

Ucigașul umplu paharele egal. Le băurăm.

— Ascultă-mă, — reluă musafirul nepoftit, ronțăind bucata de castravete, — n-ai o gustare mai bună ?

— Se găsește. În frigider am slănină, salam. Dar, dacă nu mă înșel, mi-ați spus că...

— Că te voi ucide... Din păcate, ăsta-i adevărul !

— Faceți glume proaste. Cum mă veți ucide ? Fizic ? Sau poate v-ați exprimat figurativ ?

— Astea-s doar detalii tehnice. Dar nu mă grăbesc. Vom goli sticla, vom sta la taclale (îmi place să discut cu un om inteligent !), apoi...

Umplu iar paharele.

— Să trăim !

— Spuneți-mi deschis, cu ce-am greșit în fața celor care v-au tocmit să mă ucideți ?

— Dar dumneata nu te-ai gîndit la consecințe cînd te-ai apucat să scrii parodii ? Te-au suportat destul ! Acum totul s-a sfîrșit.

— Lăsați-mă în pace ! Ieșiți din casa mea !

— Calm ! Te rog să fii calm ! Fără istericale. Și nu-mi purta pică. Sînt doar un executant. Și, apropo, admiratorul dumitale. Gust umorul. Iată dovada !

Musafirul nepoftit scoase din servietă ultimul meu volum apărut.

— Dă-mi un autograf, fii bun.

Oricine-ar fi, nebun sau ucigaș plătit, trebuie să-i fac pe plac. I-am scris : „Scumpului Volodea sau Jenea, în amintirea întîlnirii noastre, autorul". Mi-a strîns mîna recunoscător.

— Dar oare n-am putea aranja cumva chestiunea asta în mod pașnic ? De pildă să mă angajez în scris că nu voi mai scrie parodii ?

— Varianta asta a fost deja discutată în cadrul ședinței SJDP — și a fost respinsă în unanimitate. Toți membrii au ajuns la concluzia că dumneata ești atît de corupt de umor, încît nimeni nu mai are încredere... Cazul dumitale trebuie rezolvat definitiv.

— Se vede că e o neînțelegere la mijloc. Am auzit că scriitorilor le plac parodiile mele.

— Fiecăruia îi place parodia scrisă pe seama altcuiva. Dar nu pe seama sa.

— Înseamnă că oamenii ăștia-s atrofiați ! Le lipsește simțul umorului...

— De acord. Dar să fim toleranți ! Să le iertăm micile greșeli ! Ajunge cu vorbăria goală. Golim sticla — și... la treabă !

Am mai băut un rînd. Rachiul avea gust de apă chioară. Frica îmi intra în oase.

— Dar nu vă temeți că veți fi condamnat pentru crimă ?

— E un risc profesional prevăzut. Pînă una-alta, mi-am dat cuvîntul de onoare și am primit un avans. Cu banii primiți, mi-am cumpărat un televizor în culori. Pentru dumneata e prea tîrziu să-ți cumperi un asemenea televizor. De ce nu bei ?

— Mulțumesc ! Ajunge ! Sufăr de hipertonie.

— Satira nu se scrie cu hipertonie. Oare doctorii nu te-au prevenit ? Dar acum cred că am vorbit destul, așa cum se cuvine între doi oameni culți. Totul va fi bine. Pregătește-te de moarte !

Am înțeles, se apropie clipa morții mele. Ce-i de făcut ? Cum să mă salvez ? Necunoscutul era mai tînăr și mai puternic decît mine.

— Mi-ați spus că aveți simțul umorului, am reluat discuția. Dar cum văd, pare-se că n-aveți deloc !

— Mă jignești !

— Voi scrie despre dumneavoastră o povestire hazlie.

— Nu vei mai apuca ! Acuși-acuși îți fac de petrecanie !

— Aha, vă temeți ! Dacă ați avea simțul umorului, nu v-ați teme !

Musafirul se scărpină în ceafă. Căzu pe gînduri. Zîmbi în silă. Goli singur sticla.

— Ia te uită cum a întors-o ! Adică eu nu înțeleg umorul ? Mi-e frică de el ? Îți voi demonstra că nu mi-e frică. Uite, n-ai decît să scrii în pace ! Și să trăiești cîte zile vei avea ! Te las cu bine. Deci, adio, sau mai bine zis, la revedere...

Se opri în ușă nehotărît.

— Îmi pare rău de avans, că trebuie să-l restitui. Și n-am nici o lețcaie.

— Nu-i nimic. Vă despăgubesc eu. Cît ?

Mi-a spus o sumă care întrecea cu mult valoarea întregului meu umor scriitoricesc.

Drept care acum, după cum poate observa tot cititorul, nu mai scriu parodii.

ÎN SUTANĂ

...După ce m-am trezit din somn, am supt o pastilă de validol. Dar să vă povestesc totul de la început. Am visat că mergeam la ședința consiliului științific. Mă opresc în fața unei vitrine cu cărți și dintr-o dată mă văd ca într-o oglindă : port sutană, barbă și plete. Sînt eu, sau nu sînt ? Mă uit în jur. În preajmă, nici țipenie de om. Deci, așa arăt ! Ce-i cu mine, visez ? Mă trag de barbă. Simt durerea. Măi să fie ! Peste o jumătate de oră începe ședința. Ce să fac ? Alerg acasă pentru a mă bărbieri și a-mi schimba hainele. Intru în casă. Undeva, sus, se trîntește o ușă. Cineva coboară pe scări. Băiatul meu ! Comsomolist ! Cum am să-i explic înfățișarea mea ? Și ce vor spune vecinii cînd mă vor vedea în halul ăsta ? Nu, asta nu se poate ! Alerg în stradă. Se pare că nimeni nu m-a văzut. Vine troleibuzul... Îmi fac loc cu coatele. O bătrînică îmi oferă locul : „Ia loc, părințele !“ Strig : „Nu ! Nu ?“ Dar ea mă trage de sutană și mă așază cu forța pe scaun. Stau ca pe ghimpi. Mă roșesc. Transpir. Toți mă privesc. Unii zîmbindu-mi, alții cu ochi acuzatori. Din fericire, se apropie stația. Sar din troleibuz. Încotro s-o iau ? Mă așez pe o bancă aflată în scuarul din fața universității. Încerc să judec logic. Dar propriu-zis, ce s-a întîmplat ? Dimineața m-am bărbierit, am dejunat și m-am apucat de lucru. După aceea... Minune... Minuni nu există ! Poate am înnebunit ? Bine. dacă-i așa, mai există speranțe de vindecare. Dar dacă sînt cu adevărat popă și viața mea trecută este o simplă nălucă ? În cazul ăsta, nu-mi rămîne decît să apar în fața capilor bisericii (au și ei serviciul lor de cadre) și să-mi dau demisia. N-au cum să nu-mi aprobe ! Cel mult mă pot obliga să mai lucrez două săptămîni. În clipa aceea îmi amintesc că diseară e un mare banchet. Jubileul tovarășului... Dacă nu merg, se supără. Dacă merg — mă fac de rîsul lumii. Și-i păcat !

Ca să mă mai liniștesc, scot din buzunar revista „Fotbal“ și încerc s-o citesc. Deci, după ultimul tur, „Dinamo“ al nostru a pus-o de mămăligă... Literele îmi joacă în fața ochilor.

Pe bancă, se așază niște băieți cu cărți sub braț. Sînt studenți. Mă privesc cu o curiozitate vădită. Își zîmbesc. Unul întreabă : „Părinte cu ce echipă țineți ?“ Altul adaugă : „Poate țineți cu echipa parohială «Aleluia» ? Tac. Șușotesc între ei. Aud : „Întreabă-l cît costă un kilogram de opium pentru popor ?“ — „Nu trebuie jignite sentimentele religioase...“ — „Dar el o fi crezînd ?“ — Întreabă-l singur...“

Și întrebă : „Cetățene popă, spuneți-ne deschis : credeți în Dumnezeu, sau înșelați oamenii în mod conștient ?

— Nu cred, — îi spun — și, în general, n-am nimic de-a face cu religia...

— Faceți cruce, să ne arătați că nu mințiți.

— Iată-vă crucea...

— Atunci de ce ?

— Nu vă pot explica...

Șușotesc iar între ei : „Cred că-i actor de cinema. Își studiază rolul. Sau poate un copoi, cu vreo misiune specială...“

Pe bancă se așeză un bărbat de vîrsta pensionării.

— Mă interesează de multă vreme să știu, — îmi spune zîmbind — în ce condiții vă desfășurați activitatea păstorească? Aveți săptămînal o zi sau două libere? Cu asigurările sociale cum stați? În caz de boală, vi se plătesc certificatele medicale? Ce salariu primiți lunar? Și ce pensie veți avea?

— Dar pentru ce vreți să știți toate astea? îl întreb brutal. Vreți să vă faceți popă?

Sar de pe bancă și o iau la sănătoasa. Abia trăgîndu-mi sufletul, mă opresc lîngă Soborul Vladimirsk. Din biserică ies în goană niște băieți în sutană, mă înșfacă de mîini și mă tîrăsc în amvon. „Mai repede, mai repede, credeam că o să întîrziați. Peste cinci minute începe slujba..."

Mă îmbracă în haine de brocart, îmi pun patrafirul și mă scot în ușa amvonului...

Ce-i de făcut? Sînt pierdut! Însă, chiar în acel moment critic, mă săgetează gîndul salvator. „Vă arăt eu îndată o slujbă ce n-ați văzut!" decid în gînd.

— Cetățeni inconștienți și cetățene necredincioase, ridic tonul. Vă cer o clipă de atenție. În numele și din însărcinarea activului de bază bisericesc local, declar slujba deschisă. Pe ordinea de zi, figurează trei întrebări. Prima: Cine e Dumnezeu? La care am să răspund cu toată fermitatea: E o persoană inexistentă! A doua întrebare: În ce secol trăim? În secolul XX. Secolul Revoluției Tehnico-Științifice, secolul biruinței omului asupra atomului și cosmosului. A treia întrebare: E compatibilă religia cu epoca noastră? Răspund categoric: Nu, nu e compatibilă! Și, ca urmare, vă propun rezoluția: „Jos cu dumnezeii și popii! Trăiască știința! Am spus ce-am avut de spus. Mulțumesc pentru atenție! Amin!"

În incinta bisericii explodează vociferări. Îmi dau seama că voi primi îndată o chelfăneală de toată frumusețea. Preiau inițiativa. Iau din mîna diaconului cădelnița și țîșnesc afară din amvon.

— Hai, împrăștiați-vă pe la casele voastre, oamenii lui dumnezeu!

„Bateți-l pe părinte! Bateți-l pe vînzătorul crucii!" țipa mulțimea, — iar cel mai tare... băbuța din troleibuz.

Învîrt deasupra capului cădelnița, ca pe un ciocan. E o armă grozavă! Mulțimea se dă în lături. Prin coridorul viu, mă furisez în stradă. Gloata mă urmărește. Acuși-acuși mă va prinde. Cer ajutor: „Fraților necredincioși, fraților ateiști, ai noștri sînt bătuți măr!“ Trecătorii se opresc, dar nimeni nu se amestecă. Se pare că scena asta inedită li se pare o montare teatrală. Mă împiedic și cad la pămînt... S-a zis cu mine...

— Vedeți, Iuri Olexiovici, ce periculos e să dormiți în timpul ședinței?...

O ÎNTÎMPLARE PE O PLANETĂ NELOCUITĂ

Visasem că m-am pomenit pe o planetă necunoscută și nelocuită. O planetă minusculă, de buzunar. Am cutreierat-o în lung și-n lat într-o jumătate de oară. Solul era tare ca piatra și plin de crăpături. Iarba galbenă și țepoasă. Și creșteau doar tufe de păducel. Un smîrc imens era năpădit de stufăriș. În mijlocul smîrcului se afla o ladă de gunoi mare și ruginită. Și... nici un suflet viu. Se auzea doar țîrîitul sec al greierilor prin iarba uscată și orăcăitul melancolic al broaștelor din stufăriș. Deci, asta era toată geografia și demografia locală.

Mi s-a făcut urît. M-am culcat pe spate și am căzut pe gînduri. Ce caut aici? Și cum mă întorc pe pămînt? Singur nu pot să mă descurc.

Deodată zăresc că de undeva de dincolo de orizont (poți să-l atingi cu mîna!) mă cercetează atent un cap. Dar, iată, în afară de cap îi văd trupul... picioarele... Un om viu. Se apropie de mine. Zîmbește. Îmi întinde mîna. Și recunosc în persoana lui pe un literat rău famat din orașul nostru. Unul pe care nu de mult l-au exclus din Uniunea Scriitorilor pentru fapte imorale. Cu cîteva luni înainte l-au dat afară din editură, din cauză că a făcut niște matrapazlîcuri cu onorariile autorilor... În plus a fost dat afară și din institut, pentru calomnii și turnătorie. Cîndva m-a turnat și pe mine. Nu-i răspund la salut. Din principiu. Acum sîntem amîndoi pe aceeași planetă. Stăm față-n față. Ce-i de făcut ? Cum să mă comport ? Netrebnicul e, oricum, tot netrebnic, dar e și el om ! Unicul om alături de mine pe această planetă sumbră și nelocuită...

Tăcem o clipă. Încetul cu încetul, zîmbetul îi dispare de pe față. Mîna lui, întinsă spre mine, tremură. Se mișcă nesigur înainte și înapoi... Mă uit drept în ochii lui și văd în ei teama că, poate, nu-i voi da mîna sau îi voi trage o bătaie cum i se cuvine (e fricos și nu o dată a luat-o pe coajă !). Am un moment de ezitare. Mă întreb dacă am dreptul să-l înjosesc pe un fost om ? Să-i arăt dispreț ? Precis îi e rușine. Și are remușcări... Îi strîng mîna moale și transpirată.

— Îmi zîmbește iar. Pare chiar sincer emoționat (am constatat demult : printre ticăloși, sînt și firi sentimentale !)

— Noroc, Iuri ! îmi scutură mîna de parcă am fi prieteni de cînd lumea. Cum ai ajuns aici ?

— Nu știu. Pare-se ca și dumneata, din vina unui autor... Se zice că îi plac fel de fel de caractere.

— S-a dezlănțuit de-a binelea, formalistul ! N-am dreptate ? Ascultă, hai să scriem împreună o anonimă ! Să nu mai facă pe deșteptul. Îi venim noi de hac !

— Întîi și-ntîi, trebuie să ne întoarcem pe Pămînt, îi răspund rece. Dar, se pune întrebarea, cum ?

— Nu-ți bate capul cu asta ! Cu mine, nu te pierzi ! Ține-te doar aproape de mine. Doar mi-ești prieten, nu ?

Mă privește stăruitor. Ce pot să-i răspund ? Că un ticălos nu poate fi prieten cu mine ? Pur și simplu, să-l scuip în față ? De ce ?

— Da, bineînțeles, șoptesc, roșindu-mă . Desigur... Cum să nu... prieten...

Rînjește mulțumit de sine. Mă bate pe umăr.

— Văd că ești băiat de comitet ! Nu tai frunze la cîini. Dar oare se poate bea un păhărel cu acest prilej ?

Dacă-l refuz, se supără.

— Se poate...

— Dă sticla !

— N-am !

— Dar ai spus „se poate"...

— Asta ai spus-o dumneata...

— Ah, măi, rafinatule ! Bine, prima oară te iert. Dar uite ce : promite-mi că-mi scrii un referat la manuscrisul meu. Le voi spune băieților de la editură să-ți comande ție...

Ştiu cum scrie. Mă cuprinde groaza !

— Ce nu pot, nu fac. N-am timp. Mi-e lehamite şi de scrierile mele...

— Dar ai spus că-mi ești prieten. Mă stimezi, sau ba ?

— Da, te stimez...

Pentru minciuna asta, nu mă mai stimez deloc.

— Atunci scrie referatul ! Hai, nu mai sta pe gînduri !

Îmi dau seama că nu voi mai scăpa de el. Chibzuiesc. Îi promit, iar acolo, la Kiev, găsesc eu o portiță și îi fac figura...

— Îl voi scrie.

— Pe cuvînt de onoare ?

— De ce ? Ai nevoie de el ?

— Tu dă-mi cuvîntul de onoare !

— Pe cuvînt de onoare...

— Băiat fain ! Și la locul lui ! Chiar dacă-i „rafinat". Știi ce mult te iubesc ? Lasă-mă să te pup !

Nu mă opun. Nu mai am nici putere, nici voință. Simt cum buzele lui băloase se lipesc de buzele mele. Au un miros scîrbos, dulceag și putred. Și tare nu-i sufăr pe bărbații care mă pupă ! Pur și simplu, mi-e scîrbă. Și rușine. Dar poate că el mă simpatizează. Așa că-i răspund la sărut, sărutîndu-l.

Dar asta mă întristează. M-am întors și-am luat apă din smîrc în căușul palmelor, cu care mi-am spălat gura...

Mă privește suspicios.

— Ce faci ?

— Nimic. Mi-e gura uscată.

— De ce ? Ți s-a uscat așa, din senin ? Ai grijă... că...

Tocmai acum îi trece prin minte să mă învețe cum trebuie să trăiesc.

— Aflã cã, în viaţă, cel mai important lucru e să ştii să sari... În literatură-i la fel...

— Încotro să sar ?

— Măi, că prost mai eşti ! În tramvai. Sau în troleibuz. Ha ! Ha ! Cînd sari, ai grijă să nu te pierzi — fă-ţi loc cu coatele... Înfige-te... Avansează...

— Dar, iartă-mă, un astfel de neobrăzat poate fi înșfăcat de călători de guler și coborît din troleibuz. Ca să nu se mai înghesuie altă dată... Bineînțeles, nu despre dumneata e vorba...

— Şi chiar dacă ar fi despre mine ! Faci apropouri pentru că nu mai sînt călare pe situaţie ?! Ai să vezi că voi călări din nou. Şi n-am să-i iert pe cei care mi-au dat picioare în fund. Ai noroc că nu te numeri printre ei. Pentru asta, lasă-mă să te mai pup o dată !

Nu mai rezist și-o iau la sănătoasa. El — val-vîrtej după mine.

— Încotro ? Stai ! Oprește-te, șarpe, și lasă-mă să te pup, că altfel e vai și-amar de tine !

Am înconjurat așa de cîteva ori planeta. Pînă la urmă l-am pierdut și m-am oprit, leoarcă de sudoare. M-am așezat să-mi trag sufletul. Mă mustra conștiința că prin fuga mea l-am jignit degeaba. Şi de ce ? N-ar fi mai bine, poate, să-i cer scuze ? Dar unde-i ? Mă uit jur-împrejur.

Și deodată înțeleg că totul e doar un vis, și că de fapt particip la ședința consiliului științific. Îmi şterg fața — leoarcă de transpirație — și-i cer vecinului o coală de hîrtie. Trebuie, pînă nu uit, să-mi notez aventura asta de pe o planetă nelocuită...

PRIMUL MEU NECROLOG

Vara, la ședințele consiliului științific, nu știu de ce, mereu mă fură somnul. De data asta am visat că mă aflu acasă, la masa mea de scris. M-a trezit telefonul. Mă căuta Laresea, secretara institutului...

— Iuri Olexiovici, treceți azi cumva pe la institut? A murit Ivakin și comitetul sindical adună bani pentru coroană.

— Tovarășe Laresea, azi nu-i întîi aprilie. Iar gluma dumneavoastră nu are nici un haz. Pare-se că Ivakin sînt chiar eu... Şi, după cum auziți, încă n-am murit...

— Mie nu-mi arde de glume, Iuri Olexiovici. Admit, poate fi o neînțelegere la mijloc. Dar eu trebuie să-i anunţ pe toţi colaboratorii institutului despre înmormîntare și să adun banii pentru coroană. Contribuiți cu ceva?

— Păi, morţii pot contribui cu ceva? Dar să nu credeţi că-mi pare rău de bani. Cît trebuie să dau?

— Doctorii dau cîte trei ruble. Mitingul de doliu va avea loc azi la orele paisprezece la locuința răposatului și vă rugăm să fiți punctual.

— Bine, dau trei ruble.

Deci, azi după pauza de prînz, vor veni colegii la locuința mea, pentru a mă conduce pe ultimul drum, iar eu sînt bine mersi. Dar oare am vreo vină? Se vede că cineva a încurcat ițele...

Iar sună telefonul. Mă sună tot Laresea.

— Iertați-mă, Iuri Olexiovici, am uitat să vă spun. M-a sunat Evmen Trohimovici. Şi m-a rugat să vă transmit că trebuie, neapărat și la termen, să scrieţi necrologul pentru revista „Ucraina literară".

— Să scriu un necrolog pentru mine însumi? Vă bateți joc de mine?

— Iuri Olexiovici, eu nu fac decît să vă transmit ce mi s-a spus. Luați legătura cu Evmen Trohimovici și înţelegeţi-vă cu dînsul.

Îl sun pe șeful meu.

— Bună ziua, Evmen Trohimovici. De ce trebuie să scriu tocmai eu necrologul? Există și alți colaboratori ai secției... Mie nu-mi convine să scriu necrologul din considerente etice...

— Puteți renunța, Iuri Olexiovici, aveți tot dreptul. Dar noi ne-am consultat și am ajuns la convingerea că sînteți cel mai nimerit să scrieți necrologul. Toți susțin că l-ați cunoscut cel mai bine pe răposat.

— Se poate, dar eu n-am scris niciodată un necrolog. Pur și simplu, nu mă pricep la așa ceva !

— Trebuie să vă pricepeți ! Nu uitați că sînteți doctor în științe și cercetător științific principal. Și vă mai amintesc că nu toți sfinții se pricep la toate. Obișnuiți-vă să scrieți orice ! Dar vă rog, Iuri Olexiovici, scrieți simplu, fără digresiuni lirice. Și țineți cont că pentru necrolog veți primi onorariul cuvenit.

În privința onorariului, aveam anumite dubii, totuși m-am așezat la masa de scris. Sarcina trasată de șef e un lucru sfînt. Iar eu sînt un om disciplinat. Mi-am aprins o țigară. Cum să încep ? Probabil așa : „Azi, în mod subit"... Se înțelege că „subit", doar n-am bolit. În continuare, datele biografice : „S-a născut... A absolvit... A susținut"... Și trebuie neapărat amintite meritele răposatului. Tocmai în asta constă toată esența necrologului. Necrologul e un gen specific. Poate ar fi bine să încep așa : „Cunoscutul sevcenkolog"... Nu ! E prea sforăitor. Se poate interpreta că folosesc presa în interes personal, iar necrologul e o reclamă sfruntată ! Iar în al doilea rînd, cine scrie despre persoana mea de bine ? Tocmai eu ! Mai bine las lucrurile așa cum sînt, în schimb voi echilibra meritele răposatului cu o critică subtilă a lipsurilor sale. Observațiile autocritoce vor da prospețime textului și vor crea o atmosferă de încredere reciprocă deplină între autor și cititor. Dar oare critica și autocritica nu contravin naturii unui necrolog ? Și nu va fi o impietate la adresa marelui dispărut ? Doar se știe că despre morți e firesc să vorbești numai lucruri bune...

Dar oare acest principiu ne călăuzește pe toți ? Trebuie neapărat să mă consult.

Îl sun pe șef.

— Iertați-mă, Evmen Trohimovici, vă deranjez tot în problema necrologului. După părerea dumneavoastră, într-un necrolog se poate vorbi critic și autocritic ?

— Cum credeți, Iuri Olexiovici, cum credeți. Dar ce vă neliniștește ?

— Principiul de a vorbi numai de bine despre morţi, e oare al nostru, sau nu ? După părerea mea, o tratare unilaterală a biografiei omului înseamnă o deviere de la realism, ba chiar o tragere pe sfoară...

— Răposatul avea păcate ? A greşit des ?

— Fără doar şi poate. Mai ales făcea greşeli gramaticale. Dar există oameni care nu greşesc ?!

— Asta aşa e ! Nu-şi mai recitea cu atenţie manuscrisele după dactilografiere. I-am atras nu o dată atenţia în cadrul şedinţelor secţiei noastre. Dar se pare că, totuşi, n-a fost un om rău...

— Sînt întru totul de acord cu dumneavoastră, Evmen Trohimovici. Şi încă o întrebare : semnez eu necrologul ?

— Împreună cu alţi colaboratori. Lista o vom definitiva pe parcurs.

— Dar eu sînt considerat mort. Şi atunci, cum pot semna propriul meu necrolog ?

— Iuri Olexiovici, se poate să faceţi asemenea glume proaste ?

Discuţia noastră fu întreruptă de o bătaie puternică în uşă. Aşa bat poştaşii şi mitocanii... „Aici locuieşte răposatul ?“ Comisionarii aduseseră coroana. „Da, da, aici ! Eu sînt !“

Oamenii părăsiră casa abia după ce le-am băgat în buzunar bacşişul de rigoare. Chestia asta i-a convins, desigur, că nu au de-a face cu un farsor.

Cînd i-am întrebat ce pot face cu coroana dacă nu va avea loc înmormîntarea, s-au mulţumit doar să ridice din umeri.

Acele ceasornicului arătau orele paisprezece fără un sfert. Acuşi-acuşi vin colaboratorii, iar în locuinţa mea e o harababură de nedescris (nevastă-mea e plecată la vilă), parchetul nu-i dat cu ceară (la urma urmelor tot se va murdări !). Îmi închipui ce mutre vor face colegele mele cînd vor da ochii cu răposatul... viu. Şi oare nu le vor ceda nervii ? Dar, iată, aud cum se deschide uşa, scîrţîie scaunele, recunosc vocile cunoscuţilor...

— Treziţi-vă, Iuri Olexiovici, şedinţa s-a terminat...

DE CE?

Cunoscutul prozator AA deschise ziarul „Bostănăria literară“ și zîmbi cînd citi un titlu care-l intrigă : „Un eșec supărător“. „Cine scrie ? Un oarecare Efrem Specika. Desigur, un pseudonim. E interesant — pe cine-l trage în țeapă ?“ îi trecu prin cap. Dar zîmbetul îi dispăru brusc de pe față : în articol se vorbea tocmai despre noul roman al cunoscutului scriitor AA.

— Mi-au scuipat în suflet, blestemații ! șopti scriitorul, închizîndu-și neputincios ochii.

— Ca de obicei, tu singur ești vinovat de asta ! îl dădăcea soția. Ai îmbătrînit, dar de trăit tot n-ai învățat să trăiești. Dacă nu l-ai invitat pe redactor la onomastica ta, acum, poftim, crucește-te !

— Cum ? Ai uitat că tocmai tu m-ai sfătuit să nu-l invit ? Și știu de ce : n-o suferi pe nevastă-sa !

— Chiar dacă n-o sufăr, e tot din cauza ta, că-i dai prea multă atenție !

— Scump o să mă coste gelozia ta băbească ! Dar nu-mi pot închipui că redactorul mi-a făcut figura asta. Nu ! Nu ! Cred că și lui i s-a sugerat. Dar cine i-a sugerat ? Ivanov Ivanovici ? Petro Petrovici ? Danelo Danelovici ? Și de ce ? Doamne, de ce ?!

— Sigur e Ivan Ivanovici ! Ți-a fost lene să scrii prefața la volumul său de „Opere alese“...

— Nu, nu poate fi Ivan Ivanovici ! Aha, e Petro Petrovici ! Mi-a căzut fisa : săptămîna trecută, la restaurantul Uniunii Scriitorilor, m-a pus dracu să-i spun verde în față, la un pahar de rachiu, că s-a cam fumat de mult ca scriitor...

— Vezi, tot limba boului de vină !

— Și totuși, nu ! Petro Petrovici are deja o lună de cînd a luat-o razna prin Europa...

Se auzi telefonul. AA ridică receptorul.

— Da, eu sînt ! Te salut, Ivan Ivanovici ! Mă compătimești ? Îți mulțumesc, mulțumesc... Ai dreptate, huliganism ! Și cine-i Efrem Specika ? Nu-i pseudonim ? Critic începător ? Dracu’ să-l pieptene ! Tinerii ăștia n-au nimic sfînt! Dar de ce l-au tipărit? Crezi? Numai pentru că e o opinie împotriva mea?!

Cunoscutul scriitor puse receptorul în furcă şi o rugă pe soţie să-i dea cîteva picături de valeriană.

— Mă voi adresa instanţei superioare. Acolo au să mă înţeleagă!

În aceeaşi zi, nimeri cu totul întîmplător în cabinetul unei persoane sus-puse. Discuţia fu scurtă. Şi neliniştitoare pentru scriitor.

— Vă solicit protecţie! i se adresă stăpînului cabinetului. Îşi bat joc de mine, mă înjură, mă desconsideră, mă desfiinţează, mă...

— V-a criticat cineva?

— Exact! Timp de treizeci de ani nu m-a criticat nimeni şi deodată parcă s-a făcut gaură în cer... De ce?

— Şi ce-i? Există scriitori care se tem de critică?

— Şi dumneavoastră sînteţi împotriva mea?

— Nicidecum! Eu, drept să vă spun, încă n-am citit romanul dumneavoastră. Şi dacă criticul Specika a greşit, greşeala lui va fi reparată de alţi critici. Noi n-avem dreptul să ne amestecăm.

Scriitorul AA se întoarse acasă pierdut şi deprimat. Pe drum, îşi aminti că ieri se întîlnise pe stradă cu Evdokim Hunka şi Pelep Sverbelo şi nu l-au salutat. Poate că nu l-au zărit? Dar înainte îl vedeau chiar dacă se ascundea într-o gaură de şarpe! Apoi, îşi mai aminti că nepotului său nu i-a fost aprobată documentarea la casa de creaţie de la Koktebeli. „Nu, nu, chestia asta nu-i întîmplătoare. Absolut sigur, mă lucrează cineva... Dar de ce? De ce?“ se întrebă a nu ştiu cîta oară fără a găsi un răspuns. Poate pentru că nu are nici un viciu. Participă activ la viaţa obştească. Îşi îndeplineşte toate sarcinile primite. Nivelul ideologic şi-l ridică permanent. Ia cuvîntul peste tot. E adevărat, cîndva le făcuse unora o figură. Dar aşa era pe atunci — nici pe el nu-l cruţa nimeni. Nu, nu, e pur şi simplu o invidie elementară, e invidiat pentru talentul său de excepţie...

Acasă, soţia îi vorbi tot timpul în şoaptă, blînd, de parcă s-ar fi aflat pe patul de suferinţă. Îi satisfăcu toate dorinţele. Scoase telefonul din priză, căci toată ziua îl sunau cunoscuţii, să-şi exprime foarte veseli sincera lor compasiune. După masa de prînz, chiar ea îi turnă un păhărel...

În timp ce se așeza, își zări pe canapea cartea terfelită de critici.

— Citești „Supărătorul eșec“ ?

— O, l-am și citit... — îi răspunse nevasta și izbucni într-un plîns nestăvilit.

— Oprește-te ! Nu le voi ierta niciodată mojicia asta !

— Dar nu, nu de asta plîng, scumpișor...

— Nu ? Păi, atunci de ce ? !

— Cum ai putut să scrii un roman atît de prost ? !

INTERVIU LUAT UNUI VIITOR SĂRBĂTORIT

Se apropia jubileul scriitorului NN și redacția ziarului „Bostănăria literară“ îl însărcină pe corespondentul său să-i solicite un interviu.

Placa de aramă pe care era gravat : „Cunoscutul scriitor NN...“ îi confirmă că nimerise la adresa căutată. Viitorul sărbătorit ședea aplecat asupra mesei de scris și lucra încordat la un manuscris. Deasupra mesei de scris atîrna lozinca : „Munca creatoare, cere ritm precis !“

— Lozinca asta, — explică scriitorul — mă ajută la organizarea corectă a procesului meu de creație...

— Dacă nu-i un secret, la ce lucrați în prezent ? întrebă corespondentul.

— Nu-mi place să vorbesc despre planurile mele creatoare, — totuși, vă voi spune : sosirea dumneavoastră m-a întrerupt din lucru, tocmai cînd făceam un punctaj privind sincerele mulțumiri pe care le voi adresa tuturor organizațiilor și persoanelor particulare care în curînd mă vor felicita cu prilejul jubileului meu.

— Permiteți-mi să vă pun tradiționala întrebare : cu ce gînduri și sentimente vă întîmpinați jubileul ?

— Iată, de peste douăzeci de ani acord zilnic o atenție deosebită creației mele. Principiul meu e să muncesc numai pentru calificativul „excepţional“, să-mi depăşesc neîncetat planurile creatoare la toţi indicatorii — atît calitativi cît şi cantitativi. Ca atare acum, în preajma marelui jubileu, mă bate gîndul să-mi ridic și mai mult pretenţiile faţă de mine şi să devin mult mai responsabil faţă de operele create de mine. Ieşind în întîmpinarea jubileului meu, am devenit, începînd chiar cu ziua de azi, un străjer permanent al activităţii mele literare şi am luat toate măsurile care mă vor conduce negreşit la obținerea de noi şi noi succese şi la scrierea unor opere bogate în conţinut şi ireproşabile ca formă. În speță, evaluîndu-mi la justa valoare posibilităţile spirituale, m-am angajat să predau peste plan editurii un roman mult superior calitativ, care va cîştiga adeziunea opiniei publice și va stîrni un ecou foarte pozitiv în presă.

— În clipa de faţă vă frămîntă ceva probleme ?

— Mereu mă frămîntă ceva ! Ca scriitor, de exemplu, nu poate să nu mă frămînte tot ce se petrece în Univers, tot ce a fost și încă va mai fi pe planeta noastră şi dincolo de fruntariile ei ! Nu demult mi-am notat în calendar cerința imperioasă ca să țin degetul permanent pe pulsul vieții, pe pulsul trecutului şi al viitorului. Cred că, în urma acestora, înţelegeţi de ce vin atît de rar în capitală ? ! Casele de creație din staţiunile Irpin, Perdelkino, Koktebeli, Gagra, Komarovo, Dobulte — iată geografia spirituală a peregrinărilor şi observaţiilor mele asupra vieţii, izvoarele mele de neliniști și căutări înfrigurate.

Scriitorul îi împărtăși corespondentului temerile sale despre posibilele răfuieli ale criticii literare privind oglindirea obiectivă științifică a însemnătăţii jubileului său în desfăşurarea procesului literar actual.

— Trebuie să recunosc cu durere în suflet, — zise el — că rareori e critica literară unanimă în lăudarea creaţiei mele literare. Spre regretul tuturor, mai sînt destui critici literari, şi nu ştiu de ce nu dă strechea în ei, care trec sub tăcere operele mele capitale și-i laudă pe alți scriitori. Şi, la drept vorbind, ăsta nu-i primul meu semnal de alarmă tras la timp asupra supărătoarei rămîneri în urmă a criticii literare în etapa actuală. Criticii noastre literare — îşi formulă aforistic gîndul testamentar viitorul sărbătorit — îi cam lipsește simțul critic și autocritic ! N-aș vrea să fiu greșit înțeles. Sînt pentru prietenie cu criticii literari, dar adevărata prietenie trebuie să fie, în același timp, și exigentă.

PLIMBAREA

(Fabulă fără morală)

Seara, Kastalski se certă cu soția. Drept care ea plecă val-vîrtej la mama, să înnopteze acolo. „Cu atît mai bine, gîndi el. Mi-am asigurat o săptămînă de viață liberă, de burlac."

În dimineața următoare fu trezit de o muzică asurzitoare. Trecea o coloană de sportivi. În față mărșăluiau talentații componenți ai orchestrei de suflători, veselindu-i pe cetățeni cu marșuri optimiste. Afară era o vreme primăvăratică minunată, razele de soare se zbenguiau atît de vesel pe instrumentele de alamă încît Kastalski simți nevoia acută să iubească, să bea un vin vechi și să se dăruiască și altor plăceri ale vieții încă accesibile lui.

Se îmbrăcă șic și ieși la plimbare.

În parc, pensionarii apropiaseră băncile una de alta și jucau domino într-un decor de cultură și odihnă binemeritată. Alți cetățeni își plimbau cu emfază tot felul de cîini de rasă sau își împărtășeau unii altora din experiența lor de viață și-și dădeau sfaturi utile. Tinerii tați pozitivi își dădeau în leagăne odraslele rumene și inteligente foc. Fiind o oră încă matinală, în parc nu se bea, în grupuri sau individual, lichioruri sau diverse băuturi alcoolice. Păsărelele ciripeau. Porumbeii uguiau.

Privindu-i pe jucătorii de domino, Kastalski își exprimă în adîncul sufletului dezacordul cu limbajul lor necontrolat, dar nici ei nu acordară vreo atenție surîsului său plin de dispreț.

Pe alee trecea o femeie grațioasă și necunoscută, etalîndu-și tinerețea și frumusețea — și lăsînd impresia că-i dornică de noi cunoștințe.

— Iertați-mă, nu ne-am întîlnit vara trecută la casa de creație? întrebă cu eleganță Kastalski.

Necunoscuta îi zîmbi și Kastalski simți îndată în adîncul inimii atmosfera unui triumf total.

— Într-adevăr, și mie mi se pare că ne-am mai văzut. Nu sînteți regizor de film?

Kastalski infirmă.

— Atunci, poate, compozitor sau pictor?

— Poet! zise cu modesie Kastalski.

— Nu cumva sînteți chiar Evtușenko? Îmi imaginam că sînteți mai tînăr...

— De ce neapărat Evtușenko? În zilele noastre există și alți poeți de primă mărime și cu cele mai înalte cote la bursa valorilor. Versurile mele, de exemplu, le știe pe de rost toată țara...

„Sucul de tomate-i cel mai bun de pe Pămînt
Și îl beau copiii și bătrînii fluierînd.
. . . .
Voi, cei ce bani cu ghiotura agonisiți,
Depuneți-i la CEC — să fiți mai liniștiți.
. . . .
Rumeni și frumoși de sîntem, e pentru că zilnic, nene,
Veseli, fericiți bem vodcă și banane frumușele...
. . . .
Ca să fiți de oameni respectați mereu,
Abonați-vă la ziare — și la bine și la greu..."

Toate astea-s scrise de mine.

Fermecătoarea necunoscuă îl luă de braț cu încredere pe Kastalski și se plimbară pe aleile cele mai ferite, discutînd aprins despre frumusețea naturii înconjurătoare, tainele inimii și mai ales despre cea mai arzătoare problemă: literatura și arta.

— Priviți în jur, îi spuse exaltat Kastalski. Ne aflăm în parcul orășenesc, așezat pe malul rîului, unde aerul e atît de curat și tonifiant. Pe canal, se plimbă în sus și în jos vaporașe albe, de pe plajă răzbate rîsul sănătos al tinerilor ce se scaldă, iar la radio se transmite concertul brigăzii artistice de artiști amatori. Oare nu-i firesc ca în asemenea clipe să dorești ca alături de tine să se afle un om care te înțelege? Ați iubit vreodată pe cineva?

— Vai, maestre, cît de ingenios treceți la lucruri intime! se bucură necunoscuta. Spuneți-mi, încă nu sînteți laureat al premiului de stat?

— Maiakovski n-a scris mai prost decît mine și totuși n-a fost laureat. În definitiv, ce-i al meu e pus deoparte. În schimb, dumneavoastră nu mi-ați răspuns la întrebare.

— Iubesc iubirea! zîmbi enigmatic necunoscuta. Dar dumneavoastră?

— În inima mea numai iubirea pentru artă are drept de ședere permanentă! Dar, întîlnindu-vă sînt gata să uit totul...

În acel moment se întîlniră întîmplător cu o altă pereche, care apăru de pe o alee lăturalnică.

— Iertați-ne! zise Kastalski.

— Iertați-ne! răspunse bărbatul.

— Ah! țipaseră ambele femei după care se așternu o pauză pe care aș numi-o „teatrală“...

Și Kastalski i se adresă precipitat necunoscutei:

— Faceți cunoștință, dînsa e soția mea!

După care fermecătoarea necunoscută îi spuse lui Kastalski:

— Îmi pare bine! Iar dînsul e soțul meu. Faceți cunoștință!

— Se mai întîmplă! rosti bărbatul, scărpinîndu-și ceafa într-un fel aparte.

— Mă bucur! rosti Kastalski, întinzîndu-i mîna.

— Petro Petrovici! se recomandă soțul necunoscutei, strîngîndu-i lui Kastalski puternic mîna.

— Tocmai te căutam! îi explică soția. Iar Petro Petrovici mi-a sărit dezinteresat în ajutor, doar știi că prin parcuri mișună fel de fel de huligani. Și se întîmplă lucruri scandaloase.

— Nu, *eu* te căutam pe tine! mi-a sărit în ajutor soția lui Petro Petrovici...

— N-are rost să ne certăm! zise împăciuitor Petro Petrovici. Azi e o vreme minunată. Soare. Păsărele. Aer. Hai să ne distrăm!

Și toți împreună își reluară plimbarea pe aleile umbrite ale parcului, dînd dovadă de tact, respect și simpatie reciprocă. Soțiile, în deplină cunoștință de cauză, discutau rafinamentul toaletelor purtate de cucoanele întîlnite, iar bărbaţii îşi schimbau impresii autoritare despre lucrurile presante ale actualităţii noastre. Şi constatară cu multă plăcere că părerile lor coincid în privinţa ţării care va cîştiga campionatul mondial de fotbal şi perspectivele candidaţilor la viitoarele alegeri generale din Luxemburg.

Soarele ardea nemilos. Deasupra rîului zburau stoluri de pescăruşi. Dar ce le păsa lor de necazurile anumitor cetăţeni ?!

OMUL CARE CITEA GÎNDURILE

(Povestire aproape mistică)

Chiar în clipa cînd se anunța la radio : „Ora zero, zero minute“, cineva sună la ușa apartamentului. Sisoi Sisoievici deschise ușa.

În fața lui stătea un bărbat necunoscut, de o vîrstă incertă şi cu faţa inexpresivă.

— Bună ziua, Sisoi Sisoievici, spuse necunoscutul. Am cu dumneata o problemă importantă.

— Poftim.

— Pe scurt : vînd pilule care permit citirea gîndurilor altora.

— N-am bani.

— N-am nevoie de bani. Eu am nevoie de...

— Suflet ! Poate ești diavol ?

— Cine sînt, nu are nici o legătură cu dumneata. Iar sufletu-i ficțiune. Scorneală popească. Am nevoie de conştiința dumitale.

— Dar conştiinţa nu-i tot ficţiune ? se miră Sisoi Sisoievici. O clipă !

Luă din raftul bibliotecii dicționarul, găsi cuvîntul „Conștiință“ și citi cu voce tare : „Conștiință — limpezirea internă a moralităţii faptelor săvîrșite“.

— Deci rezultă că, într-adevăr, există conştiință. Ciudat lucru ! Şi nici nu-i consemnată ca fenomen „idealist“. Dar pentru ce-ți trebuie conştiința mea ?

— Pentru dumneata nu mai are nici o importanță. Să spunem, pentru experiențe științifice. Sau pentru colecție...

— Dar nu-mi ceri prea mult? Poate că-mi va folosi și mie conștiința la ceva...

— Speri degeaba. A ajuns într-un hal fără de hal. A rămas doar drojdia. Dar, cinstit vorbind, pe mine tocmai această drojdie mă interesează.

— Mă jignești!

— Nu minți! Nu te simți deloc jignit. Ți-am citit gîndurile și știu că ești de acord cu mine. Dă-mi o adeverință scrisă.

— Cu sînge?

— Romantism naiv! Poftim stiloul.

Și Sisoi Sisoievici scrise adeverința. Necunoscutul îi întinse flaconul cu pilule și-i explică:

— Pilulele se iau înainte de culcare. Se înghit cu coniac. La nevoie, e bună și berea. Mîine vei citi gîndurile altora. Trebuie doar să-l privești pe om drept în ochi. *Good bye!*

— Și conștiința mea?

— E aici în buzunarul meu...

În dimineața următoare Sisoi Sisoievici mergea cu troleibuzul la muncă. Și era foarte bine dispus. Pilulele își făceau efectul! Alături de el stătea un elev și tot timpul se gîndea ce bine ar fi dacă azi s-ar îmbolnăvi profesoara: „Dacă nu vine, nu mai dăm lucrarea de control". În fața lui stătea o blondă elegantă. Privind în ochii bărbaților din preajmă, Sisoi Sisoievici citea doar un singur gînd. Și nu prea decent...

„Ar fi interesant de știut ce gîndește despre mine blondina?"

Își încrucișară privirile. Sisoi Sisoievici își îndreptă umerii și zîmbi... Dar nu-i citi gîndurile... Pentru blondă, el nu era decît un gol! În prima clipă Sisoi Sisoievici se simți jignit, dar pe urmă înțelese că blondina nu se gîndea la nimic. În capul ei domnea un vid absolut.

Și tare se mai miră cînd își aruncă privirile asupra unui tinerel cu ochelari care fredona fără glas: „Pe arcul sprîncenelor ei... ta... ta... ta... Pe mine cu fir de mătase... (bine-i cu fir de mătasei. Ai pus... Aşa, eu mă spînzur de gînduri... De albele gînduri ca neaua..."

„Îi bîzîie mintea de dimineaţă! se gîndi cu furie Sisoi Sisoievici, aflat la mare distanţă de slujitorul muzelor. Poate că nici ăsta nu mă vede"...

Şi Sisoi Sisoievici se ridică în grabă de pe scaun şi începu să-şi facă loc spre ieşire.

„Acum cînd pot şti ce gîndeşte fiecare, — medită eroul nostru — toată instituţia e în mîinile mele. Directorul o să facă tot ce-i voi spune eu. Şi, în definitiv, de ce să fie director el şi nu eu?"

Ajunse la instituţie cu paşi de învingător. La intrare se întîlni nas în nas cu adjunctul său şi în aceeaşi clipă îi citi gîndurile.

— Deci, tovarăşe Povajnei, dumneata ai impresia că eu sînt un prostănac şi că am venit la serviciu doar ca să ard gazul? Nu ţi se pare că munca ne va epuiza de tot?

În birou se aşternu o linişte mormîntală. Sisoi Sisoievici înconjură tăcut fiecare birou, fiecare masă de lucru la care şedeau subalternii lui şi îi privi unul cîte unul drept în ochi.

Urmările fură nefaste. Chiar dacă bănuia şi înainte că nu-i iubit de subalterni, totuşi nu se aştepta la aşa ceva. Toţi, fără excepţie, gîndeau la fel despre el: că e chiulangiu, semidoct, intrigant, că înfundă gurile...

— Văd că sectorul nostru are nevoie de o însănătoşire radicală, rosti într-un tîrziu Sisoi Sisoievici. Trebuie întărit cu cadre noi. Unii dintre voi s-au descompus moral şi nu-l mai respectă pe şef. Alţii doresc să fiu trimis eu la plimbare. Dar se vor duce ei şi nu eu...

Şi Sisoi Sisoievici se duse la director.

Acolo îl aştepta o surpriză neplăcută. Directorul avea pe nas ochelari fumurii şi Sisoi Sisoievici nu-i putea citi gîndurile.

— Aha! zise glacial directorul. Bine că ai venit la mine personal. Aş vrea să discutăm deschis. Ia loc.

„Se uită la mine de parcă vede totul prin mine, se gîndi cu teamă Sisoi Sisoievici. Nu cumva o fi înghiţind şi el pilule din astea? O fi ghicit că vreau să-i iau locul?!"

— ...Unde-i conştiinţa dumitale, Sisoi Sisoievici ? auzi vocea directorului, parcă venind din fundul pămîntului.

„Gata ! M-am ars ! îi trecu prin cap eroului nostru. Ştie tot !“

— ...Ce-i cu sectorul dumitale ? De ce nu și-a îndeplinit pînă acum planul decadal ? Și, în general, cu ce vă ocupaţi acolo ? De ce plouă cu reclamaţii ? Desigur, vinovat sînt eu, că n-am luat la puricat ceva mai devreme activitatea dumitale... Nu cumva ţi s-a urît de postul pe care-l ocupi ? Ia gîndește-te ! Gîndeşte-te bine ! La revedere.

Întorcîndu-se acasă, Sisoi Sisoievici aruncă la crematoriu flaconul cu pilulele miraculoase.

O, ACESTE OBIECTE PERFIDE !

Nu ţin minte dacă a mai scris cineva despre asta. Poate că da. Însă oamenii nu aveau cum să nu observe așa ceva. Despre ce e vorba ? Despre perfidia obiectelor și lucrurilor noastre. Nu ştiu dacă ele sînt în stare să gîndească, dar ştiu că le place să glumească pe seama stăpînilor lor. Și faptul că, prin însăși natura lor, sînt intrigante, malițioase, perfide, răzbunătoare și nerecunoscătoare, este o realitate de mult dovedită.

Pe mine mă neliniştește în mod special gîndul că în epoca Revoluției Tehnico-Științifice defectele naturale ale tuturor obiectelor noastre se adîncesc și sporesc periculos și amenințător. Atrag cu teamă atenția cititorilor. Oameni buni feriți-vă de obiecte !

Obiectele au cîteva metode preferate de a-și bate joc de oameni. În mod special, le place să-și arate perfidia tocmai în momentul cînd avem cea mai mare nevoie de ele.

Televizorul se defectează taman în clipa cînd i-aţi dat drumul ca să vedeţi finala palpitantă a meciului de fotbal între finalistele cupei. Motorul „Moskviciului“ vi se îneacă chiar în locul cel mai nepotrivit — la o intersecție cu trafic intens, sau pe linia de tramvai. Ceasul vi se oprește tocmai atunci cînd vreți să știți ora exactă, pentru a nu pierde avionul. Lentilele ochelarilor vi se sparg, lovindu-se de dușumea, de obicei în seara cînd pregătiți seminarul pentru a doua zi. Telefonul tace chitic cînd vreți să-i comunicați cuiva ceva foarte urgent. Nu mai spun despre apa caldă : ea, de regulă, se oprește în clipa cînd abia v-ați săpunit capul...

Dar cu ce altceva, decît cu obișnuința de a-i tachina pe oameni, poate fi explicat faptul că, în loc să iasă cîștigătoare numerele înscrise pe obligațiunile CEC și biletele Loto cumpărate, ies numerele vecinului ?

Glumelor proaste pe care le fac obiectele pe seama oamenilor, li se mai adaugă și prostul lor obicei de a se pierde, sau de a se juca de-a v-ați ascunselea. Amintiți-vă de cîte ori ați căutat zadarnic prin casă ore în șir un obiect de care aveați mare nevoie în clipa aceea (creion, cuțit, carnețelul de notițe, mănuși, foarfecă, butoni etc.) și care-a dispărut în chip miraculos. Sfatul meu e să nu vă pierdeți timpul căutînd obiectul necesar, căci el singur vă va sări în ochi cînd se va plictisi de a se mai ascunde.

O situație și mai neplăcută se ivește cînd un obiect se pierde în afara locuinței noastre. Pentru a lupta cu glumele nesărate făcute de obiecte pe seama oamenilor, s-a înființat chiar un Birou al obiectelor pierdute. Asta pentru că, după cum ați observat, în majoritatea cazurilor pierdem mult mai multe obiecte decît găsim.

În general, fiecare obiect își are felul său specific de a glumi cu oamenii. Încuietorile au obiceiul de a nu se descuia. Ciocanele de a vă strivi degetele. Vesela (în special serviciul de masă) de a se sparge. Aparatele electrice — să se ardă.

Destul de des, obiectele se înțeleg între ele și uneltesc împreună împotriva stăpînilor lor. Nu credeți ? Vă voi da un asemenea exemplu. Vă pregătiți să mergeți cu soția la teatru. Și brusc zăriți pata de pe costumul îmbrăcat. Încercați s-o ștergeți cu benzină. La prima vedere, ea se albește, dar în realitate se întinde. Spălînd-o cu săpun, pata devine violetă. Frecați locul cu pricina cu pastă „Aelita". În urma tratamentului aplicat, haina arată jalnic. Dar sperați s-o îndreptați cu ajutorul fierului de călcat. Însă fierul de călcat nu se încălzește : în bloc s-a întrerupt curentul electric... Cît timp vă luptați fără speranță cu pata (pînă la urmă sînteți nevoit să îmbrăcați un alt costum) soția s-a jucat de-a v-ați ascunselea cu obiectele de toaletă personale. În cele din urmă porniți în goană, să ajungeți la timp la teatru. Liftul nu funcționează (din lipsă de curent) și sînteți obligați să coborîți în fugă de la etajul nouă. Pe ultima treaptă de jos, se rupe tocul unui pantof al soției. Se întoarce în apartament pentru a-și schimba pantofii. Între timp, v-ați consolat cu gîndul că ați întîrziat la primul act, dar vă bucurați că s-a isprăvit cu toate neplăcerile. În fața teatrului, însă, vă amintiți că biletele de intrare au rămas în buzunarul vestonului celuilalt costum. Ușierul, suflet caritabil, vă dă totuși voie să intrați în foaier. Și aici, la lumina puternică a reflectoarelor, soția constată cu stupoare că și-a pus pe picioare ciorapi de diferite culori. Cu chiu, cu vai, vă ocupați locurile în sala de spectacol. Încet-încet vă liniștiți. Dar, iată, soția se apleacă și vă șoptește la ureche : „Ai scos fierul de călcat din priză ? Că dacă o să dea drumul la curent..." Săriți de pe scaun ca ars... Încă de pe scările blocului simțiți un miros neplăcut de cauciuc ars. La ușa apartamentului, vecinii se foiesc : „Noi am vrut să spargem ușa..."

Și atunci, nu e oare vorba de o coaliție criminală între fel de fel de obiecte ?

„Dar ce-i de făcut ? m-ați putea întreba. Cum să luptăm cu perfidia obiectelor noastre ?"

Îmi exprim doar o părere strict personală.

Nu trebuie făcut nici un compromis cu obiectele ! Dacă vi s-a spart o ceașcă din serviciul de cafea, aruncați la lada de gunoi întregul serviciu. În caz contrar, vă va călca toată viața pe nervi. Dacă încearcă să vă ducă de nas automobilul, vindeți-l imediat prin Consignația. O dată rezolvate radical, veți înceta să vă mai enervați și vă veți îmbunătăți în mod simțitor situația financiară. Dacă nu funcționează televizorul dăruiți-l imediat unei rubedenii. Acest gest, la rîndul său, vă va dărui numai nopți libere. Rămîne ceasul în urmă ?

Aruncați-l sub un tăvălug, nu-l mai dați la reparat (după reparat, dacă n-o va lua înainte, atunci, absolut sigur, va rămîne în urmă).

Asemenea măsuri hotărîte și curajoase luate de oameni chiar dacă nu vor dezobișnui obiectele de apucăturile lor perfide, le vor obliga totuși să se poarte cu oamenii cît de cît mai cuviincios.

DE CE N-AM AJUNS TÎNĂR POET

(Spovedania unui critic tînăr)

Întotdeauna i-am invidiat pe poeți. Căci a scrie o poezie, înseamnă a crea o minune. Poetul ia o coală albă de hîrtie, scoate din buzunar stiloul și transformă celuloza în aurul curat al poeziei. Scrie: „Și cu trupul mlădios și frumusețea"... Sau: „Țin minte o vedenie ciudată"... Veți spune: unu-i Sevcenko, altu-i Pușkin! Dar la noi sînt publicați și poeți mai puțin înzestrați. Și pentru că nu sînt în stare să încropesc măcar o biată poezioară, sufăr de complexul inferiorității.

Pentru a mă descotorosi de acest complex, am hotărît că chiar dacă voi primi bobîrnace peste bobîrnace, voi trudi pînă voi scrie cîteva poezii reușite. Poeziile vor fi publicate, iar eu am să devin tînăr poet. Apoi mă vor reedita și cita în diverse lucrări și, poate, mă vor critica pentru lipsurile și greșelile strecurate în creațiile mele. Dar nu-i nimic. Fiecare meserie își are riscurile ei.

În fine, mi-am văzut visul realizat. Am izbutit să fac o minune: să scriu un ciclu liric de șase poezii. O poezie pe o temă industrială. Alta pe o temă agricolă. A treia despre iubire. A patra despre teoria relativității. A cincea despre Modigliani. În cea de-a șasea am creat chipul pozitiv al criticului literar. Nădăjduiam că, trăgînd cu alice, măcar una tot va nimeri în plin...

Poeziile nu le-am scris ușor. La început, cu toate că m-am chinuit în fel și chip, nu-mi ieșise nimic ca lumea. Îmi venea să plîng de ciudă. Atunci mi-am amintit de jocul de-a rimele. Și am găsit pentru fiecare poezie rimele corespunzătoare. Pentru poezia de dragoste : „al inimii alean“ am rimat cu „ăsta-i hrean“, „sînt rebel“ cu „mezel“, „lacrimă roză“ cu „nevroză“ etc. Pentru poezia despre criticul literar pozitiv am găsit rimele : „critic franc“ cu „saltimbanc“, „hulubă“ cu „bubă“, „ignoranță crasă“ cu „altă clasă“ etc.

Și mi-a mers. Chiar de minune. A scrie poezii cu ajutorul unor rime programate dinainte, e floare la ureche pentru un știutor de carte. Am recitit cele scrise. M-am bucurat : poeziile semănau leit cu cele ale unui adevărat tînăr poet. Și cu nimic mai slabe decît cele ce se publică. Ce-i drept, n-am reușit să le înțeleg. Dar asta-i sfînta obligație a criticii literare — să explice cititorilor ce a scris autorul. „În orice caz, — mă gîndeam, amintindu-mi de anumite recenzii despre volumele unor tineri poeți — critica va remarca complexitatea gîndirii mele poetice, bogăția și subtilitatea asociațiilor lirice“...

Cu cele scrise, m-am prezentat la redacția revistei „Capodopere“. Șeful secției, citind poeziile, m-a întrebat : „Ați mai scris poezii ?“

— Nu, i-am răspuns cinstit. E prima mea încercare, dar, fără doar și poate, e o reușită, care confirmă fără nici un pic de dubiu că autorul are talent cu carul. Așa e ?

— Drept să spun, — mi-a răspuns cu tact redactorul — anumite lucruri îmi plac. De exemplu, temele. Pînă acum, chiar dacă s-au mai scris poezii despre criticii literari, toate au fost satirice. Iar în poezia asta găsești lirism cît vrei ! Sentimente reciproce ! Văd că înțelegeți bine cît de grea și responsabilă e munca reprezentanților atelierului nostru critic.

— Dar bogăția de înțelesuri și subînțelesuri nu vă spune nimic ? l-am întrebat. Dar profunzimea cugetării poetice ? V-ați gîndit la toate astea ?

— M-am gîndit. Și mi-am dat seama că nu sînteți original. Orice conglomerat de asociații inexplicabile e un șablon. În vremurile noastre, ca să fii original, trebuie să scrii simplu. Dar, în fine, poezia despre criticul literar am putea-o publica.

În clipa aceea redactorul mă privi mirat și compătimitor.

— Vă dau un sfat cinstit. Lăsaţi-vă de poezie ! Uitaţi-vă, şi-mi arătă o mapă imensă. Geme de poezii ! Bune de tipărit. Cu poezii sîntem asiguraţi pentru cel puţin trei ani de-acum înainte. Azi toţi scriu poezii. Iar poeţi mediocri — cîtă frunză şi iarbă. Asta-i consecinţa exploziei poetice din anii trecuţi. Cititorul s-a săturat de poezie. Nu mai sînt citiţi decît cîţiva poeţi mai reprezentativi. Dar și pe ei îi citesc nu din plăcere, ci în virtutea inerției. Librăriile gem de volume de poezie. Şi merită oare să îngroşaţi rîndurile poeţilor mediocri ?

— Nu-l asculta, băiete ! îl întrerupse pe redactor un colaborator care ședea la masa vecină. Azi poeții nu sînt citiți nu pentru că scriu prost, ci dimpotrivă, pentru că scriu bine. E un paradox, dar e un fapt ! Se tipăresc prea multe poezii frumoase. Mai mult decît trebuie. Şi cititorul e dezorientat. Pur și simplu nu știe pe cine să citească. Toate poeziile sînt frumoase. Toți poeţii sînt frumoși, talentați și inovatori... La noi s-a ivit o situație asemănătoare măgarului lui Buridan. După cum se știe, acel măgar a murit de foame, neştiind ce să aleagă între fîn și apă, la fel de ademenitoare. Desigur, nu-l așteaptă pe cititorul nostru o soartă atît de tragică, dar...

— Și ce propui ? întrebă redactorul.

— O severă dietă poetică. Să se tipărească doar cei mai buni din cei mai buni. În privința asta, cuvîntul hotărîtor îl are critica literară...

— Și critica literară mai greșește uneori. Se întîmplă ca ea să-i laude pe poeții pe care nu-i recunosc cititorii. Și invers...

— Așa ceva se întîmplă dacă cititoru-i inconștient ! Dacă se orientează după poeții la modă.

— Și cine-i creează pe poeţii la modă ? Criticii literari la modă !

— Dar există critici literari la modă ? Unii învîrt poezia pe degete, iar alții se strecoară printre degetele poeziei.

— Dar oare la noi există poeți la modă ? Dați-mi măcar un singur nume ! Se pare că vechile mode în poezie s-au cam trecut, iar cele noi încă n-au apărut...

În timp ce redactorul și colaboratorul se ciorovăiau, am părăsit pe furiş redacţia. Am pornit către casă meditînd într-una : ce-i de făcut ? La laurii tînărului poet nu mă mai gîndeam deloc. Poate ar fi mai bine să scriu recenzii și să devin critic literar... În fond, de ce nu ? ...Și, iată-mă azi sînt tînăr critic literar. În jurul meu s-a și acreditat ideea că am perspective... M-am specializat în critica criticii. Zi de zi descopăr și mă conving că biata critică a rămas cu mult în urma vieții. Drept care chiar și criticii de vază au început să mă privească cu respect și teamă...

RECIDIVISTUL

Adesea, la ședințele consiliului științific, visez asemenea parascovenii, încît multă vreme după aceea rămîn perplex și-mi bat capul să aflu de unde s-au ivit și ce înseamnă toate astea. La fel s-au întîmplat lucrurile și de data asta. Răsfoind volumul unui critic local, am ațipit fără voie și-am visat că sînt plagiator. Dar de ce așa, tam-nesam, plagiator ? Oare nu cumva subconștientul mă îndeamnă să-i ușurez de pagini reușite pe confrații mei de breaslă și sînt, într-adevăr, un hoț potențial ?

Așadar, am visat că mă aflam într-un cabinet al Uniunii Scriitorilor, unde trei bărbați importanți și mai vîrstnici purtau o discuție educativă cu mine. Îmi vorbeau liniștit și amabil, dar simțeam usturimea vorbelor lor, deoarece acești stimabili domni nu pricepeau cîteva lucruri elementare.

— Cum nu vă e rușine, — îmi spuseră — să copiați de la confrați pagini întregi cuvînt cu cuvînt ? Anul trecut s-a plîns Stepan Andriovici, iar anul acesta Leonid Mikolaevici... Nu vă dați seama că asta înseamnă plagiat ?

— Nu, le-am răspuns. Și nu mi-e rușine deloc. Și vă rog să nu mă mai amenințați cu cuvîntul ăsta sîcîitor : „plagiat“ ! Ideea că plagiatu-i o crimă, e rămășiță a trecutului. Cu astfel de rămășițe trebuie să luptăm, nu să le luăm apărarea ! Și-apoi, spuneți-mi deschis am copiat ceva urît, antiartistic și cu conținut dubios ? Sau într-adevăr, nu vă place cum scriu ? Stepan Andriovici și Leonid Mikolaevici ?!

— Ferit-a sfîntul ! îmi răspunseră ei cinstit. Nu, n-ați copiat lucruri urîte. În privința asta, lucru ciudat, aveți gusturi alese și un simț critic demn de invidiat. Iar noi, ferească domnul, nu avem nimic cu Stepan Andriovici și Leonid Mikolaevici !

— Sau poate amestecînd cele extrase de ici, de colo, am falsificat ideile altora ?

— Din acest punct de vedere n-avem nici o pretenție, îmi răspunseră. Copiați totul exact, ca un adevărat profesionist. Se simte că aveți o oarecare experiență literară. Cu atît mai ciudat ni se pare faptul...

— Deci, sînteți de acord că mai întîi copiez, apoi popularizez cu ajutorul tiparului doar ideile demne de urmat ale stimaților membri ai Uniunii Scriitorilor ? În acest caz, munca mea e folositoare. Ce mai vreți ?

— Dar, dragă Iuri Olexiovici, dacă vă place o idee străină, de ce nu încercați s-o dezvoltați cu ajutorul propriului vocabular ?

Sincer vorbind, mă surprinde faptul că acești oameni onorabili erau lipsiți de facultatea de a gîndi logic.

— De ce aș repovesti cu cuvintele mele ceea ce alții au povestit înaintea mea și mult mai frumos decît mine ? Nu sînt un autor atît de orgolios să nu recunosc că există și scriitori mult mai talentați decît mine !

— Bine, dar tipăriți ideile altora fără ghilimele și trimiteri !

— Păi, firește, din moment ce ele nu-mi sînt străine ! Împrumut de la alții numai un text pe care-l consider al meu și sub care-mi pot așterne semnătura. Și semnez ! Aștern pe carte numele meu. Deci, răspund pentru tot ce scriu. Cu alte cuvinte, tirul criticii se poate abate cît poftește asupra mea...

— Dar imaginați-vă, Iuri Olexiovici, dacă cineva ar ciupi de la dumneavoastră, — rosti unul dintre oponenții mei, probabil epuizîndu-și tot bagajul de argumente — v-ar face plăcere acest lucru ?

— Imensă ! i-am răspuns. Ar fi o adevărată recunoaștere ! Sincer să fiu, îi invidiez pe cei de la care copiez. Şi aş vrea să fiu ca ei. Dar ceea ce dumneavoastră numiţi plagiat, e în realitate o recunoaştere pudică a faptei unui îndrăgostit. Iar dumneavoastră numiţi asta furt literar ! Tragedia mea constă, dimpotrivă, în faptul că nimeni nu umblă să fure din operele mele ! am exclamat sugrumat de emoţie, cu tot regretul că am căzut pradă sentimentelor.

— Dacă procedaţi aşa, e pentru că nu aveţi idei proprii ! De la dumneavoastră, nu e de copiat nimic ! strigă cineva din cei prezenţi.

— Şi ce dacă ? mi-a sărit muştarul. Am copiat ceva de la dumneata ? Sau de la dumneata ? Sau, poate, de la dumneata ? Nu ?! Atunci, aveţi perfectă dreptate să vă supăraţi pe mine...

Şi, într-adevăr, se simţiră jigniţi de mine, dovadă că părăsiră unul după altul cabinetul... Am rămas singur şi triumfător şi-am început să măsor în lung şi-n lat cîmpul bătăliei cucerite. Îmi plăcea acel cabinet...

Ar fi cazul să mă trezesc ! Dar somnul continuă, acţiunea se precipită nebuneşte şi ia o întorsătură total nefavorabilă mie. Visez că mi-am pierdut simţul critic, că o iau razna, copiind nu ceea ce trebuie şi de la cine trebuie. Şi e de-ajuns să fur de la un scriitor pe care critica literară îl face cu ou şi oţet pentru nişte greşeli imaginare, că trag şi eu ponoasele !...

Nu cumva am început să-mi pierd însuşirile de plagiator ?

M-a cuprins o nelinişte atît de mare, încît m-am trezit din somn.

FAUST, MEFISTOFELES ŞI NAPOLEON

Faust şi Mefistofeles se întorceau acasă, în antichitate, din călătoria lor în timp şi spaţiu. Vîntul secolelor le răsuna în urechi şi le rumenea obrajii. Undeva, jos, pămîntul era brăzdat de focuri şi acoperit de ruinele provocate de războaie. Faust căzu într-o meditație profundă. Mefistofeles, marele ademenitor, surîdea sarcastic. Nu de mult îl purtase pe Faust prin toate ungherele iadului celui de al doilea război mondial și era mulțumit de impresia citită pe chipul ciracului său.

— Ce-i, doctore ? întrerupse meditația lui Faust. Tot mai crezi în progres ?

— Mai cred ! rosti trist, dar categoric Faust.

— Dar ai văzut Auschwitzul, crematoriile și pe ucigași ! Ai văzut cum a fost distrusă Hiroshima ! Și toate astea nu sînt niște autodafeuri spectaculoase și nici alte jocuri de copii ca-n antichitate sau în evul mediu !

— Am mai văzut și altceva : cum a sfîrtecat sabia răzbunării bîrlogul crimei. Cum s-a otrăvit Hitler. Cum a semnat Keitel actul capitulării...

— De ! făcu ușor cu mîna Mefistofeles, decepționat. Încrederea în progres e boala profesională a savanților ! Dar te neliniștește ceva ?

— Nu găsesc răspuns la o întrebare...

— Care anume ?

— De ce unii, așa-numiți „militanți istorici", desconsideră învățămintele istoriei ? Și află că pe lume nu-i nimic mai de preț, decît învățămintele istoriei. Dar gîndește-te numai la același Hitler...

— Întreabă-l toate astea pe Führer însuși ! Dar pînă una, alta, să-l întrebăm pe un alt militant istoric. Chiar în acest moment, noi zburăm tocmai deasupra Europei, azi 24 iunie 1812. Privește pămîntul. Sub noi se oglindește rîul Niemen. Vezi în partea stîngă a rîului o imensă tabără militară ? E tabăra „marii armate" a lui Napoleon. În zorii zilei ea va trece peste granița rusească. Dar iată și cortul împăratului. Să încercăm să-i luăm un scurt interviu.

Și se opriră în interiorul cortului.

...Napoleon ședea la o masă de campanie și scria un ordin militar : „Soldați ! A început războiul... Soarta Rusiei trebuie hotărîtă... Vom merge tot înainte ! Vom trece Niemenul și vom transfera războiul în spațiile rusești..."

— Nu vă sfătuiesc, se auzi o voce necunoscută.

— Cine îndrăznește să mă contrazică în ceea ce numai eu hotărăsc ? se miră, dar nu se sperie împăratul.

— Dați-mi voie să mă recomand, Sire ! Sînt Mefistofeles, persoană în ierarhia cerească întru nimic mai neimportantă decît căpeteniile pămîntene. Iar acesta-i Faust, un cunoscut intelectual din vremurile de demult, dar care nu știe ce vrea și ce caută.

— Înțeleg. Sînteți personajele din opera lui Goethe și v-am visat. De altfel, l-am primit pe Goethe la Erfurt. Deștept neamț, dar încăpățînat. L-am sfătuit, cunoscîndu-i gloria cucerită, să-și scrie operele în limba franceză, dar el, nu știu din ce pricini, a refuzat. Și ce mă sfătuiți să nu fac ?

— Să treceți Niemenul. Ar fi un pas fatal...

— Dacă nu mă înșel (și eu niciodată nu mă înșel !), dumneata, Mefistofeles-scepticul, ai prostul obicei de a pune totul sub semnul îndoielii ?

— Sînt un sceptic convins, Sire ! Spirit al îndoielii și al contrazicerii, cum a spus însuși poetul.

— Dar eu nu-i sufăr pe cei ce se îndoiesc de un lucru asupra căruia eu nu mă îndoiesc. În definitiv, am prevăzut totul. Victoria e garantată.

— Cum ? Prin ce ?

— Prin logică. Judecată sănătoasă. În primul rînd, datorită genialității mele. Sînt sau nu un comandant de oști genial ?

— Da.

— Armata mea n-a fost învinsă încă de nimeni și nicicînd !

— Așa e.

— Am avantaj numeric asupra dușmanului ?

— Da.

— Inițiativa strategică-i de partea mea ?

— Da.

— Lucrează pentru mine economia întregii Europe ?

— Da.

— Atunci, ce dracu ! Dar, iartă-mă, am uitat ! Logica e împotriva voastră.

— Dar mărturiile istoriei ? Au mai fost antecedente...

— Faceți aluzie la Carol al XII-lea? Un papițoi încrezut! Trebuia să se îndrepte asupra Moscovei...

— Așa a și făcut Hitler... Dar nu la 24 iunie ca dumneavoastră, ci la 22 iunie...Consecințele-s aceleași!

— Care Hitler?

— Un agresor demonic. El, pare-se, încă nu s-a născut...

— La început ați vrut să mă intimidați cu trecutul, iar acum cu viitorul. Nu mă veți intimida! Eu creez viitorul Europei! Ajunge! Sînt ocupat! Dispăreți din ochii mei!

— Faust și Mefistofeles își luară iar zborul deasupra pămîntului, prin timp și spațiu. Apusul era învăluit de ceață, iar deasupra stepelor rusești răsărea soarele. O bucată de vreme mai văzură cum „marea armată“ trecea Niemenul, auziră marșuri însuflețitoare și strigătele: „Trăiască împăratul!“ Și mai zăriră un crîmpei din ziua cînd Napoleon ieși în întîmpinarea pierzaniei sale.

CE FEL DE FEMEI SĂ IUBIM?

(Meditație)

Iată o întrebare care îi frămîntă pe mulți. În toate etapele istoriei omenirii, ea a fost, este și va fi mereu actuală pentru fiecare bărbat care încă n-a iubit sau nu mai iubește.

Această întrebare dă multă bătaie de cap îndeosebi celor curajoși și care vor să se căsătorească. Se înțelege, fiecare bărbat își rezolvă problema individual, pornind de la femeia concretă și în deplină concordanță cu dorințele, principiile și idealurile proprii. Dar oare ar fi înțelept să nu ținem cont de legitățile generale emanate din experiența colectivă de veacuri a neamului bărbătesc?

De obicei, majoritatea bărbaților doresc să iubească femei frumoase. De ce? O femeie frumoasă satisface gusturile estetice proprii firii fiecărui bărbat. Deci, cu cît o femeie e mai frumoasă, cu atît mai mult e în stare să mulțumească aceste sentimente. Seducția estetică a femeii frumoase asupra speței bărbătești poate fi comparbilă doar cu seducția artistică a unei capodopere. Oare nu din acest motiv unii esteticieni n-au dezlegat nici pînă azi problema dacă primează în frumusețe capodopera lui Renoir sau modelul viu care i-a pozat?

Într-o măsură oarecare, e bine să se răspîndească tendința unilaterală de a iubi înainte de toate femei frumoase. Această părere a fost stimulată de propaganda activă făcută în folosul frumuseții feminine de către reprezentantele moștenirii clasice, adică operele literare, cinematograful și pictura.*

Nu ne putem permite să abordăm problema : care dintre femeile frumoase sînt mai frumoase — blondele sau brunetele cele durdulii sau slabe, înalte sau scunde. În cazul de față, ne interesează altceva : oare merită, în general, să iubim femei frumoase?

Meditînd asupra acestui fapt, ajungem la concluzia că, într-o oarecare măsură, în această privință clasicii s-au înșelat. Teoria atragerii bărbaților de către femeile frumoase suferă de anumite lacune teoretice și neconcordanțe practice. În primul rînd, această tendință este vădit estetică. Ea acordă întîietate formei asupra conținutului. În al doilea rînd, în căsnicie femeile frumoase sînt foarte neîndemînatice. Sînt mofturoase, răsfățate, s-au obișnuit cu admirația generală și au față de bărbați pretenții exagerate. Considerîndu-se, pe bună dreptate, o capodoperă a naturii, o astfel de femeie frumoasă pretinde ca și bărbatul să fie cel puțin copia fidelă a unei capodopere corespunzătoare și încalcă întotdeauna disciplina financiară a familiei. Ea poate pretinde bărbatului așa, hodoronc-tronc, ca trecătorii să rostească în urma lor : „Ce pereche frumoasă !“ Și dacă soțul ei nu este un Apollo, atunci ce se întîmplă? În asemenea cazuri, există pericolul că se va găsi un alt bărbat al cărui aspect exterior va corespunde întru totul pretențiilor ei estetice...

---

* Dintre artele cu o asemenea tendință, s-au sustras din fericire numai arhitectura și muzica instrumentală. (Autorul.)

Deci, a te îndrăgosti de o femeie frumoasă este foarte simplu, dar a vieţui alături de ea — un risc direct proporţional cu longevitatea vieţii de familie.

Chiar dacă bărbaţii aspiră să iubească numai femei frumoase, adeseori, contrar voinţei lor, se căsătoresc cu femei urîte. Cauzele acestei legităţi stranii n-au fost încă elucidate. Sînt convins că mai devreme sau mai tîrziu ştiinţa va lămuri totul.

Dar să chibzuim puţin, dacă e oportun să ne căsătorim cu femei urîte? Femeile urîte au, desigur, avantajele lor. Sînt modeste grijulii, gospodine desăvîrşite şi soţii fidele. Pateurile făcute de ele (cu carne, varză, mac etc) şi colţunaşii (cu cartofi, brînză, varză, carne etc.) sînt în afara concurenţei. Ele nu se prea şifonează dacă soţul lor, după masa de prînz, citeşte ziarul şi nu fac o tragedie din faptul că el nu seamănă la faţă şi suflet cu „aghiotantul preaînaltei alteţe“, cu actorul de cinema Solomin.

În schimb, sînt geloase. De regulă îi consideră pe soţi drept nişte infideli potenţiali*, iar pe femeile frumoase — în speţă pe cele care nu lucrează alături de soţii lor — nişte destrăbălate. O astfel de femeie nu vă va admite să veniţi mai tîrziu acasă după terminarea zilei de muncă şi vă va scotoci aprig prin buzunare, căutînd bileţele de amor de la diverse seducătoare necunoscute. Din cînd în cînd vă va reproşa că, chipurile, întoarceţi capul după alte femei, şi nu vă mai rămîne nimic mai bun de făcut decît să dovediţi temeinicia presupunerilor lor.

În ultima vreme se discută în contradictoriu dacă femeile inteligente pot fi iubite... Unii cred că nici nu poate fi vorba de aşa ceva. Concluzia mi se pare prea categorică. După părerea mea, în principiu, femeile inteligente pot fi iubite. Problema e indiscutabilă.

Discutabil ar fi altceva. Dacă merită să iubim femei mult mai inteligente decît noi, bărbaţii?

În ce constă complexitatea acestei probleme? Înainte de toate în faptul că, într-adevăr, femeia inteligentă, din raţiuni lesne de înţeles, nu va permite soţului (iubit) să-şi dea seama că ea e mai inteligentă decît el. Totuşi, dacă soțul se convinge de acest lucru, atunci el caută cu orice preț să dovedească contrariul. Dacă o femeie inteligentă ascunde în fața soțului superioritatea inteligenței sale (pe care o confirmă astfel !), femeile mai puțin inteligente (tocmai din cauza propriei prostii) procedează invers și fac totul numai ca să pară mai deștepte decît soții lor.

---

* Tocmai acestea au lansat sloganul cunoscut în toată lumea: „Toţi bărbaţii sînt nişte infideli...“. (Autorul.)

Toate acestea complică atît de mult lucrurile, încît chiar un bărbat uns cu toate alifiile, practic, nu e în stare să deosebească o femeie superinteligentă de una subinteligentă.

Unii consideră că e de preferat să iubești o proastă. Alții demonstrează că femeia proastă e chezășia fericirii familiei. Se pare că numai simțămîntul superiorității sale intelectuale îi permite bărbatului să descopere exclusiv în viața conjugală calitățile sale cele mai bune. Dar din datele de mai sus, cititorul, desigur, a și înțeles că și această chestiune e mult mai complicată decît pare la prima vedere. Într-adevăr, cu timpul se poate constata că soția e mult mai inteligentă decît doreați să fie, v-a ghicit ce hram purtați, vă știe ca pe un cal breaz și pe furiș rîde de naivitatea dumneavoastră. Sau, imaginați-vă o situație inversă : și anume că soția e o idioată incorigibilă. Asta-i pe placul egoismului bărbătesc, și ca urmare o învățați cum trebuie să trăiască și vă simțiți un om fericit. Dar cu timpul începe să vă enerveze prostia ei, sau invers — strădania de a părea o femeie mai inteligentă decît dumneavoastră. (Vezi mai sus)*. Nervii încep să cedeze, o jigniți cu vorbe care nu sînt pe placul nici unei femei, indiferent de calitățile ei intelectuale. Și astfel viața de familie se transformă încetul cu încetul într-un calvar.

Mulți consideră că cea mai convenabilă variantă pentru bărbat e situația cînd soția lui e mai puțin inteligentă decît el, dar are un aspect exterior plăcut. O astfel de idee își are sensul său. Aspectul exterior plăcut al femeii compensează lipsa unei inteligențe adecvate. Dar aici apare problema cu care ne-am început meditația : e oare bine să iubim femei frumoase ? Și cercul s-a închis.

---

* De fapt, străduința femeilor de a părea altele decît sînt, stă la baza fenomenului pe care specialiștii în materie îl numesc : logică feminină". (Autorul.)

Așadar, parcurgînd paginile acestea, cititorul tot n-a găsit răspuns la întrebare : „Ce fel de femei să iubim ?“ Nu mă hazardez să dau sfaturi nimănui. Doar ne-am convins că fiecare tip de femeie își are plusurile și minusurile sale.

Tocmai despre asta am adus vorba.

SÎNT DECLARAT CLASIC ÎN VIAȚĂ

În timp ce dormeam, am tresărit nu știu de ce. Consiliul științific se afla în plen. M-am trezit în clipa cînd Lesea Horobeț a intrat în sală și, foarte emoționată, le-a șoptit ceva vecinilor mei.

Aud cum președintele o roagă să facă liniște.

— Iertați-mă, — îi răspunde Lesea — dar adineauri s-a transmis la radio un comunicat important...

— Ce comunicat ?

— N-am înțeles chiar tot, dar pare-se că Iuri Olexiovici a fost declarat clasic...

Cuvintele ei căzură asupra celor prezenți ca un trăznet din senin.

Mă simt ca năuc. „Eu clasic ? De ce ? Cine ? Pentru ce ?“

Aud niște aplauze anemice, cu substrat ironic.

— Vă spun, am auzit destul de prost, explică Lesea. Nu știu exact cine l-a declarat clasic, Academia sau Uniunea. Pare-mi-se a fost declarat clasic în viață, de importanță locală. Dar pentru ce, habar n-am.

Deci, nu-i o mistificare.

— Pe cît timp ? o întreb îngrijorat pe Lesea. Mă vor considera clasic și post-mortem ?

— Nu știu, răspunde Lesea. Alte explicații n-au dat.

— Iuri Olexiovici, — mi se adresează președintele — aveți puțină răbdare. Cînd vom primi confirmarea oficială, vă vom sărbători așa cum se cuvine, dar, pînă una alta, vă rog să nu mai stînjeniți activitatea consiliului științific.

Îmi cer scuze, dar cer și cuvîntul.

— Tovarăși, mă adresez asistenței, care aștepta numai ochi și urechi. Permiteți-mi ca, înainte de toate, să vă mulțumesc din adîncul inimii pentru caldele felicitări pe care în curînd mi le veți adresa. Sînt sincer recunoscător colectivului nostru și, în genere, tuturor instituțiilor, organizațiilor obștești și persoanelor particulare pentru că au reușit să facă din mine un clasic în viață, de importanță locală. Vreau să subliniez că, în persoana mea, opinia publică a apreciat la justa valoare nu atît modestele mele merite, cît marile realizări ale colectivului nostru — toți prieteni la cataramă. Fără doar și poate că în rîndurile noastre există destui colaboratori mai merituoși decît mine. Și dacă azi eu sînt declarat clasic în viață, atunci mîine, fără îndoială, vor fi declarați alți tovarăși prezenți aici. Și în scurtă vreme întregul nostru institut va deveni, realmente, clasic.

De data asta se aplaudă fără ironie. Președintele anunță pauza. Ies în coridor. Colegii mă înconjoară, îmi strîng mîinile și mă întreabă cînd și unde va avea loc banchetul. Simt cum greul răspunderii și noile sarcini și griji îmi încovoaie umerii. Oare voi supraviețui acestei încercări ? „Ce-i de făcut ? Cum voi trăi de acum înainte ? Poate încă nu-i prea tîrziu să renunț"...

Mă îndrept cu pas hotărît spre direcțiune. În cabinet vorbea la telefon secretarul științific. Zărindu-mă, își desface nedumerit brațele.

— Am sunat la Academie și la Uniune. Nimeni nu știe nimic. La Uniunea Scriitorilor există niște liste orientative de perspectivă cu cei ce vor fi declarați clasici în viață în următoarele două cincinale, dar numele dumneavoastră nu figurează. Nu cumva v-a declarat clasic în viață revista umoristică „Ardeiul" ?

— Mi-e totuna ! Am hotărît să renunț ! Mă recuz...

— Adică cum vă recuzați ?

— Nici fizic, nici psihic nu sînt pregătit pentru a fi clasic în viață. Am tensiune ridicată. Cel mult, in extremis, să mă declar clasic post-mortem.

— Dar noi avem nevoie de clasici în viață.

— Și dacă nu voi face față sarcinilor ce-i revin unui clasic în viață ?

— Iuri Olexiovici, fiți tare ! intră în vorbă președintele. Colectivul vă va sprijini. Vom interveni la direcțiune, pentru a vă pune la dispoziție o laborantă tînără și energică.

— Așa mai merge. Totuși, cum pot dovedi oamenilor că sînt clasic ? Pușkin purta favoriți. Sevcenko — mustăți. Tolstoi — barbă. Maiakovski n-avea favoriți, mustăți, barbă, dar umbla cu bastonul. Dar eu cu ce mă pot mîndri ? Toate au fost epuizate !

— Poate vă cumpărați un autoturism „Ceaika“ și vă angajați un șofer și-un secretar particular, opinează nehotărît cineva. Dar propunerea o considerară toți irealizabilă.

Între timp, secretarul anunță că pauza s-a terminat și că trebuie reluată ședința.

Colaboratorii încă n-au reușit să-și ocupe locurile, să deschidă revistele și ziarele, președintele încă n-a spus „Continuăm lucrările... Pe ordinea de zi se mai află“... cînd în sală dă buzna grijulia Lesea Horobeț.

— Tovarăși ! strigă ea. Totul s-a clarificat. Am ascultat iar, emisiunea s-a repetat. M-am lămurit că n-a fost un comunicat oficial, ci s-a citit o povestire de Iuri Olexiovici...

— Ce povestire ?

— Exact asta, ai cărei eroi sîntem noi : „Sînt declarat clasic în viață“.

Auzind prin somn cuvintele rostite de Lesea Horobeț, m-am trezit ușurat. Totuși, e bine că nu sînt clasic în viață ! Doar am tensiune ridicată...

PĂȚANIA DE ANUL NOU A FOILETONISTULUI

Consider de datoria mea să-l previn pe cititor că în povestirea de față lipsesc din recuzita literară a Anului Nou următoarele : a) Bătăile solemne ale orologiului

(„Bam! Bam! Bam!“ — în total 12 bătăi). b) Clinchetul cristalin al paharelor. c) Fulgii mari de zăpadă, care se topesc atît de gingaş pe obrăjorii rumeni ai fetei iubite. d) Zurgălăii săniilor și colindele (din cauza automobilizării, aceste sunete arhaice nu mai valorează nimic în povestirile de Anul Nou). e) Tatăl rătăcitor, care se întoarce spășit la familia-i părăsită fix la orele 24, în 31 decembrie.

În schimb, există în această povestire foiletonistul Stampovici, un cîrpaci experimentat. Nu demult, el s-a întors acasă după întîlnirea cu Anul Nou, s-a așezat în fotoliu pentru a-și schimba ghetele cu papucii de casă, apoi și-a închis pentru o clipă ochii și...

Cînd și i-a deschis, tare s-a mai minunat: în casă se îmbulzeau fel de fel de oameni. Dar să nu credeţi că dumnealui Stampovici s-a speriat. I-a recunoscut. Dintr-o singură ochire. Nu erau decît vechii și statornicii susținători ai săi — eroii foiletoanelor și schițelor sale umoristice.

Iată, aceștia — bărbați venerabili, bine hrăniți, îmbrăcați impecabil și cu genți solide — erau Birocraţii. Toţi aveau chelie și purtau ochelari. De altfel, Stampovici ştia de ce: caricaturiștii își făcuseră nemilosul obicei de a nu recunoaște în ruptul capului birocraților dreptul de a fi slabi, tineri, cu priviri scrutătoare și plete frumos aranjate. Birocraţii munceau ca niște automate. Şi pe toate petiţiile puneau o singură apostilă: „Nu se aprobă!“ Aruncau la coș cereri în care se ridicau cele mai arzătoare probleme. Şi-și pasau răspunderile unul altuia. Politicos, Stampovici îi felicită pe eroii săi cu prilejul Anului Nou și auzi un răspuns unanim: „Mai treceţi peste două săptămîni!“

Tot în primul șir din fața lui Stampovici stăteau Mistificatorii, care cu mişcările lor abile, strict profesionale, îi trăgeau pe sforă pe diverși gură-cască. Alături de ei, se proțăpise o trupă veselă de Pierde-vară, fiecare cu o sticlă de vodcă în buzunar. Stampovici realiză îndată că mergeau în vizită la Cîrpaci. Din vestibul apăru, ca o arătare, mutra hidoasă a unui Huligan. Sărmanul de el, n-avea curajul să treacă pragul și stătea ca pe ghimpi — mutîndu-se cînd pe un picior, cînd pe altul.

În acest timp prietenul cu nas roşu, Beţivul, se tîrî în patru labe pînă la Stampovici şi-şi puse încrezător capul pe genunchii lui. „Tu mă respecţi?“ îl întrebă cu speranţă pe foiletonist. În loc de răspuns, Stampovici îi sărută recunoscător chelia lucioasă (Beţivul făcea parte din tagma celor mai rentabili susţinători ai lui.)

Apoi se deschise uşa şi în prag apăru Flecarul, care, aşa tam-nesam, începu să turuie vrute şi nevrute despre fel de fel de secrete de stat, agăţîndu-i-se limba de mobilă... Cot la cot cu el, îşi demonstrau talentele Escrocii — gravi, dar meşteri mari în toate. Pescuiau în ape tulburi, făceau totul ca să li se piardă urma, scoteau castanele din foc numai cu mîinile altora şi goleau în chip misterios buzunarul statului, pentru a-şi umple propriul buzunar.

Apoi Chiulangiii lăţoşi, îmbrăcaţi în haine după moda din străinătate care se lăfăiau pe banii babacilor. Şi după legea nescrisă a foiletonistului Stampovici, pe care o respecta cu sfinţenie, fiecare Chiulangiu se numea Edec. Dar printre Edeci se mai zărea şi un oarecare Lăţos, care purta sacou portocaliu şi pantaloni strîmţi de culoare verde.

La un moment dat, se auzi un scîncet lugubru. Într-un colţ întunecos, Înăbuşitorii îşi făceau conştiincios meseria : înăbuşeau critica de sus în jos. Se iviră apoi şi Linguşitorii, oameni fără şira spinării, cu nelipsitele lor zîmbete pe buze. Porniseră la drum din foiletonul ziarului „Bună dimineaţa“ şi se grăbeau să ajungă, pentru a nu întîrzia, în foiletonul ziarului „Bună seara“. Afară, lîngă ziduri, se foiau nişte indivizi suspecţi, cu geamantane în mînă. Stampovici îşi dădu seama imediat că e vorba de cei ce trebuiau să plătească pensie alimentară. Din colecţia prăfuită a ziarului „Piperul roşu“ pe anul 1930 coborî Zburătorul, se scutură de praf şi începu să zboare prin casă, scîncind întristat.

Deodată camera fu inundată de o lumină roză, nespus de gingaşă. O orchestră de baianişti*, invizibilă, începu să cînte cîntece populare şi marşuri. După care, împrăştiind arome de crin şi mirosuri de ulei de maşină, pe lîngă

---

* De la instrumentul *baiana*, mic acordeon.

Stampovici alunecă încetişor o vedenie îmbrăcată în salopetă de lucru. Se înțelege, era Eroul pozitiv! Un bărbat dintr-o bucată și frumos ca manechinele din vitrinele Magazinului Universal din Moscova. În contrast cu pociții de Birocrați. Eroul pozitiv avea o față zîmbitoare, prelungă, bărbie pronunțată — semn al voinței — și bicepşi tari, de campion olimpic.

Stampovici era topit de bucurie că îl vizitau toți eroii săi.

— Băieţi, dar unde-i Cîrpaciul? strigă el deodată. De ce nu sînt și Cîrpacii printre voi?

— Cum nu sînt? se mirară Birocrații. Escrocii, Pierde-vară, Lingușitorii, Înăbușitorii și alții. Dar tu ce ești?

Camera se cutremură de rîs. Rîdeau toți în hohote. Plini de ei Birocrații, cu devotament Lingușitorii, bătîndu-se pe burți Escrocii, tăvălindu-se de rîs Chiulangii. Chiar și mahmurii Plătitori de pensii alimentare și Manglitorii demonici rîdeau sarcastic.

De rușine, Stampovici își închise ochii. Iar cînd îi deschise, își dădu seama că se făcuse dimineață, iar musafirii dăduseră de mult bir cu fugiții. În aceeași zi, se apucă să scrie o povestire cu caracter autobiografic din viața Cîrpacilor.

LUNA AMABILITĂŢII SPORITE

În orașul nostru trebuie să înceapă luna amabilității sporite în comerț. Cu acest prilej, au avut loc diverse adunări ale cumpărătorilor.

— Tovarăși, — se adresă celor prezenți directorul comerțului raional — acum ca niciodată se pune problema participării cumpărătorilor la lupta împotriva reclamațiilor legate de atitudinea grosolană și obraznică a lucrătorilor din rețeaua comercială. Din păcate, fapte reprobabile izolate mai au loc, iar lipsa de solicitudine față de cumpărători, într-adevăr mai persistă. În același timp s-a demonstrat pe cale științifică că starea conflictuală

„cumpărător-vînzător“ apare numai în cazurile cînd în incinta unității comerciale apare cumpărătorul și încearcă să intre în legătură cu vînzătorul. De aici, tragem concluzia despre responsabilitatea cumpărătorului asupra atitudinii mitocănești a vînzătorului. Tocmai necunoașterea mărfii și slaba pregătire comercială a cumpărătorului, neputința lui de a-și ține gura, nepriceperea unor cetățeni de a comunica civilizat îl obligă pe vînzător ca, drept răspuns, să se poarte mitocănește.

Voi da cîteva exemple de situații conflictuale tipice. Primul exemplu. Cumpărătorul se adresează vînzătoarei, care întreține un dialog aprins cu prietena ei. Cumpărătorul, netinînd cont de asta, încearcă să atragă atenția asupra sa. Prinse în focul discuției, vînzătoarele n-au cum să mai audă ce bîiguie și el. Cumpărătorul ridică tonul. Din punct de vedere tactic, vînzătoarele nu reacționează la ieșirea nepoliticoasă a cumpărătorului (știut fiind că a întrerupe discuția cuiva e o lipsă elementară de educație) și-și continuă discuția. De obicei, în asemenea cazuri cumpărătorul începe să facă tărăboi, în urma căruia însăși vînzătoarea nu-și mai poate stăpîni nervii.

În ce constă greșeala cumpărătorului ? În loc să-și manifeste mărunta neprincipialitate despre principialitate, el ar fi trebuit să aștepte răbdător pînă ce vînzătoarele terminau de discutat sau, dacă se grăbea, trebuia să se adreseze unei vînzătoare care era liberă.

Alt exemplu. Imaginați-vă dezvoltarea pe mai multe planuri a stării conflictuale precedente. Cumpărătorul cîrcotaș cere să i se dea condica de sugestii și reclamații. Vînzătoarea, lucru normal, refuză. Cumpărătorul insistă cu încăpățînare. Vînzătoarea îi răspunde : condica de sugestii și reclamații se află la director, iar directorul e plecat la raion și nu se știe cînd se va întoarce. Cumpărătorul îndărădnic dă buzna la director. Acesta îi explică amabil că accesul persoanelor străine în cabinetul directorului e strict interzis iar condica de sugestii și reclamații s-a pierdut. Cumpărătorul îl amenință și-l șantajează pe director că va scrie la revista de umor negru și satiră roșie „Ardeiul“...

În ce constă a doua greșeală a cumpărătorului ? El nu ține seama de faptul că, scriind nemulțumirea sa în condică, aruncă o umbră neplăcută asupra întregului colectiv al unității și-i poate priva de prime pe lucrătorii ei. În acest fel, cumpărătorul se ridică în mod obiectiv împotriva principiului progresist al cointeresării materiale, care joacă un rol educativ important în lupta pentru realizarea celor mai buni indicatori economici ai aparatului comercial.

Un cumpărător binecrescut nu va cere niciodată condica de sugestii și reclamații.

Al treilea exemplu. Unei femei mai în vîrstă i se pare că tînăra și fermecătoarea vînzătoare o servește cu mai puțină tragere de inimă decît pe un tinerel servit peste rînd.

„Și ce-ați mai vrea ?! se enervează justificat vînzătoarea. Să zîmbesc tuturor mutrelor care vizitează magazinul ? Dumneavoastră sînteți mulți, iar eu una singură“...

Și iar apare o situație conflictuală.

Unde a greșit femeia vîrstnică ? Ea nu vrea să înțeleagă că cumpărătorii sînt, într-adevăr, diferiți și ca atare fiecare trebuie servit diferențiat, adică de la individ la individ.

Exemplul patru. Cumpărătorul consideră că a fost înșelat la preț și se adresează, în văzul lumii, vînzătoarei pe un ton insinuant. Ea îi răspunde :

„Și ce ? nu se poate greși ? Și noi sîntem oameni !“

Cumpărătorul îi amintește că nu e prima oară cînd ea a comis o asemenea greșeală. Jignită, vînzătoarea refuză să-l mai servească. Și iar apare o nouă situație conflictuală.

Ce nu știe cumpărătorul ? Nu știe că și vînzătorii sînt oameni adevărați. Iar oamenii sînt supuși greșelilor. Și pe lîngă faptul că greșesc, mai și învață din greșelile proprii.

Iată de ce, tovarăși, trebuie să înțelegeți că succesul lunii amabilității în comerț depinde nu numai de noi, lucrătorii din comerț, ci și de cetățenii orașului nostru.

PERETELE CULTURII

Contabilul pensionar Petro Petrovici se trezea din somn în fiecare dimineață din cauza certurilor ce aveau loc dincolo de perete. Se certau vecinii. Și se auzea fiecare vorbă.

— Ieri mi-ai reproșat că ți-am făcut un borș fără gust ! Du-te și cautăți o altă proastă care-ți face borșuri mai gustoase decît mine ! Dar poate că și ai o asemenea femeie ! Atunci spune-mi deschis și cinstit !

— Vino-ți în fire, Marusia ! Păi, nu m-ai întrebat chiar tu, ieri, dacă-mi place borșul...

— Măcar de data asta ai putea să-ţi ții gura...

— Te rog, nu țipa !

— Nu-mi pune pumnul în gură ! Știu și singură cînd trebuie să ţip și cînd nu...

Așa începea ziua.

Și de fiecare dată Petro Petrovici nu se putea abține să nu-i spună soției :

— Nu uita că și ăștia aud tot, cînd te cerți cu mine !

— N-aud nimic ! îi răspundea în mod obișnuit soția.

— De ce să nu ne audă pe noi, cînd noi îi auzim pe ei ?

— Pentru că ei nu au cum să ne audă !

— Și de ce nu ne-ar auzi, cînd noi îi auzim ? se răstea Petro Petrovici.

— Vai, tu o să mă duci... — ridica tonul soția — tu o să mă duci la balamuc dacă mai susții că ei ne-aud, cînd în realitate nu ne aud !

Între timp, dincolo de perete cearta se desfășura conform scenariului, știut pe de rost, îmbogățindu-se cu noi și noi tematici și variaţiuni...

— Te rog, — se auzea de dincolo de perete — te rog ceartă-te mai încet, că ne-aud vecinii...

— Dar cînd îți spun că nu ne aud !

— Cum să nu ne audă, cînd noi îi auzim ?

— Las' să ne audă ! Să afle toată lumea ce hahaleră ești ! Să știe toată lumea ce femeie nefericită sînt !

Petro Petrovici era un om nervos și zilnicele certuri auzite de dincolo de perete îl duceau la exasperare. Drept care i se plînse administratorului.

— Caracterul vecinilor dumneavoastră nu mai poate fi îndreptat ! îi zise înțeleptul administrator. Dar v-aș da un sfat : lipiți de peretele respectiv o bibliotecă plină cu cărți. Cărțile sînt cel mai bun izolator fonic. Așa a procedat vecinul dumneavoastră, ca să nu vă audă cum vă certați cu soția. Și e foarte mulțumit.

„Dar ce mă fac cu atîtea cărți ?!" se întrebă uluit Petro Petrovici, care niciodată nu se putuse lăuda că face parte din tagma iubitorilor cuvîntului scris.

N-avea de ales. Trebuia să cumpere o bibliotecă. Iar în ziua cînd primi pensia, se duse la anticariat.

— Aș vrea să cumpăr niște cărți ! i se adresă responsabilului.

— E o idee lăudabilă și demnă de un om inteligent ! se bucură anticarul. Ce fel de cărți ați dori să vă aleg ?

— Vreau cărți groase și ieftine ! Cu dimensiunea de 2,5 metri pe 4.

Scuzați, dar înseamnă că dumneavoastră nu sînteți un om de cultură ! spuse contrariat anticarul. Aveți nevoie, pare-se de maculatură...

— O, nu ! protestă Petro Petrovici. Nu sînt obișnuit să arunc banii pe fleacuri. Vreau ca marfa să fie de cea mai bună calitate.

Ca orice mare entuziast în meseria sa, anticarul refuză categoric să-i vîndă cărți lui Petro Petrovici, dacă nu se angajează că le va citi. Petro Petrovici se învoi repede cu această condiție. Om practic fiind, știa că orice cumpărător trebuie să se folosească de lucrurile cumpărate. Și astfel se întoarse acasă cu două colete voluminoase de cărți ieftine, ediții de clasici, căci pentru mai multe colete nu mai avea bani.

În aceeași zi, Petro Petrovici își puse ochelarii pe nas și deschise una din cărțile cumpărate. Cartea se numea : „Război și pace". Tolstoi îl cuceri. Soția sa îl studia cu teamă și din cînd în cînd dădea din cap a compătimire. Săptămîna următoare se apucă de Gogol. Și Gogol îl fermecă. Într-o seară, Petro Petrovici începu să citească „O răzbunare ieșită din comun". Soția stătea alături de el și împletea. „Mai citește-mi ceva", îl rugă ea cînd Petro termină de citit povestirea. Și Petro Petrovici deschise „Cobzarul". Citind „Slujnica", își dădu seama cu uimire că soția lui, femeie cu inimă de piatră, își șterge lacrimile...

Așa începură seară de seară lecturile în doi și care din acea zi deveniră un obicei al familiei lui Petro Petrovici. Iar cînd primi o nouă pensie, se duse împreună cu femeia la anticar.

— De data asta vă dau ceva din operele scriitorilor contemporani, zise bătrînul anticar, binecunoscut de generații întregi de iubitori de cărți din Kiev.

— De cînd cumpărase cărțile, Petro Petrovici nu mai mergea în parc să joace domino, nu-și mai invita prietenii la taclale și doar din cînd în cînd se mai certa cu soția. Îl subjugase o mare patimă : cititul...

Bătrînul anticar îl întîlnea des pe Petro Petrovici ca pe o veche cunoștință. „Aveți neapărată nevoie de dicționar enciclopedic, îl sfătui într-o zi anticarul. Aș putea să fac rost de un Brockhaust — Efronn. Dar costă foarte scump."

— Va trebui să vindem ceva, îi spuse trist soției. Dar ce anume ?

Și găsiră de comun acord, soluția salvatoare : vîndură relicva de familie : albumul de timbre vechi colecționate încă de tatăl lui Petro Petrovici. Și se mirară foarte mult că au primit atîta bănet pe timbre.

În curînd în rafturile bibliotecii străluceau ca aurul patinat volumele dicționarului Brockhaus. Petro Petrovici le cerceta zilnic, după micul dejun, parcurgîndu-le filă cu filă și într-o lună ajunse la volumul IV.

Trecură astfel, pe neobservate, săptămîni și luni. În acest răstimp Petro Petrovici se schimbase chiar și ca aspect exterior. Ceva nou apăruse în expresia feței sale. Iar într-o zi, cînd se afla în librăria al cărei frecvent vizitator devenise, cineva i se adresă spunîndu-i „Dom' Profesor". Dar acest lucru nu-l mai miră pe nimeni.

Și într-o dimineață sosi și clipa cînd Petro Petrovici observă că certurile de dincolo de perete au dispărut.

Administratorul avusese dreptate ! Abia în ajunul Anului Nou eroul nostru izbuti să-şi completeze cu cărţi şi ultimul raft al bibliotecii. Ascultă încordat. Surîse cu subînţeles. De dincolo de perete nu mai răzbătea nici un sunet.

Şi deodată se auzi : „Tu-mi spui că eu... Dar eu îţi spun că tu..."

De data asta vorbele veneau de sub duşumea : se certau vecinii de sub apartamentul lui. Dar pe Petro Petrovici nu-l mai interesau aceste discuţii. Luă din bibliotecă un volum de Shakespeare, proaspăt procurat...

SE CAUTĂ UN GENIU

Nu mi-am dat seama de la bun început că visez. Cred că treceam pe strada Sverdlov şi ajungînd lîngă clubul Intreprinderii de construcţie a metroului, citesc un anunţ :

CASA DE CULTURĂ A ÎNTREPRINDERII
DE CONSTRUCŢIE A METROULUI
ARE NEVOIE URGENTĂ DE UN GENIU
SALARIZAREA LA MICA ÎNŢELEGERE
OFERTELE SE PRIMESC ÎNTRE ORELE 15—18

Mă uit la ceas. Este fix ora 15. Şi, nu ştiu de ce, o cotesc spre club. Urc la etjul II. Pe tăbliţa uşii scrie : Director. Sub tăbliţă un anunţ : „Ofertele înaintate de inventatorii Perpetuumului Mobile şi Vunderkinzilor* nu se iau în considerare". Bat la uşă. Intru. Salut politicos.

În biroul directorului se află un grup de oameni. Recunosc un regizor de film şi doi poeţi. Mai era şi un roşcovan cu alură de sportiv. Zărindu-mă, poeţii îmi întorc spatele ostentativ. Îmi cade fisa : unul se simte jignit pentru că am scris o parodie la adresa lui, iar celălalt

---

* Copiilor minune (lb. germană).

– pentru că n-am scris. Sînt atent la discuții. Vorbește regizorul de film.

— Bună ziua ! Sînt un geniu.

— Îmi pare bine. Cu ce ne puteți proba ?

— Nu-i nevoie să probez ceea ce se vede. Peliculele mele vorbesc de la sine.

— Vă cred, dar contabilitatea are nevoie de dovezi care să confirme genialitatea. Nu sînteți un geniu recunoscut !

— Pe cei ce nu mă recunosc ca geniu, îi pun cu fața la zid și-i împușc moral !

— Mi se pare că geniul și crima sînt incompatibile...

— Dacă aveți atît de mare nevoie de dovezi, atunci hai să vă fac pe plac : operele mele nu sînt înțelese ! Și asta-i principala și indiscutabila însușire a unui geniu. Vă propun un pariu : că nu va trece nici o zi după moartea mea și omenirea mă va declara geniu. Și ca să vă dovedesc acest lucru, aș putea să-mi pun capăt zilelor. Dar, chiar acum, un asemenea gest ar fi din partea mea prea egoist. Eu nu-mi aparțin mie, ci urmașilor și veșniciei...

Pe regizorul de film îl dă la o parte unul dintre poeți.

— În schimb, eu am tot ce vă lipsește atît de mult : confirmarea genialității mele. Și scoate din buzunar un ziar. Iată articolul unui cunoscut critic, membru corespondent al Academiei. Citiți-l ! „Geniul banalității.“ Despre mine e vorba. Geniu ! Scrie negru pe alb. Document !

Și îi privește cu un aer de superioritate pe cei de față.

— Regret, dar sînteți un geniu de mărime foarte mică ! răspunse blînd directorul. Un asemenea geniu nu ne convine.

„Geniul banalității“ îl amenință că va publica un foileton în ziarul „Kievul de seară“.

— Dar sînteți un monstru ! i se adresează bucuros regizorul de film. Pe mine mă interesează monștrii !

Urmează la rînd al doilea poet.

— Aș vrea să vă deschid ochii — i se adresează de sus directorului — că degeaba căutați genii. Tot nu-i veți găsi. Iar eu nu-s geniu. Dar sînt un talent! Și am o propunere concretă. Angajați-mă pe post de geniu! Creați-mi condiții de muncă și eu vă voi îndreptăți încrederea acordată. Cîntăriți bine lucrurile: chiar și un poet mediocru scrie măcar o dată în viață o poezie genială. Deci, un poet talentat poate crea într-o clipită ceva genial. În definitiv, geniul e talentul care sare mai sus de înălțimea lui...

— Reveniți numai cînd veți scrie ceva genial! se înfurie directorul. Constructorii metroului vor să vadă un geniu în carne și oase, iar cu genii ca dumneavoastră poți înfunda toate galeriile metroului. La revedere!

Vine rîndul roșcovanului cu alură de sportiv.

— Piciorul meu stîng e genial! spune emfatic roșcovanul, ridicînd cu mișcări de balerină vîrful piciorului stîng pînă la nasul directorului.

— Mă uimești! Totuși, nu ești primul care scrie cu piciorul stîng...

— Dar eu nu scriu cu el, ci marchez goluri! zise nervos roșcovanul. De la nouă metri. Sau la păianjen. În afară de asta, știu să obțin în orice oraș cu piciorul un apartament cu trei camere, o „Volgă“ ultimul tip, vilă...

Asta-i, într-adevăr, genial! Dar cum stați cu capul?

— Cu capul, cinstit să fiu, Kolotov joacă mai bine...

— Păcat! noi avem nevoie tocmai de capete geniale...

Roșcovanul dispare și directorul mi se adresează:

— Deci și dumneavoastră candidați la postul vacant de geniu?

— Pardon! Am intrat aici din pură curiozitate.

— Păcat! Noi avem totuși neapărată nevoie de un geniu. Vă spun deschis, sînt foarte strîmtorat. Vin oamenii. Lasă cereri. Dar care dintre ei e adevăratul geniu? Și aflați că pînă azi n-au fost elaborate încă criteriile științifice ale genialității.

— Dar, apropo de candidații la postul de geniu... De ce nu li se stabilește genialitatea pe cale judecătorească?

— Grozavă idee! Nu cumva sîneti, totuși, un geniu? Ia gîndiți-vă

— Ferească Dumnezeu! Genialitate înseamnă încălcarea normelor stabilite. O glandă oarecare secretează un hormon necunoscut, mult mai mare decît are nevoie un om normal. Sau poate există niște viruși ai genialității. Și omul se îmbolnăvește, făcînd totul altfel de cum fac alții. Creează ceva nou și straniu șocant. Nimeni nu-și dă seama că acest om suferă de genialitate, drept care toți îl încolțesc și-i fac fel de fel de neplăceri familiale și de serviciu. Pînă la urmă i se alterează caracterul, i se dezechilibrează sistemul nervos și moare înainte de vreme. Ce-i drept, biografia lui e tipărită mai tîrziu în colecția „Viața oamenilor celebri".

— Îmi dau seama că nimic din toate astea nu vă amenință! Geniile adevărate sînt oameni încăpățînați. Dar, ce-i de făcut?

— V-ați adresat vreunei uniuni de creație?

— Desigur. Cu asta am început. Și n-a ieșit nimica. Am așteptat răspuns aproape un an. Problema e prea complicată și delicată. Nu de mult am primit un răspuns. În loc de geniu, ni se propune o listă cu toți membrii consiliilor de conducere ale uniunilor de creație. Ce spuneți de toate astea?

— Dați-mi un bobîrnac!

Mi-a dat un bobîrnac, iar eu m-am trezit. Ședința consiliului științific era în toi. Se discuta despre sărbătorirea unui coleg.

HERACLES ÎN CONCEDIU

Heracles se trezi din somn în zori, cînd degetele trandafirii ale lui Eos cel cu bucle aurii se atinseră de trupu-i plesnind de sănătate. Slăvitul erou nu se temea de nimic, în afară de gîdilat. Se întinse. Își scărpină îngîndurat călcîiul lui Achile și se ridică din patul lui Procust, pe care-și refăcea puterile sub tăișul sabiei lui Damocles. Își făcu obișnuita gimnastică de dimineață, alergă cu pași herculeeni pînă la stîlpii lui Hercules, prefăcu pe Osaa în Pelion, tăie cîteva noduri gordiene și se întoarse acasă. Simți chinurile tantalice ale foamei. Fierse pe loc „terciul lui Hercules“, dejună, aruncă toiagul pe umăr și se duse să facă munci sisifice — fel de fel de bravuri.

Mergea la voia întîmplării, sărind de pe o stîncă pe alta. N-avea pic de umor. Avea profesiunea de erou mitic și natura de căutător de plăceri, dar în ultima vreme se simțea necăjit și nemulțumit. Se plîngea împotriva zeilor : „Ieri victorie. Azi victorie. Mîine victorie. Și așa toată viața. Trist... Zeii m-au condamnat să trag de victorii, ca hoțul de galeră...“

— Heracles, stai ! Oprește-te ! auzi deodată o voce din spate.

Heracles privi și ridică toiagul : pe o stîncă trona Sfinxul.

— Știi ce, Sfinxule ? Mai bine te-ai duce tu la Scilla și Caribda ! îl admonestă fără răutate, ca pe vremea anticilor, eroul încărcat de glorie.

Nu mă duc pînă ce nu-mi vei răspunde la o întrebare dureroasă.

— Ce întrebare ?

— Cine va învinge în lupta dintre elefant și balenă ?

— Cel mai puternic ! răspunse sigur pe sine Heracles.

— Minunat ! se bucură Sfinxul. Cum de nu mi-am dat seama și singur ! Ciao !

Sfinxul dădu din aripi și zbură, precum promisese, la Scilla și Caribda...

Heracles căscă leneș și porni spre Olimp, pentru a-și prezenta demisia.

Bătrînul Zeus se bucură tare mult văzîndu-și fiul-erou. Îl cinsti cu cocteil olimpic pregătit de Vachos din nectar de gutui, ambrozie și coniac de Parfia și-l întrebă :

— Ce te-a adus pe Olimp, fiule ?

— Mă plictisesc, tată ! Mi s-a urît cu succesele. Victoriile m-au obosit. Vreau libertate. Scutește-mă de a mai fi erou !

— Fiule, Heracles fără victorii nu mai poate fi Heracles. Oare vei putea renunța la tine însuți ?

— Voi încerca, tată ! Desemnează pe altcineva să fie Heracles !

— Așa ceva nu se poate, fiule ! Chiar eu, Zeus, nu dispun de soarta omenirii, pe care o țes încontinuu nemiloasele Parce. Unicul lucru pe care ți-l pot face, este să-ți aprob un concediu fără plată pentru un an de zile. Fă cererea.

Şi Heracles scrise cererea. Luă hotărîrea să profite cît mai cu folos de concediu. Cumpără o vilă cu două etaje, ascunsă într-o livadă de vişini, cu fîntînă în curte şi o duzină de robi destoinici. Împrejmui curtea cu un zid înalt de piatră, pe care scrise : „Casa mea e la margine de lume şi nu ştie nimic din ce se spune"... De poartă atîrnă o tăbliță : „Atenție ! Cerber rău !"

Se căsători cu o naiadă roșcovană, fiica unui rege local și sora unui laureat al premiului olimpic. De atunci se simțea mulțumit şi fericit. Dormea ca Morfeu, mînca ca Lukullus, bea ca Bachus, îşi mîngîia iubita soție ca Himeneu, iar pe roabele supuse — ca Priap și se bucura că nu mai are nici obligații, nici dorințe, nici bătaie de cap. Chiar scrise pe un pergament următorul aforism, ce-i aparținea în întregime : „Fericit este cel ce nimic nu-şi doreşte !"

Veștile rele, după cum se știe, se răspîndesc mai repede decît cele bune. Auzind că Heracles se află temporar în concediu, din toate miturile antice s-au năpustit pe pămînt cei mai răi reprezentanți ai lui Tartar și ai altei reacțiuni grecești vechi. Hotărîră împreună să se folosească de momentul prielnic spre a-și lua revanșa asupra oamenilor pentru înfrîngerile suferite cîndva.

Perfida, reaua, monstruoasa Himeră și cu îngrozitoarea Megeră formară o juntă împreună cu cele trei surori Gogone, puseră mîna pe putere în Elada și cerură de la supuși jertfe zilnice. Junta îl desemnă ca ministru de război pe sîngerosul Herion, colonelul cu trei capete, ca ministru al poliției pe perfidul ucigaş Cacos, iar ca ministru al culturii pe marele şi ilustrul necunoscut Herostat (istoricul contemporan Maon dovedește că chiar Herostat a fost inițiatorul „primei revoluţii culturale" din istoria omenirii).

Pentru a-și salva viața, oamenii fugeau din sate și orașe în păduri și pustiuri, dar nici acolo nu se simțeau la adăpost. Pe oameni îi urmăreau harpii înaripate, drumurile erau păzite de hidra albă din Lerna și de mîncătorul de oameni cu un singur ochi — Polifem, iar prin păduri și pustiuri îi vînau antropofagii sălbatici, cît și mereu înfometatul leu din Nemeea...

Dar casa lui Heracles era departe. Din cauza înaltului zid de piatră, ochii lui nu vedeau fumul scos de ruguri, urechile lui nu auzeau țipetele victimelor hăituite și rînjetul învingătorilor, iar nasul nu adulmeca mirosul sordid al trupurilor în descompunere... Erau vremuri cînd la casa lui izolată veneau delegații ai cetățenilor antici, pentru a-i cere ajutor. Băteau în poartă. Dar auzind mîrîiala înfricoșetoare a Cerberului, fugeau disperați încotro îi duceau ochii. Și trecură cîteva săptămîni de cînd nimeni nu-l mai deranjă. Părea că toată lumea îl uitase pe Heracles.

Într-o zi din cea dea treia lună de concediu, Heracles ieși în curte pentru a se mai dezmorți, făcînd exerciții la bara de fier, și auzi un scîncet de copil de dincolo de zid. Privi afară pe poartă. Ascunși între niște tufe, discutau doi băieți fugari, cu hainele rupte și murdare.

— Oamenii bătrîni povestesc, — îi șopti unul celuilalt — că dincolo de zidul ăsta ar trăi slăvitul Heracles.

— Prostii ! Povești de-ale bunicii ! zise zîmbind celălalt. Heracles a murit de mult. Heracles nu mai există. Dar, poate, că nici n-a existat. Dacă ar trăi, crezi că ar mai trebui să ne temem de fel de fel de creaturi înfiorătoare ?

Eroul aflat în concediu se așeză pe iarbă și căzu pe gînduri. „Se spune că adevărul grăiește cu gura copiilor. Oare, într-adevăr, eu nu mai exist ? Și în general, ce se întîmplă-n lume ?“

Ieși dincolo de poartă. Privi în jur. Zări ruine și focuri. Auzi bocetele și lamentările oamenilor. Mugetul și rînjetul creaturilor. Miros sordid de trupuri... Simți repulsie față de sine însuși și dorința de a acționa. Detașă din munte o stîncă și o azvîrli în Olimp. Zeus se arătă de după un nor.

— Ce vrei, fiule ?

— Tată, dă-mi înapoi cererea de concediu !

Din cer căzu pe pămînt o bucată de pergament. Heracles își aruncă pe umăr toiagul lui Heracles și porni cu pas herculean să-și îndeplinească mai departe sarcinile sale herculeene. Doborî leul din Nemeea, decapită hidra din Lerna, pedepsi exemplar pe vicleanul ucigaş Cacos... Creaturile şi dihăniile, cuprinse de frică, fugeau de mînia lui Tartar, ascunzîndu-se printre miturile străvechi şi mai departe — în vremurile noastre.

Unii dintre ei, ascunşi sub diverse pseudonime, îşi mai fac de cap şi azi prin diverse locuri. Dar trag cu ochiul plin de teamă şi mereu se întreabă dacă nu vine Heracles cu toiagul său pedepsitor ?

CUM SĂ RIDICĂM NIVELUL UMORULUI

(Autocritică)

Nu ştiu cum sînt alţii, dar pentru mine starea dintre visare şi trezire este cea mai productivă. Gîndul scăpat de sub controlul chiţibuşar al raţiunii curge liber, liniar ori sinuos, fantezia se zbenguie şi spumegă. Apar idei fertile, cugetări originale, propuneri constructive. Nevastă-mea are impresia că mi-e lene să mă scol, dar eu, stînd tolănit cu ochii închişi, cresc în mod creator.

În dimineaţa aceea încă nu m-am trezit de-a binelea, dar mă şi gîndeam autocritic să-mi pun întrebări legate de supărătoarea rămînere în urmă a geniului nostru umoristic. „Dacă literatura rămîne în urma vieţii, — meditam — atunci satira şi umorul rămîn în urma altor genuri literare. Un poet sau prozator fără talent, — îmi trecu prin cap — ajunge critic literar. Un critic literar fără talent se aciuеşte printre satirici şi umorişti. Dar, iată, un umorist fără talent, pur şi simplu nu mai are încotro s-o apuce. Nu-i rămîne nimic mai bun de făcut decît să-şi bată joc de oameni.

Şi îşi bate joc de oameni fără milă, ocărîndu-l pe preşedintele colhozului din cauza delăsării lui în ce priveşte ridicarea nivelului artistic la mulsul vacilor, sau demascîndu-l pe directorul uzinei, care pleacă la pescuit cu maşina statului... Şi mai există o întreagă faună de umorişti, care scriu numai despre beţivi, fiind foarte buni cunoscători ai acestui domeniu. Descriu cu lux de amănunte cum cumătrul Hnat s-a dus cu o butelcuță la cumătrul Naum și cum, pînă la urmă, a ieșit o întreagă dandana. Sau cum trei cetățeni, biciuiți de un optimism debordant, au format un grup prietenesc în fața restaurantului „Gastronomul“ și cum s-au dat în petec. Se pare că la noi veselul și simpaticul bețiv a devenit personaj central al umorului.

În clipa aceea m-am trezit...

În bucătărie sfîrîia ceva. Se trezise Galea și-mi pregătea micul dejun.

O strig. Vine nemulțumită.

— Ce vrei ?

— Dragă Galea, de ce n-ai încerca și tu să scrii schițe umoristice ?

— Pentru asta m-ai chemat ?

— Pentru asta. Te întreb doar.

— Îți bați joc de mine ? N-am nici o clipă liberă. Trebuie să-ți pregătesc micul dejun, apoi piața... Apoi...

— Nu-mi arde de glume. Dar e vorba de o chestiune foarte importantă. Sper că tu mă vei contrazice că umoristica noastră rămîne în urmă ! Dar, întrebarea e, de ce ?

— Chiar, de ce ?

— De florile mărului ! Pentru că voi, femeile, ignorați total acest gen atît de îndrăgit de popor. Avem poetese. Avem redactorițe și femei-critici. Dar dă-mi măcar un nume de femeie-umorist ! Nu există ! Și mi-a venit o idee grozavă : ca să ridicăm nivelul umoristicii noastre, trebuie să organizăm o mișcare literară feminină sub deviza : „Femei, apucați-vă de satiră și umor !“ Dar cineva trebuie să fie primul, să dea exemplu personal, să dea dovadă de inițiativă. Și de ce n-ai fi tu ? !

— Îți mulțumesc pentru încredere, dar de ce crezi că tocmai noi, femeile, putem ridica umoristica noastră ceva mai sus ?

— Deoarece sînt convins de imensele și neîngrăditele posibilități creatoare ale femeilor în acest gen. Înainte de toate, fiecare femeie e un umorist înnăscut, chiar dacă de cele mai multe ori ea habar n-are de asta. Cu cît talent descoperiți voi, femeile, lipsurile soților voștri ! Cu cîtă mînie, răutate și sălbăticie îi judecați! Cît de subtil și de mușcător îi ironizați! Și atunci, de ce nu v-ați etala talentele în creația literară? În primul rînd acest fapt ar favoriza ridicarea nivelului artistic al scriitorimii noastre. Și în al doilea rînd, bărbații ar răsufla ușurați. Sînt ferm convins că femeia va înnobila umorul nostru. Ea îi va dărui acestui gen literar tocmai ce îi lipsește atît de mult acum: finețea sufletească și profunzimea analizei psihologice. Și întrecerea cu femeile pe tărîmul creației va aduce mari foloase bărbaților. La urma urmelor nouă, bărbaților, ne va fi rușine să mai facem glume ieftine și să exploatăm mereu aceeași temă: „În jurul păhărelului"

— Mi se pare că există o altă cale radicală de luptă contra umorului făcut pe marginea băuturii. Uniunea Scriitorilor trebuie să emită un ucaz prin care să se interzică folosirea temelor „turmentate".

— Vorbești serios? Așa, tam-nesam, să emiți un ucaz prohibitic în literatură? La urmări nu te gîndești? Ce vor tipări revistele umoristice? Ce va mai rămîne din planurile editoriale privind satira și umorul? Și în ce situații penibile vor ajunge umoriștii de „cinzeacă" care nu știu să scrie decît despre bețivi și păhărel? Să ajungă literatura pe mîna lor?

— Ce s-ar întîmpla dacă am face următoarea experiență sociologică: dacă am introduce moratoriul temporar asupra băuturilor alcoolice la restaurantul Uniunii Scriitorilor din Kiev? Să vezi, pînă la urmă, ce balamuc ar ieși!

— Asta-i un plan barbar! Umoriștii nu vor fi de acord. Vor spune că experimentul le subminează bazele creației. Apoi, ce se va întîmpla cînd vor afla cine-i inițiatorul acestei propuneri? Nu, trebuie să renunțăm treptat, pas cu pas la tradiția rachiului în domeniul umorului...

— Măsurile s-ar putea înfăptui pe etape. De exemplu, în prima etapă să se interzică folosirea în literatură a băuturilor tari — rachiu, samohon, coniac, rom. În etapa a doua — vinurile vechi și lichiorurile. Și în ultima etapă — vinurile seci, berea. Sau invers,să se înceapă cu berea...

— Asta-i prea de tot și-i păcat de bere! Eu n-aș interzice berea. Și, în general treaba asta-i foarte complicată.

De aceea trebuie admise și excepții. De ce să avantajăm alte genuri literare? Oare se poate imagina un roman istoric fără rachiu cu piper sau un scenariu despre războiul civil fără café-baruri pline de ofițeri albi beți criță? Nu, metoda mea e mai umană. De aceea, te întreb încă o dată: ai să scrii povestiri umoristice?

În acel moment în cameră năvăli un miros de ceva ars. Nevastă-mea se făcu palidă.

— Aoleu, cotletele!

În dimineața aceea n-am mai primit micul dejun. Poate că de asta n-a fost realizată nici pînă azi ideea de a se atrage femeile spre genul umoristic și satiric! Și-i păcat!

ZÎMBETELE

(Eseu)

Vom vorbi despre zîmbete.

E foarte bine cînd oamenii zîmbesc. Oamenii sînt fericiți pentru că zîmbesc. Sau măcar bine dispuși. Cei care simt o plăcere. Cei care simt fel de fel de emoții pozitive.

Zîmbetul este, să-i spunem, semnul mulțumirii.

Zîmbetul e folositor sănătății (și celui ce zîmbește și celor cărora le zîmbește).

Zîmbetul e folositor în viața noastră casnică de zi de zi și la locul de muncă, unde ajută la îndeplinirea sarcinilor de serviciu. Omul care știe să zîmbească trăiește ușor și rezistă mult mai ușor încercărilor vieții, decît omul zgîrcit la zîmbete. Pentru că zîmbetul este cheia cu care se descuie inimile oamenilor. El te ademenește. El, cum a spus poetul, este „steagul vaporului" ! Și, pe deasupra, zîmbetul n-are nevoie de nici un fel de cheltuieli, din care motiv e întotdeauna rentabil. Se poate zîmbi în orice anotimp al anului, în orice loc și în orice condiții.

Zîmbetul înfrumusețează chiar și fața unui om urît. Iată de ce ca să deveniți plăcut femeii (bărbatului), nu e obligatoriu să apelați la serviciile cosmeticienilor, ci e suficient să deprindeți cum se cuvine arta zîmbirii. Și treaba asta nu-i chiar atît de grea. Femeile știu bine că zîmbetul captivează. Drept care ele zîmbesc mai des decît bărbații. Ele ne încurajează și ne onorează cu zîmbetul lor.

Desigur, nu sugerăm ca oamenii să zîmbească tot timpul. Ar fi o exagerare. Despre omul care doar se preface că zîmbește (atît la nuntă cît și la înmormîntare), se poate acredita ideea că e un prost. Sau că a dat în mintea copiilor. De aici se desprinde un sfat practic : se cuvine să zîmbești atunci cînd este oportun să zîmbești și să zîmbești în concordanță cu împrejurările existente la fața locului. Căci zîmbetele sînt diverse. De structuri formale diverse și cu funcții diverse.

Să analizăm această problemă mai detaliat.

Interdependența dintre forma și conținutul zîmbetului este destul de complicată. În principiu, conținutul determină forma zîmbetului. Dar cîteodată zîmbetul îl ascunde. Și sensul zîmbetului poate fi cunoscut numai într-un context. Într-un context de împrejurări ce dau naștere zîmbetului.

Se întîmplă și așa : omul zîmbește, dar inima i se frînge. Și zîmbește el, cum se spune, numai pentru a salva aparențele. Iar acest zîmbet se numește artificial sau ipocrit.

Se întîmplă că vă zîmbește dușmanul dumneavoastră. Vă zîmbește foarte binevoitor. Acesta e un zîmbet fals.

Iată însă că teza enunțată mai sus : „Zîmbetul naște bucuria“ are nevoie de precizări. Prin zîmbet poate fi exprimată nu numai mulțumirea, bunăvoința, politețea și încurajarea, ci și pizma, desconsiderarea, condamnarea. Cu ajutorul zîmbetului pot fi mascate sentimentele. Asta denotă că zîmbetele pot fi cu semnul „plus“, precum și cu semnul „minus“.

Se spune că zîmbetul deschide sufletul omului. Dar oamenii sînt diferiți. Și fiecare om își are zîmbetul său.

Se poate susține că oamenii frumoși zîmbesc frumos, iar cei urîți zîmbesc urît.

Cînd în toamna anului 1941 hitleriștii se apropiau de Moscova ei se bucurau și, înghițindu-și saliva, zîmbeau. Ca un canibal în fața mesei de prînz... Apoi au plîns. Și cine zîmbește ultimul, zîmbește bine.

Ținem minte zîmbetul lui Gagarin. Foarte frumos, bun, deschis, tipic omului sovietic.

În seara cînd echipa de fotbal „Dinamo“ Kiev cîștigase Cupa, toți locuitorii ieșiseră în stradă și tot Kievul zîmbea. Un milion de zîmbete! Fiecare zîmbea în felul său, dar conținutul zîmbetelor era același: bucuria și mîndria.

Deci, subliniem că pe lume sînt mai multe zîmbete cu semnul „plus“ decît cu semnul „minus“, pentru că și oamenii cu semnul „plus“ sînt mai mulți.

Prin urmare, toate zîmbetele pot fi clasificate în funcție de structura și rolul lor, li se pot determina soiurile și subsoiurile, grupele și subgrupele, se pot compune scheme și tabele corespunzătoare. Dar asta e o treabă foarte anevoioasă. Într-adevăr, cîte feluri de zîmbete nu sînt! Zîmbetul fericit al mamei care-și soarbe din ochi primul ei odor și zîmbetul fetei care s-a obișnuit să placă. Zîmbetul amabil al unui om bun și educat și zîmbetul grosolan al unui mitocan incorigibil. Zîmbetul trist și atoateștiutor al unui înțelept care iartă toate găinăriile și zîmbetul de automulțumire al unui pierde-vară care se gîndește doar la bani. Zîmbetul enigmatic al Monei Lisa și zîmbetul sfios al femeii amendate de milițian pentru încălcarea legii circulației pietonilor. Zîmbetul bucuros și mirat al omului care nu demult a cîștigat la loterie un „Moskvici“ și zîmbetul zăpăcit al prostănacului lipsit de simțul umorului și care n-a înțeles ultima anecdotă auzită. Zîmbete false, dulci, amare (nu există doar sărate). Cochetînde. Rușinate. Mîndre. Indulgente. Prietenești. Batjocoritoare. Nesuferite. Triste. Înduioșătoare. Blînde. Perfide și viclene. Strîmbe. Fine. Ciulite. Sincere. Îngerești. Diabolice. Cu două fețe. Ironice și sarcastice. Sceptice. Jignitoare. Reținute. Binevoitoare.

Prostești. Încrezătoare și neîncrezătoare. Forțate. Zîmbete de bun augur. Zîmbetele profesionale ale vînzătorilor (un gen foarte rar la noi) sau candidaților la președinție și ale senatorilor (gen răspîndit în Apus) etc. Dar nu pot fi enumerate toate !

Ce cîmp larg de cercetare se deschide în fața fiecărui savant zîmbetolog !

Deci, dragă societate, trebuie să sporim numărul de zîmbete frumoase pe fiecare suflet de locuitor ! Chemarea o adresăm nu numai umoriștilor profesioniști și actorilor comici, ci și tuturor cetățenilor !

CUM TREBUIE SCRISE RECENZIILE DESPRE CĂRȚILE SATIRICE

A scrie o recenzie despre oricare carte satirică a oricărui poet sau prozator, cunoscut sau debutant, este un lucru foarte simplu și ușor, dacă vă veți însuși tehnica contemporană a montajului critic rapid, cu ajutorul accesoriilor tipizate.

Supunem mai jos atenției cititorului o garnitură de scheme bloc livrești standardizate, cu ajutorul cărora chiar și recenzentul mai puțin experimentat va învăța să monteze recenzii cu nimic mai rele decît cele care se publică în mod curent. Garnitura noastră se compune din trei grupe de montare a accesoriilor.

I. SCHEME BLOC SUBSTANTIVALE

1. Birocrații
2. Moderniștii
3. Cîrpacii
4. Risipitorii
5. Calomniatorii
6. Lingușitorii
7 Bețivii
8· Sperțarii
9. Leneșii
10. Huliganii
11. Trîntorii
12. Plătitorii de pensii alimentare
13. Palavragiii
14. Abstracționiștii
15. Farsorii

II. SCHEME BLOC VERBALE

1. A demasca
2. A lua la rost
3. A marca
4. A arde (cu fierul roșu)
5. A destitui
6. A condamna
7. A ponegri
8. A biciui
9. A socate (cu rădăcini)
10. A distruge cu focul criticii
11. A ridiculiza
12. A mătura (cu mătura cea mare)
13. A scoate (la lumină)
14. A demasca

III. SCHEME BLOC PE BAZĂ DE LOCUȚIUNI

1. Fără milă
2. Cu mînie
3. Cu hotărîre
4. Cu ascuțime
5. Cu iscusință
6. Cu sarcasm
7. Cu insistență
8. Cu talent

Accesorii de rezervă : vînătorii de conjuncturi, cheltuitorii, asigurații, braconierii, „iepurii“ troleibuzelor (pasagerii clandestini).

Observație : Restul de cuvinte necesare recenziei, recenzentul și le alege cum crede de cuviință. Dar, oricum, el trebuie neapărat să cunoască titlul cărții recenzate ; e de dorit ca să țină minte și cel puțin titlul a două-trei bucăți care au intrat în volum.

Cum se compune o recenzie cu ajutorul schemelor bloc, cititorul își va da seama din mostra de recenzie de mai jos, montată din accesorii tipice :

Cu ascuțime, cu istețime

Zilele acestea la editura „Niprul“ („Tineretului“, „Scriitorul Sovietic“...) a văzut lumina tiparului volumul cunoscutului satiric Marko Twaincenko (Bilcun, Bilous, Voskrekasenko, Iarovici, Kovinka, Makivciuk, Olinek...) sub titlul „Și rîsul și păcatul“ („Și păcatul și rîsul“), titlu ce corespunde întrutotul conținutului. În această talentată carte, talentatul satiric îi demască cu mult talent pe birocrați, îi ia la rost cu mînie pe moderniști, îi marchează cu hotărîre pe toți cîrpacii, îi biciuiește fără milă pe cei ce fac lucru de mîntuială, îi scoate pe calomniatori cu rădăcini cu tot, îi arde cu fierul roşu pe linguşitori, îi distruge cu focul criticii pe beţivi, îi mătură cu mătura cea mare pe toţi şperţarii, îi scoate la lumina zilei pe toţi leneşii, îi demască pe huligani, îi destituie pe trîntori, îi condamnă pe rău-platnicii pensiilor alimentare, îi ridiculizează pe clevetitori şi totodată, cu ascuţime şi isteţime, cu iscusinţă şi insistenţă, îşi bate joc de abstracţionişti şi farsori, risipitori şi braconieri, de asiguraţi şi de „iepurii“ troleibuzelor.

Dacă am mai adăuga în plus că volumul recenzat e ilustrat cu desene iscusite şi ascuţite, mînioase şi insistente, semnate de talentaţii pictori Hlevenko, Letvenenko şi Vaselenko (Bazilevici, Iakutovici şi Adamovici), atunci nu vom greşi afirmînd că apariţia lui constituie o adevărată sărbătoare pentru cititorul nostru.

KARATE POLEMICE

Arta polemicii critice constă în aceea ca la cea mai mică epuizare a argumentelor şi chiar a lipsei lor totale, să-l poţi pune pe adversar cu botul pe labe. Cu alte cuvinte, este vorba despre mijloacele oferite de aşa-numitele karate polemice. Dacă reuşiţi să stăpîniţi aceste mijloace, vă este asigurată victoria fie şi asupra unui adversar bine înarmat cu fapte şi logică. Ce-i drept, unii consideră că, datorită modului de abordare, karatele polemice sînt interzise. Dar există şi destui adepţi înfierbîntaţi ai acestui sport critic.

Vom vorbi, în continuare, despre cîteva dintre karatele polemice.

Modul de abordare prin suprapunere şi epitetizare negativă. Se aplică simultan. Scopul e să-l dobori pe adversar şi să-l obligi să capituleze datorită unei serii de determinări şi epitete negative aplicate fulger. De exemplu, polemizaţi cu criticul Dădincoadă în legătură cu teoria că „2 × 2 = 4“. Înainte de toate numiţi teoria lui „microteorie“ şi adăugaţi acelui cuvinţel un epitet negativ adecvat. Măcar așa : „În expunerea sa total lipsită de orice demonstrație, criticul Dădincoadă a emis o microteorie dubioasă, chipurile că 2 ×2 = 4“. Se pot, în funcție de condiții, folosi și alte epitete : „falsă“, „suspectă“, „putredă“, „la modă“, „perimată“, „de mult simplificată“ etc. Dar mi se pare că din punct de vedere psihologic epitetul „dubios“ e cel mai subtil și eficient. În el nu se ascund categorii de prisos. Și confirmă obiectivitatea dv. : pur și simplu aveți un dubiu logic dacă, într-adevăr, 2 × 2 = 4.

Și alte exemple. Criticînd pe un poet sau nuvelist, înclinat să inoveze, aplicați-i în mod adecvat catalogarea „inovatorism dubios“, „pseudoinovatorism“ sau „inovatorism în ghilimele“. În ultimul caz, combinați modurile de suprapunere cu cele de ghilimetizare, metodă destul de des folosită în polemicile critice (se poate, de exemplu, spune : „Acest teoretician în ghilimele are pretenție asupra laurilor dubioși ai autorului microteoriei la modă : „2 × 2 = 4“). În legătură cu epitetul pomenit mai sus „la modă“, în contrast cu vorbirea curentă, în polemică el este folosit exclusiv în sens negativ („femeie îmbrăcată la modă“ este bine : „poet la modă“ este rău !

Modul de abordare al „ismizării“ oponentului. Un mod de abordare prin suprapunere. Constă în aceea că dv. îi atribuiți oponentului un oarecare „ism“ sau mai bine zis cîteva „isme“. De exemplu : „De la microteoria criticului Dădincoadă „2 × 2 = 4 fac întotdeauna 4 și numai 4“ miroase a fatalism și misticism. Dacă-l „ismizați pe oponent cu noțiunea de „naturalism“, atunci merită să-i adăugați acestuia epitetele „tîrîtor“ sau „fără aripi“. Pentru „etnografism“ și „moravurism“ folosiți cuvîntul „aterizat“.

Eficacitatea modului de abordare prin „ismizare“ va fi mai mare cînd îl veți cizmiza pe oponent. Se procedează astfel : la numele oponentului sau (corespunzător cu conținutul polemicii) altei persoane, pe care dv. nu o lăudați, adăugați „cism“ (Dădincoadă + cism = dădincoadăcism). Astfel, veți crea un termen-etichetă, foarte periculos pentru adversarul dv. De exemplu : „O ilustrare expresivă, iresponsabilă de dădincoadăcism este prefața specialistului în științele literaturii Dădincoadă la «Macbeth», în care autorul se îndepărtează în mod conștient de la osîndirea principială a ladimacbethicismului".

Dar cel mai eficace este modul de detașare al oponentului. Un astfel de mod se mai numește și metoda heracliană, în cinstea eroului antic Heracles, care cu ajutorul acestei metode l-a învins pe Anteu, detașîndu-l de pămînt. Metoda constă în aceea că dv. constatați cu furie sau tristețe că oponentul dv. s-a detașat de un pămînt oarecare (de viață, realitate, istorie, practică, teorie, fapte etc). De exemplu : „Detașată de întrebările actualității se află și microteoria lui Dădincoadă : „2 × 2 = 4". Sau : „Autorul poeziei «Pe cerul nopții îngerul zbura» s-a detașat de realitatea reală întrucît zborul îngerilor în spațiul extraterestru este contrazis de numeroase fapte istorice".

Aș putea da exemple la nesfîrșit despre posibilitățile de realizare a diverselor moduri de karate polemice. Dar pentru început ajunge și cel amintit mai sus. Nădăjduiesc că modesta mea lucrare va fi de folos atît amatorilor acestui sport critic, cît și celor ce-i interzic dreptul la existență.

MARELE HAN IESE LA PENSIE

Cînd Marele Han ajunse la vîrsta senectuții, hotărî să iasă la pensie. Și convocă sfatul mandarinilor.

— Credincioșilor și viclenilor mei mandarini, zise Marele Han. Bociți ! Am hotărît să ies la pensie.

Mandarinii bociră amarnic. Și acel bocet patriotic colectiv atinse cel mai înalt nivel al conștiinței. Din care pricină nimeni nu îndrăznea să se oprească primul. Trecu o jumătate de ceas. Apoi Marele Han se uită mai atent la fețele membrilor sfatului (în acele momente bocetele atinseseră apogeul !). Și porunci :

— Ajunge ! Nu vă mai smiorcăiți ! Ștergeți-vă nasul ! Vreau să știu dacă aprobați hotărîrea mea...

— O, Mare Căruțaș al istoriei ! strigă extaziat cel mai tînăr mandarin. Orice hotărîre luată de tine e genială, iar cea care urmează e și mai genială ! Poporul te va blagoslovi.

— Uitați-vă la acest șarpe veninos pe care l-am crescut atît de neprecaut la sînul meu ! spuse Marele Han îndreptîndu-și cu mînie degetul spre mandarin. Uitați-vă cum se bucură că nu mă va mai vedea pe tron ! Să vină regele supliciilor !

După ce călăul aruncă funia de mătase pe grumazul mandarinului și îl scoase afară din sală, Marele Han grăi :

— Să uităm acest incident neplăcut ! În fața noastră stau sarcini importante. Trebuie să-mi alegeți urmașul. Ce propuneri sînt ?

Mandarinii plîngeau în hohote, dar nu răspundeau. Marele Han se întristă.

— Nimeni nu va pleca de aici pînă ce nu voi cunoaște urmașul. Hei, ce faceți ?

— Sînt viermele de sub călcîiul înțelepciunii-tale, o, tu, Dragon al adevărului ! căzu în genunchi un mandarin. Dar oare nu ne vom înșela dacă-l vom alege ca urmaș al tău pe cel a cărui înțelepciune e deasupra înțelepciunii celor prezenți ?

Groaznic și măreț, Marele Han se oglindea în oglinda mîniei sale.

— Stîrpitura asta de hienă a îndrăznit să susțină în fața mulțimii că nu sînt eu cel mai înțelept din acest sfat ? Să vină regele supliciilor... Ce propuneri mai sînt ?

— Înțelepciunea-ta ! zise aruncîndu-se în genuchi un alt mandarin. Iartă-mi lipsa de judecată, dar fie ca urmașul tău să fie cel mai prost om dintre toți robii tăi...

— Ei, potlogarule, nu ți se pare că ești cel mai prost ?

— Așa sînt, dacă asta ți-i vrerea, o, tigrule al bunătății !

— Mare șmecher ești ! zise voios Marele Han. Un șmecher atît de mare, că s-a păcălit pe el însuși. Vrea adică să convingă sfatul că domnia-mea va lăsa urme în istorie numai pe fundalul domniei unui prost de teapa lui. Numai că treaba asta se numește lezmajestate ! Să vină regele supliciilor ! Iar tu, credinciosule cîine al victoriilor mele, ce sfat îmi dai ? se adresă Marele Han căpeteniei armatei.

— O, Elefantule măreț ! răspunse căruntul feldmareșal. M-aș încumeta să fiu de acord cu gîndul tău încă neexprimat, dar profund principial, că urmașul nu trebuie să fie nici cel mai înțelept, nici cel mai prost, nici cel mai șmecher, nici cel mai tînăr, nici cel mai bătrîn, ci mandarinul cel mai devotat ție.

Marele Han zîmbi mulțumit.

— Văd că potaia credincioasă a victoriilor mele și toboșarul lungilor mele marșuri știe într-adevăr să-mi ghicească gîndurile ! Și dacă sfatul vicleniIor mandarini îl va alege ca urmaș al meu, eu nu voi avea nimic de obiectat. Cine-i pentru ? Cine-i împotrivă ? Cine se abține ? În unanimitate. Sfatul s-a terminat. Sînteți liberi.

— Dar, perfecțiune întruchipată, se auzi vocea precipitată a proaspătului ales.

— Ce-i ?

— Ai uitat să-mi ordoni cînd voi începe să-mi exercit funcțile.

— Care funcții ?

— Ca urmaș al înălțimii-tale...

— Ați auzit, domnilor, ce-a spus acest cîine viclean al trădării ? Arde de nerăbdare să-mi ocupe locul. Și nu se va liniști pînă nu mă va detrona. Să vină regele supliciilor !

În timp ce călăul îl tîra pe trădătorul infam din sala tronului, Marele Han își șterse sudoarea de pe față și zise :

— Vă rog să mă iertați, preaînalți mandarini, că vă mai rețin și că ședința noastră trebuie continuată cu aceeași demnitate... Dar, în legătură cu situația politică creată, aș propune următoarele : Unu. Urmașul ales să nu mai fie considerat ales. Doi. În locul urmașului încă neales, să fie ales alt urmaș. Trei. Ca unic urmaș legal al meu, să fiu ales tot eu. Cine-i pentru ? Cine împotrivă ? Cine se abține ? Am fost ales în unanimitate... Vă mulțumesc pentru încredere.

DOUĂ ȘEDINȚE

De data asta am hotărît să nu mai dorm : azi, la invitația consiliului științific, a vorbit un foarte stimat super teoretician despre „Normativele teoretico-tehnice ale satirei contemporane". La început l-am ascultat cu atenție și l-am invidiat sincer pe teoreticianul ieșit la pensie. Dădea impresia că e inteligent, a intuit, atins, analizat și generalizat totul. Dar încetul cu încetul am început să mă dumiresc : omul considera teoria literaturii ca pe un standard de stat cu prescripţii de fier, care recomandă cum trebuie sau nu trebuie scris.

În plus, natura nu-l înzestrase pe conferenţiar nici cu simțul valorii, nici cu cel al umorului : critica întruna operele valoroase şi le lăuda peste măsură pe cele anoste.

Mirat la culme, i-am trimis un bilețel. Conferențiarul nu întîrzie cu răspunsul.

— Sînt înrebat dacă poate fi studiat umorul neavînd simțul umorului ? Răspund cu toată autoritatea : se poate, ba chiar e necesar. În concluziile sale, criticul trebuie să se ghideze după postulatele teoretice și normele tehnice și nu după gusturi îndoielnice, care conduc la o ploconire de rob în fața talentului.

Cuvintele teoreticianului pensionar miroseau a adevăruri stătute și gînduri mucegăite, cu termenul de garanție expirat de mult, a sudoare ştiinţifică coclită, praf, naftalină și cerneală uscată. Leşinasem din cauza acestor mirosuri insuportabile...

Cînd mi-am revenit şi mi-am deschis ochii, mi-am dat seama că particip la un fel de ședință. Mirosea frumos a tămîie şi frunze de laur, iar prin aer zburau zîmbete prietenoase și cuvinte atît de amabile, încît mi-am dat seama imediat că are loc ședința comisiei de satiră și umor.

La tribună se perindau fel de fel de vorbitori, din cînd în cînd izbucneau ropote de aplauze, rîsul general se reverbera şi-i molipsea pe toți, se jucau scheciuri satirice, cîntau fanfare, cei prezenți își strîngeau afectuos mîinile și-și schimbau amabilități cu o bonomie nemaiîntîlnită, împărțindu-și frățește gloria și succesele creatoare. Ca și la alte ședințe ale comisiei de satiră și umor, în sală domnea o atmosferă plăcută, sărbătorească și stimulatoare. Toți își dădeau seama de importanța emoțiilor pozitive în procesul de creație a scriitorului. Nici un confrate nu-și spunea confratelui său de breaslă ceva jignitor. Nimeni nu-l invidia pe nimeni, nu-l considera concurent. Toți erau pe plac unul altuia și se susțineau dezinteresat unul pe altul.

Deci, ascultam cu plăcere și mulțumire cuvîntul fiecărui tovarăș. Se discuta un manuscris ce purta titlul „Din cele recenzate“ și aparținea unui tînăr scriitor satirico-umoristic a cărui primă povestire fusese publicată nu de mult în revista „Ardeiul“.

— N-aș vrea să se supere pe mine talentatul nostru debutant, — zise veteranul satirei Karabasenko Barabasenko — dar opera sa încă n-a atins culmi orbitoare. Nu e încă un Ostap Vișnea, nici Stepan Olinek, nici eu (e bine ca cei de față să nu fie pomeniți...), nici Zoșcenko... nici... nici... cum dumnezeu îi spune...

— Mark Twain ! șopti cineva.

— Așa-i ! Nici Mark Twain, nici...

— Hašek ?

— Așa-i. Nici Hašek, nici,... Bată-l norocul, i-am uitat numele...

— Gogol ?

— Just ! Nici Gogol ! Dar asta nu trebuie să-l întristeze. Dacă ne va lua pe noi drept exemple de urmat, atunci cu siguranță va ajunge și Gogol și Twain și Ilf și Petrov și Saltîkov și Șcedrin și Dumnezeu mai știe cine... (Aplauze.)

— Mi se pare că multstimatul Ivan Ivanovici n-a apreciat la justa valoare aportul creator al scrierilor tînărului nostru umorist satiric, interveni nuvelistul Konikov-Gorbunkov. Noi avem încă de pe acum ce învăța de la dînsul. De pildă, măiestria cu care își încheie schițele umoristice. Nu uitați că toate se termină cu o notă optimistă și dătătoare de viață. Ciubucarul Hapailo ajunge pe banca acuzaților, birocratul Burbonenko este retrogradat din funcția de răspundere deținută, chiulangiului Spliacika nu i se mai acordă cel de al treisprezecelea salariu, iar cîrpaciului Tiapliapcenko fata iubită îi dă papucii. Asemenea încheieri conceptual optimiste dau greutate idealurilor pozitive! Sînt o mostră de profundă meditație filozofică! Citind povestirea colegului nostru, cititorul se va convinge pentru tot restul vieții că a primi mită și a fura din avutul obștesc e un lucru rău și pedepsit de lege; sau că, vorbind din punct de vedere economic, nu-ţi dă mîna să încalci legile circulației, căci miliţienii îi amendează pe loc pe cei prinși în flagrant delict; a face ochi dulci femeilor străine e periculos pentru sănătatea bărbaţilor (și autorul demonstrează în ce constă!), iar abuzul de alcool (mai concret, e vorba de vinul „Portvain“ și rachiul „Extra“) are o influență negativă asupra stării morale și succeselor în muncă a unor cetățeni, care însă reprezintă cazuri izolate.

Drept să spun, i-am cam invidiat pe antevorbitorii mei, motiv pentru care am și cerut cuvîntul. Președintele Perciuk-Fedorciuk mă privi cu bănuială nedisimulată.

— Iuri Olexiovici, vă sare întotdeauna muștarul! Ce aveți de spus?

— Aș avea o propunere. Și anume, ca una din străzile noi să fie botezată cu numele autorului volumului satiric „Din cele recenzate“.

Chipul președintelui se mai îmbună puțin.

— Atunci, tovarăși, sînteți de acord cu propunerea făcută?

— Ar mai trebui completată! săriră în cor membrii comisiei. Sînt și alţi umoriști talentaţi...

— Just! am strigat eu. Dar de ce Oboloni-Prospekt n-ar purta numele stimatului Karabasenko-Barabasenko, bulevardul Rusanivka — numele lui Perciuk-Fedorciuk, iar piața Vidradna — numele lui Konikov-Gorbunikov? Cît despre mine, sînt ceva mai modest... Mă mulțumesc și cu o stradă oarecare...

— Vă ajunge și o ulicioară! se încruntă iar Perciuk-Fedorciuk.

— Dacă-i în centru, nu refuz. Dar, deocamdată, n-am spus totul. Îmi dați, pînă la urmă, cuvîntul?!

— Ehei, cine vă poate băga pumnul în gură?!

— Voi vorbi pe scurt despre manuscrisul pe care-l discutăm. Ce-mi place ? În primul rînd extraordinara economie de mijloace artistice ! Autorul, chiar dacă-i tînăr, folosește cu măiestrie de invidiat așa-zisele „SSS"-uri, adică Situațiile Satirice Standard. Cu ajutorul lor, cititorul își dă seama din primele rînduri ce va urma. Deci, el n-are nevoie să-și piardă vremea cu cititul operei pînă la capăt. Și asta-i încă o confirmare a prematurei măiestrii artistice a tînărului nostru confrate sărbătorit azi.

În acel moment l-am privit pe autor. Fericirea îl rușinase puțin, ochii i se roșiseră și dădea impresia că șoptește : „Dar de ce, Iuri Olexiovici... nu trebuie să mă lăudați atît de mult, Iuri Olexiovici !"

Pentru cuvîntul meu, am fost răsplătit cu aplauze atît de puternice, încît m-am trezit din somn... Conferința luase sfîrșit nu demult. Teoreticianul pensionar mulțumi pentru atenție.

COMISIA
sau
LUNEA — ZI GREA

După cum se știe, în iad ziua liberă nu e duminica, ci lunea. Dracii și păcătoșii se odihnesc luni. Dar de data asta lucrurile decurseră altfel. În noaptea de duminică spre luni sirenele iadului începură să urle. La radio fu anunțată starea excepțională, după care crainicul gîtuit de emoție, dădu citire ordinului Satanei ca toți dracii să rămînă la locurile lor de muncă și să aștepte noi ordine, iar păcătoșii să mențină liniștea și să suporte fără a crîcni toate chinurile Iadului.

Iadul duduia de atîtea vești. Uluiți, dracii se adunau grupuri-grupuri. Păcătoșii de prin cazane și tigăi șușoteau între ei și o mare emoție pusese stăpînire pe toți. Se lansau fel de fel de zvonuri fantastice. Un drac bătrîn și isteț îi asigură pe cei prezenți că savanții pămînteni au descoperit antilumea și acum au intenția să ocupe Iadul și să-i împrăștie locuitorii în cele patru zări. Această știre îi neliniști întrucîtva pe păcătoșii privilegiați care se aciuiseră prin locurile călduțe ale Iadului. Un drac lățos, șoptind în dreapta și în stînga, își expuse o părere îndrăzneață : în curînd în Iad vor avea loc schimbări politice.

— Regele întunericului, Satana, — un feudal demodat — nu mai corespunde epocii Revoluției Tehnico-Științifice. Pare-se că în locul Cneazului beznei, Dumnezeu ne va desemna un președinte. Nu-i exclus ca pentru acest post cineva să fie smuls de pe pămînt și adus aici fără voia sa...

— Ptiu, îți umblă gura ca o moară neferecată, spuse neliniștit un Aghiuță șchiop și cu coarnele frînte, făcîndu-și ochii roată. Să-i ia dracul pe toți !

Între timp, în Sala Tronului Satanei avu loc o consfătuire importantă.

— Domnilor miniștri ! se adresă Satana membrilor cabinetului Iadului. V-am convocat pentru a vă aduce la cunoștință o veste foarte neplăcută. Mi s-a înaintat o informare cifrată de la agentul nostru nr. 007 bis, aflat în cancelaria cerească, din care reiese că Dumnezeu (fie-i numele pomenit !) a primit o anonimă din Iad. Mîine, adică azi-dimineață, va sosi la noi Comisia Raiului, condusă, pare-se, de însuși Isus Hristos. Comisia are puteri excepționale. Agentul nostru a reușit să copieze textul anonimei. Iată ce scrie mizerabilul turnător :

„Doamne milostiv ! Chiar dacă sînt drac cu coarne și coadă, am avut mereu suflet de bun creștin. De aceea nu pot să tac. În Iad dracu știe ce nu se mai întîmplă ! Decădere morală ! Corupție ! Răspundere colectivă ! Satana s-a înconjurat numai de lingușitori („Vedeți, aici nu este vorba numai despre mine, ci și despre voi, domnilor miniștri !“) și, prin intermediul mafiei sale, face casă bună cu păcătoșii nepocăiți. Pentru ei, într-adevăr, viața în Iad e un adevărat rai, iar dracii cinstiți și cu frica lui Dumnezeu lîncezesc.

Pe tine însuți, Doamne, — Satana și acoliții lui te mint la tot pasul. Iată un noian de fapte concrete pentru care răspund cu propria-mi coadă.

Pentru a obține fonduri suplimentare din partea Cancelariei cerești, pe lista păcătoșilor au fost trecute o sumedenie de nume fictive, așa-zisele „suflete moarte". Administrația noastră dosește de Tine mari venituri obținute din exportul clandestin pe Pămînt de mașini infernale, cazane atomice și piei de drac. Profitînd de criza de petrol de pe Pămînt, Departamentul combustibilului din Iad face speculă cu petrolul și cărbunii repartizați de Tine pentru uzul păcătoșilor. Acum în Iad este un frig cîinesc de îngheață și dracii (nu mai vorbesc de păcătoșii săraci). Ministrul Comerțului Iadului, Kabahahi, a cheltuit banii repartizați pentru achiziționarea de noi suflete păcătoase pe tot felul de banchete și escapade amoroase cu vrăjitoare tinere și păcătoase frumoase, iar pentru a masca frauda, întocmește acte false. Ministrul Corupției, Lokhid, a cheltuit pentru mituirea businessmanilor și diverșilor oameni de stat sume fabuloase, din care el și-a primit partea leului.

Și toate astea se fac cu știința și sub oblăduirea Satanei !

Cu smerenie Te rog, Doamne, să numești o comisie de anchetă incoruptibilă, pentru verificarea și condamnarea păcatelor, strigătoare la cer, enumerate mai sus și săvîrșite de administrația Iadului.

Așteptînd mila Ta, Doamne, semnez cu pseudonim, din motive lesne de înțeles.

Un binevoitor."

Ați auzit cu toții ? întrebă Satana, terminînd de citit. Ce-i de făcut ?

— Va trebui să ne căim în mod autocritic ! fu de părere diavolul Kabahahi. Lui Dumnezeu îi place mai mult un drac pocăit decît un credincios.

— Desigur, ne vom pocăi, dar cu căința nu vom face mare brînză. Cred în mila Domnului, dar nu uita că ai și cap pe umeri ! Mai are cineva idei salvatoare ?

— Dacă am mitui pe cine trebuie... — propuse Lokhid. Chiar așa ! Cine rezistă în fața banilor ?

— E riscant... E vorba de însuși Isus Hristos și de îngeri și nu de o oarecare stîrpitură drăcească!

— Să fim înțelepți! Mai bine aducem daruri pentru mila Domnului. Contribuție benevolă pentru fondul de ajutorare al țărilor sărace. Vom jertfi și noi, dracu să-i perie, o sută de tone de gumă de mestecat. Zece mii de sutiene din piele de drac!

— Hai să încercăm. Dar asta nu-i suficient. Cred că ar fi bine să procedăm altfel: să apelăm la psihologie. Să vadă comisia de anchetă că noi ne bucurăm de venirea ei pe capul nostru. Deci, voi dispune organizarea unei întîlniri de pomină. Iadul să fie împînzit cu cruci și urări de bun-venit. Personal, am și compus textele ce trebuie scrise cu litere mari: „Nu vei păcătui, nu te vei căi! Cu noi este Domnul... Sufletul ni-l vom da Domnului Lui Dumnezeu lumînarea iar dracului colacul..." Și să nu uitați să aprinde-ți lumînările la sosirea fețelor cerești! Oare ce-ar mai trebui? Trebuie să-i învățăm grabnic pe toți dracii să-și facă cruce și să cînte „Tatăl nostru"... Domniile-voastre veți da tonul.

— Nu se poate! oftară atotputernicii diavoli.

— Cine a spus că „nu se poate"? întrebă, scrîșnind din dinți Satana. Tăceți?! Aveți grijă! M-am săturat de vorbe! Comisia Domnului va fi întîmpinată de Cabinetul de miniștri și de întreaga administrație a Iadului, împreună cu păcătoșii de vază, avîndu-l în frunte pe Iuda și pe cei aprobați de mine. Insărcinați-l pe Iuda să-l sărute pe Hristos — că tot la mai sărutat o dată... În acel moment solemn toți cei prezenți, căzuți în genunchi, vor slăvi pe Domnul și vor cînta imnele căinței noastre. Apoi va avea loc un scurt „Te Deum" și se vor organiza procesiuni pe drumurile Iadului în cinstea comisiei de anchetă, trimisă cu intenții bune. Pe urmă îi vom ului pe Hristos și pe restul sfinților la cina cea de taină...

— Și cu ce-i vom servi?

— Cu ce ne-a trimis Domnul : apă sfințită, fum de tămîie, pască, prescuri, colivă cu fiertură, mere din rai. Și, bineînțeles, cu vin bisericesc. Vinu-i vechi. N-au decît să se îmbete criță. Apoi vrăjitoarele noastre cele mai frumoase vor dansa streep-tease. Unul cum n-a văzut nici Parisul!

— Şi ce vom face dacă, totuşi, comisia va începe o verificare la sînge şi va descoperi potlogăriile noastre?

— Va trebui găsit un ţap ispăşitor. Mai bine s-o păţească un singur drac decît noi toţi. Ţap ispăşitor vei fi tu, Kabahahi...

— De ce tocmai eu? Doar toţi sîntem mînjiţi pe mîini!

— Pentru că tu eşti un ţap perfect, cu barbă şi coarne. Şi puţi ca un ţap adevărat! rîse Satana în barbă, cu un rîs diabolic.

Kabahahi zbieră ca un ţap adevărat.

— Şi acum ultimul detaliu. Ordon CII (Comitetului Informaţiilor Iadului) să-i prevină pe toţi dracii şi păcătoşii să-şi ţină gura.

Satana oftă adînc şi adăugă:

— Şi după ce comisia va părăsi Iadul, mi-l scoateţi din pămînt, din iarbă verde pe dracul turnător, care se ascunde sub pseudonimul UN BINEVOITOR.

CUM TREBUIE SĂ VORBIM LA ADUNĂRILE LITERARE

(Meditaţii teoretice şi sfaturi practice)

Se cunoaşte, îndeobşte, că dările de seamă ţinute la adunările scriitorilor sînt împărţite în două categorii: 1. Dări de seamă în care se vorbeşte despre cei ce le expun (o asemenea dare de seamă fiind bună, competentă) şi 2. Dări de seamă în care nu se vorbeşte despre cei ce le expun (această dare de seamă e stîngace, fără conţinut). E de prisos să mai spun că clasificarea de mai sus suferă de subiectivism. Şi nu e ştiinţifică.

Dîndu-ne seama despre marea însemnătate teoretică şi practică a elaborării problemei date (nu se ştie de ce, total ignorată de teoria literaturii contemporane), introducem în circuitul ştiinţific clasificarea dărilor de seamă care au la bază acceptarea conştientă a subtilei analize critice și profundei analize filozofice despre experienţa creatoare a dărilor de seamă scriitoricești pe ultimii cinci ani.

Într-adevăr, există nu două, ci trei tipuri de dări de seamă.

Tipul A. Dări de seamă în care scriitorii nu sînt numiţi.

Tipul B. Dări de seamă în care scriitorii sînt numiţi selectiv (principiul selecţiei pe sprînceană).

Tipul C. Dări de seamă în care sînt amintiţi de-a valma toţi membrii asociaţiei scriitoricești (regionale, republicane, etc).

Fiecare tip de dare de seamă are părţile ei bune şi rele.

Despre dările de seamă de tip A se spune că le lipsește concretețea, iar scriitorilor — curajul de a spune adevărul în faţă. Aceste dări de seamă sînt ascultate fără pic de interes (în acest timp „lucrează" tare bufetul și „culisele"), deoarece nimeni nu-i luat în răspăr și nimeni nu se simte jignit.

Dările de seamă de tip B, normal, provoacă o reacţie negativă (iarăși aceeași selecţie și „regrupare" etc), dar, de regulă, sînt ascultate cu multă atenţie : fiecare trage nădejde că de data asta va fi inclus și el în grupa „aleșilor".

Dările de seamă de tip B sînt de cele mai multe ori comparate cu un plicticos bilanţ contabil, iar raportorilor li se reproşează nepriceperea de a analiza, sintetiza, generaliza, teoretiza, subsuma, prognoza, trasa căi noi și de a prevede perspectivele. În schimb, dările de seamă de tip B au destui adepţi, datorită umanismului şi democratismului lor. Chiar și cel mai netalentat scriitor, auzindu-și numele citat în darea de seamă, se convinge odată în plus că şi el este o forță motrice activă a procesului literar. Aceasta îl inspiră să îmbogăţească continuu literatura maternă cu opere literare noi și de cel mai înalt nivel artistic.

Deci, dacă dv. vi se propune să întocmiți o asemenea dare de seamă, atunci apucaţi-vă de treabă numai cînd aveţi ferma convingere că sînteţi dominat de cel mai lucid realism. Trebuie să știți de la bun început că nu veți fi scutit de critici, reproșuri, admonestări sau șicane. În continuare, porpunem cîteva măsuri practice, prin care se pot reduce la minimum reacțiile negative asupra dării de seamă întocmite de dv.

Dacă ați ales darea de seamă de tip A, vă sfătuim ca la sfîrșitul ei, în limita posibilităților, să citiți cu voce tare lista tuturor membrilor asociației scriitoricești din care faceți parte. Prin aceasta, evitați de a fi etichetat drept abstracționist. Și e posibil chiar să fiți aplaudat.

Dacă ați ales darea de seamă de tip B, atunci, mai întîi de toate, pomeniți componența celor „aleși" într-un plan pozitiv, dați-le niște sfaturi dezintresate și urați-le succese tot mai mari. De exemplu : „Am pomenit mai sus de operele mustind de talent ale confratelui Ivan Ivanovici Ivanenko. Dar îmi permit să adaug că ele ar fi și geniale, dacă autorul lor ar studia mai atent viața, dacă ar pricepe cît de cît psihologia oamenilor și, înainte de a le încredința tiparului, și-ar peria mai atent manuscrisele, eliminînd vorbăria goală. Cu toții sîntem captivați de proza lui Petro Petrovici Petrenko. Drept care îi urăm din adîncul inimii să se debaraseze de teme minore, de lucrul de mîntuială și de meteahna de a se repeta la nesfîrșit"...

Nota bene. Acest sfat se dă celor mai curajoși scriitori. Orice li s-ar întîmpla în viitor, aplauzele le sînt garantate.

Dacă v-ați oprit la o dare de seamă de tip C, procedați cu precauție maximă și nu omiteți nici un nume. Țineți bine minte : dacă asociația numără o sută de scriitori, iar dv. ați citat numai nouăzeci și nouă, atunci cel de al o sutelea are tot dreptul să vă considere dușman personal. Contrar proverbului „Cina dă-i-o dușmanului", el nu vă va invita la cină, ci va protesta în fața prezidiului adunării și va trebui să vă justificați în fața adunării că, chipurile, numai din cauza dactilografei s-a produs această regretabilă eroare !

Cîteva sfaturi pentru raportori.

Nu trebuie să vorbiți prea savant, nici să dați citate în original din autori antici. Pe unii, aceasta i-ar jigni profund. Alții ar putea filozofa : „Și eu aș putea emite păreri înțelepte, dar din cauza unei modestii înnăscute, mă abțin"... Și vă vor cota drept un lăudăros.

Umorul înfrumusețează orice dare de seamă, precum mustața pe cazac. Dar, nu cumva din darea de seamă să iasă o bășcălie ! O asemenea dare de seamă va fi ascultată cu o veselie de nedescris, dar după aceea gurile rele vor spune : „Azi NN și-a dat arama pe față. A fost un bîlci, nu adunare scriitoricească. E un clovn"...

Încă un sfat : fiţi mai atenți cu ironia. Și invers : jonglaţi şi mai atent cu expresiile care pot fi răstălmăcite ca ironie. Așa, de pildă, nu demult un vorbitor l-a numit pe prozatorul NN „scriitor de talie mondială" ! Dacă treaba asta a fost ironie sau adevăr, rămîne pînă azi una din marile enigme literare.

Există apoi raportori inoculați de morbul lirismului. Ceea ce e minunat ! Totuși, fiți mai puţin darnici cu luceferii, privighetorile, rîndunelele, merișorul, trandafirii, ochiul boului, ciuboțica cucului şi altă floră și faună. Fie-vă milă de ascultător. Prea mult cimbru îi poate face rău. Datorită instinctului de conservare, auditoriul va aplauda cu mult înainte de a vă termina discursul. Și nu se va opri din aplaudat pînă nu veți coborî de la tribună.

OPINII LITERARE INTERESANTE

Știați că :

...George Sand și Marko Vovciok* purtau maxifuste încă din secolul XIX ?

...Scriitorii nu-i sufereau pe critici nici pe vremea vechilor romani ?

...A scrie pentru maturi înseamnă a scrie la fel de bine ca și pentru copii, dar ceva mai prost ?

...Shakespeare habar n-avea că-i clasic ? Și nici Homer nu știa că s-a născut și a murit înaintea erei noastre ?

---

* Marko Vovciok — scriitoare clasică ucraineană, prietenă cu George Sand.

...Același Homer, în contrast cu mulți scriitori contemporani semidocți, era analfabet?

...Marele Goethe la bătrînețe, cît și în tinerețe, nu împrumuta cu tragere de inimă bani confraților?

...Byron a fost unul dintre cei mai frumoși bărbați?

...Unele capitole din „Evghenii Oneghin“ Pușkin le scrisese încălțat în papuci de casă?

...Și Pavlo Tîcina * a fost tînăr poet?

...Critica e condica de reclamații și sugestii literare?

...Primul cal înhămat la carul criticii a fost Cain?

...Cu ajutorul aceleași mașini de scris poate fi scrisă o neghiobie sau o capodoperă?

...Mergînd pe urmele lui Tolstoi, prozatorul NN a scris un roman de dimensiunile „Anei Karenina“?

...Ivan Franko * se folosea cu deosebită măiestrie și cu un deosebit apetit la scrierea poeziilor sale atît de vocale, cît și de consoane? Învățații au numărat că în poeziile sale litera „A“ apare de 43.321 ori, iar litera „B“ de 21.475 ori?

...Conform statisticilor sociologilor, numărul poeteselor fumătoare întrece cu mult numărul bunelor gospodine?

...Poetul debutant Horeiciuk și-a cusut un halat de casă exact ca al lui Pușkin, luînd ca model cunoscutul tablou pictat de Tropinin?

...Unii scriitori contemporani se plîng că scriitorii clasici îi cam lasă fără cititori?

FRAZE ISTORICE

Împăratul a fost înfrînt. Cavaleria dușmană învălui flancurile și străpunse centrul. Și garda imperială depuse umilită armele. Gloanțele dușmane zburau prin cortul împărătesc. În cel mai apropiat port o corabie ridicase

---

* Pavlo Tîcina, Ivan Franko — scriitori clasici ucraineni.

pînzele salvatoare, pentru a-l scăpa pe împărat de un prizonierat degradant.

— E timpul, Excelența-Voastră, e timpul ! Grăbiți-vă ! Careta vă așteaptă ! intră în cort aghiotantul, alb ca varul.

— Nu mă grăbi, credinciosul meu Florian ! răspunse împăratul. Doar vezi că sînt la postul de comandă ! Și încă n-am spus ultimul cuvînt !

Ceea ce auzi aghiotantul nu era o figură de stil. Într-adevăr, împăratul se afla la post și se gîndea asupra frazei istorice cu care trebuia încheiată bătălia pierdută. Încă de pe vremea cînd era școlar, ținea bine minte că atunci cînd totul e pierdut, oamenii celebri, părăsesc scena istoriei rostind o frază memorabilă, prin care se exprimă veșnicia și istoria, și care intră în manualele școlare și dicționarele de fraze celebre. „Cu o frază celebră, — gîndea cu amărăciune împăratul — îmi voi lua revanșa morală asupra fericitului meu învingător.“

Cu o oră mai devreme, cînd balanța înșelătoare a fericirii militare abia începuse să se încline de partea dușmanului, împăratul își chemă secretarul.

— Ați găsit fraza istorică ?

— Da, Excelența-Voastră ! Am găsit o frază istorică celebră, cu care veți uimi lumea după strălucita dumneavostră victorie. Iat-o : „Am silit iar Europa să asculte uluită cruntul vuiet al vulturilor mei victorioși !“

— Dumneata nu vezi ce se întîmplă în jur ?! întrebă furios împăratul. Dă-mi o frază istorică pentru cazul cînd voi fi înfrînt !

— Excelență, nu m-ați obișnuit cu astfel de fraze ! răspunse demn secretarul și căzu la pămînt lovit drept în inimă de un glonte rătăcit.

— Iată rezultatul ușurinței și încrederii oarbe în sine ! zise împăratul. Din cauza acestui prost cinstit, va trebui să părăsesc scena istoriei tăcînd...

Și împăratul dădu ordin aghiotantului să nu permită nimănui să intre în cort, orice s-ar întîmpla. Se așeză la masă. Luă pana-i ascuțită și căzu pe gînduri. Jur-împrejur șuierau schijele, zăngănea oțelul aducător de moarte. Se auzeau țipetele disperate ale soldaților, gemetele și blestemele răniților. Împăratul nu le acorda nici o atenție. Trebuia să se grăbească, dar nu-i trecea prin cap nici o frază demnă de memoria urmașilor săi. Soldații, nemaisimțind mîna puternică a comandantului lor, se retrăgeau eroic pe întregul front, lăsînd baltă armele și munițiile. Dar, iată, mareșalul încărunțit în bătălii contraatacă în disperare. Cu ultima rezervă — cu garda imperială. Trebuia să moară frumos în luptă sau, la fel de frumos, să-i predea învingătorului săbiile. Pe cîmpul de bătaie răsuna tot mai des cuvîntul : Trădare ! Dar împăratul tot mai stătea în cort, căutînd o frază mai acătării...

În capul lui, nu se știe de ce, se învălmășeau doar frazele istorice rostite de alții. „Moare — ce mare artist !“ (Nu, asta-i rostită de Nero. Și, în definitiv, eu nici nu vreau să mor. „Dau un cal pentru un regat !“ (Toți știu că asta-i din Shakespeare.) „Am venit. Am văzut. Am învins“. (Dracu să-l ia pe lăudărosul de Caesar !). „Așa trece gloria lumii !“ (Ar fi bună, dacă aș fi spus-o eu !). „Garda moare, dar nu se predă !“ (Agiotantul șopti : „S-a predat, Excelență !“) Apoi îi trecură prin cap fel de fel de minuni : „Banii n-au miros ! Soția lui Caesar este mai presus de orice bănuială ! Parisul își merită prînzul ! Dacă muntele nu vine la Mahomed, vine Mahomed la munte ! Totul tinde spre mai bine în lumea cea mai bună !“

... Împăratul urcă tăcut în caretă abia cînd husarii dușmani năvăliră ca un puhoi în cortul lui. Și, totuși, fraza istorică încă nu fusese găsită...

— Nu fiți trist, Excelența-Voastră ! îl consolă în caretă credinciosul Florian. În exil, veți avea destul timp să vă scrieți memoriile. Veți spune acolo tot ce n-ați reușit să spuneți azi. În fond, nimeni nu știe că azi ați tăcut chitic...

Dar împăratul nu găsi nici în exil fraza demnă de analele istoriei. Poate s-a întîmlat așa din cauză că n-a avut un secretar experimentat. Sau, poate că, totuși, n-a fost un mare om de stat ? !

Cu timpul, istoricii dezlegară misterul : împăratul pierduse bătălia deoarece în momentul critic se închisese în cort și renunțase să mai conducă armata.

— Fie și-așa, ar fi spus cu acel prilej exilatul. Rezultă că o frază istorică nerostită la timp, poate hotărî soarta războiului și al dinastiei... Și cine-i vinovat de toate astea? Păi, sigur... Secretarul neprevăzător!

RECENZII ȘI RECENZENȚI

Cînd unui scriitor i se tipărește o nouă carte, el așteaptă nerăbdător să citească și prima recenzie asupra ei. Se neliniștește: cum va fi recenzia — pozitivă sau, ferească Dumnezeu, negativă? Nici o operă, fie și cea mai genială, nu este citită de autor cu atîta emoție (interes sau indignare) cum sînt citite primele ecouri asupra operei sale. El își dă seama că de obicei următoarele recenzii vor repeta aprecierile făcute în prima recenzie, mai ales dacă a fost scrisă de un critic cunoscut și a fost publicată într-o revistă cu mare priză la public.

Așa cum am constatat, scriitorilor le plac mai mult recenziile pozitive și au o atitudine vehementă față de cele negative. Un autor se poate bucura de o recenzie negativă doar într-un singur caz: cînd critica trece dinadins cu vederea peste scrierile lui, făcîndu-l să spere că tocmai o astfel de recenzie va atrage atenția cititorilor asupra lui. Îmi amintesc un astfel de caz. Un autor de romane cenușii se lăuda că a fost amintit într-un articol de însuși renumitul critic N. „Ți-ai găsit ce să te bucure! se mirau colegii. Păi, ți-a făcut romanul ferfeniță!" — „Și ce dacă?! le replica plin de sine autorul. Important e că l-a citit! „Dar situația de mai sus nu e tipică. De regulă, cu cît recenzia e mai favorabilă, cu atît sînt mai plăcute emoțiile scriitorului recenzat.

Observație. În afară de recenzii pozitive și negative, există și recenzii pozitivo-negative și negativo-pozitive. Și fiecare produce autorului emoțiile corespunzătoare.

Un fapt autentic: majoritatea absolută a recenziilor din vremurile noastre sînt pozitive. Observația e valabilă și pentru operele de categoria a treia și pentru scriitorii de mîna a treia (recenziile le scriu, de obicei, tot recenzenţi de mîna a treia). Dacă am da crezare recenziilor de acest fel, toţi scriitorii noştri ar trebui să fie dacă nu clasici în viaţă, cel puţin candidaţi demni de a face parte din echipa literară olimpică (fireşte, parnasiană).

Cum se explică fenomenul pozitivismului critic în recenzarea contemporană ? Nu încercăm să dăm un răspuns definitiv. Poate datorită faptului că în ultima vreme toţi scriitorii au atins cea mai înaltă cotă a formei lor sportivo-artistice. Poate datorită umanismului principial al recenzenţilor, care, în ultimă instanţă, şi-au dat seama că a zgîndări cu degetul critic rănile creatoare ale autorului, este un gest cumplit şi inuman. Sau, poate, criticii şi-au însuşit regula tonului plăcut : nu spune omului ceea ce el poate lua drept jignire (pentru orice scriitor, o recenzie negativă fiind o jignire personală !).

Să judecăm şi un alt aspect : conform genezei lor, recenziile se împart în recenzii comandate de redacţie, recenzii întîmplătoare, şi aşa-numite „recenzii dirijate din umbră". Cele „dirijate din umbră" se numesc recenziile scrise la cererea autorului de criticii-amici. E lesne de înţeles că toate aceste recenzii, fără excepţie, fac parte din categoria recenziilor pozitive. Pînă acum, n-a existat vreun caz ca un critic care a promis autorului să-şi exprime părerea despre opera lui să scrie ceva rău. Să-l deziluzioneze pe scriitor ar fi un lucru, pur şi simplu, nedemn de persoana lui ! Dar pentru a evita orice surprize, un scriitor experimentat se înţelege încă înaintea apariţiei cărţii sale cu prietenii săi, criticii, asupra felului cum vor suna recenziile.

Desigur, scriitorul nu va spune niciodată criticului : „Scrie despre cartea mea că e excepţională !" Criticul pricepe şi singur ce vrea scriitorul de la el...

Destul de răspîndit e, apoi, genul recenziilor pozitive — recenziile laudative (ele sînt panegirice, tămîioase, cîntate, parfumate etc.). Astfel de recenzii se scriu cel mai des despre operele scriitorilor care ocupă un loc important în literatură sau, cel puţin, în cadrul Uniunii Scriitorilor, redacţiilor, editurilor. Aceşti scriitori — le place ori nu ! — sînt sortiţi de critică să aibă parte numai de recenzii-osanale. Unii dintre tinerii scriitori îi invidiază.

Dar fără spor! Însă cum bine se știe, zahărul consumat peste măsură devine foarte dăunător pentru sănătate. Drept care, și celui mai talentat poet sau prozator, dacă ani de-a rîndul a fost tămîiat cu astfel de recenzii, i se poate atrofia musculatura creatoare. De unde și morala: în critică, e mai bine să lauzi mai puțin, decît să lauzi peste măsură.

Fiecare profesiune își are „tehnica securității" proprie. La fel și critica. Și tocmai din rațiuni ce țin de „tehnica securității", unii critici se specializează în recenzii-panegirice. Ei consideră că o astfel de specializare îi apără de traume profesionale, le garantează liniștea nervilor și sănătatea inimii. Dar, din păcate, cititorul cîrcotaș îi citește mai mult pe criticii care, luînd pana în mînă, uită cu desăvîrșire de „tehnica securității".

Și-acum să ne oprim asupra recenziilor negative. Pînă nu de mult ele au fost un gen la mare vogă în critică. În vremurile noastre acest fenomen e tot mai rar întîlnit. În special — recenzia distructivă. Cîteva cuvinte despre ultima. Ca să scrii o recenzie negativă, nu trebuie să ai în mod obligatoriu o părere rea despre opera recenzată. E suficient să ai, în principiu, o părere rea despre autor. Cîteodată autorul merită să fie blamat fără menajamente de critic, numai pentru că are neobrăzarea să scrie altfel decît scriu alții, sau are talent prea insolent, se crede prea inteligent, se înhamă la mai multe lucruri deodată etc. Și toate acestea adunate la un loc irită, pe bună dreptate, critica. Iată de ce și apar recenzii asemănătoare celor care au mai apărut la noi cu cîțiva ani în urmă în periodice despre unii dintre poeții noștri cunoscuți. În hochei, se spune că adversarul nu lovește pukul, ci pe hocheist. Acolo așa ceva e un lucru obișnuit. În schimb, în crică lovirea autorului este considerată „joc murdar". Din această cauză, judecătorul neînduplecat — opinia publică — te poate scoate afară din terenul literar și să-ți interzică să mai joci. Oare nu din cauza asta foștii maeștri recunoscuți ai recenziilor negative sau recalificat la timp, devenind critici-panegirici? Asta, după ce și-au dat seama că, din motive independente de voința lor, eroii scrierilor critice devin pînă la urmă laureați ai premiilor de stat (să fie, oare, o legitate firească?).

Demn de luat în seamă mai este și un alt gen, am spune paradoxal, de recenzie negativă. E vorba de o recenzie pozitivă scrisă de un critic cu reputație proastă. O astfel de recenzie pozitivă îl poate doar întrista pe scriitor. Iar în cercurile literare încep să circule bîrfele: „Ce-o fi cu criticul X? Pînă nu de mult îl ponegrea pe scriitorul Y, și-acum, tam-nesam, laudă noua lui operă? Oare n-o fi avînd vreun stop creator? Sau poate că între timp criticul X și scriitorul Y au devenit prieteni la cataramă? Halal colaborare!

Țin minte că nu de mult un prozator destul de cunoscut se jeluia amarnic: „Am aflat că recenzia lui X despre romanul meu zace la o revistă. Și, închipuiți-vă, e pozitivă! Cu ce-am greșit în fața acelui critic? Și ce-i de făcut acum? Eu nu mă duc la redacție să mă căciulesc să-mi publice recenzia atît de favorabilă!

Prietenii îl consolau pe bietul scriitor că nu trebuie pusă la inimă atît de ușor orice recenzie, că romanul lui într-adevăr, nu-i rău, iar recenzia în cauză ar răsufla, pare-se, că el va fi promovat undeva sus de tot... Totuși, n-au fost în stare să-l lămurească deplin.

Și nu mult după aceea a apărut recenzia. Era, într-adevăr, o recenzie pozitivă, ba scrisă și inteligent. Dar în aceași seară scriitorul, întristat la maximum, îi sună pe toți colegii și se justifică în fața lor că în toată dandanaua asta el nu are nici un amestec.

Sau, poate, atunci cînd criticii de teapa lui X scriu recenzii pozitive despre operele care merită acest lucru, este, totuși, un semn bun? Semnul timpului.

CUM SĂ-L CRITICĂM PE CONDUCĂTORUL ȘTIINȚIFIC

La etajul clădirii în care se află institutul nostru mai sînt și alte cîteva instituții științifice. Într-o zi m-am dus la unul dintre vecini, cu diverse treburi. Pe scări se foiau colaboratori cunoscuţi, fumau şi discutau aprins. Văzîndu-mă, au tăcut.

— Aveţi secrete ? i-am întrebat eu.

S-au privit semnificativ.

— Secrete, propriu-zis, nu avem, mi-a răspuns după o lungă pauză unul dintre ei. Dar există o situaţie încurcată rău de tot. Peste o jumătate de oră are loc şedința secției noastre. Trebuie să dăm „bun de tipar“ lucrării șefei noastre. Iar lucrarea, între noi fie vorba, e un rebut științific. Nu poate fi tipărită. Ce-i de făcut ? Dați-ne un sfat !

— Cum așa ? i-am întrebat cu o nedumerire prefăcută. Convingeți-o pe șefa voastră că mai trebuie lucrat serios asupra manuscrisului.

— Inutil. N-ar aduce nici o contribuție în plus, iar fundamentarea teoretică a lucrării e la pămînt. Dar despre toate astea nu îndrăznim să-i spunem deschis Alevtinei Eduardivna !

— De ce ?

— Păi, vă imaginați cît de mult se vor complica relațiile dintre oamenii sectorului nostru ? Alevtina Eduardivna se va simți jicnită și va interpreta critica noastră ca pe... mă rog... că-i săpăm autoritatea.

— Deci nu doriți să aveți conflicte ? Dar, pare-se, șefa voastră e un învățat cinstit. Ce-i drept nu-i va fi ușor. Însă nu pot să cred că se va răzbuna din cauza unei critici principiale aduse lucrării sale. Și de ce vă e frică ? Poate că nici măcar nu se va întîmpla nimic rău. Am citit undeva că de multe ori se întîmplă cîte ceva care, de fapt, nu înseamnă nimic...

— Dar dacă... atunci ce facem ? Vă dați seama de gradul de risc pe care ni-l asumăm ? În curînd Mikola trebuie să-și susțină lucrarea de aspirantură. Alevtina Eduardivna e conducătorul lui științific.

— Dar dumneata, ca doctor în științe, ce ai de pierdut ? Dar alții ?

— La următoarea ședință a secției va fi discutată monografia mea...

— Deci, constat că toți sînteți niște fricoși și neprincipiali !

— Dumneavoastră, Iuri Olexiovici, vă vine ușor să fiți principial ! Sînteți un om străin de cauză, iar noi trebuie să colaborăm cu șefa !

— Ne pare rău de secție, interveni un alt colaborator. Eu, de exemplu, mi-aș exprima deschis părerea despre lucrarea șefei, dacă asta mi-ar aduce vreun folos concret. Și-apoi, tot Alevtina Eduardivna va avea cîștig de cauză în orice situație. Avem o experiență tristă. Avem antecedente. Și de ce să ne stricăm relațiile ?

— Mai există încă o circumstanță de care dumneavoastră, Iuri Olexiovici, n-ați ținut cont. Alevtina Eduardivna nu poate fi traumatizată. Ea, cum-necum, e femeie și încă destul de vîrstnică...

— Bunică ! strigară în cor cei prezenți.

— Da, bunică ! Stă prost cu sistemul nervos. Scleroză Hipertonie. Dar știți cît de greu suportă critica femeile de vîrsta ei ? Că nu au obrazul atît de gros ca noi, bărbații ! Și ce se întîmplă dacă după discutarea lucrării ea va face o criză de hipertonie ? Cine va fi vinovat ? Noi !

— Mă predau ! am ridicat mîinile în sus. Nu știu cum m-aș comporta în locul vostru. Și, totuși, ce-i de făcut ? Rezultă că nu se poate nici critica, dar nici tăcea. A critica înseamnă a strica atmosfera din cadrul secției și a periclita sănătatea șefei. A nu critica, înseamnă că merge la tipar o lucrare ca vai de ea. V-am înțeles corect ?

— Corect, fură toți de aceeași părere.

— Dar cu oportunismul vostru îi veți face bunicii voastre științifice un serviciu discutabil. Manuscrisul va fi tipărit. Și atunci, inevitabil, vor apărea recenzii negative. Și ele o vor traumatiza mai mult decît orice critică adusă în cadrul secției !

— Sînt sigur că nu se va ajunge la recenzii negative. Mai devreme sau mai tîrziu manuscrisul va fi scărmănat înainte de apariție ca lumea. La consiliul științific sau la editură. Dar asta s-o facă unul căruia îi dă mîna, nu noi !

— Și ce veți discuta în cadrul ședinței ?

— Activitatea șefei, desigur ! Adineauri ne-am schimbat impresiile și pare că ne-am înțeles. Vom critica doar anumite mărunțișuri. Cum s-ar spune, vom bate apa-n piuă. Eu voi vorbi cam așa : „Pentru această lucrare capitală s-a depus un volum de muncă foarte mare și ea merită aprecierea noastră binemeritată. Incontestabil, nivelul științific al lucrării discutate aici este pe măsura binecunoscutei calificări a autorului ei. În schimb, această valoroasă lucrare va deveni mult mai valoroasă și mult mai științifică dacă stimabilul nostru autor va îndrepta cîteva greșeli elementare care s-au oploșit printre rînduri, dar total nesemnificative și, desigur netipice — ele neștirbind cu nimic aprecierea făcută mai sus". Și așa mai departe. La institutul dumneavoastră nu se critică tot așa ?

Am tăcut chitic.

OAMENII BUNI ȘI POTLOGARII

Sînt ferm convins că toți potlogarii sînt proști. Ei nu pricep adevărul gol-goluț că e mult mai înțelept, liniștit și ușor să trăiești demn și cu conștiința nepătată, decît să faci mîrșăvii. Cît de mult s-ar masca potlogarul, mai devreme sau mai tîrziu (din păcate, de obicei mai tîrziu) toți oamenii se conving cine este el. Deci, potlogarul nu are dușman mai mare decît pe sine însuși. Potlogarul își sapă singur groapa și, inevitabil, cade în ea.

Dar, să fim înțeleși, e vorba nu de cei ce încalcă codul penal. Nici vorbă de așa ceva. În privința lor, totul e clar. Ci e vorba de cei ce stau cam prost cu morala, mai bine zis de cei cu moravuri ușoare. De cei ce încalcă codul moral al vieții noastre. Pe un astfel de amoral sau, altfel spus, intrigant, carierist sau mitocan, nu-l așteaptă banca acuzării. Îl amenință doar rușinea și oprobriul public. Ei nu știu de rușine și scuipă în ochii rușinii. Iar pentru ei oprobriul public ar fi doar un mic risc profesional. În plus, un potlogar experimentat are talentul și putința ca după fiecare fiasco suferit să iasă iarăși și iarăși teafăr la suprafață (i se potrivește foarte bine termenul maritim „imunitate la înec"). Și tocmai această imunitate la înec îi crează celui slab de înger iluzia că orice nelegiuire săvîrșită de el rămîne nepedepsită. O asemenea lepădătură, convingîndu-se că i se cuvine totul, se obrăzniceşte atît de mult, încît pînă la urmă își dă singură arma pe față şi se demască singură. Și oamenii se întreabă unii pe alții nedumeriți : „Cum de nu ne-am dat seama mai devreme că potlogarul ăsta e un potlogar ?"

Se spune că șiretenia este mintea proștilor. Oamenii cu conștiința pătată, chiar de-s proști, sînt șireți. Tocmai din acest motiv, unii dintre ei iau de la viață ceea ce le e interzis de lege. Și nu numai asta. Mai profită și oamenii buni, dar naivi. De așa-zișii umaniști în ghilimele. Văzînd largheţea lor sufletească, amoralii își fac de cap. Citiți foiletoane ? Cred că a-ți sesizat că atunci cînd este vorba de nevoile unui oarecare vîntură-lume, neapărat sînt amintite (cu nume şi prenume) și sufletele caritabile care-l ajută cu ochii închiși.

Există și printre învăţaţi destui potlogari. Şi, nu ştie de ce, sînt chiar mai mulţi ca în alte categorii.

Un om de știință bun și tipic este, conform observațiilor mele, un om stimabil, de o vîrstă venerabilă, şi care deține un post important (șef de catedră, conducătorul unui laborator, profesor) și, deci, are o influență hotărîtoare în cercurile respective. Iată de ce un terchea-berchea, vrînd să ocupe un loc călduț și cît mai comod, își caută un patron-tutore în persoana unui om bun și de o autoritate nedezminţită. Așa ceva e de înțeles.

Dar e mult mai greu de înțeles de ce oamenii buni îi susțin pe potlogari. Poate pentru că sînt prea încrezători, prea sentimentali și se înduioșează prea ușor ? Sau poate pentru că renumele binefăcătorului îi ajută pe potlogari să devină profitori, ştiind că tuturora le place să protejeze, să patroneze, să se îngrijească, să facă bine, să-și arate compasiunea...

Bunătatea, de obicei, e o însuşire aleasă. Desigur, cea mai frumoasă însușire a unui om adevărat. Dar o astfel de bunătate (iertaţi-mi expresia !) e oarbă !

Căci tocmai din cauza slăbiciunilor oamenilor buni se mai susțin dizertații copiate cuvînt cu cuvînt după alte lucrări, iar cercetătorii științifici se înmulțesc ca ciupercile după ploaie pe metrul pătrat... Și oare nu din cauza bunătății, unele institute sînt lipsite de dreptul de a acorda grade științifice?

Întrebați-l pe omul de știință bun, de ce a luat sub înaltu-i patronaj pe un om lipsit de har și de o reputație morală mai mult decît dubioasă.

— Ce să-i faci, — își desfăcu mîinile un astfel de om bun cînd l-am întrebat — sînt un umanist incorigibil! Mă străduiesc să fac oamenilor numai bine. Oare nu e bine? Vreau să-l ajut și pe Ixenko. Și el e un om. De asta l-am și luat la catedra mea, se lăudă omul bun cu bunătatea sa.

— Dar n-ați auzit că Ixenko e un intrigant și carierist?

— Da, da, am auzit ceva. Nu știu de ce, dar la noi nu-l iubește nimeni. Pare-se că, într-adevăr, l-a nemulțumit cîndva pe cineva. Băiatu-l încă-i tînăr, se aprinde ușor. Putea să se și înșele. Dar de oameni trebuie să ne fie milă. Trebuie susținuți. Poate că va deveni și el om...

— De potlogar să ne fie milă, dar de știință? Ce fel de cercetător științific poate fi un nătărău? Și dumneavoastră îl ajutați să-și susțină dizertația!

— Nu, nu, nu vorbiți așa! Oamenii nu pot fi priviți numai de sus. El, poate, nu culege stele de pe cer, dar e totuși un om merituos. Și deși dizertația lui nu conține idei noi, vă pot asigura că nu conține nici greșeli metodologice. Am redactat-o eu însumi și multe pagini le-am rescris. Și am verificat atent citatele. Dar asta nu trebuie să vă neliniștească...

Omul bun se emoționă de propria-i bunătate și ochii i se umeziră de lacrimi.

Pe vremuri era mult mai ușor să susții o dizertație decît azi. Și nu peste mult timp Ixenko și-a obținut „gradația", sau cum se mai spune: „Jumătate de oră te faci de basm și ești candidat în științe"... După care băiatul s-a dezlănțuit. A țesut fel de fel de intrigi și l-a trimis la pensie pe binefăcătorul său. Și i-a ocupat locul. Dar n-a trecut nici măcar un an și a fost obligat să părăsească institutul. Și încă cu tinichea de coadă: „Descompus moral. Abuz de funcție". A avut o istorioară mondenă cu o studentă... Cîțiva ani nu s-a mai auzit nimic de el. Apoi iar a ieșit la suprafață. Azi colaborează la reviste. Publică articole pe teme morale. Ne învață cum trebuie să trăim. Condamnă cu vehemență încălcarea normelor etice.

Iar omul bun?

Săptămîna trecută l-am întîlnit la adunarea Uniunii Scriitorilor.

— Ce mai faceți? îl întreb.

— Ca pensionarii, îmi răspunde. Mă ocup de educarea nepoțicăi. Am cumpărat televizor în culori. Și editurile îmi comandă fel de fel de recenzii. Mulțumită lor, nu mă plictisesc.

— De Ixenko vă mai amintiți?

— Cum să nu! Și, credeți-mă, nu-i port pică. Poate, într-adevăr, atunci trebuia să las locul unui tînăr, mai știi?! Dar, oricum, s-a făcut om. Ați citit ce articole scrie? Doar v-am spus... Și nu mă uită — îmi trimite felicitări de sărbători. Ba, imaginați-vă, nu demult s-a abătut pe la mine.

— ?!

— Da, da! Aflați că acum își pregătește teza de doctorat. Mi-a spus că ar fi o mare cinste pentru el dacă aș accepta să-i fiu oponent.

— Și... ați fost de acord?

— N-am putut să-l refuz. Slăbiciunea mea — sînt un om bun.

M-am întristat.

Ah, acești oameni buni!

ÎNVĂȚĂTURI DESPRE CEARTĂ

(Minitratat)

Istoria și sociologia certei. Cearta este una dintre trăsăturile care-l deosebesc pe om de animal. Nici un animal — de la amoeba unicelulară pînă la maimuță — nu se ceartă. Cearta s-a născut în zorii omenirii, în epoca matriarhatului, în mediul bărbătesc. Cu ajutorul certei, bărbații luptau din greu împotriva hegemoniei sociale a femeilor și astfel și-au consolidat superioritatea morală asupra femeilor (așa-numita ceartă matriarhală). Unele forme de ceartă matriarhală s-au perpetuat pînă în zilele noastre, păstrate în mediul bărbătesc, și au un pronunțat caracter atavic.

Pe parcursul istoriei omenirii, s-au folosit de ceartă fel de fel de clase și pături sociale, în concordanță cu interesele și necesitățile lor sociale.

Diferențierea socială prerevoluționară a societății și-a lăsat amprenta și asupra certurilor din acele vremuri. Protodiaconii se certau altfel decît vînzătorii din primele bresle, iar cizmarii altfel decît plutonierii. Cei mai mari certăreți din rîndul bărbaților erau considerați birjarii (iar printre căruțași — căruțașii din Odessa), iar printre femei — precupețele din piața Bessarabka.

În vremurile noastre căruțașii au dispărut de pe scena istoriei, iar majoritatea precupețelor au absolvit școala medie și nu se mai învrednicesc să dețină locuri fruntașe în arta certei. Pentru titlul de campion la ceartă, azi nu mai concurează profesiunile și păturile sociale, ci doar anumiți indivizi — amatori ai acestui sport popular.

Estetica certei. Sînt bine cunoscute înaltele calități artistico-estetice ale exprimării răstite. Bogăția metaforică și fonetică a certei este seducătoare și impresionantă. De-a lungul veacurilor, din comoara lingvistică creatorii de certuri memorabile au cules, adunat și șlefuit cu migală de bijutier numai cuvintele perfecte din punct de vedere artistic, expresive, pline de conținut și tensiune explozivă.

Natura estetică a certei este dublă. Pe de o parte, cearta are un caracter de improvizație. Pe de altă parte, gravitează în jurul unor formule cunoscute și a unor structuri umane certărețe. Pe de o parte ea scoate la iveală particularitățile individuale fără seamăn ale talentului certărețului. Pe de altă parte, fiecare act creator al certei, prin rădăcinile sale, atinge tradițiile folclorice multimilenare. Căci cearta e o sinteză fertilă între tradiție şi inovatorism, între creaţia individuală şi folclor.

După structura sa, cearta se împarte în cearta de un singur etaj și multietajată. După trăsăturile semantice, există trei grupe principale de formule-ceartă : 1. De trimitere („du-te dracului !“) ; 2. De dorință („să te ia dracu !“) ; 3. De determinare („Tîmpitul !“, „Blegul !“ etc.).

Rostul certei în etapa actuală. Trebuie combătută în mod hotărît părerea acreditată că, chipurile, orice ceartă e dăunătoare. Futurologii nu au nici dreptate, nici suficiente argumente cînd susțin că odată cu dezvoltarea culturii, în genere, cearta va dispărea complet.

Din punct de vedere medical, psihologii și neuropatologii dovedesc că cearta este un important factor antistress în viața omului. Cearta permite descărcarea psihică a emoţiilor negative, nu permite frînarea lor artificială — lucru nociv pentru sănătate. După părerea specialiştilor, formele verbale ale descărcării psihice au anumite avantaje asupra celor fizice (lovirea adversarului, spargerea veselei etc), treabă valabilă și pentru emoţiile pozitive, supraîncărcarea cărora poate duce la urmări nefaste.

Dar cearta e folositoare nu numai pentru că anulează tensiunea psihică prin crearea unui contrast moral adecvat. În ceartă se reflectă și atitudinea activă a omului față de viață, dezacordul lui cu ceea ce el consideră că e negativ și și-a trăit traiul. Cearta este sora bună a criticii și satirei !

La urma urmelor, așa cum ştim dintr-un paragraf precedent, cearta îi dă omului o deosebită satisfacție estetică.

Se înțelege, este vorba de cearta culturală. Cearta brutală, negativă, jignitoare (aici sîntem de acord cu futurologii !) iese fără doar și poate din uz și nu mai are nici un viitor. După părerea noastră, viitorul aparține certurilor pozitive !

AM ÎNTINERIT

În noaptea aceea s-a întîmplat ceva în atmosferă, căci n-am putut adormi deloc. Drept care a doua zi m-am dus la ședința consiliului științific cu gîndul să dorm puțin. Dar încă din coridor am observat ceva curios : că toți mă privesc într-un fel aparte. Însă n-am dat nici o importanță faptului. Mi-am găsit un loc liber într-un colț al sălii. M-am ascuns în spatele altora. Am închis ochii. Și în clipa aceea am auzit niște șușoteli. Se vorbea despre mine. M-am uitat în jur. L-am zărit pe Lionea Kovalenko. Mă privea insistent, parcă vrînd să-mi studieze fizionomia. Văzînd că nu dorm, m-a întrebat :

— Ce-i cu tine, Iuri ?

— Ce vrei să fie ?

— Arăți cam ciudat. Parcă ai întinerit cu zece-cinsprezece ani. Nu cumva te-ai îndrăgostit ?

— Așa-i, așa-i, Iuri Olexiovici, interveni și alt coleg. Ați întinerit cu adevărat. Vă tratați la institutul de gerontologie ?

— Secret ! le-am răspuns, neînțelegînd despre ce este vorba. Am sărit de pe scaun ca ars și m-am dus glonț la toaletă, să mă privesc în oglindă. Și m-am convins : într-adevăr, întinerisem. Mi-au dispărut zbîrciturile de pe față și părul nins. Tulburat, m-am întors acasă. Tot restul zilei mi l-am pierdut în fața oglinzii. Mi se părea că întineresc văzînd cu ochii și asta mă bucura.

Au trecut cîteva săptămîni. Aproape că nu mai călcam pe la institut. De dimineața pînă seara urmăream schimbările intervenite în starea mea fizică. Și consemnam totul. Credeam că sînt importante pentru știință. Întineream cu fiecare zi ce trecea. Citeam deja fără ochelari. Uitasem de tensiunea ridicată. Dormeam buștean. Mă sculam atît de vesel, încît mă apuca fluieratul. Soția nu-mi spunea nimic și doar mă privea cu reproș : hodorog bătrîn și uite cum se comportă... nu i-ar fi rușine... măcar în fața băiatului...

Într-o dimineață m-am studiat iar în oglindă. Din oglindă mă privea un zdrahon de 25 de ani. De data asta nu m-am mai bucurat. Mă gîndeam : doamne, ce-o să fie mai departe ?

M-am dus la policlinică. Să mă consulte un terapeut.

— M-am îmbolnăvit destul de periculos de boala întineririi, i-am spus tulburat doctorului.

I-am povestit ce se întîmplă cu mine. I-am arătat observațiile mele scrupulos notate pe hîrtie. Doctorul nu m-a crezut. Ca să mă liniștească, dădu dispoziție să mi se facă o electrocardiogramă. Și o compară cu cea anterioară. A rămas uluit.

— Așa ceva mi se întîmplă pentru prima dată. Se pare că, într-adevăr, ați întinerit. Aveți o inimă de cosmonaut. Nu aveți de ce să fiți îngrijorat, sînteți absolut sănătos.

— Doctore, dar asta-i o întinerire patologică !

— Dacă ținem seama de datele concrete pe care le avem la îndemînă, procesul care are loc în organismul dumneavoastră nu are un caracter patologic. Deci, adresați-vă neuropatologului.

— Dar, doctore, hai să judecăm logic. Dacă într-o lună am întinerit cu treizeci de ani și dacă acest proces va continua în ritm susținut, ca pînă acum, înseamnă că în curînd voi ajunge copil. Și pe urmă ? Ce-o să ajung ? Embrion ?

— Sper că într-o anumită perioadă critică procesul de întinerire va înceta. Și veți începe iar să îmbătrîniți. Vă imaginați ce fericire — să-ți trăiești viața a doua oară, ținînd cont de experiența existenței anterioare ? Fiecare om își dorește uneori așa ceva : „Ah, dacă aș începe viața de la început !" În fond, ați făcut multe greșeli în viață ? Sau, sînteți total mulțumit de soarta dumneavoastră ?

Am căzut pe gînduri. Desigur, în viață am făcut greșeli cu toptanul și, totuși, în viață m-am realizat. Am soție, prieteni, o profesiune îndrăgită... Și oare am neapărată nevoie de o nouă viață ? Și cine-mi garantează că ea va fi mai bună ?

— Doctore, nu vreau să-mi dublez viața. Riscul este prea mare. Și nu mai vreau să întineresc. Gîndiți-vă la situația mea. Am familie, serviciu. Băiatul se rușinează cu mine în lume, căci pe el îl iau drept tatăl meu. Nu mai vorbesc despre soție... Şi cine va admite să ții un copil pe post de cercetător ştiinţific principal?

— În cazul dumneavoastră medicina e neputincioasă, își desfăcu doctorul mîinile. Noi nu sîntem dumnezei!

M-am întors acasă întristat. Mai departe, totul s-a desfășurat ca într-un vis. Întineream catastrofal de repede. Se întîmpla ceva ciudat cu psihicul meu. În mine clocotea și încerca să se reverse o energie tinerească inepuizabilă. Am devenit impertinent și în stare de orice. Vroiam să iubesc cît mai multe femei, dar cîte și mai cîte nu vroiam să fac! Vroiam să scriu ceva genial, sau să-i mut cuiva mutra din loc. M-am împrietenit cu cîțiva aspiranți veseli foc. Împreună cu ei, studiam asiduu geografia tuturor refugiilor Kievlene şi o dată era gata-gata să nimeresc la lăcaşul de trezire al beţivilor. Observasem că fetele mă privesc cu jind. De, mai e vorbă, e atît de tînăr și deja doctor în ştiinţe! Mă întorceam acasă tîrziu. O dată m-am trezit dimineața într-un pat străin. Alături de mine stătea tolănită o bruneţică necunoscută. Îmi tot explica de zor că noi doi ne aflăm la casa de creație de la Irpin, că o cheamă Raia și că ieri în fața unor martori am promis solemn s-o iau de soție... Nevestei i-am spus că am fost la o onomastică de pe strada Oboloni și că autobuzele n-au circulat... Și mai țin minte ceva: la restaurantul scriitorilor „Enei" i-am interzis să se așeze la masa mea unui critic care cîndva îmi „forfecase" un manuscris. „Dacă te așezi, te lichidez, nemernicule", l-am prevenit prieteneşte. Criticul s-a speriat — și dus a fost. Şi din această întîmplare am tras o concluzie folositoare: trebuie să mă înscriu la secția de box, căci asta îmi va ușura mult viaţa literară. Din cauza aspectului meu de imberb, aveam fel de fel de neplăceri. Mă enervam în troleibuze, pentru că nimeni nu-mi ceda locul. Scoteam buletinul de identitate: „Poftim, sînt născut în anul 1916!" Pasagerii rîdeau în hohote: „Ia te uită, ce neobrăzat! Ne vîră sub nas buletinul lui taică-său!"

La institut, cînd am fost însărcinat să vorbesc în cadrul ședinței consiliului științific, am scris conferința într-o singură noapte. Mă așteptam la un triumf. Dar n-a fost așa.

— Nu-l mai recunosc pe Iuri Olexiovici, spusese Mihailo Trohimovici. S-ar părea că-i un literat cu experiență, dar conferința lui m-a dezamăgit profund. Pe de o parte, există niște semne palide de originalitate. Parcă a fost scrisă de un aspirant infatuat din anul întîi de studiu. Dar, pe de altă parte, sînt prezentate niște mostre stereotipice de prin anii 1930 ca ultimul răcnet al științei. Poate că ne-ați citit referatul de aspirantură, Iuri Olexiovici ?

M-am justificat spunînd că lucrurile noi te obligă să le uiți pe cele vechi.

Directorul m-a sancționat pentru neîndeplinirea conștiincioasă a sarcinilor de serviciu. M-am trezit de ciudă. Şi am alergat imediat la toaletă. În oglindă, mă întîmpină fizionomia unui om trecut și cu părul alb. Am simțit o ușurare, dar în același timp și o deziluzie cumplită...

Și nici pînă azi nu știu dacă să mă bucur sau nu că toată tărășenia asta a fost doar un vis.

SÎNT MONUMENT
sau
TRAGEDIA NEPUTINŢEI

Pare-se că am reușit să-mi formez reflexul condiționat de a adormi la ședințele consiliului științific, dovadă că și azi, îndată ce a început ședința, m-am cufundat brusc într-un somn adînc, însă destul de agitat.

Prin urmare, visez că m-am cocoțat pe un piedestal înalt de fontă. Şi am impresia că și eu sînt turnat din fontă : văd totul, aud totul, înțeleg totul, dar nu pot să mă mișc din loc. Sînt neclintit ca un monument.

Privesc în jur. Recunosc peisajul colinei Volodemirsk : aleile, gorganele iar ceva mai în depărtare curge albastru Niprul și pădurile seculare visează. La picioarele mele se află un grup gălăgios. Sînt excursioniști. Turiști. Ascult ce le spune energica lor ghidă. Cuvintele ei mă fac să pălesc.

— Tovarăși, în fața noastră se află un exemplar de sculptură monumentală din secolul trecut, monumentul cneazului Vladimir. Fotografiați-vă repede și poftiți să mergem mai departe. Mai trebuie să vă fotografiați lîngă clopotnița Lavrei, în fața bisericii Sf. Sofia, Universității, Operei...

— Dar credeți că vom mai apuca să ajungem și la magazinul universal ? se neliniștiră turiștii.

Așadar ! Rezultă că acum sînt monumentul lui Vladimir ! Dar de ce, așa, hodoronc-tronc, monument ? Din ce cauză ? Întîmplarea nu mă aranjează deloc. Peste puțin timp va începe ședința consiliului științific, iar diseară am întîlnire cu femeia iubită. Mă forțez să sar de pe piedestal. Încercări zadarnice. Sînt din fontă. Nu mă clintesc din loc nici măcar cu un singur milimetru...

Încerc să mă liniștesc, să mă concentrez și să judec la rece situația în care mă aflu. Ce-i de făcut ?

A fi monument e cam incomod. Soarele arde de parcă l-a năimit cineva. Pe cer nu-i nici un norișor. Din cauza căldurii, mor de sete. Și-mi vuiește capul. Muștele îmi intră în gură și urechi. Păianjenul își țese de zor pînza între nasul și gura mea. Pe cap și pe umeri mi se așază un stol de porumbei neobrăzați. Și ceva umed și cald îmi picură de pe față, se prelinge, gîdilîndu-mă, de pe frunte, îmi orbește ochiul stîng... Furnicile îmi aleargă pe tot corpul. Și nu pot nici măcar să mă șterg. Vreau să țip, dar nu pot deschide gura. Plînge — dacă poți ! Și ce va fi mai departe ? Cine mă va salva ? Dacă nu mă întorc devreme acasă, nevastă-mea, lucru normal, va suna la miliție, iar miliția — ea nu știe prea multe — mă va căuta și în gaură de șarpe. Dar cine se va dumiri că monumentul lui Vladimir sînt eu ? Și chiar dacă cineva se va dumiri pînă la urmă, ce se va întîmpla ? Știința contemporană, după cum se știe, încă nu este în stare să învie monumente. Se întîmplă invers și anume cînd omul, în timpul vieții, măcar în închipuirea sa, se consideră monument. Scriitorilor li se întîmplă așa ceva destul de des.

Ce-i drept, se cunoaște exemplul lui Pygmalion, care a înviat statuia Galateii și apoi s-a căsătorit cu ea. Dar așa ceva se întîmpla în negura vremurilor și nici un document nu atestă acest lucru...

Căldura mă face să moțăi. Am dormit mult, căci la ora cînd m-am trezit se înserase. Pe cer se zărea luna palidă. Pe aleile pustii și abia luminate de felinare se plimbau perechi solitare. Mă uit la ei cu invidie.

Dar, iată, o pereche se așează pe scările piedestalului. Se sărută. Mie nu-mi acordă nici o atenție.

Nu-mi vine să-mi cred ochilor... E tocmai femeia pe care o iubesc ! Cu care m-am înțeles să mă întîlnesc aici, lîngă monumentul lui Vladimir. Iată cine-mi este dumneaei ! Acum îl recunosc și pe el. Vechiul meu prieten ! Sîntem nedespărțiți ca două picături de apă... Halal prieten ! Și oare cu ce a ademenit-o ? Și ce a găsit ea la un om banal și cu o mentalitate ordinară ? Este o figură ștearsă, seamănă leit cu Dobcinski... Și, în plus, e căsătorit. Fiica lui termină anul acesta școala. Vai ce tip amoral ! Cum văd, s-a molipsit de la mine și a mințit-o pe nevastă-sa că după amiază se duce la bibliotecă... Iar tu, iubita mea, chip de înger, ești la fel de ticăloasă ca și restul femeilor ! Dar lasă că-ți arăt eu ție, prietene ! Sar de pe piedestal și ne socotim noi. Ca între bărbați... Ai să vezi îndată stele verzi ! Ce-am să fac cu tine ? Am să-ți mut fălcile ? Nu, în cazul de față așa ceva nu-i o metodă. Dar de ce, propriu-zis, nu-i o metodă ? Să vadă ea cum te voi umili !

Disperat, încerc iar să sar de pe piedestal. Parcă m-am mișcat puțintel de pe loc... Nu, doar mi s-a năzărit. Sînt chinurile neputinței. Sînt insuportabile.

Și deodată aud un rîs zgomotos și un cîntec lălăit. Infidela mea și fostul prieten sînt înconjurați de niște băieți lățoși.

„Dă-ne o rublă !“ îi cere poruncitor unul dintre ei rivalului meu. Amicul meu scoate fără să crîcnească portofelul din buzunar și i-l dă curajosului lățos. Lepădătura i-l smulge din mînă și îl bagă fără grabă în buzunar. Îi mulțumește. Chicotește. Exprietenul meu o ia la sănătoasa și aleargă ca un bezmetic prin tot parcul. Mă bucur ca un sadic. Asta da cavaler ! Dar mă bucur prea devreme. Femeia pe care eu, cu toată purtarea ei, o iubesc, se află încolţită de huligani din toate părţile. Încearcă să scape. Derbedeii o înşfacă de mîini, îi astupă gura. Cine o va salva dacă nu o salvez eu ? Îmi încordez toate puterile, vreau să-mi scot picioarele din blestematul de piedestal. Încă o sforțare, încă... O, chinuri ale neputinței ! Se aude un ţipăt disperat : „Uite, se mişcă, se mişcă !“ Unul dintre huligani mă îmboldește cu degetul. Alţii, descumpăniți, privesc în sus. Profitînd de ocazie, femeia fuge. Se aude fluierul milițianului. Huliganii dispar în tufiş.

Şi iar se lasă liniștea. Iar rămîn singur-singurel pe piedestal. Îmi vine să cred că, într-adevăr, m-am mișcat din loc. Tocmai asta i-a speriat pe huligani. Deci, nu există nici o speranţă de salvare. Şi noile mele încercări de a coborî de pe piedestal rămîn fără nici un rezultat. Oare voi rămîne aici mult şi bine ? Hotărăsc să dorm, iar dimineața voi încerca să fac ceva. Mă trezesc niște voci stridente. Un grup de tineri discută înfocat și se așază pe scările piedestalului meu. La lumina felinarelor, îi recunosc pe cîțiva tineri poeți lirici, al căror nume îl trec sub tăcere. Ascult cu atenție discuțiile lor : care mai de care bîrfește pe cîte un scriitor !

Apoi toţi încep să citească poezii. Fiecare citeşte din propriile poezii. Cu rîndul. Şi asta e un nou chin ! Un chin pe care nu am cum să-l evit ! Poeziile sînt niște însăilări jalnice. Imitaţii sentimentale. Nişte gînduri de două copeici, rimate. Şi lor le plac ! Ce-i drept, observ că fiecare se ascultă doar pe sine. Restul, așteaptă cu nerăbdare ca unul să-și închidă gura şi să-și deschidă altul.

Se apropie milițianul. Ascultă tăcut cîteva minute, dă din cap și, fără a le spune nimic, își vede mai departe de drum. Dar eu nu pot pleca, nici nu-mi pot astupa urechile. Iar poeţii îi dau înainte cu siropurile lor lirice... A trecut poate o oră, sau chiar două... Cînd vor înceta aceste torturi ?! Nu mai pot rezista. Presimt că acuşi-acuşi se va întîmpla ceva cu mine. Dar ce — nu ştiu...

Şi, brusc, piedestalul pe care stau cocoţat începe să se mişte... Nu, nu piedestalul — eu mă clatin ! Mai am puţin şi cad... Cad zgomotos. Aud rîsete puternice. Deschid ochii. Îmi dau seama că am căzut de pe scaun.

— Povestiţi-ne, Iuri Olexiovici, ce vis interesant aţi avut de data asta ? mă roagă colegii.

Le-am povestit. Am uitat doar să adaug că în ziua aceea la şedinţa consiliului ştiinţific se vorbea despre monumentalismul în artă.

„MINTE DE OM DE STAT“

La frizeria „Obrazul contemporanului“ toată lumea ştie că meşterul frizer Sokolski M.V. are o adevărată minte de om de stat. Ce să mai vorbim despre frizerie, cînd numele lui Sokolski M.V. este bine cunoscut şi în redacţiile ziarelor din capitală, precum şi în instituţiile centrale, către care expediază aproape săptămînal scrisori recomandate, conţinînd sfaturi preţioase şi propuneri utile.

Iată, chiar azi-dimineaţă mi-a povestit nişte întîmplări năstruşnice şi mi-a împărtăşit ideile care-l frămîntă şi care i-au trecut prin cap pe drum, de acasă pînă la frizerie.

— Mai există, din păcate, destui cetăţeni inconştienţi, l-am auzit în timp ce săpunea bine barba unui client — care toată viaţa n-au ridicat la nivel de principialitate nici o problemă. Fiecare membru de sindicat trebuie însărcinat ca măcar o dată pe an să vină cu o iniţiativă folositoare. De pildă, chiar dumneata, Ivan Ivanovici, mi se adresă brusc. Ce propui opiniei publice ?

— Nu ştiu, i-am răspuns. Nu m-am gîndit deloc la aşa ceva.

— Foarte rău. Ia gîndeşte-te acum.

Drept să-ţi spun, nu ştiu. De altfel... Am citit ieri în ziarul „Serata“ că anumiţi pietoni nu respectă regulile de circulaţie...

— Vezi ? În cazul acesta ar fi bine să se interzică pietonilor să mai încalce regulile de circulație ! Just, nu ? Şi-atunci, de ce nu ai scrie despre asta la vreun ziar ?

— Azi în troleibuz, — se băgă în vorbă un client — m-a îmbrîncit un neobrăzat și...

— Şi nu și-a cerut scuze ? interveni Sokolski M.V.

— Da de unde ! Ba m-a mai și boscorodit...

— O observație foarte prețioasă, constată satisfăcut Sokolski M.V. Deci, sarcina dumitale cetățenească este de a te adresa sfatului popular orășenesc cu propunerea să se emită o decizie obligatorie privind amabilitatea reciprocă a pasagerilor din cadrul transportului orășenesc.

— Un client mi-a spus, — intră în vorbă meșterul Koşkindomski — că unii scriitori scriu opere cenușii, lipsite de orice valoare artistică.

— Are dreptate. Deci trebuie sesizată Uniunea Scriitorilor, ca ea să interzică scriitorilor să mai scrie opere de mîntuială. Sînt ferm convins că o astfel de abordare a acestei probleme spinoase va facilita ridicarea continuă a calității literaturii.

— Just ! Am fost de acord cu toții, inclusiv meșterul Sopromatenko, care în viața lui n-a citit nici o carte și nici măcar nu știe cine-i Agatha Christie.

— Privindu-vă, tovarășe Sopromatenko, — rosti aspru Sokolski M.V. — mi-a venit ideea să mă duc la comitetul sindical și să propun ca fiecărui membru al cooperativei meșteșugărești să i se recomande să citească cel puțin trei opere de înalt nivel artistic pe an.

— Ajunge și una ! protestă Sopromatenko. Trei n-au decît să citească intelectualii !

— Ascultați-mă ! zise emoționat tînărul meșter Goga Samsobișvili. Ascultați-mă ! Dar dacă am scrie unde trebuie, cu cererea să fie repus duelul în drepturile sale !

Izbucniră toți în hohote de rîs.

— Nu rîdeți ! Hai să zicem că eu o iubesc pe una. Dar o iubește și altul. Ce-i de făcut ? Eu îl provoc. El e un fricos și refuză. Pe cine-l alege ea ? Întrebarea-i simplă !

— Şi dacă tipul nu-i fricos ? Doar n-o să vă duelați pînă cade ucis unul dintre voi !

— De ce să ne ucidem? Cine a spus să ne ucidem? Alegem ceva contemporan: box, luptă, karate...

— Puştiu-i naiv, dar în propunerea lui e un sîmbure raţional, zise calm Sokolski M.V. Rivalul poate fi de pildă provocat la întrecere pentru obţinerea celor mai buni indicatori în producţie. Femeia iubită — desigur, dacă-i o femeie conştientă, iar la noi de astea sînt cele mai multe — îl va prefera fără doar şi poate pe cel mai destoinic... Nu-i aşa, Rozalia Markivna?

— Ştii ce, Sokolski? Mai bine te-ai preocupa să apară legea care să interzică bărbaţilor să-şi mai înşele soţiile cinstite, răspunse maliţios manichiurista, care nu demult fusese eroina principală (împreună cu meşterul nostru) a unui roman de dragoste ratat.

— Plîngerea dumitale, Rozalia Markivna, a şi fost discutată în cadrul grupei noastre sindicale, preciză responsabilul frizeriei, tovarăşul Hrihori Matviovici Apokalipsiuk. Sînt probleme mult mai importante. De exemplu, să scrie cineva sfatului popular orăşenesc să-i oblige pe lăţoşi să se tundă...

— Şi pe bărboşi! strigară toţi în cor.

— Ba eu aş propune să se dea un decret prin care să li se interzică frizerilor să mai discute în timpul programului de lucru! trînti pe neaşteptate clientul lui Sokolski M.V.

Simţindu-se jigniţi, tăcură toţi. Clientul ăsta moftangiu e un venetic. Abia s-a aşezat în scaun şi-a şi strigat să-l audă toată lumea că nu foloseşte apă de colonie. E evident, habar n-are de subtilitatea specifică meşterilor bărbieritului şi tunsorii. Căci ce fel de frizer e acela care nu discută cu clientul?!

TRÎNDAVII

Există mai multe feluri de trîndavi. Dar, pare-mi-se, majoritatea dintre ei pot fi încadraţi în două categorii: trîndavi vizibili şi trîndavi ascunşi. Un trîndav vizibil este o haimana banală, un ticălos vulgar (chiar dacă unii dintre ei se consideră naturi subţiri). Idealul lui — un permanent *dolce farniente*. Desconsideră orice activitate şi nu se sfieşte să spună asta. Am putea spune că e un trîndav cinstit şi principial. Altceva e trîndavul ascuns. El îşi maschează bine inactivitatea sa. Se face că munceşte. Sau, în cel mai bun caz, munceşte doar de ochii lumii ca să nu i se reproşeze că stă degeaba. Iată de ce mai e denumit şi trîndavul „ruşinos“.

Printre trîndavii aceştia se disting, prin originalitatea lor, trîndavii activi. Acest tip de trîndavi e în stare să facă orice, numai să nu facă ce trebuie să facă în clipa aceea. Acesta ar fi, i-am spune, trîndavul îndrăgostit de muncă.

În majoritatea cazurilor, trîndavii activi sînt nestatornici, descurcăreţi, naturi creatoare (oare nu din cauza asta îi găsim cel mai des printre artişti şi învăţaţi ?). Psihologia trîndavului activ am studiat-o destul de bine cu ajutorul metodei introspecţiei, adică a autoanalizei, căci şi eu, din păcate aparţin acestui tip (mă mir cum de pînă azi încă n-a aflat direcţiunea institutului în care lucrez).

Cinstit vorbind, naturii mele nu-i e caracteristică trîndăveala elementară. Mereu fac ceva. Chiar în timpul odihnei aud reproşurile conştiinţei că-mi pierd vremea de pomană. Trezindu-mă, mă gîndesc la treaba pe care trebuie s-o fac azi. Mă aşez la masa de scris, cu ferma convingere de a scrie. Mă bucur că am inspiraţie ! Îmi aranjez cărţile şi materialele necesare. Recitesc notiţele. Iau o coală de hîrtie albă. Îmi aprind ţigara. Iau tocul în mînă. Şi deodată, din pricini necunoscute, mi se face lehamite de scris. Şi mai ales faţă de ceea ce mi-am planificat să scriu azi. Treaba asta, nu ştiu de ce (într-adevăr, de ce ?) mi se pare plictisitoare şi neplăcută. Dispare starea de creaţie. Nu numai că dispare de tot, dar pur şi simplu îmi vine să fac complet altceva. Ceva neplanificat. Îmi trec prin cap gînduri şi idei care în clipa aceea mă impresionează prin tîlcul şi originalitate lor, dar care nu au nici în clin, nici în minecă cu activitatea mea. Să zicem, cînd scriu o lucrare ştiinţifică îmi vine pe chelie să scriu una artistică. Şi, invers, cînd scriu o povestire îmi trece prin cap s-o las baltă şi să mă apuc să scriu un articol ştiinţific (exact ca acum !). Îmi dau seama — sînt destul de autocritic — că pur și simplu mi-e lene să lucrez. Că sînt un trîntor incorigibil. Dar acuns. Și mă blestem singur pentru asta. Încerc să-mi înving lenea și să mă reculeg. Să-mi disciplinez gîndurile. Să le dirijez în direcţia necesară. Dar cît de greu e!

De data asta am elaborat un sistem de autostimulare. De exemplu, îmi permit să aprind o ţigară numai după ce scriu un paragraf. Sau îmi permit să fac o plimbare pînă la librăria „Aurora“ cînd termin de scris o pagină. Cînd nici asta nu-mi ajută la nimic, atunci caut orice prilej de a-mi întrerupe lucrul. Mă bucur cînd mă sună de la institut și mă cheamă la vreo ședință extraordinară. Sau cînd poștașul îmi aduce o scrisoare la care trebuie să răspund în termen. Sau cînd mă vizitează un musafir neașteptat.

De ce scriu despre asta? Pentru că atunci cînd îmi întreb colegii dacă li se întîmplă și lor așa ceva, cel mai ades îmi răspund: „Ba bine că nu!“

De unde deduc că, pare-se, în fiecare dintre noi există cîte un trîndav ascuns. Și acest monstru trebuie învins zi de zi. Ca să nu ne învingă el. Trîndavii nu se nasc. Ci devin.

Una dintre cele mai periculoase (în special pentru noi literații și oamenii de știință) forme de lenevie ascunsă este lenevia intelectuală. Și asta se întîmplă atunci cînd omului nu-i place să gîndească. Și nu-i vorba de proști. Ci de oameni normali, dar cu un intelect leneş. Cîteva cuvinte despre trîndavii intelectuali: trîndavul intelectual este în stare să gîndească, dar îi e lene. El împrumută ideile altora. Şi mai ales gîndurile uzate, ideile depășite, faptele periculoase, faptele arhicunoscute. Ideile altora, dacă sînt noi și originale, îl sperie și-l enervează. Căci trebuie să te gîndești ca să înțelegi o idee nouă, s-o asimilezi sau s-o respingi. Dar leneșul își adoarme rațiunea. Tocmai din această pricină un trîndav intelectual este, în știință, doar un epigon sau un flecar.

Pe un „flecar“ științific este ușor să-l deosebești de un om de știință adevărat după cantitatea de informații cuprinse în luările lui de cuvînt. Un flecar are un bagaj minim de informații la unul maxim de cuvinte. Dar cuvintele lui sînt pseudoinformative. Cuvinte are multe, însă ele nu izbutesc să transforme cantitatea în calitate. Unitatea de informaţie se numeşte „bit". Deci, în știință, pentru un învățat „bit", există nu doi, ci un număr infinit de „nebiţi".

În schimb flecarii, de regulă, sînt băieţi care scriu mult. Tipăresc mult. Şi cu toate acestea, acești „îndrăgostiți de muncă" sînt trîndavi. Ei nu rezolvă nici o problemă ştiinţifică, ci doar execută în jurul ei un dans verbal.

Din categoria trîndavilor ascunşi fac parte şi cîrpacii. Și ei se fac că muncesc. Cîrpacii fac lucru de mîntuială, pentru că li-e lene să muncească ca lumea. Şi li-e lene să facă treabă ca lumea, fiindcă îi desconsideră pe oamenii care se folosesc de rezultatul muncii lor. Ba se desconsideră chiar pe ei înșiși, fără să-și dea seama.

Uneori te crucești cînd vezi cîte eforturi depun unii pentru a nu face nimic. Ce cantitate de sforţări, energie, șmecherie și riscuri ! Din cauza asta s-a ajuns şi la crime. Deci, trîntorii, hoţii și şmecherii sînt toţi niște trîndavi. Ei încalcă nu numai codul moral, ci și pe cel penal, numai să nu facă nimic. Față de o treabă folositoare, aceștia au o adevărată aversiune patologică. Şi ajungînd aici, e bine să ne amintim de principiul de bază al vieţii noastre : „Cine nu munceşte, nu mănîncă". Un principiu drept şi înţelept !

PITICII NEGRI

Vara trecută m-am odihnit la casa de creație de la mare. Într-o seară m-au vizitat cîțiva literați din Moscova şi Kiev și un tînăr, dar celebru, fizician din Novosibirsk. Ne-am așezat toți în jurul unei mese de pe terasă și-am început a descînta vinul din pahare, vorbind cîte puțin despre toate cele. Iar pentru că printre noi se afla, cum ziceam, și un fizician, veni vorba despre OZN-uri, telepatie, parapsihologie şi altele. Reieşi că fiecare dintre noi poate să povestească cîte ceva despre o întîmplare neobișnuită, dar demnă de crezut, cu toate că n-a fost martor, ci a auzit-o de la niște cunoscuți demni de toată încrederea.

— Mai sînt pe lume atîtea lucruri misterioase și inexplicabile ! am rostit și eu și l-am privit întrebător pe fizician, care, nu se știe de ce, nu intra în vorbă, ci doar zîmbea sceptic.

— Tot ce se poate, mi-a răspuns fizicianul. De altfel azi, de pildă, e dovedit experimental că așa-zisele forțe de pe lumea cealaltă, mai simplu spus dracii, există într-adevăr.

Am rîs cu toții.

— Rîdeți degeaba ! Să nu plîngeți mai tîrziu. Că dracii ăștia nu sînt de loc draci, ci...

— Dar ce ?

— În loc de răspuns, fizicianul și-a ridicat mîinile în sus, rotindu-le deasupra capului.

— Locuitorii altor planete ? m-am repezit eu.

— Tocmai asta-i : că nu sînt !

— Adică ? Povestiți-ne !

— Bine. Dar să ne înțelegem : treaba asta rămîne între noi. Promiteți ?

Se înțelege, i-am promis.

— După cum știți, m-am întors nu demult dintr-o călătorie făcută prin America. Și la universitatea Columbia am fost familiarizat cu unele dintre cele mai noi date despre contacte...

— Secrete ?

— Nu, nici vorbă. Dar pur și simplu nu le publică pentru ca opinia publică să nu intre în panică. În plus, mai sînt încă destule lucruri nelămurite...

— Fii bun, spune mai departe !

— Despre ce-i vorba ? Se stabilesc contacte cu ființe care apar nu din spațiu, ci din timp.

— Din timp ?!

— Chiar așa, din timp. Din viitor, sau din trecut. Asta poate să vi se pară ceva fantomatic, iar vouă, umaniștilor, ceva greu de înțeles. Așa că voi încerca să vă explic într-un limbaj mai popular. E un lucru stabilit precis că există ființe care stăpînesc la perfecție legile timpului. Au învățat să-l comprime, să-l preseze sau să-l întindă ca pe o gumă. De aceea ele, practic, sînt fără moarte. Se mişcă liber în timp şi călătoresc pînă în epoca noastră. Mai mult, avem destule argumente plauzibile să admitem că ființele acestea ştiu să transforme timpul în spațiu şi spațiul în timp. Iar asta le face neasemuit de puternice. De altfel, ele au stabilit contacte cu oamenii încă de mult, din negura vremurilor. Cîndva erau denumite draci. Şi nu e vorba de nici un fel de mistică ! Aceste ființe au o natură materială.

Spusele fizicianului, un om deosebit de inteligent şi pe care nu-l preocupau sentimentele deşarte, m-au ameţit de-abinelea. De altfel, toţi cei de faţă erau tulburaţi şi palizi.

— Şi cum arată ființele astea ? Le-aţi văzut vreodată ?

— Doar v-am spus că s-au stabilit contacte cu ele. Sînt un fel de pitici negri. Cu două coarne în cap. De aici vine şi legenda despre draci încornoraţi ! Poate că acele coarne sînt antenele lor biologice sau nişte detectoare de simţuri străine nouă. Dar asta-i, cum s-ar spune, ipostaza naturală a ființelor respective. Ele mai au ciudata însuşire de a se metamorfoza, deci pot să-şi schimbe forma materială cum poftesc ! Şi asta nu contravine legilor naturii. Pur şi simplu, ştiu să-şi manipuleze structura fizică la un nivel automolecular. Cu alte cuvinte, ele sînt în stare să-şi dea corpului orice formă. Să se reîntrupeze în animal, plantă sau chiar piatră. Aş putea face pariu că broasca asta...

Pe o cărăruie, nu departe de terasă, sălta o broască mare şi neagră. Am urmărit-o cu teamă şi suspiciune pînă ce a dispărut într-un tufiş. Se lăsase o tăcere stînjenitoare. Se auzea cîntecul greierilor, pe cerul negru străluceau indiferente stelele, ca în fiecare noapte, iar de la complexul turistic răzbăteau pînă la urechile noastre sîcîietoarele „cea-cea-cea"...

— Dar spuneți-ne, aceste contacte nu vor avea urmări nefaste asupra omenirii ?

— Ar fi încă prea devreme să ne hazardăm cu concluziile. Faptul că aceste contacte au loc de peste un mileniu, ne permite să privim viitorul cu optimism. Noi am intrat într-o etapă calitativ superioară de colaborare reciproc avantajoasă. Unde se va ajunge, e greu de spus. Iată, nu întîmplător așa-zișii draci din legende sînt personificarea răului și perfidiei. Și oare asta nu reflectă experiența colectivă a contactelor umane cu piticii negri?

— Deci, ei sînt răi și perfizi?

— Vedeți, în cazul lor nu se pot aplica criteriile noastre despre rău și bine. O civilizație care stăpînește legile spațiului și timpului are probabil o morală specifică ei. Admit că ar putea avea față de noi o atitudine cum am avea, de pildă, noi față de un iepure-cobai sau de o găină. „Ah, ce frumos pui! Pui-pui-pui-pui!“ Apoi comandăm un pui la frigare. Și-l mîncăm cu oase cu tot.

— Azi la prînz am mîncat pui la frigare! A fost cam pipărat, am rostit descumpănit. Și m-a luat cu niște arsuri...

— Pe cine îl interesează arsurile dumitale?! m-a întrebat nervoasă o poetă din Moscova. Eu vreau să aflu altceva: au avut loc astfel de întîmplări?... ceva incidente?... Mă înțelegeți?“

— Înțeleg, îi răspunse gînditor fizicianul. Au avut loc. Din păcate. În America sînt înregistrate cazuri de dispariții de oameni bine ferecați prin casele lor. Savanții sînt neliniștiți — aici nu-i vorba de mîna gangsterilor, ci al piticilor negri. La timpul potrivit, ființele astea își iau oamenii de care au nevoie.

— Dar din ce epocă ar veni ele?

— Nici pînă azi nu se știe.

— Fură și femei tinere și frumoase? se sperie tînăra poetă.

— Liniștiți-vă, nu vă amenință pe dumneavoastră. Vreau să zic, scuzați-mă, că piticii negri își au părerea lor despre frumusețe. Pentru ei, a se îndrăgosti de o femeie de-a noastră e ceva nefiresc, cum s-ar îndrăgosti un bărbat de cea mai frumoasă căprioară. Piticii au furat cîțiva savanți. Trebuie depuse multe eforturi pentru a studia temeinic potențialul intelectual al creierului uman. Aici, fizicianul făcu o pauză și, văzînd fețele noastre crispate de frică, continuă parcă scuzîndu-se: Dar se pare că v-am întristat și speriat cu poveștile mele. Uitați-le. Totul va fi bine. Noapte bună !

Halal „noapte bună“ ! Mai toată noaptea n-am putut închide ochii. Iar cînd, în sfîrșit, am adormit, am visat o broască mare cît o pisică neagră. Sărise pe pieptul meu și-mi turuia ceva într-o limbă necunoscută...

M-am trezit cu un cap cît o baniță și-am plecat să mă scald în mare înainte de a lua micul dejun. Pe plajă l-am întîlnit pe fizician.

— Pînă la geamandură ? m-a întrebat el.

— Pînă la geamandură !

Am înotat împreună.

— Văd că v-ați cam pleoștit, îmi spuse el cînd am ajuns la mal. Nu cumva din pricina poveștii mele de ieri ?

— Poate și din cauza...

— Și... ați crezut ?

— Păi, nu-i adevărată ?

— Cred că trebuie să vă cer scuze și dumneavoastră și celorlalți. Am vrut să vă dau o lecție, căci prea ușor și prea pătimaș credeți în tot soiul de treburi pseudoștiințifice. Eu, personal, am constatat încă de mult că orice gogomănie poate fi îmbrăcată într-un veșmînt științific adecvat pentru a fi crezută. Sînteți de acord ?

— Mai e vorbă ?! Doar nu după astfel de rețete își scriu unii dintre colegii mei lucrările științifice ? Și, închipuiți-vă, mai sînt și publicate...

CUPRINS

Cartea în interiorul casei / 5
Un referat obiectiv / 8
„Povestiţi-ne ceva interesant“ / 10
Problema cititorului / 13
Arta şablonului literar / 16
Cuconetul inteligent / 19
O sfetnică agresivă / 23
Despre utilitatea neplăcerilor / 25
Dinozaurul / 27
Un vernisaj obişnuit / 30
Încercarea / 33
Visul de la consiliul ştiinţific / 36
Vis pentru apărarea grafomanilor / 39
Arta subtextului / 41
Nunta / 44
Plajă cu detectiv / 46
Barbă Albastră / 48
Ţarul şi „Enciclopedia Sovietică“ / 50
Moartea umoristului / 54
„Prostul — o problemă socială sau biologică?“ / 57
Cîştigul / 61
Inscripţii-avertisment / 64
Cele nouă graţii sau problema şanselor egale / 66
Dacă Volga se varsă în Marea Caspică / 68
Vrăjitoarele şi Revoluţia Tehnico-Ştiinţifică / 73
Revanşa ratată / 77
„Scriu „proză ironică“ / 80
Casandra *sau* Primejdia fatalismului / 84
Linguşitorii şi linguşirea / 87
Problema citatelor / 91
Om plus om / 93

Adam şi Eva / 96
Frumoasele cunoscătoare ale artelor / 98
Testamentul criticului / 101
Sînt redactor / 105
Coeficientul de înzestrare / 107
Al doilea vis despre clasici / 109
Herostrat / 112
Sesizare / 115
Hristos împotriva hristosismului / 117
Corespondenţa / 120
Zborul / 124
Excepţia / 127
Şi, iată, mi s-a tipărit cartea / 130
Vizitatorul / 132
În sutană / 135
O întîmplare pe o planetă nelocuită / 138
Primul meu necrolog / 141
De ce ? / 145
Interviu luat unui viitor sărbătorit / 147
Plimbarea / 149
Omul care citea gîndurile / 152
O, aceste obiecte perfide ! / 155
De ce n-am ajuns tînăr poet / 158
Recidivistul / 161
Faust, Mefistofeles şi Napoleon / 163
Ce fel de femei să iubim ? / 166
Sînt declarat clasic în viaţă / 170
Păţania de An Nou a foiletonistului / 172
Luna amabilităţii sporite / 175
Peretele culturii / 178
Se caută un geniu / 181
Heracles în concediu / 184
Cum să ridicăm nivelul umorului / 188
Zîmbetele / 191
Cum trebuie scrise recenziile despre cărţile satirice / 194
Karate polemice / 196
Marele Han iese la pensie / 198
Două şedinţe / 201
Comisia *sau* Lunea — zi grea / 204
Cum trebuie să vorbim la adunările literare / 208
Opinii literare interesante / 211

Fraze istorice / 212
Recenzii şi recenzenţi / 215
Cum să-l criticăm pe conducătorul ştiinţific / 218
Oamenii buni şi potlogarii / 221
Învăţături despre ceartă / 224
Am întinerit / 227
Sînt monument *sau* Tragedia neputinţei / 230
„Minte de om de stat“ / 234
Trîndavii / 236
Piticii negri / 239

Lector: CONSTANTIN OLARIU
Tehnoredactor: VICTOR MAȘEK

Bun de tipar: 28.XI.1987
Coli de tipar: 15,5

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București

Scriitor, istoric literar şi ziarist, Iuri Ivakin (1917—1986) s-a afirmat mai cu seamă prin suita de studii consacrate lui Taras Sevcenko, fiind considerat unul dintre cei mai competenţi exegeţi ai clasicului ucrainean.

* * *

Ca prozator, a cultivat cu predilecţie genul scurt. Schiţele sale satirice şi umoristice, vizînd diverse straturi sociale şi profesii şi oglindind aspecte etice din viaţa de toate zilele, i-au atras o mare popularitate.

EdituraUNIVERS

Lei 13